

คณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร

รายงานผลการพิจารณาคึกษา

เรื่อง ญัตติพิจารณาคึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข
พื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กลุ่มงานคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ด่วนที่สุด

(สำเนา)

ที่ สผ ๐๐๑๙.๐๓/๕๐๖๙

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๘

เรื่อง. รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายกฤษ ศิลปชัย เป็นผู้เสนอ) และญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟูสิ่งแวดลอมระบบนิเวศทางทะเล กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายสุรเกียรติ์ เทียนทอง เป็นผู้เสนอ) และมีมติส่งให้คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษา ๙๐ วัน ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงวันอังคารที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ต่อมาคณะกรรมการได้ขอขยายระยะเวลาในการพิจารณาศึกษา จำนวนห้าครั้ง ครั้งที่หนึ่ง จำนวน ๙๐ วัน ตั้งแต่วันพุธที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ถึงวันอังคารที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่สอง จำนวน ๙๐ วัน ตั้งแต่วันพุธที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๗ ถึงวันจันทร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ครั้งที่สาม จำนวน ๙๐ วัน ตั้งแต่วันอังคารที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ครั้งที่สี่ จำนวน ๓๐ วัน ตั้งแต่วันจันทร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ถึงวันอังคารที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๘ ครั้งที่ห้า จำนวน ๓๐ วัน ตั้งแต่วันพุธที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๘ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๘ รวมระยะเวลาการพิจารณาศึกษา ๔๒๐ วัน โดยกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายชัยมงคล ไชยรบ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายนิคม บุญวิเศษ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายรุ่งโรจน์ ทองศรี	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายสันต์ แซ่ตั้ง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. นายอับดุลอัย สาแม็ง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า
๗. นายสรชัช สุจิตต์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หก
๘. นายกฤษ ศิลปชัย	รองประธานคณะกรรมการ คนที่เจ็ด
๙. นายทรงยศ रामสูต	รองประธานคณะกรรมการ คนที่แปด
๑๐. นายสิงหนณ ดินาง	กรรมการและประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. นายณกร ชารีพันธ์	กรรมการ
๑๒. นายฐิติกันต์ ฐิติพฤตมิกุล	โฆษกคณะกรรมการ
๑๓. นายศักดิ์ชาย ตันเจริญ	โฆษกคณะกรรมการ
๑๔. นายปกรณ์ จีนาคำ	โฆษกคณะกรรมการ
๑๕. นายเลาฟั้ง บัณฑิตเทอดสกุล	เลขานุการคณะกรรมการ

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องพิจารณาที่ ๑๐/๒๕๖๗ ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของนายอภิชาติ ศิริสุนทร กรรมการและที่ปรึกษาคณะกรรมการ ตามมาตรา ๙๒ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มีกำหนดเวลา สิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง (พรรคก้าวไกล) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค ทำให้สมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรของนายอภิชาติ ศิริสุนทร สิ้นสุดลง ตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เนื่องจากถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง จึงมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รวมทั้งพ้นจากตำแหน่งกรรมการ ต่อมาในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญ ประจำปีครั้งที่ ๒) เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการสามัญ ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร แทนตำแหน่งที่ว่างลง โดยที่ประชุมได้มีมติเลือก นายณกร ชารีพันธ์ เป็นกรรมการ แทนนายอภิชาติ ศิริสุนทร

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณารายงานและข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พูนศักดิ์ จันทน์จำปี

(นายพูนศักดิ์ จันทน์จำปี)

ประธานคณะกรรมาธิการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักกรรมาธิการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๑๕๑ - ๒

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ Land26@parliament.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวปรีชยาภรณ์ อมรเวช)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมาธิการ ๓

นางสาวสุจิตรา ไกรรินทร์/ร่าง
นางสกาวัฒน์ ต้นประดิษฐ์/พิมพ์
นางสุมาลี ทินกร ณ อยุธยา/ตรวจ

ตรวจทาน

ครั้งที่ ๑ นายกรณ์พงษ์ พงษ์สุทธิรักษ์

ครั้งที่ ๒ นางสาวสุจิตรา ไกรรินทร์

ครั้งที่ ๓ นางสุมาลี ทินกร ณ อยุธยา

รายนามคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร (ชุดที่ ๒๖)

นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี
ประธานคณะกรรมการ

นายชัยมงคล ไชยรบ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นายนิคม บุญวิเศษ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

นายรุ่งโรจน์ ทองศรี
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

นายสันต์ แซ่ตั้ง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่

นายอับดุลอาयी สาแม็ง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า

นายสรชัช สุจิตต์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หก

นายกฤษ ศิลปชัย
รองประธานคณะกรรมการบริหาร คนที่เจ็ด

นายทรงยศ รามสูต
รองประธานคณะกรรมการบริหาร คนที่แปด

นายสิงห์ภณ ดีนาง
กรรมการบริหารและประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายจิติกันต์ จิติพฒนิกุล
โฆษกคณะกรรมการบริหาร

นายปรกรณ์ จีนาคำ
โฆษกคณะกรรมการบริหาร

นายศักดิ์ชาย ตันเจริญ
โฆษกคณะกรรมการบริหาร

นายณกร ชารีพันธ์
กรรมการบริหาร

นายเลาฟ้ง บัณฑิตเทอดสกุล
เลขานุการคณะกรรมการบริหาร

รายนามคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำ
มาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม
ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
สภาผู้แทนราษฎร (ชุดที่ ๒๖)

นายกฤษ ศิลปชัย
ประธานคณะอนุกรรมการ

นายฐิติกันต์ ฐิติพดภูมิกุล
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง

นายสนธิ คชวัฒน์
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง

นายปวีตร กาญจนวงษ์
อนุกรรมการ

นายสุทธิเกียรติ คชโส
อนุกรรมการ

นายธรา บัวคำศรี
อนุกรรมการ

นาวาเอก พันธุ์ยศ พัฒนะธราพงศ์
อนุกรรมการ

นายวีรศักดิ์ คงณรงค์
อนุกรรมการ

นางสาวพรพนา กวัญเจริญ
ผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการ

นายสมนึก จงมีวสิน
เลขานุการคณะอนุกรรมการ

บทสรุปผู้บริหาร

ตามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ยื่นญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเยียวากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ ได้มีมติส่งญัตติดังกล่าวให้คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษาไว้ ๙๐ วัน และคณะกรรมการการ ได้มีมติขอขยายระยะเวลาศึกษาออกไปอีก ๙๐ วันรวม ๓ ครั้ง และ ๓๐ วันรวม ๒ ครั้ง เนื่องจากมีความจำเป็นต้องพิจารณาศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรมด้วย ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎร และในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาแล้วอนุญาตให้ขยายเวลาพิจารณาศึกษาได้ตามที่ร้องขอแล้วแต่กรณี ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง โดยจะครบกำหนดระยะเวลาการพิจารณาศึกษาในวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘ นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติเพื่อพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเยียวากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล รวมถึงการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเยียวากรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ตามมติของสภาผู้แทนราษฎรเสร็จแล้ว โดยประเด็นสำคัญที่คณะกรรมการพบคือ ในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ประเทศไทยมีมาตรการจัดการมลพิษจากน้ำมัน แต่มีการบัญญัติด้วยกฎหมายกระจัดกระจาย ไม่เป็นระบบ มีการบัญญัติกฎหมายการใช้ค่าเสียหายเพียงทางแพ่งเท่านั้น ไม่มีระบบกองทุนเพื่อรับผิดชอบทางแพ่งหรือรองรับกรณีที่เกิดความเสียหาย ไม่มีระบบประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และไม่มีระบบการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ในกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายกำกับดูแลการประกอบกิจการ แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดของกฎหมาย และการเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการ กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่เท่าทันต่อสภาพการณ์ในการดำเนินกิจการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ค่าเสียหายและการฟื้นฟูมลพิษจากอุตสาหกรรมยังมีปัญหาในการบังคับใช้ ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาสำคัญด้านการจัดการและการแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้

๑. กฎหมายเพื่อการจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเยียวา

ในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ประเทศไทยมีมาตรการจัดการมลพิษจากน้ำมัน แต่มีการบัญญัติด้วยบทกฎหมายอย่างกระจัดกระจาย ไม่เป็นระบบ

ในกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดของกฎหมายและการเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันก็ยังไม่เท่าทันต่อสภาพการณ์ในการดำเนินกิจการ ตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่สะสมเพิ่มมากขึ้น

๒. การป้องกันปัญหาที่แหล่งกำเนิด

ในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เป็นมาตรการเชิงป้องกัน เช่น การกำหนดมาตรฐาน การออกแบบก่อสร้างท่อ วิธีการปฏิบัติงานบำรุงรักษาท่อ ระบบความปลอดภัย ฯลฯ ปัจจุบันจึงมีเพียงมาตรฐานสากลที่นำมาปรับใช้ในประเทศไทย แต่ยังไม่มีการออกเป็นกฎหมายใช้บังคับ

ในกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีข้อจำกัดทางกฎหมายต่อมาตรการป้องกันมลพิษจากอุตสาหกรรม ได้แก่ การขาดมาตรการป้องกันเชิงเทคนิค การขาดมาตรการป้องกันเชิงข้อมูล และการขาดมาตรการป้องกันเชิงปฏิบัติและการใช้บังคับกฎหมาย

๓. วิธีการแก้ไขปัญหาคารรั่วไหล การลักลอบทิ้ง และการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

ในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ประเทศไทยนิยมใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมัน โดยฉีดพ่นลงไปเพื่อลดแรงตึงผิวของน้ำมันที่ลอยในทะเล เพื่อให้น้ำมันรวมกับสารเคมี กระจายตัวกลายเป็นละอองน้ำมันจมลงสู่ใต้ทะเล หากใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมันใกล้ฝั่งและระดับน้ำทะเลไม่ลึกมากเพียงพอ จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่อระบบนิเวศในทะเล ระบบนิเวศชายฝั่ง และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมันในระยะยาว เนื่องจากคราบน้ำมันไม่ได้ถูกกำจัดให้หายไปจริง แต่จะทำให้ละอองน้ำมันถูกย่อยสลายไม่ทัน และจับตัวกลายเป็นก้อนของน้ำมันเหลวจมลงสู่ใต้ทะเล ไปปกคลุมหญ้าทะเล ปะการัง หรือสัตว์ทะเลได้ และเมื่อเวลาผ่านไป จะพัดเข้าฝั่งจนกลายเป็นก้อนน้ำมันเหนียวขนาดเล็กจำนวนมากสร้างความสกปรกให้ชายหาดและแหล่งท่องเที่ยว หากสัตว์น้ำกินเข้าไป จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและเป็นการสะสมสารพิษในร่างกายของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำวัยอ่อน แพลงก์ตอนสัตว์ เพราะสารโลหะหนัก สารกำมะถัน และสารก่อมะเร็งที่ยังอยู่ในละอองน้ำมัน คือ สารอันตรายที่จะกระทบต่อห่วงโซ่อาหารมาสู่มนุษย์ผู้บริโภคได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าการจัดทำแผนที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลของประเทศไทยแบบบูรณาการ ยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในประเทศไทย ซึ่งหลักปฏิบัติทั่วไป เมื่อเกิดคราบน้ำมันในทะเล คณะผู้บัญชาการเหตุการณ์จะจัดลำดับความสำคัญในการบริหารจัดการต่อคราบน้ำมันในทะเล โดยพิจารณาจากพื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจกำหนดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ แต่พื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลของประเทศไทยยังขาดข้อมูลที่สำคัญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และข้อมูลสำคัญด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์อาจจัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติได้ไม่เหมาะสม และสร้างความเสี่ยงต่อระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ในกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยยังขาดแนวทางตามหลักสากลที่ใช้สำหรับบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการปลดปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม อาทิ การเปลี่ยนไปใช้แหล่งพลังงานสะอาดทดแทนพลังงานจากเชื้อเพลิงประเภทฟอสซิล การควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษด้วยระบบควบคุมมลพิษและเทคโนโลยีที่ดีที่สุด การเลือกวัตถุดิบปลอดสารพิษในการผลิตสินค้า การหลีกเลี่ยงสารเคมีอันตรายในกระบวนการผลิตสินค้า และการติดตามตรวจสอบมลพิษที่ปล่อยออกมาจากแหล่งกำเนิด

๔. การชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน

ในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายการชดเชยค่าเสียหายเพียงทางแพ่งเท่านั้น ยังไม่มีระบบกองทุนเพื่อรับมือทางแพ่ง หรือรองรับกรณีที่เกิดความเสียหาย และยังไม่มีระบบประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก รวมถึงยังไม่มีระบบการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

ในกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูมลพิษจากอุตสาหกรรมในประเทศไทย ยังมีปัญหาในการบังคับใช้

ข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิการ

กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

๑. ควรมีข้อกำหนดเรื่องการสร้างท่อและใช้ประโยชน์ท่อ และมีข้อกำหนดในกฎหมายรองถึงลักษณะการดำเนินการด้านวิศวกรรมในเรื่องการออกแบบ การวางท่อ การก่อสร้าง บำรุงรักษา และระบบความปลอดภัย รวมถึงแผนฉุกเฉินที่เตรียมการไว้ล่วงหน้าหากเกิดเหตุอันตราย คล้ายกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบขนส่งก๊าซธรรมชาติทางท่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ แต่ขยายให้ครอบคลุมท่อขนส่งในทะเล

๒. ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานให้ทำงานร่วมกันในเรื่องการควบคุมดูแลท่อขนส่งปิโตรเลียมและการดำเนินการตามแผน

๓. ควรใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยให้ผู้ที่ดำเนินงานท่อหรือเจ้าของกิจการต้องมีหน้าที่รับผิดชอบค่าเสียหาย หากไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายได้ ให้นำเงินสมทบหรือมีการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและการประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอกเพื่อใช้ช่วยเหลือ เยียวยาผลกระทบให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่รวดเร็ว

๔. อาจใช้กองทุนสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยแก้ไขเพิ่มเติมวัตถุประสงค์เรื่องการชดใช้ค่าเสียหายจากมลพิษน้ำมัน ซึ่งจัดเก็บจากค่าภาคหลวงภาษีปิโตรเลียม หรือผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษจากผู้รับสัมปทาน โดยไม่ต้องจัดตั้งกองทุนขึ้นมาใหม่

๕. ควรนำมาตรการป้องกันมาใช้บังคับโดยขยายขอบเขตให้กว้างออกไปครอบคลุมทะเลอาณาเขตเขตต่อเนื่อง ไหล่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เพื่อป้องกันและรองรับการพัฒนาปิโตรเลียมในอนาคต โดยพิจารณาจากแผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๙ เนื่องจากปัจจุบันบังคับใช้เพียงในราชอาณาจักร ซึ่งหมายความเฉพาะเพียงทะเลอาณาเขตเท่านั้นที่มีอำนาจอธิปไตย

๖. ควรมีร่างกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูอุบัติภัยน้ำมันรั่วไหลทางทะเลที่ต้องประกอบไปด้วย “ส่วนความรับผิดและการชดใช้ค่าเสียหายจากมลพิษน้ำมัน” “ส่วนการกำหนดให้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน แก้ไขเยียวยา และฟื้นฟูมลพิษจากน้ำมัน ไม่ขัดกับกฎหมายฉบับนี้” และ “ส่วนการป้องกันและการจัดมลพิษ”

กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

๑. เจ้าพนักงานควรปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งในกรณีการออกใบอนุญาต การออกคำสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไข และการเพิกถอนใบอนุญาต กรณีที่ผู้ก่อมลพิษไม่สามารถแก้ไขหรือมีการละเลยการแก้ไข รวมถึงกรณีที่มีการแก้ไขหลายครั้งจนคาดหมายได้ว่า ผู้ก่อมลพิษจะไม่สามารถแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เจ้าพนักงานต้องมีความเข้มงวดในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น และต้องดำเนินคดีในทุกกรณีที่ทำได้โดยไม่มีข้อยกเว้น

๒. ควรกำหนดให้มีการประเมินผลด้านการรองรับมลพิษของพื้นที่ทุก ๕ ปี หากเป็นกรณีพื้นที่อุตสาหกรรมเดิมหรืออุตสาหกรรมที่มีความหนาแน่น ให้เพิ่มความถี่ในการประเมินมากขึ้น คือ น้อยกว่า ๕ ปีลงไป

๓. ควรใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยให้ผู้ที่ดำเนินงานหรือเจ้าของกิจการมีหน้าที่ต้องวางหลักประกันการฟื้นฟูและจัดทำประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอกก่อนการได้รับอนุญาตประกอบกิจการ และเมื่อเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและมีผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ดำเนินงานหรือเจ้าของกิจการต้องรับผิดชอบค่าเสียหาย หากในกรณีที่ไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายได้ ให้นำเงินจากการวางหลักประกันการฟื้นฟูและการประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอกเพื่อใช้ช่วยเหลือ เยียวยาผลกระทบ ให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่รวดเร็ว

๔. ควรจัดตั้งกองทุนส่วนกลางเพื่อเยียวยาความเสียหายและใช้ในการดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากอุตสาหกรรมในเบื้องต้น รวมถึงใช้ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในกรณีที่ยังไม่พบผู้กระทำความผิด เช่น การจัดการกากอุตสาหกรรมที่ถูกลักลอบทิ้ง ฯลฯ

๕. ควรแก้ไขปรับปรุงบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดให้สูงขึ้น ทั้งโทษปรับทางอาญา และโทษจำคุก รวมถึงค่าปรับทางแพ่งและทางปกครอง ส่วนการกำหนดอัตราโทษปรับให้คิดเป็นอัตราร้อยละของกำไรในการประกอบกิจการ และกำหนดโทษปรับนิติบุคคลในอัตราสูงกว่าบุคคลธรรมดาเพื่อความเหมาะสม และเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ หากเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ให้กำหนดโทษปรับเป็นสองเท่าเพื่อความจำเป็นในการป้องกันมิให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานกระทำความผิด

๖. ควรเร่งประกาศใช้บังคับ “ร่างกฎหมายว่าด้วยการรายงานการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ พ.ศ.” ซึ่งจัดทำโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้โรงงานรายงานข้อมูลปริมาณการผลิต การครอบครอง การใช้สารเคมี รวมถึงประเมินปริมาณการปลดปล่อยสารเคมีหรือสารมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และการเคลื่อนย้ายสารเคมีหรือสารมลพิษออกนอกบริเวณโรงงาน เพื่อควบคุมปริมาณการปลดปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และควรออกกฎหมายว่าด้วยการจัดทำ “ทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (PRTR)” เพื่อให้ประชาชนทราบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ การผลิตหรือการปลดปล่อยสารเคมีอันตรายของโรงงานที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของตน และพัฒนาเป็นระบบออนไลน์เพื่อตรวจสอบข้อมูลมลพิษแบบต่อเนื่องตลอดเวลาในอนาคต เพื่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

๗. ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดเป็นมาตรฐานกลางเพื่อใช้ในการจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน โดยให้กำหนดครอบคลุมโรงงานทุกจำพวก และไม่ยกเว้นการจัดรับฟังความคิดเห็นเมื่อโครงการใดได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามกฎหมายอื่น

๘. ควรเร่งประกาศใช้บังคับ “ร่างพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ ..) พ.ศ.” ที่มีการแก้ไขบทกำหนดโทษให้รุนแรงมากขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมและลักลอบปล่อยมลพิษ และให้มีการจัดตั้งกองทุนภายในกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อให้โรงงานมีการวางหลักประกันและใช้ในการแก้ไขปัญหามลพิษหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงาน รวมถึงการกำหนดให้รัฐสามารถสั่งการโรงงานภายหลังที่ถูกปิดไปแล้วไม่ให้ก่อความเสียหายต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม และควรเพิ่มการบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมและการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการตัดสินใจซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในพื้นที่ที่อาจเกิดผลกระทบจากการประกอบกิจการ ไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

๙. ควรเร่งประกาศใช้บังคับ “ร่างพระราชบัญญัติจัดการกากอุตสาหกรรม พ.ศ.” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดการกากอุตสาหกรรม ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และซากรถยนต์ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการจัดการรวบรวม คัดแยก ขนส่ง ทำลาย เพื่อป้องกันและปกป้องการรั่วไหลของสารพิษลงสู่ชุมชนและแหล่งน้ำ รวมถึงการแก้ไขเยียวยาอย่างรวดเร็ว โดยการกำหนดให้มีกองทุนอุตสาหกรรมที่ให้ผู้ประกอบกิจการวางหลักประกันค่าเสียหายเบื้องต้นไว้ทุกปี เพื่อใช้ในการเยียวยาเบื้องต้นสำหรับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบกิจการ และให้มีการทำประกันภัยความเสียหายเพื่อรับผิดชอบต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการ และการกำหนดโทษปรับและโทษจำคุกในอัตราสูงขึ้น และควรเพิ่มการบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการหรือแผนป้องกันการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม หรือมาตรการเชิงรุกในการควบคุมดูแลตรวจตราสถานที่ใด ๆ โดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการด้วย

๑๐. ควรเร่งผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมและกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณา คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วย ความรอบคอบและอยู่บนฐานหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ และควรจัดตั้ง “ศาลสิ่งแวดล้อม” ในการทำคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาเหตุร้องเรียนโดยเฉพาะ กำหนดให้หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมสามารถ ฟ้องร้องคดีแทนประชาชนได้

๑๑. ควรปรับปรุงองค์การควบคุมมลพิษ ให้มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการติดตาม ตรวจสอบ พิสูจน์ หลักฐาน บังคับใช้กฎหมาย และแทรกแซงอำนาจหน่วยงานอนุญาตได้ ในกรณีทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนบทบาทของกรมควบคุมมลพิษ ให้เป็น “องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย” โดยรวม นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานใกล้เคียง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวง อุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม ฯลฯ ไว้ด้วยกัน และควรมีการรวบรวมกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม และเหตุรำคาญ รวมทั้งที่เกี่ยวข้องไว้ในฉบับเดียวกัน โดยหน่วยงานอนุญาตมีหน้าที่จัดการให้โครงการปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด ส่วนองค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมาย

๑๒. ควรออกกฎหมายให้โครงการที่ทำผิดกฎหมายจ่ายเงินชดเชยทันที จึงต้องบังคับให้โครงการ ทำประกันภัยด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ได้รับใบอนุญาต

๑๓. ควรกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดเพื่อการอนุญาต ทั้งมลพิษทางอากาศ น้ำทิ้งจากสถานประกอบการในพื้นที่ใด ๆ เช่น พื้นที่นิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม พื้นที่อ่อนไหวต่าง ๆ ฯลฯ โดยกำหนดเป็น “ค่าปริมาณมลพิษ” โดยคิดอัตราค่าการจ่ายมลพิษเพื่อนำเงิน เข้ากองทุนประกันความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม แต่หากปล่อยมลพิษเกินค่าที่กำหนดไว้ จะต้องถูกดำเนินคดีต่อไป และควรกำหนดค่ามาตรฐานของสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ที่ปล่อยออกมาจากแหล่งกำเนิดจากสถาน ประกอบการ เช่น ถัง ท่อ วาล์ว ปล่องระบาย ฯลฯ เพื่อปกป้องประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงสถาน ประกอบการเหล่านี้

๑๔. “กรมเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม” มีอำนาจบังคับลดก๊าซเรือนกระจก ได้เบ็ดเสร็จ

๑๕. ควรกำหนดบุคคลเข้าเป็น “คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ” และ “คณะกรรมการผู้ชำนาญการ พิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.)” ผ่านระบบการคัดเลือกและตรวจสอบบุคคล ในคณะกรรมการอย่างเข้มงวด โปร่งใส โดยต้องมีภาควิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชนที่มีความรู้ทั้ง ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย

๑๖. ควรปรับปรุงระบบการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นการดำเนินการ ตามมาตรฐานสากล เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมพิจารณามากขึ้น เน้นการตรวจสอบ โดยภาคประชาชนและภาคประชาสังคมมากขึ้น และควรมีการทบทวนมาตรการป้องกันและลดผลกระทบ สิ่งแวดล้อมในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (EHIA) ทุก ๕ ปี โดยส่งให้ “สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และ “คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.)” พิจารณาเห็นชอบ

๑๗. ควรปรับโครงสร้างและระบบของ “กองทุนสิ่งแวดล้อม” ให้ตอบสนองการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ชดเชย และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมได้ทันทั่วถึง

๑๘. ควรออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้โรงงานที่รับรีไซเคิลของเสียอันตรายทุกประเภท ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และต้องจัดรับฟังความเห็นของประชาชนในทุกขั้นตอน

๑๙. ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในเรื่องเขตควบคุมมลพิษ การฟ้องร้องดำเนินคดีผู้ก่อมลพิษ การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กองทุนสิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษ เป็นต้น ให้เป็นสากลและเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน

๒๐. ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ในส่วน “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและการจัดการเหตุรำคาญ” โดยให้หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในด้านการกำกับ ดูแล ติดตามตรวจสอบ รวมทั้งสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

สารบัญ

หน้า

รายงานคณะกรรมการธิการ.....	ก - ๑
รายงานคณะอนุกรรมการ.....	ก - ๓
บทสรุปผู้บริหาร.....	ข - ๑
สารบัญ.....	ค - ๑
สารบัญภาพ.....	ค - ๔
รายงานผลการพิจารณาการศึกษา.....	๑
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์.....	๒
๑.๓ วิธีการศึกษา.....	๒
๑.๔ ระยะเวลาในการศึกษา.....	๓
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๓
บทที่ ๒ ผลการรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงจากการศึกษา.....	๔
๒.๑ การดำเนินงาน.....	๔
๒.๒ ผู้ซึ่งคณะกรรมการได้เชิญมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น.....	๕
๒.๓ ผู้เสนอญัตติ.....	๑๔
๒.๔ การพิจารณาของคณะกรรมการ.....	๑๔
๒.๔.๑ การประชุม.....	๑๔
๒.๔.๒ การลงพื้นที่ศึกษาดูงาน.....	๑๕
๒.๔.๓ การศึกษาข้อมูลและเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	๑๕
๒.๔.๓.๑ ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย.....	๑๖
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	
- กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๑๖
- กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๓๙
๒.๔.๓.๒ ข้อมูลจากการรับฟังหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน.....	๔๐
ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ด้านแนวทาง	
การจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา	
รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง	
- กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๔๐
- กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๕๖

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ ๓	ผลการศึกษา.....	๗๔
	๓.๑ กฎหมายเพื่อการจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟืนฟู และเยียวยา.....	๗๕
	๓.๑.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๗๕
	๓.๑.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๗๖
	๓.๒ การป้องกันปัญหาที่แหล่งกำเนิด.....	๗๘
	๓.๒.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๗๘
	๓.๒.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๗๙
	๓.๓ วิธีการแก้ไขปัญหาการรั่วไหล การลักลอบทิ้ง และการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม.....	๘๐
	๓.๓.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๘๐
	๓.๓.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๘๒
	๓.๔ การชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน.....	๘๓
	๓.๔.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๘๓
	๓.๔.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๘๔
บทที่ ๔	ข้อสังเกตของคณะกรรมการ.....	๘๖
	๔.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล.....	๘๖
	๔.๑.๑ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน.....	๘๖
	๔.๑.๒ ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับ.....	๘๗
	มาตรการป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูอุบัติภัยน้ำมันรั่วไหลทางทะเล	
	๔.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม.....	๘๘
	๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงาน ในการแก้ไขปัญหา.....	๘๘
	ตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันและร่างกฎหมาย	
	ที่มีการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมาย	
	๔.๒.๒ การตั้งโรงงานประเภท ๑๐๑ ๑๐๕ ๑๐๖ และกิจการโรงไฟฟ้า.....	๙๓
	จากเชื้อเพลิงขยะ (โรงงานประเภท ๘๘ และ ๘๙)	
	๔.๒.๓ การส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ.....	๙๓
	ภาคตะวันออก ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ	
	เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๑	
	๔.๒.๔ การกำกับดูแลการจัดการกากอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม.....	๙๔

บรรณานุกรม

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล
ภาคผนวก ข	เอกสารประกอบจากหน่วยงาน
ภาคผนวก ค	สรุปผลการเดินทางไปศึกษาดูงาน
ภาคผนวก ง	ประมวลภาพการประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการ ป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
ภาคผนวก จ	ประมวลภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษา และจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
ภาคผนวก ฉ	ประกาศตั้งคณะอนุกรรมการ และที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
ภาคผนวก ช	รายงานผู้จัดทำ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ ๑ แสดงเขตความเสี่ยงน้ำมันรั่วในน่านน้ำทะเลไทย.....๑๗
(เขต ๑ มีความเสี่ยงสูงมาก เขต ๒ มีความเสี่ยงสูง และเขต ๓ มีความเสี่ยงปานกลาง)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในประเทศไทยเป็นอย่างมาก และปัญหานี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสาเหตุของการเกิดน้ำมันรั่วไหล (Oil Spill) ในทะเล และชายฝั่งเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การขุดเจาะและขนส่งน้ำมัน การเดินเรือ การล้างถังอับเฉาเรือ การลักลอบทิ้งน้ำที่มีน้ำมันปนเปื้อนหรือน้ำมันที่ใช้แล้ว รวมทั้งอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นคราบน้ำมันหรือก้อนน้ำมันดิบ (Tar Ball) อยู่ในทะเล และจะพัดพาเข้าสู่ชายฝั่งในที่สุด โดยการเกิดน้ำมันรั่วไหลในทะเลจะทำให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ ในกระบวนการที่เกิดขึ้นนี้ขึ้นอยู่กับชนิดหรือประเภทของน้ำมัน และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ขณะเกิดการรั่วไหล ได้แก่ สภาพของทะเล ความแรงของคลื่น ความเร็วลม ความเข้มของแสงแดด อุณหภูมิของอากาศและน้ำทะเล เป็นต้น กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีทั้งการแพร่กระจายตัวของน้ำมัน การระเหย การกระจาย การละลายของน้ำมัน การเกิดอิมัลชัน การเกิดปฏิกิริยาโฟโตออกซิเดชัน การจมตัว การตกตะกอน และการย่อยสลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารปิโตรเลียมไฮโดรคาร์บอนบางกลุ่มที่ตกค้างมีความเป็นพิษเฉียบพลัน หรือเรื้อรังต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในระบบนิเวศทางทะเล อาทิ ระบบนิเวศปะการัง และหญ้าทะเลได้ โดยสามารถสะสมในดินตะกอน สัตว์น้ำ และถ่ายทอดในห่วงโซ่อาหารได้อีกด้วย

สำหรับประเทศไทย เหตุการณ์การรั่วไหลของน้ำมันลงสู่ทะเลที่เกิดขึ้นในช่วง ๑ - ๒ ปี ที่ผ่านมาถือว่าส่งผลกระทบต่อธรรมชาติทางทะเลและประชาชนในบริเวณใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ที่มีน้ำมันดิบรั่วไหลออกจากทุ่นขนถ่ายน้ำมันดิบทางด้านใต้ของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง โดยมีน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ลิตร ซึ่งเหตุการณ์นี้ บริษัทได้ออกมาแสดงความเสียใจ และพร้อมรับผิดชอบความเสียหายรวมถึงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม หรือในเหตุการณ์ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ที่จังหวัดภูเก็ต บริเวณชายหาดที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ทั้งหาดไม้ขาว หาดในทอน และหาดลาหยัน พบว่ามีก้อนน้ำมันดิบพัดเข้ามาสู่ฝั่ง ส่งผลกระทบต่อสัตว์ทะเลหายากอย่าง “เต่าตนุ” ที่มีขนาดราว ๑๐ เซนติเมตร ซึ่งเต็มไปด้วยคราบน้ำมัน นอกจากนี้คราบน้ำมันที่รั่วไหลยังลอยไปไกลถึงเกาะราชาใหญ่ ทำให้แนวปะการังในเขตจังหวัดภูเก็ต และจังหวัดพังงาได้รับผลกระทบหลายพันไร่ และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เกิดเหตุที่อับรับส่งน้ำมันดิบแตกรั่วไหล บริเวณอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ทำให้น้ำมันดิบไหลลงสู่ทะเลปริมาณมากถึง ๔๕,๐๐๐ ลิตร โดยคราบน้ำมันได้เคลื่อนเข้าสู่บริเวณชายหาดฝั่งบางพระ - อ่าวอุดม กินพื้นที่เป็นระยะทางไม่ต่ำกว่า ๔ กิโลเมตร ซึ่งเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลแต่ละครั้ง ได้สร้างความเสียหาย ไม่เพียงแต่กับระบบนิเวศทางทะเลที่ไม่สามารถประเมินค่าได้เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำประมง การประกอบธุรกิจร้านอาหาร รวมถึงร้านค้าเสียบชายฝั่ง และด้านสุขภาพ อาทิ การเกิดอาการเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ อาหารเป็นพิษ ระคายเคืองเสบตา อาเจียน และปวดท้อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลที่เกิดขึ้นนี้ ควรมีการวางแผนทางและมาตรการที่ชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและอุปกรณ์ในการกำจัดคราบน้ำมัน รวมทั้งการหามาตรการในการบรรเทาปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศทางทะเลและประชาชนอย่างครอบคลุมรอบด้าน เพื่อมิให้เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอีกในอนาคตข้างหน้า

ดังจะเห็นได้จากการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ยื่นญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการศึกษา และจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล โดยขอให้สภาผู้แทนราษฎร ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายภุช ศิลป์ชัย เป็นผู้เสนอ) ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู สิ่งแวดล้อมระบบนิเวศทางทะเล กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายสุรเกียรติ์ เทียนทอง เป็นผู้เสนอ) ซึ่งสาระสำคัญนั้น เป็นการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลทั้งสิ้น ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ จึงมีมติ ส่งเรื่องให้คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาตามข้อบังคับการประชุม สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษาไว้ ๙๐ วัน

โดยคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่และอำนาจ กระทำกิจการ พิจารณาขอเช่าหรือซื้อที่ดิน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการคุ้มครองสัตว์ เลี้ยงเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำ มาตรการป้องกันแก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม เพื่อพิจารณาศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการ และข้อสังเกตเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อศึกษากฎหมาย โครงสร้างการบริหาร และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย ในปัจจุบัน

๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนมีข้อเสนอแนะต่อแนวทาง มาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และการเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

๓) เพื่อศึกษาปัญหามาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนมีข้อเสนอแนะต่อแนวทาง มาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรมดังกล่าว

๔) เพื่อมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรัฐบาล ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เกี่ยวกับ แนวทาง มาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรมทั้งระบบ

๑.๓ วิธีการศึกษา

๑) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ โดยการประชุมรับฟังข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เกี่ยวกับแนวทาง มาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง

๒) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเดินทางไปศึกษาดูงาน รับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟุ้งฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

๓) ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทาง มาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ที่ขอเพิ่มเติมไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑.๔ ระยะเวลาในการศึกษา

๑) ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ มีมติส่งเรื่องให้คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ พิจารณาศึกษา ๙๐ วัน

๒) ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาอนุญาตให้ขยายเวลาการศึกษา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง ออกไปอีก ๙๐ วัน

๓) ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มีมติให้ขยายเวลาการศึกษา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง ออกไปอีก ๙๐ วัน

๔) ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาอนุญาตให้ขยายเวลาการศึกษา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง ออกไปอีก ๙๐ วัน

๕) ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘ มีมติให้ขยายเวลาการศึกษา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง ออกไปอีก ๓๐ วัน

๖) ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ มีมติให้ขยายเวลาการศึกษา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง ออกไปอีก ๓๐ วัน

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) คณะกรรมการได้รับทราบข้อกฎหมาย โครงสร้างการบริหาร และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ มาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร

๒) คณะกรรมการได้รับทราบปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา มาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

๓) คณะกรรมการได้รับทราบมาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรมแบบบูรณาการ ตลอดจนมีข้อเสนอแนะไปยัง สภาผู้แทนราษฎรต่อแนวทาง มาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ที่มาจากผลการศึกษา

๔) สภาผู้แทนราษฎรมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรัฐบาล ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เกี่ยวกับแนวทางมาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรมทั้งระบบ

บทที่ ๒

ผลการรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงจากการศึกษา

๒.๑ การดำเนินงาน

๑) คณะกรรมการได้มีมติแต่งตั้ง นางสาวสุมาลี ทินกร ณ อยุธยา ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๓ วรรคสี่

๒) คณะกรรมการได้มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง คือ คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม โดยมีหน้าที่และอำนาจพิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปัญหากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย โดยคณะอนุกรรมการได้รับมอบหมายให้พิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติเพื่อพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล รวมถึงพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม แล้วรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อคณะกรรมการ ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๖๙ ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายกฤษ ศิลปชัย	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายฐิติกันต์ ฐิติพฤตมิกุล	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายสนธิ ชววัฒน์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายธารา บัวคำศรี	อนุกรรมการ
๕. นายปวัตร กาญจนวงค์	อนุกรรมการ
๖. นายสุทธิเกียรติ คชโส	อนุกรรมการ
๗. นายวีรศักดิ์ คงณรงค์	อนุกรรมการ
๘. นาวาเอก พันธยศ พัฒนะธราพงศ์	อนุกรรมการ
๙. นางสาวพรพนา กวีย์เจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการ
๑๐. นายสมนึก จงมีวสิน	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

นอกจากนี้ คณะกรรมการได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ โดยมีรายชื่อ ดังนี้

๑. นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี
๒. นายชัยมงคล ไชยรบ
๓. นายนิคม บุญวิเศษ
๔. นายรุ่งโรจน์ ทองศรี
๕. นายสันต์ แซ่ตั้ง
๖. นายอัปคูลายี สาแม็ง
๗. นายสรชัช สุจิตต์

๘. นายทรงยศ รามสูต
๙. นายสิงหนอน ตีนาง
๑๐. นายศักดิ์ชาย ตันเจริญ
๑๑. นายปกรณ์ จีนาคำ
๑๒. นายเลาฟั้ง บัณฑิตเทอดสกุล
๑๓. นางสาวจิตต์ เลาหะโรจนพันธ์
๑๔. นางสาวกมลนทรศน์ กิตติสุนทรสกุล
๑๕. นายพงศธร ศรเพชรนรินทร์
๑๖. นายสหัสวัต คุ้มคง
๑๗. นายปทุมภัท คำประดิษฐ์
๑๘. นายณัฐพล จักรยานโน
๑๙. นายชำนาญ ศิริรักษ์
๒๐. นายอมรศักดิ์ ปัญญาเจริญศรี
๒๑. รองศาสตราจารย์ไทยถาวร เลิศวิทยาประสิทธิ์
๒๒. นายสรรเสริญ หงส์วิวัฒน์
๒๓. นายอนุชิต นรารักษ์กุล
๒๔. นายสุรจิต บุญยุบล
๒๕. นายกิติพงศ์ สมุลไพร
๒๖. นายชยุต วัชรระโกคินกูร
๒๗. นางชุตติภา กลิ่นสุวรรณ
๒๘. นางสาวมณฑิพย์ เทพวารินทรา
๒๙. ว่าที่พันตรี สุเทพ เจือละออง

๒.๒ ผู้ซึ่งคณะกรรมการได้เชิญมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น คือ

๒.๒.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

๑) บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน)

(๑) นายพงษ์กรณ์ ช่อชูวงศ์	รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ด้านปฏิบัติการ
เพื่อความเป็นเลิศ
(๒) นายวิสิษฐ สุขประเสริฐ	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่
ฝ่ายปฏิบัติการ - การจัดส่งน้ำมัน
(๓) นางสาวสุภาวดี วาจาสิทธิ์	ที่ปรึกษากฎหมาย
(๔) นางสาวณัฐธิดา คงสิงห์	ผู้จัดการส่วนธุรกิจสัมพันธ์
(๕) นายโอภาส ไวยสัจจา	ผู้จัดการส่วนท่าเทียบเรือ

๒) บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

- (๑) นางสาวณศิริภัทร์ จิระโอฬารวิษณุ ผู้จัดการฝ่าย External Relations
 (๒) นายธีรพล ประภากร ผู้จัดการฝ่าย Refinery Movement and Dispatching ปีโตรเลียม
 (๓) นายสุชาติ สุภากักดี ผู้จัดการฝ่าย Environment and Occupational Health
 (๔) นางสาวโชติมา สุรพลชัย ผู้จัดการส่วน Litigation, Regulation and Commercial Law

๓) บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)

- นายบัณฑิต ธรรมประจําจิต ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่
 รักษาการรองกรรมการผู้จัดการใหญ่
 ด้านกำกับองค์กรและกิจการสัมพันธ์

๔) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

- (๑) นายอานัติ จันทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานท่าเรือ
 อุตสาหกรรมมาบตาพุด
 (๒) นายดำเนิน สารศรี ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานท่าเรือ
 อุตสาหกรรมมาบตาพุด
 (๓) นางสาวปารณีย์ บุญช่วย วิศวกร ๗

๕) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาระยอง

- (๑) นายทวีชัย โชคสมุทร ผู้อำนวยการสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาระยอง
 (๒) นายชวภัทร ทัดมาลี เจ้าพนักงานตรวจท่าปฏิบัติการ

๖) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาชลบุรี

- (๑) นายทวีพงษ์ จันทร์งาม ผู้อำนวยการสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาชลบุรี
 (๒) นายภาวัต วัฒนาธาดาสุ เจ้าพนักงานตรวจท่าปฏิบัติการ

๗) สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๑ (ระยอง)

- (๑) ว่าที่ร้อยตรี วิษณุพงศ์ วิเชียรรัตนกุล เจ้าพนักงานประมงชำนาญงาน
 (๒) นายสุกนก วิวัฒน์ครุฑ เจ้าพนักงานเดินเรือปฏิบัติงาน

๘) สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๒ (ชลบุรี)

- นายวุฒิพงษ์ วงศ์อินทร์ เจ้าพนักงานประมงชำนาญงาน

๙) สำนักงานประมงจังหวัดระยอง

- นางไพรัช เจียรรัตน์ เจ้าพนักงานประมงอาวุโส

๑๐) สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี

- (๑) นายณัฐพงศ์ วรรณพัฒน์ ประมงจังหวัดชลบุรี
 (๒) นางจุฑารัตน์ ศิริสมบัติ หัวหน้ากลุ่มบริหารจัดการด้านการประมง
 (๓) นายกตัญญู ทองภู่งู นักวิชาการประมงปฏิบัติการ

๑๑) เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

- (๑) นางมยุรีย์ เสนะโลหิต ผู้อำนวยการสำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
 (๒) นางจิรภา ฝาคำ นักวิชาการสุขาภิบาลชำนาญการพิเศษ

๑๒) เทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี

- นายฉัตรชัย ทิมกระจ่าง นายกเทศมนตรีเมืองศรีราชา

๑๓) เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี

- (๑) นางนิสากร วิเวกวินัย นักวิชาการสุขาภิบาล
 (๒) นางสาวอุทัยชนก ภู่วง นักวิชาการสุขาภิบาล

๑๔) เทศบาลตำบลเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

- (๑) นายสรศักดิ์ เกตรา นายกเทศมนตรีตำบลเกาะสีชัง
 (๒) นายภูวนันท์ รอบคอบ นักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ
 (๓) นายณรงค์เกียรติ มั่นเจริญ ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ

๑๕) เทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

- (๑) พันจ่าเอกสยาม แพทย์รักษ์ รองปลัดเทศบาลตำบลบางละมุง
 (๒) นายปนิทพงศ์ มะโนใจ นิติกรชำนาญการ

๑๖) เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

- นางธนาวดี ทามาศ หัวหน้าฝ่ายสังคมสงเคราะห์ รักษาราชการแทน
 ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม

๑๗) เทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง

- (๑) นายสุเมธ คณฑา รองนายกเทศมนตรีเมืองมาบตาพุด
 (๒) นายสมศักดิ์ สีมาพล นิติกรชำนาญการพิเศษ
 (๓) นายอนุวัฒน์ ใจหนัก เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 ปฏิบัติงาน

๑๘) เทศบาลตำบลเนินพระ จังหวัดระยอง

- (๑) นายอารักษ์ ศิริศรี รองนายกเทศมนตรีตำบลเนินพระ
 (๒) นายกฤตยา สตาภิรมย์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
 (๓) นางสาวศรินธิตา บุญเกิด นักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ

๑๙) เทศบาลตำบลบ้านฉาง จังหวัดระยอง

- นายมานพ ผาสุก เลขาธิการนายกเทศมนตรีตำบลบ้านฉาง

๒๐) เทศบาลตำบลบ้านเพ จังหวัดระยอง

- (๑) จ่าเอกอาคม แสงแก้ว ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
 (๒) นางสาวรพีพรรณ โพธิ์ประทับ นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ
 (๓) นายปนิพนธ์ ดรณพันธ์ นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ

๒๑) องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง จังหวัดระยอง

- นายทวีป แสงกระจ่าง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะพง

๒๒) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงชายฝั่งพื้นบ้าน

- (๑) นายวรวุฒิ คงณรงค์
- (๒) นายประเสริฐ แสงเมฆ
- (๓) นายจำนงค์ ผลศิริ
- (๔) นายฉัตรชัย ศรีวิเชียร
- (๕) นายภักดี เทพจร

๒๓) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพค้าขายบริเวณชายหาด

นางสาวสำรวย วิไลแสง

๒๔) กรมเจ้าท่า

(๑) นายพิทักษ์ วัฒนพงศ์พิศาล	ผู้อำนวยการสำนักความปลอดภัย
และสิ่งแวดล้อมทางน้ำ
(๒) นางสาวสุนทรี ภิรมย์	หัวหน้ากลุ่มสิ่งแวดล้อม
(๓) นางสาวธิดารัตน์ ผลพิบูลย์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ

๒๕) กรมประมง**- กองวิจัยและพัฒนาประมงทะเล**

(๑) นายธนัช ศรีคุ้ม	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลระยอง
(๒) นางสาวทศวรรณ ขาวสีจาน	นักวิชาการประมงชำนาญการ

- สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี

(๑) นายณัฐพงศ์ วรรณพัฒน์	ประมงจังหวัดชลบุรี
(๒) นางจุฑารัตน์ ศิริสมบัติ	หัวหน้ากลุ่มบริหารจัดการด้านการประมง

๒๖) สำนักงานประมงจังหวัดระยอง

นางสาวณัฐภาพร แก้วสาธ	นิติกรปฏิบัติการ
-----------------------	------------------

๒๗) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๑) นายสุเทพ เจือละออง	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเล
และชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออก
(๒) นางสาวมณฑิลา ปรานศิลป์	นักวิชาการประมงชำนาญการพิเศษ

๒๘) สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

นายณริศ ศรศรีวิวัฒน์	คณะทำงานสำนักงานคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อม สภานายความ
----------------------	--

๒๙) มูลนิธิบูรณะนิเวศ

(๑) นางสาวเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง	ผู้อำนวยการมูลนิธิบูรณะนิเวศ
(๒) นายมาตุเดช จันทร์ขจร	

๓๐) มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม

นายสุรชัย ตรงงาม	เลขาธิการมูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม
------------------	-------------------------------------

๓๑) บริษัท กฎหมาย ไรซิ่ง ซัน จำกัด

- (๑) นายแสงชัย รัตน์เสวีวงศ์
- (๒) นางสาววารภรณ์ อุทัยรังสี

๓๒) สำนักงานศาลยุติธรรม

- (๑) นางสาวกนกวรรณ จันทร์โคตร นิติกรปฏิบัติการ
- (๒) นางสาวปาริฉัตร สูงงาม นิติกรประจำสำนักกฎหมายและวิชาการ

๓๓) สำนักงานศาลปกครอง

- (๑) นายธนะ ชามะรัตน์ ที่ปรึกษาสำนักงานศาลปกครอง
- (๒) นางสิริมาพร เพชรประไพ รักษาการผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
- (๓) นางณัชชา เสรีกุล ผู้อำนวยการกลุ่มบังคับคดี ๒
- (๔) นางสาวนพรัตน์ อุดมโชคมงคล ผู้อำนวยการกลุ่มศึกษากฎหมายมหาชน ๓
- (๕) นางสาวชตวรรษ กุศลมน รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ
กลุ่มบังคับคดีปกครอง ๑
- (๖) นางสาวรุ่งนภา สุวรรณโชติ เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการพิเศษ
- (๗) นางสาววาสนา แสงคำ เจ้าหน้าที่ศาลปกครองชำนาญการ

๓๔) กรมบังคับคดี

- (๑) นางสาวชลธร มีวงศ์อุโฆษ ผู้อำนวยการกองฟื้นฟูกิจการ
- (๒) นางสาวดาเนียร วิทยากุล ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการ
กองพัฒนาระบบการบังคับคดี

๓๕) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- (๑) นายฤกษ์ชัย ปิยจิตต์ไพโรจน์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
- (๒) นายภูธนวิช สบประสงค์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

๓๖) มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม (ENLAW)

- นางสาวสุภาภรณ์ มาลัยลอย ผู้จัดการมูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม

๓๗) มูลนิธิเพื่อสันติภาพเขียว (Greenpeace)

- (๑) นายธารา บัวคำศรี ผู้อำนวยการมูลนิธิเพื่อสันติภาพเขียว (Greenpeace)
- (๒) นางสาวจินดารัตน์ เตมียานนท์ ทนายความสิ่งแวดล้อม

๒.๒.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม**๑) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย**

- (๑) นายอนุชิต สวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ว่าการสายงานพัฒนาที่ยั่งยืน
- (๒) นายปราชญ์ ภูมิพาณิชย์ ผู้อำนวยการกองความปลอดภัยและอาชีวอนามัย
- (๓) นายวัชร กันตังกุล ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด
- (๔) นายคมกฤษ จำปาจันทร์ ผู้จัดการศูนย์เฝ้าระวังและควบคุม
คุณภาพสิ่งแวดล้อม (EMCC)

๘) กรมโรงงานอุตสาหกรรม

- (๑) นางสาวศิริกาญจน์ เหลืองสกุล ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการกากอุตสาหกรรม
 (๒) นายปริญญา ม่วงสังข์ ผู้อำนวยการกลุ่มจัดการกากอุตสาหกรรม ๒

๙) สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

- (๑) นายฐิติพงศ์ คำมุข ผู้อำนวยการส่วนบริการศุลกากร ๑
 (๒) นายณพลสิทธิ์ เทียมเผือก นักวิชาการศุลกากรปฏิบัติการ

๑๐) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

- (๑) นายณรงค์ บุญกิจไฉนทัย วิศวกรชำนาญการพิเศษ
 (๒) นางสาวศิริณัฐ ปานสังข์ วิศวกรชำนาญการ

๑๑) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

- (๑) นางสาวอังศุมาลิน ฉัตรสุวรรณวารี อุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี
 (๒) นายถนอม วงศ์พุทธรักษา วิศวกรชำนาญการพิเศษ

๑๒) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

- นายวิเชียร ทองด้วง อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

๑๓) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี

- (๑) นายกิติพงษ์ ชลธิติกุล อุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี
 (๒) นายธนารักษ์ พิทักษา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
 (๓) นายมนิตย์ สิทธิดำรง วิศวกรชำนาญการพิเศษ

๑๔) ผู้แทนภาคประชาชนตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

- นายสว่าง กระจับเงิน

๑๕) ผู้แทนภาคประชาชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

- (๑) นายภิญโญ ศรีสุทธิ
 (๒) นายพยุ่ง มีสบาย

๑๖) บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

- (๑) นายสุชาติ สุภากักดี ผู้จัดการฝ่ายสิ่งแวดล้อม
 (๒) นายสุรจิต สถาพรวัลย์รัตน์ ผู้จัดการส่วนสิ่งแวดล้อม

๑๗) บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

- (๑) นายแสงจันทร์ ฝานิล ผู้จัดการอาวุโส บริหารเขตประกอบการ
 อุตสาหกรรมไออาร์พีซีและชุมชนสัมพันธ์
 (๒) นางสาวปาริชาติ จุลพันธุ์ ผู้จัดการอาวุโส บริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
 (๓) นายวีระศักดิ์ คำสุข เจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อมอาวุโส

๑๘) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

(๑) นายปิติ ศรีสุขสมบัติ	ผู้จัดการฝ่ายนโยบายและมาตรฐานคุณภาพ
ความปลอดภัย ความมั่นคง อาชีวอนามัย
และสิ่งแวดล้อม
(๒) นายณัฐสิทธิ์ เจียรวัฒน์ชัย	ผู้จัดการสังกัดฝ่ายพัฒนาการปฏิบัติการ
สู่ความเป็นเลิศ
(๓) นางสาวสุธิรา พวงศิริ	พนักงานบริหารสิ่งแวดล้อมอาวุโส
(๔) นายนนทิวรรณ อินทร์กลับ	พนักงานวิเคราะห์และวางแผนอาวุโส

๑๙) บริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด (มหาชน)

(๑) นายฉัตรพันธ์ วงศ์อารีย์สวัสดิ์	Head of Safety Excellence Center
(๒) นางสาวภาวิณี กฤษณาวินา	Head of Environmental Excellence Center
(๓) นางสาวภัทริณี แซ่อึ้ง	Corporate Occupational Health and
Industrial Hygiene Manager – Health
Management
(๔) นายกิตติพิศ จันทาวงศ์	Environmental Risk Engineer

๒๐) กรมควบคุมมลพิษ

(๑) นางสาวศิวพร รังสิยานนท์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการคุณภาพ
อากาศและเสียง
(๒) นางสาวอรพรรณ มานูญวงศ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
(๓) นายยุทธนา ตันวงศ์वाल	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
(๔) นางสาวณัฐฉิณีพร สร้อยสูงเนิน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
(๕) นายอำนาจ อภัย	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
(๖) นายกิตติกุล สารสุวรรณ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
(๗) นางสาวจริยา เทศขัน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม

๒๑) กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๑) นางสาวศิริกาญจน์ เหลืองสกุล	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมเทคโนโลยี
สิ่งแวดล้อมโรงงาน
(๒) นางวนิดา ทองช่วย	ผู้อำนวยการกลุ่มมลพิษอากาศ
(๓) นางสาวเจนจิรา สันทาลุณย์	วิศวกรชำนาญการพิเศษ
(๔) นายภูมิพิพัทธ์ ศิริวัฒน์	วิศวกรชำนาญการ

๒๒) กรมควบคุมโรค

(๑) แพทย์หญิงเกวลิ์ สุนทรমন	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาวิชาการ
อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง
(๒) นางสาวอรพันธ์ อันติมานนท์	รองผู้อำนวยการกองโรคจากการประกอบอาชีพ
และสิ่งแวดล้อม
(๓) นายบวร มิตรมาก	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
(๔) นายชยาพล จงเจริญ	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

๒๓) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๑) นางสาวจรียา สุขะปาน	ผู้อำนวยการฝ่ายสิ่งแวดล้อม
ความปลอดภัยและอาชีวอนามัย
(๒) นางสาวสุพรรณิกา จิรปฐมชัย	วิศวกร ๘ สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด
(๓) นางสาวกฤติกา ฌรงค์อินทร์	นักวิทยาศาสตร์ ๖ กองสิ่งแวดล้อม

๒๔) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

(๑) นายทวีชัย ลีเย็ก	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ
(๒) นายรังสรรค์ ชาติามงคลกุล	รองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาเขตส่งเสริม
เศรษฐกิจพิเศษ
(๓) นายภัทรพล ศรีอุดมขจร	เจ้าหน้าที่อาวุโส สำนักสิทธิประโยชน์
(๔) นายธนพัฒน์ ศรีประเสริฐ	เจ้าหน้าที่อาวุโส สำนักพัฒนาเขตส่งเสริม
เศรษฐกิจพิเศษ

๒๕) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๑) นางปนัดดา เย็นตระกูล	ผู้ช่วยผู้ว่าการ (ยุทธศาสตร์)
(๒) นายคงวุฒิ ยอดพยุ่ง	ผู้ช่วยผู้ว่าการ (ปฏิบัติการ ๒)
(๓) นายวีรพงศ์ ต้วงพิบูลย์	ผู้อำนวยการสำนักงานนิคมอุตสาหกรรม
อมตะซิตี้ ชลบุรี
(๔) นายธนพล เพิ่มทวี	นักบริการลงทุน ๘

๒๖) สถานีตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี

พันตำรวจตรี กฤตพิทักษ์ วงษ์ดาว	สารวัตร (สอบสวน) (ทำหน้าที่สารวัตรจราจร)
สถานีตำรวจภูธรพานทอง |
|--------------------------------|--|

๒๗) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี

นายเฉลิมพร มั่นคง	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

๒๘) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

(๑) นางจันทนา วัจนะออม	รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี
(๒) นายอักษร เชษฐขุนทด	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

๒๙) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

(๑) นางสาวอังศุมาลิน ฉัตรสุวรรณวาริ	อุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี
(๒) นายชาติชาย สาโรจน์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
(๓) นายพัฒนะ แก้วจาเครือ	วิศวกรปฏิบัติการ

๓๐) องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระดู่ จังหวัดชลบุรี

(๑) ว่าที่ร้อยตรี ศุภชัย สนธิรักษ์	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระดู่
(๒) นางสาวณิชนน เพิ่มกสิการ	ผู้อำนวยการกองช่าง
(๓) นายนรภัทร แสงจันทร์	ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

๓๑) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขี้หนอน จังหวัดชลบุรี

(๑) นายสุพจน์ งามสง่า	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขี้หนอน
(๒) นายทัศนพงษ์ ส่งโสภากา	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขี้หนอน
(๓) นายศักรินทร์ นงนุช	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขี้หนอน

๓๒) บริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

(๑) นายพรรษา ใจชน	ผู้จัดการฝ่ายที่ดินและประสานงานราชการ
(๒) นายสุขชัย สุขยานุติษฐ์	ผู้จัดการอาวุโสฝ่ายวิศวกรรม
(๓) นางสาวปรมาภรณ์ ประกอบศิลป์	ผู้จัดการแผนกสิ่งแวดลอม
(๔) นางสาวรุ่งกานู แพรงงาม	ผู้จัดการฝ่าย CSR
(๕) นายสิทธิพงษ์ ตะมัย	วิศวกร

๓๓) กรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๑) นางสาวนภาพร สงวนหมุ่ม	ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการ
กากอุตสาหกรรม
(๒) นางสาวศิริกาญจน์ ดอกไม้เงิน	ผู้อำนวยการกลุ่มจัดการกากอุตสาหกรรม ๖
(๓) นายภูมิสิทธิ์ ฤทธิหิรัณย์พล	วิศวกรปฏิบัติการ

๓๔) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย**- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส่วนกลาง)**

(๑) นายกิตติ เหลืองรุจินันท์	ผู้อำนวยการฝ่ายบริการผู้ประกอบการ
(๒) นายปริญญา แผ้วสูงเนิน	ผู้อำนวยการกองอนุญาตผู้ประกอบการ

- สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

(๑) นายวัชร กันตังกุล	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานนิคม
อุตสาหกรรมมาบตาพุด
(๒) นายรัตน์พงศ์ กุญชรบุญ	นักวิทยาศาสตร์ ๗

๓๕) บริษัท เอแอล โซลูชั่น จำกัด

นายธนพงศ์ พวงปทุมานนท์	กรรมการผู้จัดการ

๓๖) ภาคประชาชน

(๑) นายสุนทร จันทรเกลี้ยง
(๒) นายสรายุทธ สนรักษา
(๓) นายณพลศิษฐ์ ชมภูมิ่ง
(๔) พันตรี สุเทพ สวัสดิ์

๒.๓ ผู้เสนอญัตติ

๑) นายภฤช ศิลปชัย	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาชน
๒) นายสุรเกียรติ เทียนทอง	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

๒.๔ การพิจารณาของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้มีการพิจารณาศึกษาเรื่อง ญัตติเพื่อพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ส ฝุ่นฟู และเฝ้าระวังกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล รวมถึงการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ส ฝุ่นฟู และเฝ้าระวังกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๒.๔.๑ การประชุม

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ส ฝุ่นฟู และเฝ้าระวังกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ได้ประชุมเพื่อพิจารณา โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุม เพื่อให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ตลอดจนชี้แจง แสดงความคิดเห็น จำนวน ๑๙ ครั้ง ดังนี้

- ๑) ครั้งที่ ๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๒) ครั้งที่ ๒ วันพฤหัสบดีที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๓) ครั้งที่ ๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๔) ครั้งที่ ๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๕) ครั้งที่ ๕ วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๖) ครั้งที่ ๖ วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๗) ครั้งที่ ๗ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๘) ครั้งที่ ๘ วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๙) ครั้งที่ ๙ วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๑๐) ครั้งที่ ๑๐ วันพฤหัสบดีที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๑๑) ครั้งที่ ๑๑ วันพุธที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๑๒) ครั้งที่ ๑๒ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
- ๑๓) ครั้งที่ ๑๓ วันพฤหัสบดีที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๑๔) ครั้งที่ ๑๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๑๕) ครั้งที่ ๑๕ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๑๖) ครั้งที่ ๑๖ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๑๗) ครั้งที่ ๑๗ วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๑๘) ครั้งที่ ๑๘ วันพฤหัสบดีที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๑๙) ครั้งที่ ๑๙ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

๒.๔.๒ การลงพื้นที่ศึกษาดูงาน

คณะกรรมการได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน จำนวน ๑ ครั้ง คือ

การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ มาตรการกำกับดูแลการขนถ่ายน้ำมันบริเวณ
 ทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเลและแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง
 จังหวัดระยอง และมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่
 อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างวันจันทร์ที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ถึง วันอังคารที่
 ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

๒.๔.๓ การศึกษาข้อมูลและเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ส ฝุ่นฟู และเยียวยา
 กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดิน
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงและรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ
 จากเอกสารข้อมูล คำชี้แจงจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารข้อมูล คำชี้แจงจากภาคเอกชน
 ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ
 จากภาคอุตสาหกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งรายละเอียดจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยนำมา
 ประกอบการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมการ สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๒.๔.๓.๑ ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๑) กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

สถานการณ์และภาพรวมการจัดการน้ำมันรั่วไหลในประเทศไทย

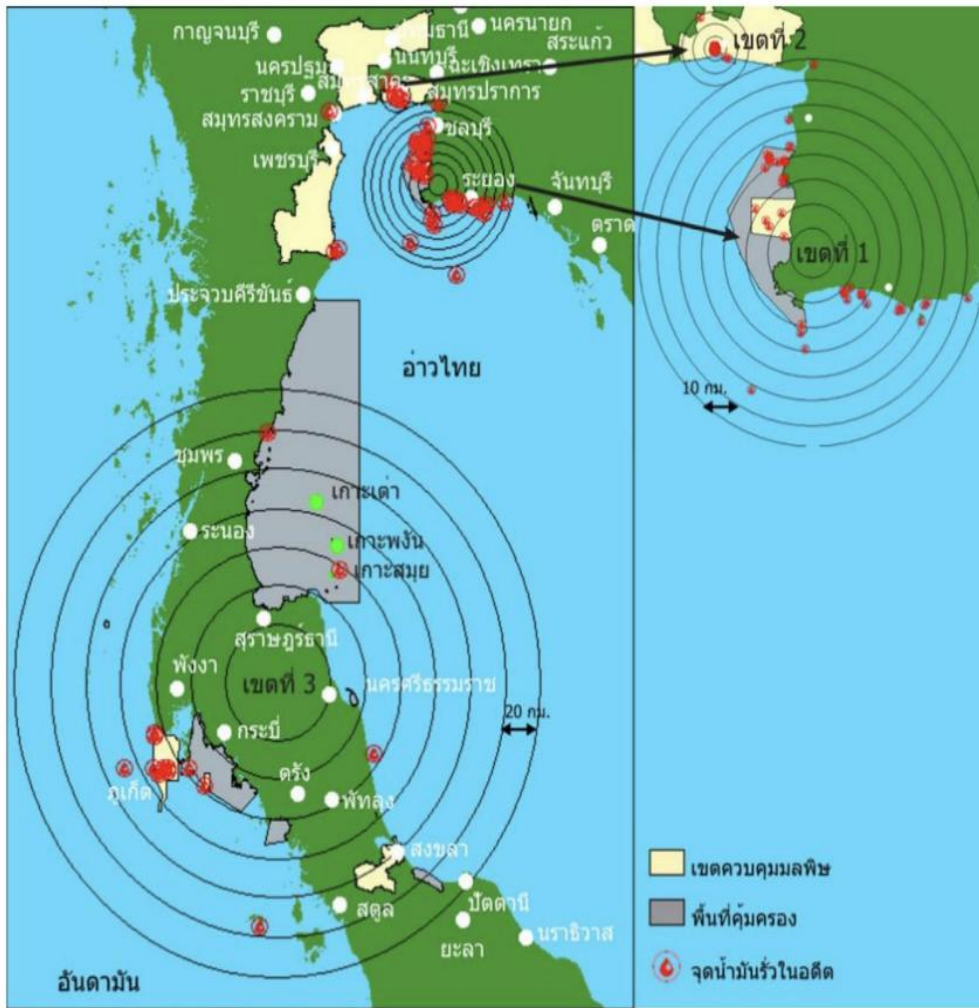
นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ – ๒๕๖๓ พบว่า มีเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลอย่างน้อยที่สุด ๒๔๐ ครั้ง ในน่านน้ำไทย โดยเฉพาะอ่าวไทย ซึ่งเกิดขึ้นทั้งจากเส้นทางขนส่งน้ำมันกลางทะเล การขนถ่ายของเรือบรรทุกน้ำมัน หรือกิจกรรมปิโตรเลียมในทะเลไทย^๑ ๒ น้ำมันรั่วไหลลงทะเล สร้างหายนะให้กับสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตในท้องทะเลและปากแม่น้ำลำคลอง ที่เป็นเส้นทางสัญจรทางทะเลและขนถ่ายน้ำมันของประเทศไทย โดยเฉพาะโซนทะเลภาคตะวันออก พื้นที่ที่ถูกขนานนามว่าเป็น “เมืองแห่งนิคมอุตสาหกรรมของประเทศไทย” และยังเป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์น้ำมันดิบรั่วไหลมากที่สุดของประเทศ และนอกจากนี้ ข้อมูลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ระบุว่า สถิติน้ำมันรั่วไหลลงทะเลไทย ในระยะเวลา ๕ ปี คือ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓ มีการพบน้ำมันรั่วไหลมากกว่า ๑๐๑ ครั้ง เป็นเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล ๒๘ ครั้ง และจากการติดตามตรวจสอบพบก้อนน้ำมันดิน (Tar Ball) รวม ๗๓ ครั้ง^๓ โดยสถานการณ์ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ (๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔) พบน้ำมันรั่วไหลรวม ๔๔ ครั้ง ตลอดแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน เป็นเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล ๑๗ ครั้ง และการติดตามตรวจสอบพบก้อนน้ำมันดิน (Tar Ball) รวม ๒๗ ครั้ง^๔

^๑ กรมเจ้าท่า (๒๕๖๓). ข้อมูลสิ่งแวดล้อมทางน้ำล่าสุด: สถิติน้ำมันรั่วไหล. ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕.

^๒ Gullaya Wattayakorn (2012). ‘Petroleum Pollution in the Gulf of Thailand: A Historical Review’. Coastal Marine Science. 35(1): 234–245. https://www.researchgate.net/publication/235726311_Petroleum_pollution_in_the_Gulf_of_Thailand_A_historical_review

^๓ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๓). สถิติน้ำมันรั่วไหลลงทะเลไทยในระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๙ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓).

^๔ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๔). สถิติน้ำมันรั่วไหลลงทะเลไทยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ (๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔).

ภาพที่ ๑ แสดงเขตความเสี่ยงน้ำมันรั่วในน่านน้ำทะเลไทย
(เขต ๑ มีความเสี่ยงสูงมาก เขต ๒ มีความเสี่ยงสูง และเขต ๓ มีความเสี่ยงปานกลาง)^๔

ที่มา : สำนักการจัดการน้ำ (๒๕๕๔). ร่างแนวทางป้องกัน-แก้ไขน้ำมันรั่ว. กรมควบคุมมลพิษ. อังใน ธารา บัวคำศรี (๒๕๖๔). ‘#น้ำมันรั่วChevronSPRC หายนะทะเลไทย และคำถามสำคัญต่อภาระรับผิดชอบของอุตสาหกรรมฟอสซิล’. Greenpeace Thailand. วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕. <https://www.greenpeace.org/thailand/story/22753/sprc-oil-spill-accountability-of-fossil-fuel>

^๔ สำนักการจัดการน้ำ (๒๕๕๔). ร่างแนวทางป้องกัน-แก้ไขน้ำมันรั่ว. กรมควบคุมมลพิษ. อังใน ธารา บัวคำศรี (๒๕๖๔). ‘#น้ำมันรั่วChevronSPRC หายนะทะเลไทย และคำถามสำคัญต่อภาระรับผิดชอบของอุตสาหกรรมฟอสซิล’. Greenpeace Thailand. วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕. <https://www.greenpeace.org/thailand/story/22753/sprc-oil-spill-accountability-of-fossil-fuel/>

จากแผนที่ด้านบน ผมนวกกับข้อมูลของกรมเจ้าท่า^๖ และ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง^๗ จะพบว่า จังหวัดระยอง และจังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงของการเกิดน้ำมันรั่วไหลในทะเลซึ่งเกิดเหตุการณ์บ่อยครั้ง เนื่องจากมีกิจกรรมชายฝั่งหลากหลายประเภท ได้แก่ การเดินเรือเข้าออก เรือขนส่งสินค้า เรือประมง และเรือท่องเที่ยว นอกจากนี้ บริเวณชายฝั่งทั้งสองจังหวัดยังเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง ท่าเรือ ทุ่นรับน้ำมัน อาทิ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เขตประกอบการอุตสาหกรรม IRPC นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือ IRPC ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือเอกชนนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่อ่าวอุดม คลังน้ำมัน และมีโรงกลั่นน้ำมันหลายแห่ง ทำให้มีการเดินเรือเข้า-ออก เพื่อขนส่งน้ำมัน รวมทั้งมีระบบท่อขนส่งน้ำมันในทะเลเป็นจำนวนมากในพื้นที่

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการน้ำมันรั่วไหลของประเทศไทย

กรณีศึกษา: น้ำมันรั่วจังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๖๕

ในคืนวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ท่อน้ำมันดิบใต้ทะเลบริเวณอ่าวมาบตาพุด จังหวัดระยอง เกิดการรั่วไหล บริเวณทุ่นขนถ่ายน้ำมันในทะเลของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน) หรือรู้จักกันในชื่อ “SPRC” (Star Petroleum Refining Public Company Limited) ซึ่งอยู่ห่างจากชายฝั่งท่าเรือมาบตาพุดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ส่งผลให้มีคราบน้ำมันกระจายกลางอ่าวไทย

ในวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๐.๔๐ น. จากการวิเคราะห์โดยสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (GISTDA) ที่ใช้ภาพจากดาวเทียม Sentinel-2 พบคราบน้ำมันครอบคลุมพื้นที่ ๑๑.๖๕ ตารางกิโลเมตร (๗,๒๘๐ ไร่) หรือกว่า ๒ เท่าของเกาะเสม็ด โดยลอยตัวอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลของอำเภอเมืองระยองราว ๑๖.๕ กิโลเมตร คราบน้ำมันได้เคลื่อนตัวจากจุดรั่วไหล

ในช่วงเช้าของวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ คราบน้ำมันดิบกลุ่มแรกลอยขึ้นฝั่งและปนเปื้อนชายหาดแม่รำพึง และจากการวิเคราะห์ของ GISTDA คราบน้ำมันขยายพื้นที่เป็น ๑๖ ตารางกิโลเมตร (๑๐,๑๙๕ ไร่) ซึ่งเคลื่อนตัวเข้าบริเวณหาดแม่รำพึงคิดเป็นความกว้างประมาณ ๕ กิโลเมตร ซึ่งเหตุน้ำมันดิบรั่วดำเนินไปจนถึงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ คราบน้ำมันขยายตัวใหญ่กว่าเกาะเสม็ดถึง ๙ เท่า การเก็บกักน้ำมันดิบมีการเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ ได้ว่าจ้างบริษัท Oil Spill Response Limited จากประเทศสิงคโปร์ มีการขออนุมัติฉีดพ่นสารเคมีสลายคราบน้ำมัน (Dispersant) ในระยะแรก รวม ๔๐,๐๐๐ ลิตร มีการใช้เรือวางทุ่นกักน้ำมันเพื่อป้องกันการเคลื่อนตัวของน้ำมันเข้าฝั่ง และใช้แผ่นซับเพื่อดูดซับน้ำมันให้ได้มากยิ่งขึ้น มีการใช้รถยนต์ดูดของเหลวด้วยระบบสุญญากาศ (Vacuum Truck) เพื่อดูดบริเวณที่มีน้ำมันหนาแน่น ใช้เครื่องตักคราบน้ำมันเพื่อทำความสะอาดบริเวณชายหาด และวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ บริษัทยืนยันว่าไม่พบคราบน้ำมันทั้งบริเวณอ่าวพร้าวและเกาะเสม็ด บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ มี บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัทเซฟรอน คอร์ปอเรชั่น บริษัทสัญชาติสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ โดยทั้งสองบริษัททำกิจการขุดเจาะ นำเข้าน้ำมันดิบรายใหญ่ของประเทศไทย รวมทั้งธุรกิจต่อเนื่อง

^๖ กรมเจ้าท่า (๒๕๖๓). ข้อมูลสิ่งแวดล้อมทางน้ำล่าสุด: สถิติน้ำมันรั่วไหล. ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕.

^๗ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๓). สถิติน้ำมันรั่วไหลลงทะเลไทยในระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๙ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓).

ในช่วงแรกของเหตุการณ์รั่วไหลของน้ำมันดิบ มีความสับสนว่าตัวเลขของปริมาณน้ำมันที่รั่วไหลปรากฏต่อสาธารณชนนั้น มีปริมาณเท่าใด ซึ่งจะเห็นได้จากการเสนอตัวเลขที่แตกต่างกันของสื่อแต่ละสำนัก โดยตัวเลขแรกที่มีการเผยแพร่และรับรู้ต่อสาธารณชน คือ ๔๐๐,๐๐๐ ลิตร มาจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) ซึ่งได้ข้อมูลจากบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ หลังการประเมินในคืนแรกของการรั่วไหล ขณะที่ตัวเลขในแถลงการณ์ของบริษัทเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ระบุปริมาณน้ำมันดิบที่รั่วไหลว่าอยู่ระหว่าง ๒๐ - ๕๐ ตันน้ำมันดิบ (๑ ตันน้ำมันดิบชนิด Light Crude Oil = ๑,๒๕๐ ลิตร โดยประมาณ) และเหลือน้ำมันดิบที่ต้องกำจัดอีก ๕.๓ ตัน แต่ข้อมูลในวันเดียวกันนั้นเอง บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ มีการประเมินใหม่ว่าปริมาณน้ำมันดิบรั่วไหลอยู่ที่ ๑๖๐,๐๐๐ ลิตร (๑๒๘ ตัน) ในขณะที่ตัวเลขการใช้น้ำยาขจัดคราบน้ำมันดิบ ปริมาณรวมทั้งสิ้น ๘๔,๕๐๐ ลิตร ซึ่งสารนี้มีอัตราส่วนการใช้ในทะเลอยู่ที่ ๑ : ๑๐ นั้นหมายความว่า อาจมีปริมาณน้ำมันรั่วอาจสูงถึง ๘๔๕,๕๐๐ ลิตร ทั้งนี้ การทราบปริมาณน้ำมันรั่วที่ใกล้เคียงความจริง จะทำให้สามารถชดเชยเยียวยาได้ตรงความจริงมากที่สุด^๘

สาเหตุหลักของการรั่วไหลเนื่องจากมาตรการป้องกันที่หละหลวม

- บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน) (SPRC) และบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) (PTTGC) ได้ทำการสร้างทุ่นรับน้ำมันดิบ และเริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ การออกแบบของทุ่นรับน้ำมันดิบ มีอายุการใช้งาน ๓๐ ปี ภายใต้การรับรองและตรวจสอบความพร้อมใช้ของอุปกรณ์ของ สถาบัน American Bureau of Shipping (ABS) โดยจะมีการตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ทุก ๆ ๕ ปี ทั้งนี้ ทุ่นรับน้ำมันดิบของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ จะครบกำหนดอายุใช้งานในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ซึ่งกำหนดให้มีการทำการตรวจสอบและประเมินสภาพอย่างเต็มรูปแบบ โดยจะต้องมีการเปลี่ยนอุปกรณ์สำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ตัวทุ่นมีสภาพกลับมาพร้อมใช้ ป้องกันความเสี่ยงที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การรั่วไหลของน้ำมัน เช่น ชุดซีลของท่อและบริเวณวาล์ว ซึ่งผลตรวจสอบพบว่าเริ่มเสื่อมสภาพแล้ว^๙

- นายสนธิ คชวัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ชมรมนักวิชาการสิ่งแวดล้อมไทย ให้สัมภาษณ์กับบีบีซีไทยว่า ระบบทุ่นรับน้ำมันกลางทะเลและท่อใต้ทะเลของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งจะหมดอายุการใช้งาน และต้องรื้อเปลี่ยนใหม่เกือบทั้งหมดภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ แสดงให้เห็นว่าผ่านการใช้งานมาแล้วกว่า ๒๗ ปี จึงมีโอกาสที่ท่อและวาล์วน้ำมันใต้ทะเลจะแตกหรือรั่วได้ทุกขณะ นอกจากนี้ยังไม่มีระบบตรวจเช็คหรือสัญญาณเตือนอัตโนมัติ ว่ามีเหตุน้ำมันรั่วลงจุดใดของระบบ และการเปิด - ปิดวาล์วในขณะที่มีการรับน้ำมันดิบกลางทะเลยังต้องใช้นักประดาน้ำดำลงไป “ปิดวาล์วต้องใช้เวลาานานมาก หลักการคือต้องติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมการเปิด - ปิดการจ่ายน้ำมันโดยใช้ระบบควบคุมสั่งการจากทุ่นลอยน้ำ” นายสนธิ คชวัฒน์ กล่าวและเสริมว่าตามข้อกำหนดในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) กล่าวถึง มาตรการลดผลกระทบและตรวจสอบเพื่อป้องกันน้ำมันรั่วลงทะเลที่บริษัท

^๘ อภิรดา มีเดช (๒๕๖๕). ‘น้ำมันรั่วที่ระยอง เวทมนตร์ของวิทยาศาสตร์เสกทะเลให้ใสได้จริงหรือ?’. Nature Matter. ไทยรัฐออนไลน์. วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕. <https://plus.thairath.co.th/topic/naturematter/101044>

^๙ SPRC (๒๕๖๔). เอกสารขอเขตงานเปลี่ยนทุ่น. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔.

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการทำเทียบเรือ (ครั้งที่๔) ฉบับสมบูรณ์ ของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ ที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้มีมติเห็นชอบในรายงานดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้ ในมาตรการทั่วไป ข้อ (๖) ได้ระบุไว้ว่า ให้บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ แจ้งให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติหรืออนุญาตดำเนินการ ดังนี้

(๑) หากหน่วยงานผู้อนุมัติหรืออนุญาตเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่า หรือเทียบเท่ามาตรการที่กำหนดไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเห็นชอบไว้แล้ว ให้หน่วยงานผู้อนุมัติหรืออนุญาตรับจดแจ้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ๆ ต่อไป พร้อมกับให้จัดทำสำเนาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นที่รับจดแจ้งไว้ แจ้งให้ สผ. ทราบ

(๒) หากหน่วยงานผู้อนุมัติหรืออนุญาตเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อสาระสำคัญในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเห็นชอบไว้แล้ว ให้หน่วยงานผู้อนุมัติหรืออนุญาตจัดส่งรายงานการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ สผ. เพื่อเสนอให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) ชุดที่เกี่ยวข้อง ให้ความเห็นชอบประกอบก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลง และเมื่อโครงการได้รับอนุมัติให้มีการเปลี่ยนแปลงให้หน่วยงานผู้อนุมัติหรืออนุญาตแจ้งผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ สผ. เพื่อทราบ

- ในระหว่างที่กรมเจ้าท่ายังไม่ได้แจ้งความคืบหน้าของการดำเนินงานตามข้อสั่งเกตให้ทาง สผ. รับทราบ ก็เกิดเหตุการณ์รั่วไหลของน้ำมันบริเวณทุ่นขนถ่ายน้ำมันในทะเลของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ ดังกล่าวขึ้นเสียก่อน

- ตามแนวปฏิบัติที่ผ่านมา เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินสำหรับโครงการที่มีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ดังกล่าวคลี่คลายลงแล้ว สผ. และ คชก. จะแจ้งให้บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ มาชี้แจงสาเหตุ ผลกระทบ การดำเนินการแก้ไข ปัญหา ความเพียงพอและเหมาะสมของมาตรการควบคุมที่กำหนดไว้ในมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวซ้ำอีก รวมถึงจะพิจารณาความเพียงพอและเหมาะสมของมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้โครงการนำไปพิจารณาปรับปรุงเพิ่มเติมมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจะแจ้งการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและกรมเจ้าท่า ในฐานะหน่วยงานอนุญาตและกำกับดูแล เพื่อพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

ผลกระทบในพื้นที่และการชดเชยเยียวยา ผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลครั้งล่าสุดนี้ ถือเป็นเหตุที่เกิดขึ้นซ้ำอีกครั้ง หลังเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วครั้งใหญ่ก่อนหน้าในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ผ่านมา ๙ ปี จนถึงต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ทะเลเริ่มฟื้นตัว สัตว์น้ำเริ่มกลับมา ชาวประมงจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น และอาชีพเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ เริ่มดีขึ้น แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วซ้ำอีกในครั้งนี้ (เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕) ทุกอย่างที่กำลังดีขึ้นหายไปทันที ผลกระทบทั้งต่อสัตว์น้ำ ทรัพยากรทางทะเล และประชาชนกลุ่มต่าง ๆ วนกลับมาอีกครั้ง สำหรับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบครั้งนี้ มีทั้งกลุ่มผู้ทำประมง กลุ่มผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการประมง เช่น พ่อค้า/แม่ค้าอาหารทะเล ลูกจ้างเรือ ลูกจ้างทั่วไป กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ฯลฯ

สถานการณ์และภาพรวมการจัดการน้ำมันรั่วไหลในต่างประเทศ:

การจัดตั้งกองทุนเยียวยาและฟื้นฟูผลกระทบน้ำมันรั่วไหล

เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลส่งผลกระทบต่ออย่างมหาศาลทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ นำไปสู่การจัดตั้ง “กองทุนเยียวยาและฟื้นฟูผลกระทบน้ำมันรั่วไหล” เพื่อใช้ในการทำความสะอาด

สิ่งแวดล้อม ชดเชยความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบ และฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสียหาย กองทุนเหล่านี้สามารถจัดตั้งได้ทั้งในเชิงป้องกันผ่านกฎหมายหรือการร่วมมือของภาคอุตสาหกรรม หรือ จัดตั้งภายหลังเกิดภัยพิบัติผ่านข้อตกลงทางกฎหมายและการชดเชยความเสียหาย โดยปัจจัยสำคัญในการออกแบบกองทุนดังกล่าว ได้แก่

- ๑) กลไกการจัดหาเงินทุน เช่น ค่าธรรมเนียมจากอุตสาหกรรม ภาษี ข้อตกลงทางกฎหมาย ฯลฯ
- ๒) กรอบกฎหมายที่ควบคุมการใช้จ่ายเงินกองทุน และ
- ๓) กระบวนการประเมินผลกระทบ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่แนวทางการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ กรณีตัวอย่างจากหลายภูมิภาคทั่วโลก รวม ๔ กรณีศึกษาด้านล่างนี้ เป็นการวิเคราะห์ว่ากองทุนแต่ละแห่งถูกจัดตั้งขึ้นอย่างไร มีการบริหารจัดการอย่างไร และถูกนำไปใช้ในการรับมือกับเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลขนาดใหญ่อย่างไร พร้อมทั้งพิจารณาประสิทธิภาพของกองทุน อุปสรรคที่พบ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาแนวปฏิบัติในประเทศไทย ให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการรับมือกับภัยพิบัติจากน้ำมันรั่วไหลในอนาคต

๑. กรณีศึกษา Exxon Valdez รัฐอลาสก้า ประเทศสหรัฐอเมริกา ค.ศ. ๑๙๘๙ – กองทุนเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากข้อตกลงทางกฎหมาย^{๑๑}

ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. ๑๙๘๙ เรือบรรทุกน้ำมัน Exxon Valdez เกยตื้นบริเวณ Prince William Sound ในรัฐอลาสก้าของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้มีน้ำมันดิบรั่วไหลประมาณ ๑๑ ล้านแกลลอน สร้างความเสียหายอย่างหนักต่อระบบนิเวศทางทะเลและแนวชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบ เหตุการณ์นี้นับเป็นหนึ่งในภัยพิบัติทางสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงที่สุดของประเทศสหรัฐอเมริกา และกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของมาตรการรับมือและการฟื้นฟูจากเหตุน้ำมันรั่วไหลทั่วโลก

การจัดตั้งกองทุนและข้อตกลงทางกฎหมาย : หลังจากเกิดเหตุการณ์ Exxon Valdez ได้มีการดำเนินคดีทางกฎหมายเพื่อต้องการให้บริษัทรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ โดยบริษัท Exxon ได้ตกลงจ่ายค่าเสียหายทางแพ่งเป็นจำนวนเงิน ๙๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ แบ่งจ่ายเป็นระยะเวลา ๑๐ ปี เงินจำนวนนี้รวมกับดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นถูกนำไปใช้เป็นกองทุนเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อการฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และเพื่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา และรัฐบาลรัฐอลาสก้า ได้ร่วมกันจัดตั้ง คณะกรรมการทรัสต์ (Trustee Council) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากสามหน่วยงานรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ๓ คนและตัวแทนจากรัฐอลาสก้าอีก ๓ คน เพื่อกำกับดูแลการใช้เงินทุนสำหรับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการนี้มีอำนาจในการอนุมัติแผนงานต่าง ๆ ที่จะช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ รวมถึงกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการเงินกองทุนให้เป็นไปตามข้อตกลงทางกฎหมาย “กองทุน Exxon Valdez” ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้ข้อตกลงทางกฎหมายในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ โดยมีพื้นฐานมาจากกฎหมายป้องกันมลพิษจากน้ำมันปี ค.ศ. ๑๙๙๐ (Oil Pollution Act - OPA 1990) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาหลังจากเหตุการณ์ Exxon Valdez โดยตรง กฎหมายนี้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Damage Provisions) และระบุให้ต้องมีการชดเชยและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในกรณีที่เกิดเหตุ น้ำมันรั่วไหล

^{๑๑} Exxon Valdez Oil Spill Trustee Council (2001). ‘Exxon Valdez Oil Spill Trustee Council 2001 Status Report’.

กลไกการจัดหาเงินทุนและการบริหารจัดการ : กองทุนนี้ประกอบด้วยเงินชำระค่าชดเชยจากบริษัท Exxon ซึ่งรวมถึงค่าปรับทางอาญาจำนวนเล็กน้อยที่ถูกกำหนดไว้เพื่อการฟื้นฟูการเบิกจ่ายครั้งแรกใช้ในการชดเชยค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการรับมือกับเหตุการณ์ประมาณ ๑๗๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และจ่ายคืนให้กับบริษัท Exxon ประมาณ ๔๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับงานทำความสะอาดหลังการตกลงคดี ส่วนที่เหลือถูกจัดสรรให้กับการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากสาธารณะ สภาผู้ดูแลผลประโยชน์ (Trustee Council) เป็นผู้บริหารจัดการกองทุน โดยปรึกษากับกลุ่มที่ปรึกษาสาธารณะ (Public Advisory Group) ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น เพื่อกำหนดลำดับความสำคัญของโครงการ เงินทุนยังถูกนำไปลงทุนในบัญชีทรัสต์ และต่อมาได้รับการอนุมัติจากสภาองเกรสให้สามารถลงทุนในบัญชีที่ให้ผลตอบแทนสูงขึ้น เพื่อป้องกันกองทุนจากอัตราเงินเฟ้อและทำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว

การใช้ประโยชน์และการประเมินผลกระทบ : กองทุน Exxon Valdez ได้ให้เงินสนับสนุนหนึ่งในโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา กองทุนนี้ถูกใช้ในการปกป้องถิ่นที่อยู่อาศัยของพรรณพืชและสัตว์ป่าอย่างกว้างขวาง โดยการซื้อที่ดินที่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งแวดล้อมกว่า ๗๐๐,๐๐๐ เอเคอร์ เพื่อชดเชยความเสียหายของระบบนิเวศที่สูญเสียไป นอกจากนี้ยังสนับสนุนโครงการติดตามและวิจัยระบบนิเวศในระยะยาว กองทุนยังถูกนำไปใช้ในโครงการฟื้นฟูประชากรสัตว์ป่าที่ได้รับบาดเจ็บ การฟื้นตัวของการประมง และบริการทรัพยากรต่าง ๆ อาทิ การประมงเพื่อยังชีพ ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำมันรั่วไหล โดยในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ ได้มีการจัดทำแผนฟื้นฟูฉบับสมบูรณ์ (Comprehensive Restoration Plan) เพื่อกำหนดแนวทางของความพยายามเหล่านี้ การติดตามทางวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงรายงานสถานะประจำปีและการประเมินผลกระทบเป็นระยะช่วยให้สภาผู้ดูแลผลประโยชน์สามารถติดตามกระบวนการฟื้นตัวของสปีชีส์ต่าง ๆ และประเมินประสิทธิภาพของโครงการฟื้นฟูได้ ตัวอย่างเช่น นกอินทรีหัวขาว (Bald Eagle) และปลาแซลมอน (Salmon) ที่ฟื้นตัวได้สำเร็จ ในขณะที่บางสายพันธุ์ เช่น ปลาแฮร์ริ่งแปซิฟิก (Pacific Herring) ฯลฯ ยังคงเผชิญปัญหา ซึ่งสะท้อนถึงผลลัพธ์ที่หลากหลายและความจำเป็นในการดำเนินมาตรการเพิ่มเติม ด้วยการตระหนักว่า การฟื้นตัวของระบบนิเวศทั้งหมดอาจต้องใช้เวลาหลายทศวรรษ สภาผู้ดูแลผลประโยชน์จึงมีการจัดตั้ง “กองทุนสำรองเพื่อการฟื้นฟู (Restoration Reserve Endowment)” มูลค่าประมาณ ๑๒๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อให้การสนับสนุน การติดตามระบบนิเวศ และโครงการอนุรักษ์ที่อยู่อาศัยในระยะยาว วัตถุประสงค์นี้ช่วยให้สามารถดำเนินการประเมินผลกระทบและดำเนินมาตรการแก้ไขได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะเลยช่วงเวลาใช้จ่ายงบประมาณ ๑๐ ปีแรกไปแล้วก็ตาม

ประสิทธิผล ความท้าทาย และผลลัพธ์ : กองทุนนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า มีประสิทธิภาพในการสร้างประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมต่อสิ่งแวดล้อม โดยช่วยให้การฟื้นฟูขยายขนาดได้อย่างรวดเร็ว สภาผู้ดูแลผลประโยชน์ได้ดำเนินโครงการปกป้องที่อยู่อาศัยที่ใหญ่ที่สุดและโครงการวิทยาศาสตร์ทางทะเลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลให้เกิดมรดกที่ยั่งยืนต่อภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบจากน้ำมันรั่วไหล พื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครองและระบบนิเวศที่ได้รับการฟื้นฟูช่วยให้การฟื้นตัวของสายพันธุ์ต่าง ๆ มีแนวโน้มดีขึ้นและส่งเสริมการอนุรักษ์ในระยะยาว อย่างไรก็ตาม กองทุนต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดสรรงบประมาณให้สมดุลระหว่างการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์กับการฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยโดยตรง นอกจากนี้ บางผลกระทบกลับยาวนานกว่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น คราบน้ำมันยังคงตกค้างอยู่ในชายหาดบางแห่งเป็นเวลาหลายสิบปี ประชากรสัตว์บางชนิดไม่สามารถฟื้นตัวได้อย่างเต็มที่ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นบททดสอบขีดจำกัดของกองทุน และอีกหนึ่งความท้าทาย คือ

การบริหารจัดการเงินทุนในระยะยาว ซึ่งสภาผู้ดูแลผลประโยชน์ต้องรับมือกับอุปสรรคทางกฎหมาย และการเงินเพื่อรักษาเงินที่ยังไม่ได้ใช้จ่ายและสร้างรายได้สำหรับโครงการในอนาคต แต่โดยรวมแล้ว “กองทุน Exxon Valdez” แสดงให้เห็นว่า กองทุนทรัสต์จากข้อตกลงทางกฎหมายที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างดี สามารถขับเคลื่อนการฟื้นฟูระบบนิเวศในระดับใหญ่ได้ โดยเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงานอย่างเข้มข้น ได้มีการดำเนินโครงการฟื้นฟูอีกกว่าหลายร้อยโครงการ และระบบนิเวศใน Prince William Sound แสดงสัญญาณการฟื้นตัวที่ชัดเจน แม้ว่าการฟื้นฟูทรัพยากรทั้งหมดจะยังไม่เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารกองทุนที่ใช้การบริหารร่วมกันระหว่างรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาและรัฐอลาสก้า พร้อมกับการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ได้กลายเป็นต้นแบบสำหรับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากอุบัติเหตุ น้ำมันรั่วไหลในภายหลัง โดยแสดงให้เห็นทั้งศักยภาพและข้อจำกัดของกลไกการจัดหาเงินทุนเพื่อการฟื้นฟู หลังเกิดภัยพิบัติ

๒. กรณีศึกษา Deepwater Horizon อ่าวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา

ค.ศ. ๒๐๑๐ – กองทุนหลายแหล่งและนวัตกรรมทางกฎหมาย^{๑๒}

การดำเนินงานทำความสะอาดและการชดเชยความเสียหายครั้งใหญ่ จากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลจาก Deepwater Horizon ในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินหลายแหล่ง ได้แก่ ๑) กองทุนของบริษัท BP ๒) ข้อตกลงทางกฎหมาย และ ๓) กองทุนทรัสต์ของรัฐบาลกลาง ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยอุบัติเหตุครั้งนี้เกิดขึ้นจากแท่นขุดเจาะน้ำมันดิบนอกชายฝั่ง ที่ชื่อว่า “Deepwater Horizon” เกิดการระเบิดขึ้นในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ ซึ่งแท่นขุดเจาะนี้อยู่ในบริเวณแหล่งขุดเจาะน้ำมันดิบ Macondo ของบริษัท BP ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุน้ำมันรั่วไหลทางทะเลครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากเหตุการณ์นี้ มีการจัดตั้งกองทุนและกลไกทางการเงินจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติมลพิษทางน้ำมันของสหรัฐอเมริกา (U.S. Oil Pollution Act) และข้อตกลงเฉพาะกรณีที่ถูกกำหนดขึ้นในฐานะผู้รับผิดชอบหลัก โดยบริษัท BP แรกเริ่มเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายโดยตรง และภายใต้แรงกดดันจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดการจัดตั้งกองทุนทรัสต์พิเศษมูลค่า ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อชดเชยให้กับผู้ได้รับผลกระทบ กลไกนี้ถือเป็นกรณีที่ไม่เคยมีมาก่อน เพราะว่าเป็นกองทุนที่บริษัท BP จัดตั้งขึ้นโดยสมัครใจ ที่ไม่ผ่านกระบวนการทางศาลยุติธรรม เพื่อให้สามารถชำระเงินชดเชยได้อย่างรวดเร็วเกินขีดจำกัดความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนด ต่อมาในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ ได้มีการทำข้อตกลงทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้เกิดกองทุนเพิ่มเติม ได้แก่ กองทุนประเมินความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Damage Assessment: NRDA) มูลค่าสูงสุด ๘,๘๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ในโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ค่าปรับตามพระราชบัญญัติน้ำสะอาด (Clean Water Act) จำนวน ๕,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งร้อยละ ๘๐ ของเงินเหล่านี้ ถูกจัดสรรให้กับกองทุนฟื้นฟูอ่าวเม็กซิโกภายใต้กฎหมาย RESTORE Act 2012 (Resources and Ecosystems Sustainability, Tourist Opportunities, and Revived Economies of the Gulf Coast States Act of 2012) ของประเทศสหรัฐอเมริกา กลไกการจัดหาเงินทุนที่หลากหลายเหล่านี้รวมกันเป็น “โครงสร้างทางการเงินแบบผสม” ที่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขผลกระทบจาก “ภัยพิบัติ Deepwater Horizon”

กลไกการจัดหาเงินทุน : แหล่งเงินทุนหลายช่องทางถูกนำมาใช้ในการฟื้นฟูเยียวยา ประกอบไปด้วย

^{๑๒} U.S. Department of the Interior (2016). ‘Historic NRDAR Settlement Reached for Deepwater Horizon Spill’. Office of Restoration and Damage Assessment. 21/06/2016. <https://www.doi.gov/restoration/historic-nrdar-settlement-reached-deepwater-horizon-spill#>:

- กองทุนชดเชย ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐของบริษัท BP ในเดือน มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๑๐ บริษัท BP ได้ตกลงจัดสรรงบประมาณ ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไว้ในบัญชีเอสโครว์ (Escrow) เพื่อใช้จ่ายค่าชดเชยทางเศรษฐกิจและการเรียกร้องของบุคคลที่ได้รับผลกระทบ กองทุนนี้ไม่ได้เป็นข้อบังคับตามกฎหมาย แต่เป็นข้อตกลงที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นตัวกลางเพื่อรับประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าชดเชย โดยมีการจัดตั้ง Gulf Coast Claims Facility (GCCF) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่นำโดยผู้ดูแลที่เป็นกลาง (Kenneth Feinberg) เพื่อดำเนินการพิจารณาคำร้องของประชาชนและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบ โดย GCCF ได้ชดเชยค่าความเสียหายจากการสูญเสียวรายได้ อาทิ การประมง การท่องเที่ยว และความเสียหายต่อทรัพย์สิน โดยในช่วงต้นปี ค.ศ. ๒๐๑๑ ได้มีการจ่ายเงินไปแล้วเกือบ ๓,๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้แก่ผู้เรียกร้องมากกว่าหนึ่งในสามล้านรายที่ได้รับผลกระทบ

- กองทุน Oil Spill Liability Trust Fund (OSLTF) โดยกองทุน OSLTF ซึ่งบริหารโดย “หน่วยยามฝั่งประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. Coast Guard)” เป็นกองทุนของรัฐบาลกลาง ที่ตั้งขึ้นภายใต้ พระราชบัญญัติมลพิษทางน้ำมัน (OPA) และได้รับเงินจากภาษีอุตสาหกรรมน้ำมัน กองทุนนี้สามารถใช้ได้สูงสุด ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อเหตุการณ์ สำหรับค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาด และชดเชยความเสียหาย ในช่วงรับมือกับเหตุการณ์ Deepwater Horizon หน่วยงานรัฐบาลกลาง ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้กองทุนนี้ไปมากกว่า ๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการดำเนินการฉุกเฉิน แม้ว่าบริษัท BP จะคืนเงินจำนวนนี้ในภายหลัง แต่ข้อจำกัดของ OSLTF คือ แม้ค่าใช้จ่ายที่ได้รับการชดเชยก็ยังคงถูกนับรวมอยู่ในเพดานวงเงิน ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้มีเงินเหลือสำหรับเหตุการณ์อื่นน้อยลง จนกระทั่งสภาองเกรสต้องเข้ามาแก้ไขปัญหานี้ในภายหลัง

- ค่าปรับตามพระราชบัญญัติน้ำสะอาด (Clean Water Act: CWA) และกฎหมาย RESTORE Act 2012 กล่าวคือ นอกจากค่าชดเชยความเสียหายจากบริษัท BP และบริษัทพันธมิตร ในการขุดเจาะน้ำมันที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ Deepwater Horizon ของ BP พวกเขาเหล่านี้ยังถูกลงโทษทางแพ่งภายใต้ “พระราชบัญญัติน้ำสะอาด (CWA)” โดยข้อตกลงปี ค.ศ. ๒๐๑๖ กำหนดให้ BP ต้องจ่ายค่าปรับ ๕,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจุดสำคัญ คือ กฎหมาย RESTORE Act 2012 (Resources and Ecosystems Sustainability, Tourist Opportunities, and Revived Economies of the Gulf Coast States Act of 2012) บังคับให้ร้อยละ ๘๐ ของค่าปรับนี้ (ประมาณ ๔,๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ถูกนำไปตั้งเป็น Gulf Coast Restoration Trust Fund เพื่อใช้ในโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจในรัฐที่ตั้งอยู่โดยรอบอ่าวเม็กซิโก ซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ Deepwater Horizon ได้แก่ รัฐลุยเซียนา รัฐมิสซิสซิปปี รัฐแอละแบมา รัฐฟลอริดา และรัฐเท็กซัส อาทิ โครงการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่ง การสร้างเกาะกันคลื่น และโครงการเพิ่มความยืดหยุ่นของชุมชน และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ ๒๐ ถูกส่งไปยังกองทุน OSLTF สำหรับใช้ในการรับมือน้ำมันรั่วไหลทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา

- กองทุนจากข้อตกลง Natural Resource Damage Assessment (NRDA) ภายใต้กระบวนการ Natural Resource Damage Assessment (NRDA) กลุ่มผู้ดูแลทรัพยากรของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาและรัฐทั้ง ๕ รัฐในสหรัฐอเมริกาที่ได้รับผลกระทบ ได้ประเมินความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ ตามข้อตกลงยอมความของบริษัท BP ในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ รวมถึงกองทุน ๘,๘๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อนำไปฟื้นฟูความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นข้อตกลงความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Damage: NRD) ที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมา โดยในจำนวนนี้

๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้ถูกกันไว้สำหรับโครงการ “Early Restoration” เพื่อเริ่มงานฟื้นฟูตั้งแต่ช่วงแรก และจำนวนเงินรวมอีก ๗,๑๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ จะถูกจ่ายเป็นงวดในระยะเวลา ๑๕ ปีขึ้นไป เพื่อนำไปฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัย คุณภาพน้ำ และประชากรสัตว์ป่า โดยได้รับการจัดสรรและบริหารโดย Trustee Implementation Groups โดยจำนวนเงินราว ๗๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้ถูกกันไว้เป็น “กองทุนสำรอง” สำหรับความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ ข้อตกลงทางอาญาของบริษัท BP และพันธมิตรในการขุดเจาะน้ำมันยังให้เงินเพิ่มอีกหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐ เช่น ๒,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้แก่ National Fish & Wildlife Foundation (NFWF) เพื่อใช้ในโครงการฟื้นฟูเกาะกันคลื่นและอนุรักษ์สัตว์ป่า กองทุนเหล่านี้บริหารโดยองค์กรไม่แสวงหากำไร แยกออกจากกองทุนที่รัฐบาลดูแล กลไกการจัดการเงินทุนหลายช่องทางนี้ สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่ซับซ้อนและครอบคลุมในการฟื้นฟูผลกระทบจากภัยพิบัติ Deepwater Horizon โดยใช้ทั้งแหล่งเงินทุนของภาคเอกชน กองทุนภาครัฐ และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้แน่ใจว่ามีการชดเชยและฟื้นฟูอย่างเหมาะสม

กรอบกฎหมายและการบริหารจัดการ : พระราชบัญญัติมลพิษทางน้ำมันปี ๑๙๙๐ (Oil Pollution Act 1990 : OPA) เป็นกรอบกฎหมายพื้นฐานด้านความรับผิดชอบ โดยกำหนดให้บริษัท BP ซึ่งเป็นฝ่ายรับผิดชอบหลักต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการกำจัดคราบน้ำมันและความเสียหายทั้งหมดภายใต้หลัก “ความรับผิดเข้มงวด (Strict Liability)” ตาม OPA (ยกเว้นบางกรณีที่มีการจำกัดความรับผิด แต่บริษัท BP ได้สละข้อยกเว้นนี้) นอกจากนี้ OPA ยังเป็นกฎหมายที่กำหนดให้มีการจัดตั้ง “กองทุน Oil Spill Liability Trust Fund (OSLTF)” และ “กระบวนการ Natural Resource Damage Assessment (NRDA)” ซึ่งเป็นรากฐานของระบบการเรียกร้องค่าเสียหายและการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ขนาดของ “ภัยพิบัติ Deepwater Horizon” นั้น ใหญ่เกินกว่าที่ OPA จะครอบคลุมได้ (เดิม OPA กำหนดเพดานความรับผิดสำหรับการรั่วไหลจากแท่นขุดเจาะน้ำมันนอกชายฝั่งไว้ที่ ๗๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่กรณีนี้ บริษัท BP ได้สละเพดานดังกล่าว และมีแนวโน้มว่าบริษัท BP ประมาทเลินเล่อ) ด้วยเหตุนี้ การจัดตั้งกองทุนเอสโครว์ (Escrow) ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ จึงเป็นมาตรการเฉพาะกิจ เพื่อให้สามารถจ่ายค่าชดเชยได้อย่างรวดเร็ว โดยในช่วงแรกกองทุนนี้บริหารโดยเอกชน (Gulf Coast Claims Facility : GCCF) แต่ต่อมาได้ถูกควบคุมโดยศาลยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากบริษัท BP ได้ยุติคดีฟ้องร้องแบบกลุ่มในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ ทำให้กองทุนถูกโอนไปอยู่ภายใต้การบริหารของศาลยุติธรรม ผ่าน “Deepwater Horizon Claims Center” อีกทั้งกฎหมาย RESTORE Act (Resources and Ecosystems Sustainability, Tourist Opportunities, and Revived Economies of the Gulf Coast States Act) ซึ่งออกในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ ได้เพิ่มกรอบกฎหมายใหม่ โดยกำหนดให้ค่าปรับจากพระราชบัญญัติน้ำสะอาด (CWA) ต้องถูกนำไปใช้ในกองทุนฟื้นฟูอ่าวเม็กซิโก (Gulf Coast Restoration Trust Fund) ซึ่งบริหารโดย “Gulf Coast Restoration Council” ที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากรัฐต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบและรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนในกระบวนการ NRDA ได้ดำเนินการภายใต้ OPA โดยอยู่ในความดูแลของ “Deepwater Horizon Trustee Council” ที่ประกอบด้วยตัวแทนจาก National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) ตัวแทนจาก Department of the Interior (DOI) และตัวแทนจากหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐในพื้นที่อ่าวเม็กซิโก

โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุน : ระบบกระจายอำนาจแต่มีการประสานงานกับ Gulf Coast Claims Facility (GCCF) ที่จัดเป็นภาคเอกชน (แต่ภายหลังถูกเปลี่ยนเป็นกองทุนภายใต้ศาลยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา) ทำหน้าที่ดูแลการเรียกร้องค่าเสียหายทางเศรษฐกิจของเอกชน ในส่วน Gulf Coast Restoration Council (ก่อตั้งมาจากกฎหมาย RESTORE Act) ทำหน้าที่บริหารโครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจากค่าปรับที่กำหนดโดย CWA ในส่วน NRDA Trustee Council ทำหน้าที่ออกแบบและดำเนินโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศ การกำกับดูแลกองทุนมาจากศาลยุติธรรม อาทิ การตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อตกลงยุติคดี และในส่วนหน่วยงานภาครัฐ เช่น Government Accountability Office (GAO) ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้กองทุน OSLTF และประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียกร้องค่าเสียหาย อย่างไรก็ตาม ทาง GAO ได้ระบุปัญหาสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการบริหารจัดการกองทุน เช่น ข้อจำกัดของ OSLTF ความโปร่งใสของ GCCF ฯลฯ ซึ่งโดยรวมแล้ว แม้การจัดการกองทุนจะมีหลายฝ่ายเกี่ยวข้องและค่อนข้างกระจายตัว แต่ก็มีมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มั่นใจว่าการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำกองทุน Deepwater Horizon ไปใช้ : ที่ผ่านมามีการนำกองทุนนี้ไปใช้ในหลากหลายด้าน เพื่อตอบสนองของความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนี้

- การรับมือฉุกเฉินและการทำความสะอาด บริษัท BP ใช้เงินกว่า ๑๔,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับปฏิบัติการรับมือและทำความสะอาด ในขณะที่กองทุน OSLTF ของรัฐบาลกลางสนับสนุนภารกิจทำความสะอาดที่นำโดยภาครัฐ เช่น การดูน้ำมัน การเผาคราบน้ำมัน การทำความสะอาดชายหาด ฯลฯ ซึ่งบริษัท BP ได้คืนเงินให้ภายหลัง การนำเงินทุนไปใช้ได้อย่างรวดเร็วนี้ช่วยจำกัดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในช่วงเดือนแรกหลังเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล

- การชดเชยความเสียหายทางเศรษฐกิจ กองทุน ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ของบริษัท BP ส่วนใหญ่ถูกใช้สำหรับการจ่ายค่าชดเชยทางเศรษฐกิจ โดยมีการจ่ายเงินชดเชยให้กับบุคคลและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากกว่า ๖,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้รวมไปถึงค่าจ้างที่สูญเสีย กำไรที่ลดลง และความสูญเสียทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีชุมชนในอ่าวเม็กซิโกจำนวนมากได้รับเงินชดเชยไปแล้ว แต่กระบวนการพิจารณาคำร้องอุทธรณ์วิพากษ์วิจารณ์ เนื่องจากในช่วงแรกมีการจ่ายเงินให้เพียงประมาณร้อยละ ๓๘ ของคำร้องที่ส่งเข้ามา และมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเกณฑ์การชดเชยความสูญเสียในอนาคตของ GCCF แต่ในที่สุด กองทุนก็สามารถจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้มีสิทธิ์ทั้งหมดได้สำเร็จ โดยภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ทางบริษัท BP ได้จ่ายค่าชดเชยทางเศรษฐกิจไปแล้วประมาณ ๑๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมถึงการยุติคดีแบบกลุ่ม ถึงแม้ว่าจะต้องใช้เวลานานและมีการต่อสู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เรียกร้อง

- การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม กองทุน ๘,๘๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐของ NRDA ถูกนำมาใช้ในโครงการฟื้นฟูระยะยาว ๑๕ ปี โดยมุ่งเน้น ๕ เป้าหมายหลัก ได้แก่ ๑) การฟื้นฟูที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติ ๒) การปรับปรุงคุณภาพน้ำ ๓) การฟื้นตัวของสัตว์ทะเล ๔) การพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่ง และ ๕) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวอย่างโครงการสำคัญ ๆ ได้แก่ การสร้างพื้นที่ชุ่มน้ำและเกาะกันคลื่นในรัฐลุยเซียนา การฟื้นฟูแนวปะการังหอยนางรมในรัฐแอละแบมา และโครงการอนุรักษ์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในอ่าวเม็กซิโก ซึ่งในช่วงแรกได้มีการดำเนิน “โครงการฟื้นฟูก่อนกำหนด” มูลค่า ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ สามารถฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำและชายหาดกว่า ๔,๙๐๐ เอเคอร์ และปรับปรุงอุทยานชายฝั่งภายในไม่กี่ปีหลังการรั่วไหล

ส่วนเงินที่เหลือจะถูกจัดสรรเป็นระยะตามแผนฟื้นฟูเชิงโปรแกรม (Programmatic Restoration Plan) ปี ค.ศ. ๒๐๑๖ ซึ่งถูกออกแบบขึ้นจาก “การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและความคิดเห็นจากสาธารณะ” โดยความก้าวหน้าของโครงการถูกติดตามผ่าน “รายงานผลและตัวชี้วัดทางนิเวศวิทยา” เพื่อให้แน่ใจว่ากองทุนก่อให้เกิดประโยชน์ที่วัดผลได้ต่อสิ่งแวดล้อม

- โครงการฟื้นฟูชุมชนและเศรษฐกิจอ่าวเม็กซิโก กฎหมาย RESTORE Act ทำให้กองทุนถูกแจกจ่ายไปยังทั้ง ๕ รัฐที่ได้รับผลกระทบในอ่าวเม็กซิโก เพื่อสนับสนุนโครงการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างโครงการ ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อช่วยรักษาคุณภาพน้ำ เงินสนับสนุนการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดตั้งศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับอ่าวเม็กซิโก และโครงการเพิ่มความสามารถในการรับมือของชุมชนชายฝั่ง โดยคณะกรรมการ RESTORE Council ที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากรัฐบาลกลางและรัฐทั้ง ๕ รัฐนี้ ยังใช้เงินส่วนหนึ่งไปกับโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศระดับภูมิภาค ซึ่งช่วยเสริมมาตรการฟื้นฟูที่ดำเนินการภายใต้ NRDA ในรูปแบบการใช้จ่ายเงินแบบสองแนวทาง (ด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม) สะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของ RESTORE Act ที่ต้องการแก้ไขทั้งความเสียหายทางนิเวศวิทยาและผลกระทบต่อชุมชน

โดยรวมแล้ว กองทุนจาก Deepwater Horizon ได้ช่วยขับเคลื่อนโครงการทำความสะอาด การชดเชยทางเศรษฐกิจ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างครอบคลุม ซึ่งทำให้เกิดผลลัพธ์ระยะยาวต่อการฟื้นตัวของอ่าวเม็กซิโก

ประสิทธิภาพและความท้าทาย : แม้การฟื้นฟูจากเหตุการณ์ Deepwater Horizon จะยังคงดำเนินอยู่ แต่ก็มีผลลัพธ์เชิงบวกที่ชัดเจนหลายประการ เม็ดเงินหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐที่ใช้ในการฟื้นฟู ได้เร่งการฟื้นฟูชายฝั่งในระดับที่ไม่เคยมีมาก่อน อาทิ การสร้างพื้นที่ชุ่มน้ำและเกาะกันคลื่นแห่งใหม่ ซึ่งช่วยเสริมระบบป้องกันทางธรรมชาติของชายฝั่งอ่าวเม็กซิโก เศรษฐกิจในภูมิภาคได้รับการบรรเทาผลกระทบ โดยการเร่งจ่ายเงินชดเชย ช่วยให้ประชาชนหลายหมื่นคนรอดพ้นจากปัญหาทางการเงินร้ายแรง การจัดตั้งกองทุนภายใต้ RESTORE Act ถือเป็นความสำเร็จด้านนโยบาย เนื่องจากสามารถเปลี่ยนค่าปรับให้เป็นการลงทุนระยะยาวเพื่อฟื้นฟูอ่าวเม็กซิโก และยังเป็นแบบอย่างสำหรับการจัดการเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลในอนาคต ขนาดของภาระทางการเงินที่บริษัท BP ต้องรับผิดชอบ ซึ่งมีมูลค่ารวมกว่า ๒๙,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ได้เน้นย้ำหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle)” และ “กระตุ้นให้เกิดมาตรการบริหารความเสี่ยงที่เข้มงวดขึ้นในอุตสาหกรรมพลังงาน” ได้เป็นอย่างดี

ความท้าทายที่พบ : อย่างไรก็ตาม กรณีกองทุน Deepwater Horizon ยังเผยให้เห็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ๆ หลายประการ แบ่งได้เป็น ๕ ปัญหาหลัก ดังนี้

- กระบวนการชดเชยในช่วงแรก ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความล่าช้าและความเป็นธรรม ทำให้ต้องมีการปรับปรุงเกณฑ์และให้ศาลเข้ามากำกับดูแล

- ความซับซ้อนทางกฎหมาย เนื่องจากต้องดำเนินการขนานกันหลายกระบวนการ ได้แก่ NRDA ค่าปรับทางแพ่ง การเรียกร้องค่าเสียหายของเอกชน และค่าปรับทางอาญา ทำให้ใช้เวลาถึง ๖ ปี กว่าจะมีการสรุปข้อตกลง ส่งผลให้บางโครงการฟื้นฟูต้องล่าช้า

- การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ ๑) Trustee Council ๒) RESTORE Council ๓) รัฐ และ ๔) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) มีความยุ่งยาก ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการทำโครงการซ้ำซ้อนหรือเกิดความล่าช้าจากระบบราชการ

- การบริหารเงินทุนในระยะยาว กองทุนบางส่วนมีกำหนดจ่ายออกไปจนถึงปี ค.ศ. ๒๐๓๑ ทำให้ต้องมีการกำกับดูแลที่เข้มงวด เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเงินผิดวัตถุประสงค์ หรือถูกแทรกแซงทางการเมือง

- ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการฟื้นตัวของระบบนิเวศทั้งหมด แม้จะมีเงินทุนเพียงพอสำหรับโครงการที่วางแผนไว้ แต่ยังคงมีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการฟื้นตัวของระบบนิเวศทั้งหมด เช่น ผลกระทบต่อระบบนิเวศใต้ทะเลลึกและสัตว์ทะเลอาจต้องใช้เวลาหลายสิบปีกว่าจะฟื้นตัวเต็มที่ ฯลฯ กองทุนสำรอง ๗๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับ “สถานะที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้” ถูกตั้งไว้เพื่อรองรับความเสียหายเพิ่มเติมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ผลลัพธ์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน : การประเมินในช่วงแรกโดย Trustees ชี้ให้เห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบหลายชนิด เช่น นกกระทงน้ำตาด เต่าทะเล ฯลฯ มีแนวโน้มการฟื้นตัวที่ดีขึ้น เนื่องจากมาตรการฟื้นฟู อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ของโครงการที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่ซับซ้อน อาทิ ถิ่นที่อยู่อาศัยใต้ทะเลลึก ยังยากต่อการประเมินผล

บทสรุป : กรณี Deepwater Horizon แสดงให้เห็นถึง ศักยภาพและความซับซ้อนของกลไกการเงินในกรณีภัยพิบัติน้ำมันรั่วไหลครั้งใหญ่ ความสำเร็จของกรณีนี้อยู่ที่ การใช้เครื่องมือทางกฎหมายที่หลากหลาย ได้แก่ กองทุนทรัสต์ (Trust Funds) กฎหมายพิเศษ (RESTORE Act) ข้อตกลงยุติคดี (Settlements) เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้ ช่วยให้สามารถระดมทรัพยากรจำนวนมากเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในระยะยาวจะถูกวัดจากการฟื้นตัวของระบบนิเวศและความสามารถของชุมชนในอ่าวเม็กซิโกในการปรับตัวต่อไปในอนาคต

๓. กรณีศึกษา Prestige ประเทศสเปน ค.ศ. ๒๐๐๒ – กองทุนชดเชยระหว่างประเทศ (IOPC)^{๑๓} ๑๔

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๐๒ เรือบรรทุกน้ำมันชื่อว่า Prestige ได้ประสบอุบัติเหตุ อับปางนอกชายฝั่งกาลิเซียของประเทศสเปน ส่งผลให้น้ำมันเชื้อเพลิงหนักรั่วไหล ประมาณ ๖๓,๐๐๐ ตัน ปกคลุมชายฝั่งหลายร้อยกิโลเมตรในประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศส มีอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมทำความสะอาดชายหาดและฟื้นฟูพื้นที่มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน และกองทุนระหว่างประเทศถูกนำมาใช้ชดเชยความเสียหายทางเศรษฐกิจ ต่างจากกรณี Exxon Valdez และ Deepwater Horizon ที่ใช้ข้อตกลงภายในประเทศ โดยกรณีของ Prestige อาศัยกลไกการชดเชยความเสียหายจากน้ำมันรั่วไหลระดับนานาชาติ ที่มีประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศสเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบประจำปี ค.ศ. ๑๙๙๒ (CLC 1992) และอนุสัญญากองทุนปี ค.ศ. ๑๙๙๒ (Fund Convention 1992) เมื่อเกิดเหตุการณ์กองทุนชดเชยมลพิษน้ำมันระหว่างประเทศ (International Oil Pollution Compensation Fund, IOPC Fund) ได้ถูกเปิดใช้งาน โดยกองทุน IOPC บริหารงานโดยองค์กรระหว่างรัฐบาลในลอนดอน ใช้ระบบ “กลไกการเงินแบบขั้นบันได” กล่าวคือ บริษัทประกันภัยของเจ้าของเรือจ่ายค่าชดเชยในขั้นแรก และ IOPC Fund จะรวบรวมเงินจากการบริจาคของบริษัทน้ำมันทั่วโลก เพื่อนำไปจ่ายค่าชดเชยเพิ่มเติมตามเพดานที่กำหนดไว้ เหตุการณ์ Prestige จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของวิธีการจัดตั้งและใช้กองทุนระหว่างประเทศหลังจากเกิดภัยพิบัติน้ำมันรั่วไหลจากเรือบรรทุกน้ำมัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า กรอบกฎหมายระหว่างประเทศสามารถจำกัดหรือเอื้อให้เกิดการชดเชยความเสียหายได้อย่างไรบ้าง

^{๑๓} IOPC Funds (2024). ‘Prestige’. November 2024. https://iopcfunds.org/?generate_case_study_pdf=1916&custom_lang#

^{๑๔} ITOF (2002). ‘PRESTIGE, Spain/France, 2002’. In Action. 13/11/2002. <https://www.itopf.org/in-action/case-studies/prestige-spain-france-2002/>

กลไกการจัดหาเงินทุน : ภายใต้อนุสัญญา CLC และอนุสัญญา Fund ที่มีผลบังคับใช้ บริษัทประกันภัยของเรือ Prestige คือ London Steamship Owners' Club ต้องรับผิดชอบค่าเสียหายสูงสุดตามเพดานของ CLC ที่ประมาณ ๒๒.๘ ล้านยูโร หลังจากนั้นกองทุน IOPC ปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ได้เข้ามาชดเชยค่าเสียหายเพิ่มเติม โดยมีเพดานรวมสูงสุดที่ ๑๗๑.๕ ล้านยูโร สำหรับเหตุการณ์นี้ ตัวเลขนี้ถูกกำหนดตามสูตรในสนธิสัญญา ซึ่งอ้างอิงจากขนาดระวางบรรทุกของเรือและขีดจำกัดของกองทุนที่ ๑๓๕ ล้าน SDR (SDR 135 million) โดย SDR ย่อมาจาก “Special Drawing Rights” หรือ “สิทธิพิเศษถอนเงิน” ซึ่งหน่วย SDR นี้ จะถูกแปลงเป็นจำนวนเงินยูโร เพื่อการชดเชยเยียวยา

ที่มาของเงินในกองทุน IOPC : กองทุน IOPC ได้รับเงินจากการเก็บภาษีจากอุตสาหกรรมน้ำมัน โดยบริษัทน้ำมันในประเทศสมาชิกต้องจ่ายเงินสมทบเป็นรายปี หลังจากเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลครั้งใหญ่ กองทุนจะเพิ่มการเก็บเงินจากบริษัทเหล่านี้ เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถชดเชยความเสียหายที่ได้รับอนุมัติได้ ในกรณี Prestige ค่าใช้จ่ายที่คาดการณ์ไว้เกินกว่าขีดจำกัดของบริษัทประกันอย่างมาก ทำให้กองทุน IOPC ต้องเข้ามาช่วยเหลือ โดยเพิ่มการจัดเก็บเงินสมทบจากบริษัทน้ำมันในประเทศสมาชิก เพื่อสร้างกองทุนสำหรับเหตุการณ์นี้ กองทุนและบริษัทประกันได้เปิดสำนักงานเรียกร้องค่าเสียหายใน “เมืองลา โกรญา (La Coruña)” ของประเทศสเปน สำนักงานนี้ดำเนินการร่วมกันระหว่างบริษัทประกันภัยของเรือและกองทุน IOPC สำนักงานเรียกร้องค่าเสียหายมีหน้าที่รับและประเมินคำร้องของผู้ได้รับผลกระทบอย่างมีประสิทธิภาพ กองทุน IOPC จ่ายเงินชดเชยรวม ๑๔๗.๙ ล้านยูโร บริษัทประกันจ่าย ๒๒.๘ ล้านปอนด์ (ประมาณ ๒๒.๘ ล้านยูโร) รวมแล้วทำให้การชดเชยสำหรับภัยพิบัติในครั้งนี้แตะขีดจำกัดสูงสุดของกองทุน IOPC ดังนั้น กรณี Prestige แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกองทุนชดเชยระหว่างประเทศในการจัดการภัยพิบัติน้ำมันรั่วไหล โดยใช้เงินสมทบจากอุตสาหกรรมน้ำมันทั่วโลก เพื่อบรรเทาความเสียหายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

กรอบกฎหมาย : กรณี Prestige อยู่ภายใต้อนุสัญญาระหว่างประเทศมากกว่ากฎหมายภายในของแต่ละประเทศ อาทิ ๑) อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งปี ค.ศ. ๑๙๙๒ (CLC 1992) ที่กำหนดให้เจ้าของเรือต้อง “รับผิดชอบแบบเข้มงวด (Strict Liability)” ต่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมัน อย่างไรก็ตาม เจ้าของเรือสามารถจำกัดความรับผิดชอบได้ หากพิสูจน์ว่าไม่มีความผิดและอยู่ภายใต้เพดานที่กำหนด ซึ่งเจ้าของเรือ Prestige ได้ใช้สิทธินี้โดยการตั้ง “กองทุนจำกัดความรับผิดชอบ” ผ่านศาล ๒) อนุสัญญากองทุนปี ค.ศ. ๑๙๙๒ (Fund Convention 1992) ที่มีผลบังคับใช้หลังจากที่ความรับผิดชอบของเจ้าของเรือถึงขีดจำกัด และ ๓) กองทุน IOPC จะทำหน้าที่ชดเชยค่าเสียหายที่เกินกว่าจำนวนที่เจ้าของเรือจ่ายแต่ไม่เกินเพดานของตัวเอง

โดยประเภทของค่าเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้ภายใต้อนุสัญญารวมถึงค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาดพื้นที่ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้จากประมง รายได้จากการท่องเที่ยวที่สูญเสียไป ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่จำกัดเฉพาะค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผลในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งในกรณี Prestige นี้ พบว่ามีคำร้องหลายหมื่นรายการถูกยื่นจากชาวประมงที่สูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายทำความสะอาดชายหาดและอุปกรณ์สำหรับอาสาสมัคร และธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศส

กลไกการจ่ายเงินชดเชยของกองทุน IOPC : เนื่องจากจำนวนเงินที่สามารถจ่ายได้ถูกจำกัดที่ ๑๗๑.๕ ล้านยูโร กองทุน IOPC จึงใช้แนวทาง “การจ่ายเงินแบบสัดส่วน (Pro - Rata Payments)” ในช่วงแรก กองทุนจ่ายเพียงร้อยละ ๑๕ ของมูลค่าคำร้องที่ได้รับ เพื่อให้แน่ใจว่าเงินจะถูกแจกจ่ายอย่างเป็นธรรม หากมีคำร้องมากกว่าวงเงินที่มีอยู่ แนวทางนี้เป็นมาตรการป้องกัน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดจะได้รับการชดเชยในระดับที่เหมาะสม ต่อมา เมื่อมีการประเมินขอบเขตของคำร้องที่ยอมรับได้ชัดเจนขึ้น กองทุนได้ค่อย ๆ เพิ่มระดับการจ่ายเงิน ในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ กองทุน IOPC ได้จัดสรรหรือจ่ายเงินเกือบเต็มจำนวนสูงสุดที่กำหนดไว้ รัฐบาลของประเทศสเปนและรัฐบาลของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งได้จ่ายเงินล่วงหน้าให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้เรียกร้องรายใหญ่ได้รับเงินคืนจากกองทุน IOPC และนอกจากนี้ ผู้เรียกร้องรายบุคคลในประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศสก็ได้รับเงินชดเชยอีกด้วย การตัดสินใจของกองทุน IOPC อยู่ภายใต้การดูแลของคณะผู้บริหารของกองทุน ซึ่งเป็นตัวแทนจากประเทศสมาชิก โดยกองทุนได้ทำงานร่วมกับศาลในประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศส เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการชดเชยเป็นไปตามอนุสัญญา บทเรียนจากกรณี Prestige ทำให้เห็นว่า อนุสัญญาระหว่างประเทศ สามารถช่วยลดข้อพิพาททางกฎหมายที่อาจใช้เวลานานเป็นทศวรรษ โดยใช้ระบบการเรียกร้องค่าเสียหายแบบบริหารแทน อย่างไรก็ตาม การจำกัดวงเงินชดเชย ทำให้กระบวนการต้องใช้แนวทางการจ่ายเงินแบบค่อยเป็นค่อยไป และอาจไม่สามารถชดเชยความเสียหายได้เต็มที่ ซึ่งกรณี Prestige แสดงให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของกรอบกฎหมายระหว่างประเทศ ในการจัดการภัยพิบัติน้ำมันรั่วไหลจากเรือบรรทุกน้ำมันได้เป็นอย่างดี

การบริหารจัดการและการใช้เงินทุน : “สำนักงานเลขาธิการกองทุน IOPC” เป็นผู้ดำเนินการจัดการคำร้องขอค่าชดเชยจากเหตุการณ์ Prestige ในแต่ละวัน โดยว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญจาก “สหพันธ์ป้องกันมลพิษของเจ้าของเรือบรรทุกน้ำมันระหว่างประเทศ (International Tanker Owners Pollution Federation : ITOPF)” ทำหน้าที่ประเมินความเสียหาย จุดเด่นสำคัญของการใช้เงินทุน คือ การสนับสนุนปฏิบัติการทำความสะอาดและฟื้นฟูขนาดใหญ่ ซึ่งโดยทั่วไป ตัวกองทุน IOPC จะจ่ายค่าชดเชยภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ (Ex - Post Compensation) อย่างไรก็ตาม ในกรณี Prestige นี้ รัฐบาลของประเทศสเปนต้องจ่ายเงินกว่า ๓๐๐ ล้านยูโร เพื่อดำเนินการทำความสะอาดก่อน แล้วจึงขอคืนเงินจากกองทุน ซึ่งกองทุน IOPC คืนเงินสำหรับค่าใช้จ่ายที่ได้รับอนุมัติแล้ว โดยรวมถึงการทำความสะอาดชายหาดด้วยแรงงานคน การกู้คราบน้ำมันกลางทะเล และการกำจัดของเสียจากน้ำมันที่รั่วไหล

นอกจากนี้ กองทุนยังจ่ายเงินชดเชยให้กับแรงงานในอุตสาหกรรมประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่สูญเสียรายได้ในช่วงที่มีคำสั่งห้ามทำการประมงเป็นเวลานานมากถึงร้อยละ ๘๐ ของชายฝั่งกาลิเซีย ซึ่งเป็นที่รับทราบกันดีว่าชายฝั่งบริเวณนี้ได้ถูกปิด ห้ามทำการประมงเป็นเวลาหลายเดือน ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพในอุตสาหกรรมประมงหลายพันคน ทำให้กองทุน IOPC ต้องชดเชยค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบเหล่านี้เป็นธรรม

ในทำนองเดียวกัน สำหรับภาคการท่องเที่ยวในแคว้นกาลิเซียของประเทศสเปน และในแคว้นบริตตานีของประเทศฝรั่งเศส ที่ได้รับผลกระทบจากการขาดรายได้จากการท่องเที่ยวตั้งแต่เกิดเหตุ น้ำมันรั่วไหล ก็ได้รับค่าชดเชยสำหรับความสูญเสียทางเศรษฐกิจในฤดูกาลท่องเที่ยวปี ค.ศ. ๒๐๐๓ โดยช่วงปลายปี ค.ศ. ๒๐๐๓ มีการจ่ายเงินชดเชยให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งในแคว้นกาลิเซียและแคว้นบริตตานี ซึ่งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น มีการประเมินผลกระทบที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศสเปนและสหภาพยุโรป ซึ่งไม่ได้มาจากกองทุน IOPC โดยตรง ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการติดตามสภาพแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม กองทุน IOPC ไม่ได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมโดยตรง ภารกิจหลักของกองทุนที่สำคัญ คือ การจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย ตามที่นิยามไว้ในอนุสัญญา โดยในทางปฏิบัติ กองทุนสามารถสนับสนุนการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมหลังการรั่วไหลและค่าใช้จ่ายบางส่วนในการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำได้ อย่างไรก็ตาม กองทุนไม่ครอบคลุมความเสียหายทางนิเวศวิทยาโดยตรง เว้นแต่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการฟื้นฟูที่จำเป็น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การใช้เงินกองทุนของ IOPC เป็นการมุ่งเน้นไปที่การชดเชยความเสียหายมากกว่าการฟื้นฟูเชิงรุก ซึ่งแตกต่างจากกรณี Deepwater Horizon ที่มีการใช้เงินเพื่อดำเนินโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในระยะยาวด้วย

ประสิทธิภาพของกองทุน IOPC : ภายใต้ขอบเขตที่กำหนดไว้ กองทุน IOPC ทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ ผู้เรียกร้องหลายพันรายได้รับค่าชดเชย โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องที่ยืดเยื้อ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ได้รับการคืนเงินบางส่วนสำหรับค่าใช้จ่ายในการทำมาสะอาด ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ กองทุน IOPC ได้จ่ายเงินชดเชยให้กับรัฐบาลของประเทศสเปนรวม ๑๒๐ ล้านยูโร และนอกจากนี้ ยังมีการจ่ายเงินให้หน่วยงานระดับภูมิภาคและผู้เรียกร้องเอกชน แต่เป็นจำนวนที่น้อยกว่า โดยกองทุนได้จ่ายเงินจนถึงเพดานความรับผิดที่กำหนดไว้

แม้ว่ากองทุน IOPC จะช่วยบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อชุมชนชายฝั่ง และมอบความเป็นธรรมบางส่วนให้กับผู้เสียหาย แต่กรณี Prestige ก็เปิดเผยจุดอ่อนของระบบชดเชยระหว่างประเทศ กล่าวคือ ความเสียหายรวมจากเหตุการณ์นี้ถูกประเมินว่ามากถึง ๑,๐๐๐ ล้านยูโร ซึ่งสูงกว่าเพดานการจ่ายเงินของกองทุน IOPC ที่ ๑๗๑ ล้านยูโร ผลที่ตามมา คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำมันรั่วไหลอีกหลายราย รวมถึงรัฐบาลของประเทศสเปนด้วย ต่างก็ไม่ได้รับค่าชดเชยเต็มจำนวน กรณีนี้ทำให้เห็นชัดจำกัดทางกฎหมายของกองทุนต่ำเกินไปสำหรับภัยพิบัติครั้งใหญ่ในลักษณะนี้ ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อปัญหานี้ได้มีการออก “พิธีสารกองทุนเพิ่มเติม (Supplementary Fund Protocol)” ในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ ซึ่งกำหนดให้ต้องเพิ่มเพดานค่าชดเชยขึ้นไปถึง ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อเหตุการณ์สำหรับประเทศที่ให้สัตยาบันซึ่งมีประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศสได้เข้าร่วมให้สัตยาบันในภายหลัง ผลลัพธ์ที่สำคัญของกรณี Prestige คือ การปรับปรุงกรอบกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มเงินชดเชยในอนาคต

การดำเนินคดีเพิ่มเติมและข้อจำกัดของกองทุน : กรณี Prestige ยังนำไปสู่การฟ้องร้องเพิ่มเติม โดยหลายปีต่อมา ศาลของประเทศสเปนได้พยายามเรียกร้องค่าชดเชยเพิ่มเติมจากบุคคลที่สาม เช่น องค์กรตรวจสอบมาตรฐานเรือ เจ้าของเรือ ฯลฯ อาทิ ในปี ค.ศ. ๒๐๑๘ ศาลฎีกาของประเทศสเปนมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าเสียหาย ๑,๖๐๐ ล้านยูโร อย่างไรก็ตาม คำพิพากษายืนยันว่ากองทุน IOPC มีขีดจำกัดความรับผิดตามอนุสัญญาและไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยสำหรับ “ความเสียหายทางศีลธรรม” หรือ “ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเหนือมาตรการฟื้นฟู” คำถามที่ตามมาคือ ผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบส่วนที่เกินจากขีดจำกัดของกองทุน IOPC

ข้อจำกัดของกองทุนนี้ ทำให้รัฐบาลของประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศสต้องรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนที่เหลือเอง ตัวอย่างเช่น รัฐบาลของสเปนได้จัดตั้งกองทุนระดับชาติของตนเองเพื่อจ่ายค่าชดเชยให้กับชาวประมง ก่อนจะใช้เงินจากกองทุน IOPC มาชดเชยบางส่วน

บทสรุปในเรื่องนี้ คือ กองทุน IOPC มีประสิทธิภาพในการจัดสรรเงินชดเชยอย่างรวดเร็ว และลดข้อพิพาททางกฎหมาย แต่เพดานเงินชดเชยที่ต่ำเกินไปในกรณี Prestige ทำให้เหยื่อจำนวนมากไม่ได้รับค่าชดเชยเต็มจำนวน เหตุการณ์นี้เป็นตัวเร่งให้มีการเพิ่มขีดจำกัดเงินชดเชยผ่านพิธีสารเพิ่มเติม ตามที่กล่าวมาด้านบน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของระบบกองทุน IOPC ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในแง่ของการชดเชยความเสียหายทางนิเวศวิทยาและศีลธรรม ซึ่งมักตกเป็นภาระของรัฐบาลหรือฝ่ายที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้น กรณี Prestige สะท้อนถึงความท้าทายทั่วไปของระบบกองทุนชดเชยระหว่างประเทศ โดยมีประเด็นสำคัญ ๆ ที่ควรหยิบยกมาพิจารณาดังนี้

- ระยะเวลาและความเพียงพอของการจ่ายเงินชดเชย ผู้เรียกร้องจำนวนมากต้องรอหลายปีกว่าจะได้รับเงินชดเชยเต็มจำนวน ซึ่งเงินถูกจ่ายเป็นสัดส่วนตามที่กองทุนกำหนด เนื่องจากกองทุน IOPC ต้องใช้เวลาตรวจสอบความรับผิดชอบและความถูกต้องของคำร้องก่อนอนุมัติการจ่ายเงิน ภาวะเบียดเบียนของกองทุนที่จำกัดการจ่ายเงินจนกว่าทุกอย่างจะชัดเจน ทำให้บางกลุ่มผู้เสียหายต้องเผชิญความยากลำบากในช่วงแรก

- ความซับซ้อนของการประสานงานระหว่างหลายเขตอำนาจศาล ความเสียหายเกิดขึ้นในหลายประเทศ ในกรณีนี้ ได้แก่ ประเทศสเปนและประเทศฝรั่งเศส ทำให้กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายต้องดำเนินไปในระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน คดีความเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นในศาลของประเทศสเปนและศาลของประเทศฝรั่งเศส รวมทั้งการอนุญาตตุลาการที่เกี่ยวข้องกับบริษัทประกันภัย ทำให้กระบวนการมีความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

- กระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสาธารณะ ในประเทศสเปน ขบวนการ “Nunca Más” (แปลว่า “ไม่มีอีกครั้ง”) เกิดขึ้นเพื่อต่อต้านการจัดการเหตุการณ์ Prestige โดยมีข้อวิจารณ์หลักของขบวนการนี้ต่อเหตุการณ์ Prestige คือ ไม่มีเงินชดเชยจำนวนใดที่สามารถฟื้นฟูความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ และอีกประเด็นหนึ่ง คือ ระบบความรับผิดชอบทางกฎหมายทำให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องบางส่วน อาทิ องค์กรตรวจสอบมาตรฐานเรือ (Classification Society) และ ผู้เช่าเรือ (Charterer) หลุดพ้นจากภาระทางการเงินที่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความล่าช้าและข้อจำกัดทางกฎหมาย แต่กองทุน IOPC ช่วยให้กระบวนการชดเชยมีความเป็นระบบ ซึ่งถ้าไม่มีระบบกองทุนในลักษณะนี้ คดีเรียกร้องค่าเสียหายอาจกระจุกกระจาย และผลลัพธ์อาจไม่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ถือได้ว่า กองทุน IOPC ช่วยให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงเงินชดเชยได้โดยไม่ต้องอาศัยการต่อสู้ทางกฎหมายที่ยืดเยื้อในศาล

ผลลัพธ์และบทเรียนจากกรณี Prestige : ข้อค้นพบที่น่าสนใจในกรณี Prestige ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ บทเรียน และข้อจำกัดในมิติต่าง ๆ สามารถสรุปออกมาได้รวม ๔ เรื่อง ดังนี้

- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟู ชายฝั่งแคว้นกาลิเซียของประเทศสเปน ที่ได้รับผลกระทบ แสดงสัญญาณการฟื้นตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ ชายหาดที่ปนเปื้อนน้ำมันส่วนใหญ่ได้รับการทำความสะอาด และพื้นที่ประมงกลับมาเปิดทำการอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผลกระทบทางนิเวศวิทยาในระยะยาว อาทิ การฟื้นตัวที่ช้าของแหล่งหอยบางชนิด

- ผลกระทบต่อมาตรการความปลอดภัยทางทะเล เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลครั้งนี้ กระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงมาตรฐานความปลอดภัยทางทะเลในประเทศสเปนและหลายประเทศในสหภาพยุโรป ที่ได้เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบเรือบรรทุกน้ำมัน รวมทั้งการปรับปรุงเส้นทางเดินเรือเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ และมีผลทำให้ประเภทเรือบรรทุกน้ำมันชั้นเดียว (Single - Hull Tankers) แบบเรือบรรทุกน้ำมัน Prestige ถูกยกเลิกการใช้งานเร็วขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงของการรั่วไหลในอนาคต

- บทเรียนเกี่ยวกับระบบกองทุน IOPC กรณี Prestige เน้นให้เห็น “หลักการร่วมรับผิดชอบของระบบ IOPC” โดยที่ “ต้นทุนความเสียหาย” ถูกแบ่งเบาโดยอุตสาหกรรมน้ำมันทั่วโลก ผ่านเงินสมทบกองทุน และประเทศที่ได้รับผลกระทบไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพียงลำพัง กรณีนี้พิสูจน์ให้เห็นว่า “กรอบกฎหมายระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพในการให้ค่าชดเชยทางการเงินสำหรับมลพิษข้ามพรมแดน”

- **ข้อจำกัดและผลกระทบต่อนโยบายระหว่างประเทศ** กรณี Prestige เปิดเผยปัญหาของกองทุน IOPC ที่มีวงเงินไม่เพียงพอสำหรับเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลขนาดใหญ่ ช่องว่างนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายระดับนานาชาติ ได้แก่ การเพิ่มเพดานค่าชดเชยผ่านพิธีสารกองทุนเพิ่มเติม (Supplementary Fund Protocol) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ และรัฐบาลของประเทศสเปนเองต้องเพิ่มมาตรการระดับชาติ เพื่อเสริมกองทุนระหว่างประเทศและมีมาตรการการฟื้นฟูที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๔. กรณีศึกษา Hebei Spirit ประเทศเกาหลีใต้ ค.ศ. ๒๐๐๗ – กองทุนน้ำมันรั่วไหล^{๑๕ ๑๖ ๑๗}

ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. ๒๐๐๗ เรือบรรทุกน้ำมัน Hebei Spirit ถูกเรือครนลากจูงชนบริเวณชายฝั่งแทอาน (Taean) ของประเทศเกาหลีใต้ ทำให้ถังเก็บน้ำมันของเรือแตก และน้ำมันดิบปริมาณประมาณ ๑๐,๘๐๐ – ๑๑,๐๐๐ ตัน รั่วไหลลงสู่ทะเล ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชายฝั่ง หลายร้อยกิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของอุตสาหกรรมการประมงและการท่องเที่ยวของประเทศเกาหลีใต้ เหตุการณ์นี้เป็นภัยพิบัติทางสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีการระดมกำลังพลจากกองทัพและพลเรือนเพื่อปฏิบัติการทำความสะอาดเป็นเวลาหลายเดือน ค่าใช้จ่ายสำหรับการฟื้นฟูและทำความสะอาดเบื้องต้นอยู่ที่ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ล้านบาท หรือประมาณ ๓๓๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ การตอบสนองต่อเหตุอาศัยกองทุนชดเชยขนาดใหญ่ เพื่อรองรับความเสียหายด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

โครงสร้างและการบริหารจัดการกองทุนชดเชย : มีระบบการชดเชยสองระดับ (Two - Tier Liability System) โดยกองทุนชดเชยน้ำมันรั่วไหลของ Hebei Spirit ดำเนินการภายใต้กรอบของอนุสัญญาระหว่างประเทศ และใช้ระบบการชดเชยสองระดับเพื่อให้ครอบคลุมความเสียหาย^{๑๘}

- **ระดับที่หนึ่ง** ภายใต้อนุสัญญาความรับผิดทางแพ่งปี ค.ศ. ๑๙๙๒ (CLC 1992) เจ้าของเรือ Hebei Spirit และบริษัทประกันภัยของเรือ (P&I Club – Protection & Indemnity Insurance) มีหน้าที่รับผิดชอบค่าชดเชยเบื้องต้นตามขีดจำกัดที่กำหนด ซึ่งในกรณีนี้อยู่ที่ ๘๙.๗๗ ล้าน SDR หรือประมาณ ๑๓๙,๔๐๐ ล้านบาท

- **ระดับที่สอง** หากค่าความเสียหายเกินกว่าขีดจำกัดของเจ้าของเรือกองทุนชดเชยน้ำมันรั่วไหลระหว่างประเทศ หรือ IOPC Fund จะเข้ามาจ่ายค่าชดเชยเพิ่มเติม กองทุนนี้ได้รับเงินจากการเรียกเก็บภาษีจากบริษัทน้ำมันที่นำเข้าน้ำมันในประเทศสมาชิกของ IOPC เหมือนกับกรณีของ เรือ Prestige โดยศูนย์รับคำร้องขอชดเชย (Claims Office) ถูกตั้งขึ้นในกรุงโซล เมืองหลวงของประเทศเกาหลีใต้ มีผู้แทนจาก P&I Club และ IOPC Fund เป็นผู้บริหารจัดการร่วมกันเพื่อรับคำร้องและดำเนินการประเมินค่าความเสียหาย

กลไกการจัดหากองทุน : แหล่งเงินทุนของกองทุนชดเชยจากอุบัติเหตุ Hebei Spirit มาจาก ๑) บริษัทของเจ้าของเรือ (P&I Insurance) และ บริษัทประกันของ Hebei Spirit

^{๑๕} ITOF (2007). 'HEBEI SPIRIT, Republic of Korea, 2007'. In Action. 7/12/2007. <https://www.itopf.org/in-action/case-studies/hebei-spirit-republic-of-korea-2007/>

^{๑๖} SRI (2015). 'Hebei Spirit oil spill victims to be compensated'. 3/6/2015. <https://seafarersrights.org/hebei-spirit-oil-spill-victims-to-be-compensated/>

^{๑๗} UTD (2014). 'Study Finds Wide Gap in Compensation from '07 South Korean Oil Spill'. Office of Media Relations. 3/9/2014. <https://news.utdallas.edu/social-sciences/study-finds-wide-gap-in-compensation-from-07-south/>

^{๑๘} IOPC Funds (2020). '1992 Fund makes final reimbursement in Hebei Spirit case'. 24/07/2020. <https://iopcfunds.org/news/1992-fund-makes-final-reimbursement-in-hebei-spirit-case>

(P&I Club: Skuld และ China Shipowners Mutual Insurance) ซึ่งได้ทำการจ่ายเงินชดเชยเบื้องต้นรวมเป็นมูลค่าประมาณ ๑๘๖,๘๐๐ ล้านบาท อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนและข้อกฎหมาย ทำให้มีการจ่ายเงินเกินไปประมาณ ๔๗,๔๐๐ ล้านบาท ซึ่งภายหลังได้รับเงินคืนจาก IOPC Fund ๒) กองทุนชดเชยน้ำมันรั่วไหลระหว่างประเทศ หรือ IOPC Fund โดยได้เพิ่มเติมจำนวน ๑๘๒,๒๐๐ ล้านบาท เพื่อครอบคลุมค่าความเสียหายที่เกินกว่าขีดจำกัดของ P&I Club และ ๓) การสนับสนุนจากรัฐบาลประเทศเกาหลีใต้ โดยรัฐบาลเกาหลีใต้ได้จ่ายเงินล่วงหน้าให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และเรียกคืนจาก IOPC Fund ภายหลังกระทรวงมหาดสมุทรและประมงของประเทศเกาหลีใต้ (Ministry of Oceans and Fisheries, MOF) เป็นผู้บริหารจัดการการจ่ายเงินให้ประชาชนและได้รับเงินคืนจาก IOPC Fund เป็นจำนวน ๑๓๔,๘๐๐ ล้านบาท

กระบวนการยื่นและพิจารณาคำร้องขอชดเชย : ส่วนกระบวนการยื่นคำร้อง มีการเปิดศูนย์รับคำร้องในกรุงโซล เพื่อรับคำร้องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบ คำร้องครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาด ความเสียหายต่อทรัพย์สิน รายได้ที่สูญเสียจากภาคประมงและการท่องเที่ยว ส่วนกระบวนการพิจารณาคำร้อง คำร้องทั้งหมดถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจาก P&I Club และ IOPC Fund โดยใช้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา มีการประเมินหลักฐาน เช่น ใบเสร็จรับเงิน บันทึกการขาย ภาพถ่าย ฯลฯ เพื่อยืนยันความสูญเสีย

ส่วนกระบวนการจ่ายเงินชดเชยนั้น เนื่องจากเงินชดเชยสูงกว่าวงเงินกองทุนในตอนแรก จึงมีการจ่ายเงินเพียงร้อยละ ๖๐ ของมูลค่าคำร้องที่ได้รับอนุมัติ และรัฐบาลของประเทศเกาหลีใต้ได้ใช้เงินสำรองจ่ายแทนเพื่อให้ประชาชนได้รับเงินเต็มจำนวนก่อน และเรียกเก็บคืนจาก IOPC Fund ภายหลัง

ความท้าทายที่พบ : เนื่องจากจำนวนคำร้องที่มากเป็นประวัติการณ์ มีการยื่นคำร้องมากกว่า ๑๒๗,๐๐๐ รายการ ทำให้การดำเนินการล่าช้า และด้วยข้อกำหนดด้านเอกสารที่เข้มงวด ทำให้คำร้องประมาณร้อยละ ๖๘ ถูกปฏิเสธ เนื่องจากขาดหลักฐานที่เพียงพอ รวมไปถึงความล่าช้าในการจ่ายเงินด้วย ซึ่งใช้เวลานานหลายปีกว่าการจ่ายเงินทั้งหมดจนเสร็จสิ้น ทำให้เกิดข้อพิพาททางกฎหมาย โดยมีการฟ้องร้องระหว่างภาครัฐ บริษัทประกันภัย และบริษัทที่เกี่ยวข้อง อาทิ Samsung Heavy Industries

ผลลัพธ์ของกองทุนและประสิทธิภาพ : กองทุนสามารถจ่ายค่าชดเชยสูงสุดตามขีดจำกัดกฎหมายที่ ๓๒๑,๖๐๐ ล้านบาท ผู้ที่ได้รับชดเชยหลัก ได้แก่ ชาวประมง ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และรัฐบาลท้องถิ่น โดยระบบกองทุนช่วยให้เงินชดเชยถึงผู้ได้รับผลกระทบโดยไม่ต้องรอการฟ้องร้องเป็นเวลาหลายปี ในการประเมินประสิทธิภาพของ “กองทุนชดเชย Hebei Spirit” สามารถกล่าวได้ว่ากองทุนนี้มีประสิทธิภาพสูงในการระดมทรัพยากรจากภาคอุตสาหกรรมเพื่อชดเชยความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งมีผู้ได้รับเงินชดเชยหลายหมื่นคน รวมถึงหน่วยงานรัฐบาลหลายแห่ง ช่วยให้เศรษฐกิจของภูมิภาคฟื้นตัวจากเงินชดเชยที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในด้านความรวดเร็วและการครอบคลุมความเสียหายทุกประเภทยังมีข้อจำกัดตามที่กล่าวมาข้างต้น และแม้ว่าการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้น แต่ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการดำเนินการโดยรัฐบาลของประเทศเกาหลีใต้ที่ใช้งบประมาณของภาครัฐเอง แม้จะมีการเรียกคืนค่าใช้จ่ายบางส่วนจากกองทุน แต่ก็เป็นการเรียกและได้เงินคืนในภายหลัง ในขณะที่ความสูญเสียที่วัดไม่ได้ (Intangible Losses) เช่น ผลกระทบต่อชื่อเสียงของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค ความเครียดทางจิตใจของประชาชน ฯลฯ กลับไม่ได้อยู่ในขอบเขตของกองทุนชดเชย ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้เป็นข้อกำหนดภายใต้กรอบกฎหมาย มากกว่าที่จะเป็นความล้มเหลวของการบริหารจัดการ

บทสรุป : กองทุนชดเชยของ Hebei Spirit ดำเนินการได้ตามที่กฎหมายกำหนด โดยใช้ประกันภัยของเจ้าของเรือร่วมกับกองทุนอุตสาหกรรมน้ำมันระหว่างประเทศ เพื่อชดเชยผู้ได้รับผลกระทบจากอุบัติเหตุน้ำมันรั่วไหลขนาดใหญ่ กองทุนนี้สามารถจ่ายเงินชดเชยให้กับทุกกรณีที่มีหลักฐานยืนยันได้ครบถ้วน ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการตอบสนองและการชดเชยมลพิษน้ำมันในอนาคต แม้ว่าระบบกองทุนจะไม่สมบูรณ์แบบ แต่ก็มีความสำคัญในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้งภาคประชาชนและภาคธุรกิจ รวมถึงสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงมาก กองทุนนี้มีส่วนสำคัญในการฟื้นตัวจากหนึ่งในภัยพิบัติทางสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายที่สุดของประเทศเกาหลีใต้ และบทเรียนที่ได้รับจากการบริหารกองทุนนี้ ถูกนำไปใช้ปรับปรุงนโยบายทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ เพื่อให้กระบวนการชดเชยในอนาคตมีความรวดเร็วและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น^{๑๙}

มุมมองเปรียบเทียบและบทสรุปจากทั้ง ๔ กรณีศึกษา

เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลในต่างประเทศ

กองทุนทรัสต์จากข้อตกลงยุคคิตโตในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวทางผสมระหว่างกฎหมายและข้อตกลง และกองทุนชดเชยระหว่างประเทศ แสดงให้เห็นว่ามีแนวทางที่หลากหลายในการจัดหาเงินทุนสำหรับการฟื้นฟูจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล โดยกลไกทางการเงินที่ใช้ในแต่ละกรณีแตกต่างกันไป กองทุนที่ได้รับเงินจากอุตสาหกรรมโดยตรง เช่น IOPC Fund ฯลฯ ซึ่งเป็นระบบที่บริษัทน้ำมันร่วมกันรับผิดชอบ ภาษีเฉพาะด้านที่จัดเก็บไว้ล่วงหน้า เช่น Oil Spill Liability Trust Fund (OSLTF) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ฯลฯ ข้อตกลงยุคคิตโตขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นกรณีเฉพาะ อาทิ Exxon Valdez และ Deepwater Horizon กองทุนที่มีเงินสำรองล่วงหน้า (Pre - Funded Pools) อาทิ IOPC และ OSLTF ช่วยให้สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงข้อตกลงยุคคิตโตขนาดใหญ่ (Massive Settlements) อาทิ Exxon Valdez และ Deepwater Horizon สามารถออกแบบให้รองรับโครงการฟื้นฟูระยะยาวได้

อิทธิพลของกรอบกฎหมาย : พระราชบัญญัติมลพิษทางน้ำมันของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. ๑๙๙๐ (OPA 1990) ซึ่งเกิดขึ้นหลัง Exxon Valdez กำหนดกรอบความรับผิดชอบที่ชัดเจน จัดตั้งกองทุนทรัสต์เพื่อรองรับกรณีน้ำมันรั่วไหลมีบทบาทสำคัญต่อการรับมือกับ Deepwater Horizon แม้ว่าจะพบข้อจำกัดของ OPA ในบางกรณีของอนุสัญญาระหว่างประเทศ อาทิ CLC 1992 และ Fund Convention 1992 ที่มีโครงสร้างที่พร้อมใช้งานทันทีในกรณี Prestige แต่กลับถูกจำกัดด้วยเพดานชดเชยที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งกลายเป็นปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลขนาดใหญ่

การบริหารกองทุน : มีความสำคัญต่อความสำเร็จของแต่ละกรณี ดังต่อไปนี้

๑) กรณี Exxon Valdez เน้นการจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงวิทยาศาสตร์และผลประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งการมีกลไกบริหารที่หลากหลาย เช่น การใช้กลไกของคณะกรรมการ (Councils) การใช้กลไกของศาล ฯลฯ

^{๑๙} IOPC Funds (๒๐๒๒). 'Workshop held to review the handling of the Hebei Spirit incident and to consider lessons learned'. ๑๖/๐๖/๒๐๒๒. <https://iopcfunds.org/news/workshop-held-to-review-the-handling-of-the-hebei-spirit-incident-and-to-consider-lessons-learned/#>

๒) กรณี Deepwater Horizon ต้องมีการประสานงานกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และกระบวนการทางกฎหมาย

๓) กรณี IOPC สมัชชาระหว่างประเทศ (International Assembly) ช่วยให้มีการกระจายเงินชดเชยอย่างเป็นธรรมระหว่างผู้ได้รับผลกระทบ

ประสิทธิภาพของกองทุนน้ำมันรั่วไหล : โดยรวมแล้ว กองทุนน้ำมันรั่วไหล มีประสิทธิภาพในการกระจายทรัพยากรไปยังจุดที่จำเป็น แม้ว่าจะมีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกันไป ในส่วนของกองทุน Exxon Valdez (เรียกย่อ ๆ ว่า “EVOS”) มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างมีนัยสำคัญ ได้รับการยกย่องในเรื่องผลกระทบระยะยาวต่อการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัย^{๒๐} ในส่วนของกองทุน Deepwater Horizon (เรียกย่อ ๆ ว่า “DWH”) แม้จะยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ แต่ถือเป็นการลงทุนครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์สำหรับการฟื้นฟูชายฝั่งอ่าวเม็กซิโก กองทุนนี้ช่วยฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำและส่งเสริมความสามารถในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในภูมิภาค^{๒๑} และสุดท้ายในส่วนของกองทุน IOPC สามารถจัดการคติน้ำมันรั่วไหล หลายสิบล้านครั้งทั่วโลก โดยให้การชดเชยที่รวดเร็ว ในกรณี Prestige ถือได้ว่าเป็นบททดสอบครั้งใหญ่ของระบบกองทุน IOPC

หนึ่งในเกณฑ์สำคัญในการวัดประสิทธิภาพ คือ กองทุนสามารถชดเชย ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ดีเพียงใด กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะ เป็น EVOS หรือ DWH นั้น เราจะ พบว่า การตั้งกองทุนขนาดใหญ่ ไม่เพียงครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาดและการชดเชยทาง เศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงค่าความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Damages: NRD) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม กองทุนเหล่านี้สนับสนุนโครงการฟื้นฟูที่ขับเคลื่อนด้วย หลักวิทยาศาสตร์ เช่น การปลูกป่าเคลป์ (Kelp Forest Restoration)^{๒๒} การนำสายพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบ กลับคืนสู่ระบบนิเวศ^{๒๓} ฯลฯ โครงการเหล่านี้ อาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากต้องพึ่งพาการฟ้องร้องทางแพ่ง เพียงอย่างเดียว ส่วนกรณีระหว่างประเทศ เช่น IOPC Fund สำหรับเรือ Prestige แม้กองทุนระหว่างประเทศ ไม่สามารถชดเชยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมโดยตรงได้อย่างสมบูรณ์ แต่ระบบกองทุนรับประกันว่าผู้ที่แบกรับ ต้นทุนการทำความสะอาดและสูญเสียรายได้จะไม่ถูกละเลย แม้ว่าผู้ก่อมลพิษจะไม่สามารถจ่ายเงินชดเชย ได้เต็มจำนวน

ความท้าทาย : มีความท้าทายหลักที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ หลายประการ ได้แก่

๑) ความเพียงพอของเงินทุน เมื่อความเสียหายเกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น ในกรณี Prestige จำเป็นต้องตัดสินใจว่าฝ่ายใดจะต้องรับภาระความเสียหายที่เหลืออยู่

^{๒๐} Exxon Valdez Oil Spill Trustee Council (2001). ‘Exxon Valdez Oil Spill Trustee Council 2001 Status Report’. https://www.doi.gov/sites/doi.gov/files/migrated/restoration/library/casedocs/upload/AK_Exxon_Valdez_Status_2001.pdf

^{๒๑} U.S. Department of the Interior (2016). ‘Historic NRDAR Settlement Reached for Deepwater Horizon Spill’. Office of Restoration and Damage Assessment. 21/06/2016. <https://www.doi.gov/restoration/historic-nrdar-settlement-reached-deepwater-horizon-spill#>:

^{๒๒} อ้างแล้ว

^{๒๓} อ้างแล้ว

๒) ความรวดเร็วกับความละเอียดรอบคอบ การให้เงินชดเชยแก่ผู้เสียหายอย่างรวดเร็ว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกรอบประเมินความเสียหายทั้งหมดก่อนการดำเนินงานของ GCCF สำหรับกรณีของ Deepwater Horizon นั้น มีความพยายามคาดการณ์ความสูญเสียในอนาคตเพื่อให้สามารถเสนอข้อตกลงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งแม้จะเป็นที่ถกเถียง แต่ก็ช่วยเร่งกระบวนการจ่ายเงินได้ดียิ่งขึ้น

๓) ความซับซ้อนด้านการบริหาร การประสานงานระหว่างหน่วยงานหลายแห่ง โดยเฉพาะในกรณี DWH หรือการจัดการปริมาณคำร้องจำนวนมาก เช่น มากกว่า ๑๒๘,๐๐๐ คำร้องจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลของ Hebei Spirit ในประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นกรณีที่มีคำร้องมากที่สุดของ IOPC ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

๔) ความเชื่อมั่นทางการเมืองและสาธารณะ ควรที่จะต้องมีการรักษาความไว้วางใจของสังคมผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตัวอย่างเช่น สภาผู้ดูแลกองทุนของ Exxon Valdez ได้รวมเอาคำแนะนำจากที่ปรึกษาสาธารณะเข้าไปในกระบวนการตัดสินใจเพื่อสร้างความชอบธรรม ในขณะที่โครงการจ่ายเงินของบริษัท BP ในช่วงแรกถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความเป็นกลาง

๕) ข้อพิพาททางกฎหมายที่อาจทำให้การใช้กองทุนล่าช้า กระบวนการฟ้องร้องที่ยืดเยื้อในศาล อาทิ กรณีหลังเหตุการณ์ Prestige และการฟ้องร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณี Exxon Valdez สิ่งเหล่านี้อาจทำให้การจ่ายเงินล่าช้า ใช้ระยะเวลานานเกินไป

ต้องยอมรับว่า “กองทุนน้ำมันรั่วไหล” ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติทางสิ่งแวดล้อมได้อย่างปฏิเสธไม่ได้ สะท้อนหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle)” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างกลไกที่ทำให้บริษัทน้ำมันและเจ้าของสินค้าต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู แทนที่จะเป็นภาระของภาครัฐและภาคประชาชน นอกจากนี้ กองทุนเหล่านี้ยังเป็นกรอบสำหรับการประเมินผลกระทบและการบริหารจัดการเชิงปรับตัว อาทิ โครงการติดตามผลที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนน้ำมันรั่วไหลช่วยให้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบของน้ำมันรั่วไหลได้ดียิ่งขึ้น ตั้งแต่พิษของน้ำมันที่ตกค้างในรัฐอะแลสกาไปจนถึงการเสื่อมโทรมของแนวปะการังในอ่าวเม็กซิโก

บทสรุปจากทั้ง ๔ กรณีศึกษา

๑) ความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายและระบบการเงินอย่างต่อเนื่อง หลังจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลครั้งใหญ่ กรอบกฎหมายและระบบกองทุนได้ถูกปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ๑.๑) กฎหมาย OPA 1990 ออกหลังกรณี Exxon Valdez ซึ่งได้เพิ่มความเข้มงวดด้านความรับผิดชอบและการก่อตั้ง OSLTF ๑.๒) พิธีสารกองทุนเพิ่มเติมออกหลังจากกรณี Prestige ซึ่งได้เพิ่มเพดานค่าชดเชยและ ๑.๓) RESTORE Act ออกหลังกรณี Deepwater Horizon ซึ่งได้พัฒนากลไกการกระจายค่าปรับ การปรับปรุงเหล่านี้ช่วยลดช่องว่างที่ถูกเปิดเผยจากเหตุการณ์จริง

๒) คุณค่าของการมีแหล่งเงินทุนทั้งก่อนและหลังการรั่วไหล กองทุนที่มีอยู่ก่อนการรั่วไหล เช่น OSLTF IOPC Fund ฯลฯ สามารถรองรับการตอบสนองฉุกเฉินได้ทันที ขณะที่ข้อตกลงยุคคืดที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ ได้ช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูในระยะยาว การมีเครื่องมือทางการเงินที่ครอบคลุมทั้งสองแบบ ทำให้การรับมือกับน้ำมันรั่วไหลมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) กองทุนน้ำมันรั่วไหล กลายเป็นเสาหลักสำคัญของการบริหารจัดการมลพิษจากน้ำมันทั่วโลก หากได้รับการจัดตั้งด้วยทรัพยากรที่เพียงพอและมีกฎหมายรองรับอย่างเข้มแข็ง กองทุนเหล่านี้สามารถเร่งกระบวนการฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ระบบนิเวศของอะแลสกาเริ่มฟื้นตัวได้ดีจากกองทุน Exxon Valdez หรือ อ่าวเม็กซิโกกำลังอยู่ในกระบวนการฟื้นฟูจากกองทุน

Deepwater Horizon อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกองทุนขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเจตจำนงทางการเมืองในการบังคับใช้กฎหมายและเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากอุตสาหกรรม เช่น การรักษา การจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากอุตสาหกรรมน้ำมันแม้ในช่วงที่ไม่มีเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล ฯลฯ ความท้าทายสำคัญที่ยังคงอยู่ ได้แก่ การบริหารเงินทุนในระยะยาวเพื่อให้แน่ใจว่าทรัพยากรไม่หมดลง การชดเชย ความเสียหายให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้รับการชดเชยโดยตรง จากกองทุนบางประเภท และการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กร ไม่แสวงหาผลกำไร แม้ว่าความท้าทายเหล่านี้จะยังคงอยู่ แต่การพัฒนากองทุนน้ำมันรั่วไหลแสดงให้เห็นถึง แนวโน้มที่เป็นบวก โดยแต่ละกรณีศึกษาได้นำไปสู่แนวทางปฏิบัติและกรอบกฎหมายที่ดีขึ้นสำหรับอนาคต

(๒) กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

สถานการณ์และภาพรวมการจัดการมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

ในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้นำเข้าขยะมากกว่า ๔๙.๖ ล้านตัน ถือเป็นถังขยะโลก โดยมีเมืองกุยหยู มณฑลกวางตุ้ง ทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีประชาชนมากกว่า ๕,๐๐๐ คน ที่ทำการแยกเศษชิ้นส่วนจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ด้วยมือเปล่า แล้วนำส่ง ขายให้กับโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม ทำให้มีประชาชนเจ็บป่วยจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้นมา สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ประกาศนโยบายยกเลิกการนำเข้าขยะรีไซเคิลทั้งหมด และผลักดันให้โรงงานรีไซเคิลขยะของสาธารณรัฐประชาชนจีนย้ายฐานออกจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ไปยังประเทศที่มีกฎหมายการควบคุมที่อ่อนแอ สามารถตั้งโรงงานได้ง่าย โดยประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นเป้าหมายลำดับแรก ได้แก่ ประเทศไทย และ ประเทศมาเลเซีย^{๒๔}

ประเทศไทยตั้งโรงงานรีไซเคิลได้ง่าย จากนโยบายเร่งด่วนผ่านคำสั่งหัวหน้า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔/๒๕๕๙ เรื่อง การยกเว้นการใช้บังคับกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม สำหรับการประกอบกิจการบางประเภท ทำให้สามารถตั้งโรงงานได้โดยยกเว้นกฎหมายผังเมือง กับนโยบาย BCG Model (Bio Economy – Circular Economy – Green Economy Model) โดยเน้น หลักการ 3R คือ Reduce Reuse และ Recycle ทำให้ทุนจีนรุกคืบเข้ามาตั้งโรงงานรีไซเคิลในพื้นที่แถบภาคตะวันออก ของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งวัตถุติดอยู่ใกล้พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และอยู่ใกล้ ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง สามารถส่งสินค้าที่รีไซเคิลแล้ว ขนส่งกลับไปขายประเทศตนเองได้ง่าย^{๒๕}

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

ของประเทศไทย

ที่ผ่านมา การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติกยังมีอยู่ อย่างต่อเนื่อง แม้กระทรวงพาณิชย์จะประกาศห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ขณะที่คณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันได้มีมติห้ามนำเข้าขยะพลาสติก หลังจากวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นต้นไป^{๒๖}

^{๒๔} รายงานพิเศษเดือนมกราคม ปี ๒๕๖๑. สำนักงานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรมในต่างประเทศ ประจำกรุงเวียนนา. กระทรวงอุตสาหกรรม

^{๒๕} ไทยรัฐออนไลน์ (๒๕๖๓). 'โรงงานลับแลรีไซเคิล ขอนขยะพิษมูลค่าสูง' วันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓.

<https://www.thairath.co.th/news/local/central/๒๗๗๗๖๙๘>

^{๒๖} คำแถลงคณะโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี. วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘.

โรงงานที่รับกำจัด คัดแยก และรีไซเคิลกากอุตสาหกรรมที่ตั้งในประเทศไทย มีอยู่ประมาณ ๒,๕๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงงานที่มีเงินลงทุนน้อย ประสิทธิภาพต่ำ ระบบการบำบัดมลพิษ ไม่มีประสิทธิภาพ บางส่วนที่เก็บไว้ในโกดัง บางส่วนลักลอบฝังกากพิษไว้ในที่ดินของโรงงานเองหรือนำไปฝังในบ่อดินชุมชนที่เช่าหรือซื้อมา เป็นต้น^{๒๗}

๒.๔.๓.๒ ข้อมูลจากการรับฟังหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ด้านแนวทางการจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยา รวมถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ได้รวบรวมปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาแนวทางการจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม จากหน่วยงาน ผู้มาชี้แจงที่นำเสนอต่อคณะอนุกรรมการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(๑) กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

- บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน)
- บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

ปัญหาและอุปสรรค ของบริษัทสตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน) และบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ในการแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหล ไม่ใช่การติดตั้งท่อขนถ่ายน้ำมัน แต่เป็นเรื่องการออกแบบและการผลิตท่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่บริษัททั้งสองแห่งต้องการปรับปรุงในอนาคต โดยเพิ่มมาตรการตรวจสอบให้มากขึ้น มีการทดสอบทั้งก่อนและหลังการติดตั้ง ทั้งนี้ บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่งฯ และบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอลฯ จะมีการนำผู้เชี่ยวชาญจากบริษัทผู้ผลิตท่อเข้ามาร่วมตรวจสอบ (Verified) ในการติดตั้งด้วย ส่วนการทดสอบท่อโดยการทำการทดสอบแรงดันโดยการทำลาย(Burst Test) เป็นการทดสอบท่อที่ปลดระวางแล้ว เพื่อประเมินอายุการใช้งานท่อ เพื่อเก็บเป็นสถิติตามข้อกำหนดของ “บริษัทน้ำมันนานาชาติมารีนฟอรัม” หรือ “OCIMF (Oil Companies International Marine Forum)” โดยมีหน่วยงานกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการตรวจสอบที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐเป็นบุคคลที่สาม (Third Party) ในการร่วมกันตรวจสอบการติดตั้งท่อ

ในส่วนของการชดเชยค่าเสียหายหรือการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบหากอ้างอิงจาก “ร่างแผนขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างรอ “คณะกรรมการจัดการมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ หรือ กจน.” โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการเรียกประชุม เพื่อการบังคับใช้แผนให้เป็นไปโดยสมบูรณ์ ถือว่ามีความล่าช้าอยู่ โดยจะมีกรมเจ้าท่าทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานตามแผนขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ และจะเป็นผู้ที่รวบรวมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น รวมทั้งค่าเสียหายต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะต้องนำส่งข้อมูลเพื่อที่จะให้กรมเจ้าท่าเป็นผู้เรียกเก็บจากผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษ ซึ่งในปัจจุบันนี้ กรมเจ้าท่ากำลังอยู่ระหว่างการพัฒนากฎระเบียบของกรมเจ้าท่า ในการพิจารณาเรียกชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เป็นธรรม ทั้งต่อผู้เสียหายและผู้ก่อให้เกิดมลพิษ โดยมีคณะกรรมการ ซึ่งองค์ประกอบมีที่มาจากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

^{๒๗} ฐานเศรษฐกิจ (๒๕๖๘). ‘ส่องร่าง พ.ร.บ.กากอุตสาหกรรม ผุดกองทุน ๒ หมื่นล้าน เยียวยาผลกระทบ’. วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘. <https://www.thansettakij.com/sustainable/net-zero/๖๑๗๗๐๒>

นอกจากนี้ ทั้งสองบริษัทยังห่วงกังวลกรณีน้ำมันรั่วไหลที่ไม่ทราบแหล่งที่มาด้วย เพราะเมื่อเปรียบเทียบจำนวนครั้งที่เกิดเหตุ พบว่า กรณีน้ำมันรั่วไหลที่ไม่ทราบแหล่งที่มา มีจำนวนมากกว่าที่บริษัทน้ำมันทำให้เกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล (ทราบแหล่งที่มา) อนึ่ง เมื่อเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล โดยไม่ทราบแหล่งที่มา บริษัทน้ำมันตกเป็นจำเลยของสังคมเสมอ แม้ความจริงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า คราบน้ำมันที่เกิดขึ้นมาจากแหล่งไหน

ข้อเสนอแนะ กรณีน้ำมันรั่วไหลที่ไม่ทราบแหล่งที่มา เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ของภาคอุตสาหกรรมน้ำมันในประเทศไทย ที่ต้องการให้คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาว่า จะมีมาตรการใดในการที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบทิ้งน้ำมัน เพราะเมื่อพิจารณาในรอบหลายปีที่ผ่านมา มีเหตุคราบน้ำมันลอยเข้าหาเกาะและชายฝั่งหลายแห่งในเขตแดนประเทศไทย ซึ่งภาคประชาชนมักจะเพ่งเล็งมายังบริษัทน้ำมัน ซึ่งไม่เป็นธรรมกับบริษัทน้ำมัน เพราะฉะนั้นการป้องกันและการป้องปรามไม่ให้เกิดการลักลอบทิ้งน้ำมัน จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่สุดในเวลานี้

- บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)

ปัญหาและอุปสรรค ภายหลังจากที่เกิดเหตุการณ์น้ำมันดิบรั่วไหล ขณะขนถ่ายน้ำมันดิบจากเรือบรรทุกน้ำมัน ณ บริเวณท่ออ่อนลอยน้ำ (Floating Hose) ของทุ่นผูกเรือกลางทะเลหมายเลข ๒ (Single Buoy Mooring - 2 : SBM - 2) ของบริษัท เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ บริษัทได้ระงับการใช้ทุ่น SBM - 2 ตามคำสั่งของกรมเจ้าท่า และพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว โดยยึดท่ออ่อนลอยน้ำชุดที่เสียหายไว้เป็นของกลางเพื่อการสอบสวน โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่พนักงานสอบสวนมอบหมายเป็นผู้ดำเนินการศึกษาและตรวจสอบสาเหตุความเสียหายของท่ออ่อนลอยน้ำ ทั้งนี้บริษัทไม่ได้ร่วมดำเนินการศึกษาและตรวจสอบท่ออ่อนลอยน้ำดังกล่าว บริษัทจึงยังไม่อาจเรียนแจ้งถึงสาเหตุของความเสียหายของท่ออ่อนลอยน้ำที่ชัดเจนแน่นอนได้ การหาสาเหตุความเสียหายของท่ออ่อนลอยน้ำดังกล่าวเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน และจะต้องมีการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญตามหลักวิชาการที่เหมาะสม ซึ่งในกรณีนี้พนักงานสอบสวนได้ยึดท่ออ่อนลอยน้ำชุดดังกล่าวเป็นของกลางในคดี บริษัทจึงไม่สามารถนำท่ออ่อนลอยน้ำชุดที่เสียหายมาทำการตรวจวิเคราะห์หาสาเหตุได้จนถึงปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะ บริษัทได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมอย่างรอบด้านเพื่อแก้ไข ตรวจสอบความแข็งแรง มั่นคง และความพร้อมของระบบการขนถ่ายสินค้าเพื่อปิดความเสี่ยงเกี่ยวกับปัจจัยที่ยังอยู่ในระหว่างกระบวนการตรวจพิสูจน์จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การพิจารณาจัดหาท่ออ่อนลอยน้ำชุดใหม่โดยคัดแยกผู้ผลิตชุดที่เสียหายออกจากกระบวนการจัดซื้อ การจัดหาท่ออ่อนลอยน้ำนอกจากที่จะเป็นไปตามข้อกำหนดคุณสมบัติของวัสดุท่ออ่อนลอยน้ำตามข้อเสนอแนะของ OCMF แล้ว บริษัทยังเพิ่มเติมข้อกำหนดตามบริษัทชั้นนำในอุตสาหกรรมปิโตรเลียมด้วย ฯลฯ นอกจากนี้บริษัทเสนอว่า ต้องมีการเพิ่มการวิเคราะห์ความแข็งแรงของสายท่อ โดยวิธีการคำนวณทางสถิตยศาสตร์ (Static Analysis) และทางพลศาสตร์ (Dynamic Analysis) โดยบริษัทผู้ผลิตท่ออ่อนลอยน้ำ ก่อนทำการจัดซื้อ

- สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ปัญหาและอุปสรรค สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดอยู่ในส่วนสนับสนุนตามแผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดได้ดำเนินการสนับสนุนทั้งข้อมูลและบุคลากร ในการจัดตั้งเป็น “ศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการ” รวมถึงการแถลงข่าวและได้สนับสนุนในการประสานงานระดับอุปกรณ์ในการจัดคราบน้ำมันจากผู้ประกอบการในเขตท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด

ข้อเสนอแนะ ต้องมีการกำกับดูแลให้บริษัทปฏิบัติตามมาตรการ
ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) อย่างเคร่งครัด
เสนอให้มีการฝึกซ้อมการระงับเหตุในช่วงเวลากลางคืนเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมระงับเหตุและป้องกันกรณีมีเหตุ
เกิดซ้ำหรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินช่วงเวลากลางคืน เสนอให้มีการฝึกซ้อมโดยสมมติสถานการณ์ที่ทุ่นรับน้ำมัน
และเสนอให้มีการปรับปรุงฐานข้อมูลทรัพยากรที่ใช้สำหรับการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล
ที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือผู้ประกอบการท่าเรือถือครองอยู่ ให้มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นการ
เตรียมความพร้อมในกรณีที่ต้องขอรับการสนับสนุนอุปกรณ์จากผู้ประกอบการ

- สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาระยอง

- สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค สาเหตุน้ำมันรั่วไหล นอกเหนือจากที่เกิดจาก
อุบัติเหตุแล้ว ยังมีการเกิดจากการจงใจเททิ้งน้ำมันและของเสียจากเรือ หรือเกิดจากกิจกรรมนอกชายฝั่ง
และส่งผลให้เกิดคราบน้ำมันที่ไม่ทราบแหล่งที่มา ซึ่งในการขจัดมลพิษทางน้ำดังกล่าว ต้องใช้บุคลากร
และอุปกรณ์ในการจัดการ โดยมีความยุ่งยากและมีโอกาสน้อยมากที่จะสอบสวนและติดตามหาผู้กระทำผิดเจอ
และให้จ่ายค่าชดเชย ตลอดจนค่าฟื้นฟูเยียวยาในการขจัดคราบน้ำมัน

ปัญหาการกำหนดเกณฑ์การจ่ายค่าเยียวยาและชดเชยอย่างเหมาะสม
ของผู้ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ไม่ชัดเจน เช่น กลุ่มหาบเร่ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า กลุ่มประมง ฯลฯ

ข้อจำกัดของภาครัฐในการนำเงินที่ได้จากการชดใช้ค่าความเสียหาย
ไปดำเนินการโครงการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ ขอให้มีการจัดตั้งกองทุนสมทบของผู้ประกอบการธุรกิจ
ภาคน้ำมันในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้มีกองทุนสำหรับสนับสนุนการกิจการดำเนินการมาตรการป้องกัน ขจัดมลพิษ
และฟื้นฟูจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล รวมถึงเป็นกองทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ได้แก่ ชุมชน
และกลุ่มประมง เป็นต้น

ทั้งนี้ ควรมีการจัดเก็บสถิติรายได้ของกลุ่มประมงพื้นบ้าน โดยการสำรวจ
การจับสัตว์น้ำตามฤดูกาลต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงแหล่งที่มาของรายได้ และต้นทุนของการประกอบอาชีพ
ซึ่งหากมีโครงการที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มประมงพื้นบ้านในอนาคต จะได้มีหลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าชดเชย
เยียวยาที่เหมาะสมและเป็นธรรม

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

- สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๑ (ระยอง)

- สำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๒ (ชลบุรี)

ปัญหาและอุปสรรค การขาดการวางแผนที่ดีภายในหน่วยงานและ
ระหว่างหน่วยงาน การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การขาดทรัพยากรที่เพียงพอทั้งในด้านบุคลากร
และเทคโนโลยี และการไม่ปฏิบัติตามแผนขจัดมลพิษทางน้ำแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ ควรมีการปรับปรุงระบบบริหารจัดการความเสี่ยง ควรมี
การสร้างเครือข่ายการสื่อสารที่แข็งแกร่ง และควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความพร้อม
ในการรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉิน และหลังเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลแล้ว ต้องมีแนวทาง
การดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังต่อไปนี้ ๑) การวางแผนและการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน
มลพิษ ๒) การเสนอทางเลือกการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เหมาะสม รวมทั้งการคัดเลือกทางเลือก
ที่ดีที่สุด และ ๓) การจัดทำแผนปฏิบัติการฟื้นฟูพื้นที่ที่ปนเปื้อนมลพิษ

- สำนักงานประมงจังหวัดระยอง

- สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากเกษตรกรบางรายไม่มีใบอนุญาตให้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา ๑๗๕ โดยเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น อาจส่งผลให้เกษตรกรเหล่านั้นไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา เนื่องจากมีเพียงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินของตนซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเท่านั้น ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสารสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะ เกษตรกรควรไปทำใบอนุญาตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำ เพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคข้างต้น

- เทศบาลนครแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบไม่มีเอกสารยืนยันการประกอบอาชีพจากหน่วยงานราชการ เช่น การไม่ได้ต่ออายุใบอนุญาตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ อีกทั้งการพิสูจน์ตัวบุคคล ในการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายจริงและพักอาศัยหรือประกอบอาชีพในพื้นที่จริง เนื่องจากเทศบาลนครแหลมฉบังมีพื้นที่ขนาดใหญ่และมีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ในการพิจารณาช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบตามกรอบแนวทางที่เหมาะสมและเป็นธรรม

- เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค หาดบางแสนอยู่ในโซนพื้นที่สีแดงที่มีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากคราบน้ำมันในทะเล อยู่ใกล้บริเวณท่าเรือสินค้าและเขตศูนย์กลางพลังงาน (Energy Hub) โดยมีกรณีที่พบบ่อย คือ คราบน้ำมันที่รั่วไหลในทะเลอันเนื่องมาจากกิจกรรมที่ไม่สามารถระบุแหล่งที่มา ซึ่งค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติการทำความสะอาดชายฝั่ง รวมถึงค่ากำจัดของเสียอันตรายหรือของเสียมีพิษมาจากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ ควรมีการบริหารจัดการโดยใช้กรอบการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งอย่างยั่งยืน (Framework for Sustainable Development of Coastal Areas) และควรมีการดำเนินการรับมือกับเหตุการณ์คราบน้ำมันจากทะเลโดยแผนการปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมันจำเพาะพื้นที่ระดับท้องถิ่น (Local Oil Spill Contingency Plan)

- เทศบาลตำบลเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค ปัจจุบันนี้เทศบาลตำบลเกาะสีชังยังไม่มีระบบป้องกันน้ำมันรั่วไหลในพื้นที่เกาะสีชังอย่างเป็นรูปธรรม ต้องอาศัยการคาดการณ์ให้กระแสน้ำและกระแสน้ำช่วยไม่ให้เข้ามาในพื้นที่ ในกระบวนการมีส่วนร่วมในการพิจารณาก่อสร้างทางทะเลบริเวณพื้นที่ติดเกาะสีชัง ประชาชนในพื้นที่ไม่เคยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในการเกิดโครงการต่าง ๆ ในกรณีที่เกิดปัญหา เกาะสีชังเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในลำดับต้น ๆ เสมอ นอกจากนี้ เทศบาลตำบลเกาะสีชังไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ รวมถึงอุปกรณ์ในการเตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์น้ำมันรั่วไหล เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ ต้องการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งของในทุกโครงการที่เกิดขึ้นในบริเวณทะเลอ่าวไทยที่ใกล้กับเกาะสีชัง

- ควรมีการจัดตั้งศูนย์ป้องกันภัยพิบัติทางทะเล พร้อมทั้งจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อป้องกันการเกิดเหตุที่จะมีขึ้นในอนาคต

- ควรมีการกำหนดวางแผนการศึกษาผลกระทบการรั่วไหลของน้ำมันในระยะยาว มีการเก็บตัวอย่างไปตรวจสอบเป็นระยะ ๆ และมีการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือป้องกัน และฟื้นฟูระบบนิเวศให้กลับมาสมบูรณ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เกาะสีชังมีรายได้และมีงบประมาณในการฟื้นฟูเยียวยา ทั้งนี้เพื่อรักษาสีงแวดล้อมทางทะเลให้กลับมาสมบูรณ์ต่อไป

- ควรมีระบบการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการร่วมกับเทศบาลตำบลเกาะสีชัง คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นการเสริมสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนบนเกาะสีชัง

- เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลลงทะเลในอ่าวระยอง เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ บริษัทสตาร์ ปีโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน) ได้มีการเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งเทศบาลนครระยองได้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการจัดเตรียมสถานที่เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ โดยปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ ไม่สามารถตรวจสอบกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลบางกลุ่ม เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรแฝงที่เข้ามาทำการค้าขายในบริเวณที่ได้รับผลกระทบ

ข้อเสนอแนะ ยังไม่มีข้อเสนอแนะ

- เทศบาลตำบลเนินพระ จังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลในอ่าวระยอง เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ส่งผลกระทบต่อชาวประมงในพื้นที่ไม่สามารถทำการประมงได้ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ค้าขายหาบเร่แผงลอยบริเวณชายทะเล ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเนินพระได้มีการเข้าไปช่วยเหลือและประสานงานกับหน่วยงานและบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการชดเชยเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งเกิดปัญหาการชดเชยเยียวยาที่ให้ผู้ได้รับผลกระทบแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ตามเกณฑ์การชดเชยที่บริษัทกำหนดมาให้ มีการนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้มีการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้น ยังมีหลักเกณฑ์ไม่ชัดเจน รวมทั้งระเบียบและกฎหมายบางเรื่อง ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล ทั้งที่ยังไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาและได้รับการชดเชยเยียวยาที่ไม่เป็นธรรม โดยทำให้หลักเกณฑ์การชดเชยเยียวยาชัดเจน แก่ระเบียบและกฎหมายที่ยังเป็นอุปสรรค เพื่อให้เกิดการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย

- เทศบาลตำบลบ้านฉาง จังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค กลุ่มชาวประมงในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านฉาง มีจำนวนประมาณ ๓๐ ราย ได้รับการชดเชยเยียวยาด้วย เนื่องจากได้รับผลกระทบทางอ้อมจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลในอ่าวระยอง เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ส่วนใหญ่จะพอใจกับค่าชดเชยเยียวยาที่บริษัทเอกชนชดเชยให้ แต่มีอยู่ ๑ ราย ที่ไม่พอใจค่าชดเชยเยียวยา จึงนำเรื่องดังกล่าวฟ้องต่อศาล

ข้อเสนอแนะ ควรมีกองทุนสิ่งแวดล้อมที่พร้อมสนับสนุนการชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล โดยนำหลักการแบบเดียวกับการจัดตั้งกองทุนพัฒนาไฟฟ้า ซึ่ง “คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน” กำหนดให้โรงไฟฟ้าที่จำหน่ายไฟฟ้า ต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งของโรงไฟฟ้ามาสะสมเป็น “กองทุนพัฒนาไฟฟ้า” มาปรับใช้ในการจัดตั้ง “กองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อการชดเชยเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลลงทะเล” โดยกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการหรือหน่วยงานใดที่ใช้ประโยชน์ทางทะเล ต้องนำรายได้ของตนส่วนหนึ่งจัดตั้งเป็นกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อการชดเชยเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลลงทะเล หากมีกองทุนสิ่งแวดล้อมในลักษณะนี้แล้ว จะช่วยในการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุม และจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ในการชดเชยเยียวยาอย่างเป็นธรรมและทันเวลาด้วย

- เทศบาลตำบลบ้านเพ จังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเพ ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลลงอ่าวระยอง ทั้งในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และ ๒๕๖๕ โดยเฉพาะผลกระทบต่อชาวประมงที่ไม่สามารถทำอาชีพประมงได้เหมือนเดิม รวมไปถึงพ่อค้าอาหารทะเลและธุรกิจท่องเที่ยวที่รายได้ตกต่ำลง เนื่องจากไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยว ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวขาดทุน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลลงทะเลทั้งสิ้น โดยเหตุการณ์ล่าสุดเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ บริษัทเอกชนได้มีการดำเนินการชดเชยเยียวยาประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับลงทะเบียน ซึ่งเกิดปัญหากับเทศบาลตำบลบ้านเพ เนื่องจากได้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับการลงทะเบียนของผู้ได้รับผลกระทบให้กับบริษัทเอกชนแล้ว แต่ปรากฏว่าข้อมูลการลงทะเบียนบางส่วนหายไป จึงเป็นสาเหตุที่ประชาชนในพื้นที่ต้องไปฟ้องศาลดำเนินคดีเพราะข้อมูลการลงทะเบียนเพื่อรับการชดเชยเยียวยาหายไป นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการจำแนกกลุ่มอาชีพสำหรับผู้ได้รับผลกระทบ ว่าลักษณะการช่วยเหลือจะเป็นรูปแบบใด เนื่องจากเมื่อมีการรับลงทะเบียนแล้ว จะกลายเป็นภาพรวม ทำให้มีอัตราการชดเชยเยียวยาเท่ากัน ซึ่งอาจไม่เป็นธรรมกับผู้ได้รับผลกระทบมากกว่าคนอื่น ๆ หรือกลุ่มอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปอำนวยความสะดวกในการชดเชยเยียวยาแก่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ และควรมีการจัดกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านเพ จังหวัดระยอง ให้คืนสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว

- องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง จังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค น้ำมันรั่วไหลลงทะเลเกิดผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ (๑) สุขภาพของประชาชนจากการสัมผัสสารเคมีจากน้ำมันรั่วไหล อาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพ เช่น ปวดศีรษะ ระบายเคืองผิวหนัง โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ฯลฯ หากไม่ได้รับการป้องกันอย่างถูกต้อง

(๒) กิจวัตรประจำวันของประชาชนในพื้นที่ อาทิ การประมง การท่องเที่ยว และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากการปนเปื้อนในน้ำทะเลและชายฝั่ง

(๓) ความเครียดและความวิตกกังวล ซึ่งเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทำให้ประชาชนเกิดความเครียดจากความไม่ชัดเจนด้านผลกระทบต่อสุขภาพและการสูญเสียรายได้จากอาชีพทางทะเล

น้ำมันรั่วไหลลงทะเลเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (๑) ระบบนิเวศทางทะเล เนื่องจากน้ำมันรั่วไหล ทำให้สัตว์ทะเลและพืชพรรณเสียชีวิตจากการขาดออกซิเจนและการปนเปื้อนสารพิษ ซึ่งส่งผลต่อความหลากหลายทางชีวภาพ (๒) การทำลายแนวปะการังและหญ้าทะเลซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลหลายชนิด เมื่อถูกน้ำมันปนเปื้อนจะทำให้การฟื้นฟูของระบบนิเวศเหล่านี้ใช้เวลานาน (๓) มลพิษในดินและน้ำ โดยน้ำมันที่รั่วไหลสามารถซึมเข้าสู่ดินและแหล่งน้ำ ทำให้เกิดการปนเปื้อนที่ยากต่อการฟื้นฟู ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว

น้ำมันรั่วไหลลงทะเลเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ดังนี้ (๑) อุตสาหกรรมประมง ชาวประมงไม่สามารถทำการประมงได้ เนื่องจากน้ำทะเลและสัตว์น้ำปนเปื้อน ส่งผลให้สูญเสียรายได้ในระยะสั้นและระยะยาว (๒) การท่องเที่ยว ชายหาดที่ได้รับผลกระทบจากคราบน้ำมัน ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่พึ่งพาการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร และบริการอื่น ๆ ในพื้นที่ และ (๓) การฟื้นฟูและทำความสะอาด การฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรมาก ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานท้องถิ่นต้องรับภาระด้านการเงินในการจัดการปัญหานี้

ข้อเสนอแนะ การจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ควรได้รับการขับเคลื่อนในระดับชาติ และนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงชายฝั่งพื้นบ้าน

ปัญหาและอุปสรรค เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลของพื้นที่จังหวัดระยองทั้งสองครั้ง คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มีผลต่อปริมาณสัตว์น้ำในทะเล เพราะน้ำมันพัดเข้าสู่หาดแม่รำพึง จังหวัดระยอง เป็นวงกว้าง ยังมีกระแสลมพัดแรง ยังมีปริมาณน้ำมันพัดเข้าสู่หาดแม่รำพึงมากขึ้น ชาวประมงจึงเดือดร้อนจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วทางทะเล โดยสังเกตจากประกอบอาชีพประมงนานกว่า ๒๐ ปี และใช้เครื่องมือหลักในการทำประมง คือ อวนปู ในอดีตชาวประมงพื้นบ้านใช้อวนปูจำนวน ๒ ปั้น จะได้ปริมาณปูประมาณ ๔๐ กิโลกรัม แต่ปัจจุบัน หลังเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลอ่าวระยองที่ผ่านมา ชาวประมงพื้นบ้านต้องใช้อวนปูถึง ๘ ปั้น จึงจะได้ปูประมาณ ๔๐ กิโลกรัมเท่าเดิม หมายความว่า “ต้องใช้เครื่องมือประมงมากขึ้น แต่ได้ปริมาณปูเท่าเดิม สภาพทะเลระยองหลังจากเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลมีผลต่อจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจของชาวประมงพื้นบ้าน เพราะมีปริมาณลดลงหลายเท่าตัว” และการฟื้นฟูทะเลระยองหลังเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล ตัวอย่างจากเหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ “ต้องใช้ระยะเวลาฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวระยองเป็นเวลาถึง ๙ ปี กว่าทะเลจะมีสัตว์น้ำทางเศรษฐกิจกลับมาอีกครั้ง” แต่กลับเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลซ้ำอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๕

ข้อเสนอแนะ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรป้องกันเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และหากเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลอีก จะชดเชยเยียวยาอย่างไร ต้องมีความชัดเจนและเป็นธรรมในเรื่องนี้ รวมทั้งการต้องมีกฎหมายที่ให้สิทธิชาวประมงพื้นบ้านผู้ได้รับผลกระทบ สามารถฟ้องร้องผู้ก่อเหตุได้โดยตรง และอย่างรวดเร็ว เพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดการทำผิดซ้ำ เกิดการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรม และเกิดการฟื้นฟูเยียวยาทะเลระยองให้กลับมามีทรัพยากรทางทะเลเหมือนเดิม กล่าวคือ มีปริมาณทรัพยากรเท่ากับก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล

- กลุ่มผู้ประกอบการค้าขายบริเวณชายหาด

ปัญหาและอุปสรรค หลังจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลของพื้นที่อ่าวระยองครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ จนปัจจุบันนี้ สถานการณ์การค้าขายบริเวณชายหาด อาทิ หาดแม่รำพึง

ของจังหวัดระยอง ชบเซาอย่างมาก เนื่องจากหลังเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล ทำให้นักท่องเที่ยวลดลง การจัดหาสินค้าและสัตว์น้ำทำได้ยากขึ้น เพราะสัตว์น้ำเพื่อนำมาขายให้กับนักท่องเที่ยวมีน้อยลง และมีราคาแพงขึ้นมาก ทำให้ต้นทุนโดยรวมของผู้ประกอบอาชีพค้าขายบริเวณชายหาดสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับการค้าขายที่ได้รายได้น้อยลง ทำให้กลุ่มผู้ประกอบอาชีพค้าขายบริเวณชายหาดอยู่ในสภาวะวิกฤต ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล ได้เกิดคราบน้ำมันในทะเล ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวและพบเห็นเกิดความไม่มั่นใจในสินค้าทางทะเลของจังหวัดระยอง และมีผลทำให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในจังหวัดระยองน้อยลง เปลี่ยนใจไปท่องเที่ยวในจังหวัดชายทะเลที่อื่นแทน “ส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพค้าขายมีรายได้ลดลงค้าขายไม่ได้ ทำให้ร้านค้าและโรงแรมที่อยู่โดยรอบพื้นที่น้ำมันรั่วต้องปิดกิจการลง” และบริษัทเอกชนผู้กอมลพิษยังไม่มี การดูแลเยียวยา กลุ่มผู้ประกอบอาชีพค้าขายบริเวณชายหาดอย่างเป็นทางการ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ข้อเสนอแนะ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดูแลเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุ น้ำมันรั่วไหลทางทะเลให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องจำนวนเงินชดเชยเยียวยา และระยะเวลาในการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรมจนกว่าทะเลระยองจะฟื้นตัว สร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวในจังหวัดระยองเหมือนเดิม และที่สำคัญที่สุด คือ “การคำนึงถึงการดูแลการเยียวยา กลุ่มผู้ประกอบอาชีพค้าขายบริเวณชายหาด รวมถึงร้านค้าและโรงแรมที่อยู่โดยรอบพื้นที่น้ำมันรั่วในระยะยาวด้วย”

- กรมเจ้าท่า

ข้อเสนอแนะ มีดังนี้

- ๑) การกำหนดมาตรการในการขนถ่ายน้ำมันให้รัดกุม เข้มงวดยิ่งขึ้น
- ๒) การเพิ่มความถี่ในการตรวจสอบ บำรุงรักษาอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ

ให้สอดคล้องกับอายุการใช้งาน

- ๓) การกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามมาตรการและข้อกำหนดต่าง ๆ

อย่างเคร่งครัด

- ๔) การปรับเปลี่ยนระยะเวลาการเปลี่ยนหรือปรับปรุงอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับ

สภาพและความปลอดภัยในการใช้งานของอุปกรณ์

- กรมประมง

- สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี

- สำนักงานประมงจังหวัดระยอง

ข้อเสนอแนะ อ้างถึงมาตรา ๕๙ ในพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘

ซึ่งในปัจจุบันนี้ กรมประมงได้ออกประกาศกรมประมงตามความในมาตรานี้ ชื่อว่า “ประกาศกรมประมง เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือหรือป้องกันชีวิตสัตว์น้ำ และทำให้ที่จับสัตว์น้ำฟื้นฟูกลับสู่สภาพตามธรรมชาติ ในกรณีที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษ พ.ศ. ๒๕๖๗” ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยกำหนดให้ผู้ใดโดยเจตนาหรือประมาททำให้ที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งปวง ในการช่วยเหลือหรือป้องกันชีวิตสัตว์น้ำ และทำให้ที่จับสัตว์น้ำฟื้นฟูกลับสู่สภาพตามธรรมชาติ

ในประกาศกรมประมงฉบับนี้ มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือหรือป้องกันชีวิตสัตว์น้ำ และทำให้ที่จับสัตว์น้ำฟื้นฟูกลับสู่สภาพตามธรรมชาติ โดยค่าใช้จ่ายทั้งหลายให้คิดจากค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

๑) ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือหรือป้องกันชีวิตสัตว์น้ำที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษ ให้คิดค่าใช้จ่าย ดังนี้ ๑.๑) ค่าใช้จ่ายในการสำรวจผลกระทบของมลพิษต่อสัตว์น้ำ ๑.๒) ค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำจากที่จับสัตว์น้ำที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษไปยังสถานที่ดูแลรักษาสัตว์น้ำ การกำจัดมลพิษในที่จับสัตว์น้ำ ๑.๓) ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสัตว์น้ำจากการเคลื่อนย้ายและสัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำที่ได้รับผลกระทบจนมีสภาพแข็งแรง ๑.๔) ค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำกลับสู่แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ และ ๑.๕) ค่าใช้จ่ายอื่นใดที่ใช้ในการป้องกันชีวิตสัตว์น้ำระหว่างและภายหลังการเกิดมลพิษในที่จับสัตว์น้ำ

๒) ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูที่จับสัตว์น้ำให้กลับสู่สภาพตามธรรมชาติ และการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูที่จับสัตว์น้ำ ให้คิดค่าใช้จ่าย ดังนี้ ๒.๑) ค่าใช้จ่ายในการสำรวจผลกระทบของมลพิษต่อที่จับสัตว์น้ำ รวมทั้งการติดตามผลกระทบของมลพิษต่อสัตว์น้ำและที่จับสัตว์น้ำ จนกว่าสัตว์น้ำจะกลับคืนสู่สภาพธรรมชาติ ๒.๒) มูลค่าความเสียหายของสัตว์น้ำที่ได้รับผลกระทบ ทั้งกรณีสัตว์น้ำที่ตายและค่าเสียโอกาสในการแพร่ขยายพันธุ์เพื่อให้ได้สัตว์น้ำรุ่นใหม่ ๒.๓) ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสัตว์น้ำที่ลดลงให้กลับสู่สภาพธรรมชาติ และ ๒.๔) ค่าใช้จ่ายในการกำจัดมลพิษและวิธีการอื่นใด ที่ใช้ในการฟื้นฟูที่จับสัตว์น้ำภายหลังการเกิดมลพิษให้กลับสู่สภาพธรรมชาติ

ค่าใช้จ่ายที่กล่าวมานี้ กำหนดโดยอธิบดีกรมประมง ทั้งนี้ อธิบดีกรมประมง อาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสม โดยมีรองอธิบดีกรมประมงที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานคณะกรรมการ เพื่อพิจารณากำหนดค่าใช้จ่ายทั้งปวงในการช่วยเหลือหรือป้องกันชีวิตสัตว์น้ำ และทำให้ที่จับสัตว์น้ำฟื้นฟูกลับสู่ธรรมชาติ โดยใช้หลักเกณฑ์ในข้อ ๑) และ ๒) ตามประกาศกรมประมงฉบับนี้

- สถานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

ปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วย ๑) ปัญหาค่าธรรมเนียมศาลที่สูงมาก เนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากมลพิษน้ำมันรั่วไหลครั้งใหญ่ ๆ นั้น ความเสียหายที่ต้องชดเชยเยียวยามีมูลค่าสูง ทำให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ไม่สามารถจ่ายค่าธรรมเนียมศาลได้ และ ๒) วิธีการคำนวณความเสียหายจากผลกระทบน้ำมันรั่วไหลทางทะเล มีลักษณะความเสียหายเป็นวงกว้าง ทำให้ยากต่อการประเมินความเสียหายที่แท้จริง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ข้อเสนอแนะ ยังไม่มีข้อเสนอแนะ

- มูลนิธิบูรณะนิเวศ

ข้อเสนอแนะ นำเสนอเอกสารรายการศึกษาโดยถอดบทเรียนการทำงานของภาคประชาสังคม “กลุ่มติดตามน้ำมันรั่ว” กรณีน้ำมันรั่วระยองในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ๒ ฉบับ คือ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติการเรียกเงินสมทบเข้ากองทุนระหว่างประเทศเพื่อชดเชยความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้คณะอนุกรรมการฯ ได้นำไปศึกษา ค้นหาช่องว่างในเชิงกฎหมาย และพัฒนากฎหมายใหม่ ให้มีความเป็นธรรม โปร่งใส รัดกุม และทันสมัยต่อสถานการณ์ ตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP) และการกระตุ้นให้เกิดมาตรการบริหารความเสี่ยงที่เข้มงวดมากขึ้นในอุตสาหกรรมพลังงาน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

- มูลนิธิธรรมสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรค มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ยังไม่มีวิธีการพิจารณาคดีทางสิ่งแวดล้อมโดยตรงออกมาบังคับใช้ อยู่ในกระบวนการการจัดทำ และยังไม่ทราบว่าเมื่อใดจะเสร็จสิ้นเพื่อนำมาบังคับใช้

- การคุ้มครองชั่วคราวทางด้านคดีสิ่งแวดล้อม ยังใช้วิธีการพิจารณาคดีแบบทั่วไป โดยไม่ได้นำ “หลักการป้องกันไว้ก่อน” และ “หลักการเฝ้าระวังไว้ก่อน” มาบังคับใช้ ทำให้การหยุดปัญหาที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้นไม่สามารถกระทำได้ และไม่ทันการต่อการตอบสนองต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

- หน่วยงานรัฐที่กำกับดูแลปัญหาน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ไม่ดูแลกฎหมายของตนเองให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ครอบคลุมดีพอ อาทิ ปัญหาการขนถ่ายน้ำมันในทะเล ตามหลักการสากลต้องมีการทำประกันภัย การตั้งกองทุนเพื่อการชดเชยเยียวยา เพื่อเป็นหลักประกันว่า หากเกิดอุบัติเหตุรั่วไหลทางทะเล จะมีเงินชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสียหายเพียงพอ ไม่กลายเป็นภาระของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบหรือหน่วยงานรัฐที่ต้องออกค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาไปพลางก่อน

- ปัญหาการฟื้นฟูเยียวยา ยังไม่มีกฎหมายด้านหลักเกณฑ์การฟื้นฟูเยียวยาที่เป็นธรรม ตามหลักสากล มาบังคับใช้ในกรณีเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเลในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

- ต้องมีการผลักดันวิธีการพิจารณาคดีทางสิ่งแวดล้อม ออกมาบังคับใช้โดยเร็วที่สุด

- ต้องมีการคุ้มครองชั่วคราวทางด้านคดีสิ่งแวดล้อม ตามหลักการป้องกันไว้ก่อน และหลักการเฝ้าระวังไว้ก่อน เพื่อหยุดยั้งปัญหาที่จะตามมาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

- หน่วยงานรัฐที่กำกับดูแลหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ต้องออกกฎหมายเพิ่มเติม ให้กฎหมายของหน่วยงานตนเองมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ครอบคลุมทุกปัญหาจากเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล เช่น การบังคับให้ทำประกันภัย การบังคับให้ตั้งกองทุนเพื่อการชดเชยเยียวยา ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่า หากเกิดอุบัติเหตุรั่วไหลทางทะเล จะมีเงินชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสียหายอย่างเพียงพอ ไม่กลายเป็นภาระของผู้อื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ก่อมลพิษตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP)

- บริษัท กฎหมาย ไรซิง ชัน จำกัด

ปัญหาและอุปสรรค มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ยังไม่มีกระบวนการป้องกัน ควบคุมดูแล ก่อนเกิดเหตุรั่วไหลที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย

- ยังไม่มีกระบวนการคุ้มครองผู้ประสบเหตุจากเหตุน้ำมันรั่วไหล โดยหน่วยงานรัฐปล่อยให้การตัดสินใจในการคุ้มครองและไม่คุ้มครองผู้ใดเป็นการตัดสินใจที่มาจากเอกชนผู้ก่อมลพิษเอง

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลไม่ให้เกิดปัญหาเหตุรั่วไหลยังมีช่องโหว่หลายจุด อาทิ กรมเจ้าท่าไม่ได้มีการบังคับใช้กฎหมายการขนถ่ายน้ำมันที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ บริษัทผู้ก่อมลพิษรับน้ำมันเข้าไปในระบบท่าใด และน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลท่าใด เรื่องเหล่านี้เป็นที่ถกเถียงกันทุกครั้งเมื่อเกิดอุบัติเหตุรั่วไหลทางทะเล ทั้งนี้ รวมถึงแผนรับมือกับเหตุรั่วไหลทางทะเลในทางปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เช่น การเตรียมเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ ฯลฯ ให้พร้อมเพื่อการเข้าไประงับเหตุให้เพียงพอและทันเวลา

- ขาดกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาเพื่อการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมหลังเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ให้กลับสู่สภาพธรรมชาติก่อนเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล ที่ผ่านมาในประเทศไทย เป็นเพียงการเยียวยาเพื่อให้เห็นว่าได้กระทำแล้ว โดยไม่ได้พิจารณาสภาพล้างแวล้อมจริงว่ายังไม่ได้รับการฟื้นฟูอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

- ต้องมีกระบวนการป้องกัน ควบคุมดูแล ก่อนเกิดเหตุ น้ำมันรั่วไหล ที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย

- ต้องมีกระบวนการคุ้มครองผู้ประสบเหตุจากเหตุ น้ำมันรั่วไหล โดยหน่วยงานรัฐไม่ปล่อยให้การตัดสินใจในการคุ้มครองและไม่คุ้มครองผู้ใด ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเอกชนผู้ก่อมลพิษ

- ต้องมีการแก้ไขกฎหมายหรือออกกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลไม่ให้เกิดปัญหาเหตุ น้ำมันรั่วไหล เพื่ออุดช่องโหว่ของกฎหมายปัจจุบัน

- ต้องมีกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาเพื่อการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมหลังเกิดเหตุ น้ำมันรั่วไหลทางทะเล ให้ล้างแวล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกลับคืนสู่สภาพธรรมชาติก่อนเกิดเหตุ น้ำมันรั่วไหลทางทะเล

- ภาระในการพิสูจน์ความเสียหายของฐานทรัพยากร ควรเป็นหน้าที่ของผู้ฟ้องคดี เพื่อให้แน่ใจว่า การพิสูจน์ความเสียหายของฐานทรัพยากรในล้างแวล้อมนั้นเป็นตัวเลขที่เป็นจริง ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

- ควรมีการลดค่าธรรมเนียมศาล ผ่านการลดหย่อนหรือยกเว้น ในกรณีประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุ น้ำมันรั่วไหลต้องฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษรับผิดชอบ ชดเชยเยียวยา และฟื้นฟูล้างแวล้อมที่เสียหายไปจากเหตุ น้ำมันรั่วไหล

สำนักงานศาลยุติธรรม

ปัญหาและอุปสรรค ในปัจจุบันนี้ ยังไม่ได้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความล้างแวล้อมเป็นการเฉพาะ ดังนั้น การดำเนินคดีล้างแวล้อม ศาลยุติธรรมจะดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก และมีคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการดำเนินคดีล้างแวล้อมให้ข้าราชการตุลาการยึดถือปฏิบัติ โดยคำแนะนำได้ให้แนวทางการดำเนินคดีล้างแวล้อมไว้หลายประการ เช่น ศาลพึงพิจารณาว่าบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่มีการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งทรัพยากรธรรมชาติหรือล้างแวล้อมโดยผิดกฎหมาย ได้ถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว ศาลพึงใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหลักในการดำเนินคดี เนื่องจากจะนำไปสู่การพิพาทเกินคำขอได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๓๘ ศาลพึงซักถามพยานเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองได้ตามที่เห็นสมควร และศาลควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อทรัพยากรธรรมชาติ ล้างแวล้อม หรือระบบนิเวศประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชีวิตหรือสุขภาพอนามัยของบุคคล สิทธิในล้างแวล้อมของชุมชนหลังและหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในขณะมีคำสั่งหรือพิพาทฯ เป็นต้น

ในส่วนกฎหมายสารบัญญัติเป็นไปตามที่คู่ความเสนอเรื่องขึ้นมา เช่น หลักเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ หรือความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประเด็นแนวทางการดำเนินคดีด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ศาลยุติธรรมจะดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่กลไกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งข้างต้น อาจไม่มีความเหมาะสมกับคดีสิ่งแวดล้อมที่มีความแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไปและความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งยากจะแก้ไขเยียวยาให้กลับมาเป็นดังเดิม

ในหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาคดีของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังไม่มีกระบวนการคุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้องคดี ทำให้การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นอกจากนี้ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลใช้ “ระบบกล่าวหา” ทำให้ไม่มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร หรือมีอำนาจซักถามพยานเพิ่มเติมได้จนสิ้นข้อสงสัย

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ศาลไม่อาจพิพากษาหรือสั่งเกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องหรือสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ รวมถึงไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งใด ๆ เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในกรณีภายหลังที่ได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาในคดีแพ่งสิ่งแวดล้อมแล้ว ความปรากฏแก่ศาลว่าไม่อาจบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ หรือมีความจำเป็นต้องกำหนดวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เนื่องจากขัดกับหลักเกณฑ์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๒ จึงทำให้เกิดปัญหาในการบังคับคดีสิ่งแวดล้อมที่ไม่อาจเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลได้

ปัญหาประการสุดท้าย คือ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่ได้มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรมและการบังคับคดี เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทางสำนักงานศาลยุติธรรมได้ดำเนินการยกร่าง “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ.” ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ๑) กำหนดนิยาม คำว่า “คดีสิ่งแวดล้อม”
- ๒) ให้มีเจ้าพนักงานคดีและผู้เชี่ยวชาญทางสิ่งแวดล้อมช่วยเหลือศาล โดยให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาและการใช้ดุลพินิจของศาล
- ๓) ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร และศาลมีอำนาจซักถามพยานเพิ่มเติมได้จนสิ้นข้อสงสัย
- ๔) กำหนดหลักการทำคำพิพากษาในคดีสิ่งแวดล้อม ให้ศาลแสวงหาแนวทางและวางมาตรฐานต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อสร้างความสมดุลทางระบบนิเวศและการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งกำหนดโทษ กำหนดมาตรการ หรือมีคำสั่งให้ระงับ เพิกถอน ห้าม หรือแก้ไขการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๕) ศาลอาจพิพากษาเกินกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องได้

๖) ศาลอาจมีคำสั่งให้คู่ความและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูเยียวยาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสียหายแทนการฟ้องคดี

๗) กำหนดผู้มีสิทธิฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้ ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) บุคคลที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความเสียหายหรือเห็นได้ชัดว่าจะเกิดความเสียหายหรือเกิดข้อพิพาทขึ้นในอนาคต (๒) ตัวแทนชุมชนและ (๓) องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

๘) กำหนดวิธีพิจารณาให้มีความรวดเร็วและไม่มีความเคร่งครัด โดยมีลักษณะคล้ายกับกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค กล่าวคือ คู่ความอาจฟ้องหรือให้การด้วยวาจาได้ ศาลอาจสั่งให้คู่ความแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การได้ เป็นต้น เพื่อเอื้อแก่ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ฟ้องคดี

๙) กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่ข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายนั้น เช่น โรงงานผู้ทำให้เกิดมลพิษ ฯลฯ

๑๐) ในคดีที่จำเลยรู้อยู่แล้วว่าการดำเนินการของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริง

๑๑) ในเวลาที่พิพากษาคดีเป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ชัดว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเท่าใด ศาลอาจกล่าวในคำพิพากษาว่า ยังสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่ศาลมีคำพิพากษา

๑๒) กำหนดให้มีวิธีการชั่วคราวในเหตุฉุกเฉินก่อนฟ้อง

๑๓) การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีสิ่งแวดล้อม ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง เพื่อเอื้อแก่ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ฟ้องคดี

- สำนักงานศาลปกครอง

ปัญหาและอุปสรรค การดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน คล้ายคลึงกับที่ศาลยุติธรรมประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะ สำนักงานศาลปกครองได้เสนอร่าง “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.” เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมวิธีพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งขณะนี้ได้เสนอไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแล้ว โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) แก้ไขค่านियามกรณีคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
๒) เพิ่มมาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจนมากขึ้น

๓) ขยายขอบเขตให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดีกว้างยิ่งขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายให้ครอบคลุม

๔) เพิ่มมาตรการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา โดยยึดหลักป้องกันไว้ก่อนหลักคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และหลักความเสียหายเชิงลงโทษ

๕) ใช้ระบบไต่สวน

๖) มีคำสั่งหรือคำสั่งบังคับถึงบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีได้ เช่น มีคำสั่งบังคับถึงหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่ไม่ใช่คู่ความในคดีให้ดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นแล้ว ฯลฯ

๗) ศาลสามารถพิพากษาเกินคำขอได้ และสามารถสงวนการแก้ไขคำพิพากษาได้ในเวลาไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่ศาลพิพากษา โดยศาลอาจเห็นเองหรือคู่ความร้องขอก็ได้ เนื่องจากปัจจุบัน ศาลไม่สามารถพิพากษาเกินคำขอได้ และไม่สามารถแก้ไขคำพิพากษาได้ แม้มีกรณีความเสียหายเปลี่ยนแปลงไปในภายหลังพิพากษาก็ตาม

๘) มีหลักการค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

๙) มีหลักการให้ผู้เสียหายรวมตัวกันแล้วฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ โดยผู้เสียหายที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุเดียวกัน แม้มีความเสียหายต่างกัน ก็สามารถรวมตัวกันฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ โดยศาลจะชดเชยเยียวยาให้ต่างกัน

- กรมบังคับคดี

ปัญหาและอุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือ การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเน้นบังคับคดีกับทรัพย์สิน แต่บังคับคดีกับหนี้กระทำการไม่ได้ อนึ่ง มีข้อยกเว้นตามมาตรา ๓๕๘ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งสามารถนำมาตรา ๓๖๑ มาบังคับใช้ได้ กล่าวคือ กรณีเป็นหนี้กระทำการแต่จำเลยหรือผู้ถูกฟ้องไม่ชำระหนี้กระทำการ สามารถร้องขอศาลสั่งให้บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีกระทำการแทนได้ โดยให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย แต่ในทางปฏิบัติ มีกรณีเช่นนี้น้อยมาก สำหรับคดีล้มละลายสามารถบังคับคดีได้ง่ายกว่า เนื่องจากสามารถเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาและสั่งให้ดำเนินการแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมได้ หรือกรณีโรงงานอยู่ในบังคับจำนองธนาคาร ธนาคารจะจ่ายค่าแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมก่อน เพื่อสามารถขายโรงงานดังกล่าว สำหรับคดีล้มละลาย ที่ประชุมเจ้าหนี้สามารถสั่งให้บุคคลภายนอกดำเนินการแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมได้ ประกอบกับมีปัญหาด้านการสืบหาทรัพย์สินของจำเลยหรือผู้ถูกฟ้องคดี ซึ่งอาจย้ายหรือโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลภายนอกแล้ว

ข้อเสนอแนะ กรมบังคับคดีเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้เหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น อาทิ ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

ข้อเสนอแนะ จากกรณีศึกษา “แนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการดำเนินงาน (Post EHIA และ Post EIA) ที่เกี่ยวข้องกับกิจการขนถ่ายน้ำมันทางทะเลและกิจการจากภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ ในเรื่องของการตรวจสอบหลังการดำเนินการ (Post Audit) ทาง สผ. มีความเห็นว่า การจัดทำรายงาน EIA เพื่อจัดทำมาตรการสำหรับโครงการเพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รวมถึงมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบนั้น เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการกำหนดมาตรการ เพื่อให้หน่วยงานอนุญาตนำไปกำหนดมาตรการกำกับดูแลต่อไปสำหรับแต่ละโครงการที่หน่วยงานจะอนุญาต ซึ่งให้หน่วยงานอนุญาตสามารถกำหนดเพิ่มเติมมาตรการลดผลกระทบมากกว่าที่ สผ. กำหนดไว้ได้อีก หรือเมื่อโครงการดำเนินการไประยะหนึ่งแล้ว ทางหน่วยงานอนุญาตพบเหตุอุบัติภัยลักษณะนี้ (เหตุน้ำมันรั่วไหลทางทะเลจากทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเลในจังหวัดระยอง เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕) การกำหนดมาตรการระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว หน่วยงานอนุญาตสามารถนำไปกำหนดเพิ่มเติมให้โครงการที่ทำให้เกิดเหตุสามารถปฏิบัติได้ รวมทั้งโครงการส่วนใหญ่ นั้น เมื่อดำเนินการไประยะหนึ่งแล้ว

จะมีการขยายหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในตัวโครงการ จะมีการส่งคำขอมาที่ สผ. ในช่วงที่มีการขอย้ายโครงการ หรือขอเปลี่ยนแปลงโครงการ โดยหน่วยงานอนุญาตสามารถขอให้โครงการมีการทบทวนมาตรการของแต่ละโครงการได้ (การทำ Post EIA หรือ Post EHIA) อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา สผ. ยังไม่มีการกำหนดให้มีการจัดทำ Post EIA เป็นข้อกำหนดบังคับใช้

- มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม (ENLAW)

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “แนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการดำเนินงาน (Post EHIA และ Post EIA) ที่เกี่ยวข้องกับกิจการขนถ่ายน้ำมันทางทะเลและกิจการจากภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ” พบว่า การศึกษาเพื่อการประมวลผลข้อมูลและการศึกษาผลกระทบในการรองรับผลกระทบทั้งหมด ทั้งผลกระทบโดยรวมและผลกระทบสะสมนั้น เป็นส่วนสำคัญที่ประเทศไทยยังไม่เคยดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้ง ๆ ที่เคยมีการฟ้องร้อง เรื่อง ขอให้ “พื้นที่มาตาพุด” เป็น “เขตควบคุมมลพิษ” แล้ว ซึ่งในกฎหมายเขตควบคุมมลพิษ จะมีข้อกำหนดอยู่แล้วว่า จะต้องศึกษา “แหล่งกำเนิดของมลพิษ (Point Source)” แต่ทว่า ยังไม่เคยมีการดำเนินการในการศึกษาเรื่องนี้อย่างเป็นทางการทั้งในพื้นที่มาตาพุดและพื้นที่อื่น ๆ ที่ถูกประกาศให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ ทั้งนี้ เพื่อให้ภาคประชาชนหรือหน่วยงานรัฐเห็นในเรื่อง “ศักยภาพการรองรับมลพิษ” หรือใช้ผลการศึกษานี้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจร่วมกันว่า การที่จะมีการเพิ่มโรงงานหรือการเพิ่มกิจกรรมประเภทใดบ้างที่ควรจะมี หรือไม่มีต่อไปในพื้นที่นั้น ๆ ดังเช่น กรณีศักยภาพการรองรับปัญหาน้ำมันรั่วไหลในพื้นที่มาตาพุด หรือศักยภาพในการดูแลโรงงานประเภท ๑๐๑ ๑๐๕ และ ๑๐๖ ในพื้นที่ภาคตะวันออก ที่มีการกระทำผิดบ่อยครั้งในหลายรูปแบบ เช่น การมีโรงงานเหล่านี้อยู่ติดกับชุมชนเกินไป อุบัติเหตุการรั่วไหลของมลพิษลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ การลักลอบทิ้งหรือปล่อยของเสียในพื้นที่สาธารณะ การลักลอบเผาของเสียอันตราย การทำกิจการที่ไม่ตรงกับใบอนุญาต การเพิ่มขึ้นอย่างมากมายของกิจการกลุ่ม ๑๐๑ ๑๐๕ และ ๑๐๖ ฯลฯ ซึ่งกิจการเหล่านี้ แม้ว่าจะสามารถจับผู้กระทำผิดได้ ฟ้องร้องดำเนินคดีจนชนะ แต่มาตรการในการจัดการปัญหานั้น ยังไม่มีระบบในการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพเพียงพอนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัญหายังคงอยู่ และถ้ายังปล่อยให้มีการอนุมัติอนุญาตให้เพิ่มกิจการเหล่านี้ในพื้นที่เดิมอีก หรือแม้แต่ไปเปิดกิจการในพื้นที่ใหม่ ปัญหาก็จะเพิ่มขึ้นอีก ต้องคอยแก้ไขทั้งปัญหาเก่าและปัญหาใหม่ไปเรื่อย ๆ ไม่รู้จบ

ข้อเสนอแนะ การทำการศึกษา “ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)” ในภาคตะวันออกเป็นส่วนสำคัญที่ต้องมีการเริ่มต้นเสียที และถ้ามีการดำเนินการเกิดขึ้น จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะสามารถช่วยในเรื่อง ระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) รายโครงการ รวมถึงระบบการป้องกันผลกระทบสะสมที่เกินขีดจำกัดของพื้นที่ที่จะรองรับได้

ถึงแม้ว่าจะประกาศให้ “จังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรี” เป็น “เขตควบคุมมลพิษ” แต่ในตอนนี้ยังไม่มีกฎหมายใด ที่จะสามารถทำเรื่องการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม กฎหมายส่งเสริมในเรื่องเขตควบคุมมลพิษกำหนดไว้ชัดว่า ถ้ามีการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษแล้ว เมื่อเริ่มต้นกระบวนการจะต้องมีการศึกษาแหล่งกำเนิดมลพิษทั้งหมดว่า มีแหล่งกำเนิดมลพิษใด ประเภทใด อย่างไรบ้าง และควรกำหนดมาตรการในการจัดการมลพิษที่มีอยู่ เราจึงสามารถใช้กฎหมายนี้ในการกำหนดข้อห้ามเพื่อไม่ให้เกิดกิจกรรมโครงการ

ที่มีมลพิษเกินอยู่แล้วในเขตพื้นที่นั้นได้ ถือเป็นช่องทางในการใช้กระบวนการทางกฎหมาย เพื่อหยุดโครงการที่เพิ่มมลพิษ แล้วจึงวางแผนลดมลพิษในพื้นที่ควบคุมนั้น ดังนั้น หากต้องการจัดการมลพิษอย่างจริงจังทั้งมลพิษจากน้ำมันรั่วไหลและมลพิษอื่น ๆ ที่มาจากภาคอุตสาหกรรม ควรประกาศให้จังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรี เป็นเขตควบคุมมลพิษ แล้วปฏิบัติตามกฎหมายของเขตควบคุมมลพิษอย่างจริงจัง เริ่มจากการศึกษาแหล่งกำเนิดมลพิษ (Point Source) ตามที่กล่าวมา ในอีกด้านหนึ่ง จะต้องมีการร่วมมือกันของภาคประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น ในการตรวจสอบโรงงานที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งโรงงานที่ผิดกฎหมายและโรงงานที่ถูกกฎหมายแต่มีผลกระทบต่อพื้นที่ เพื่อเป็นฐานข้อมูล (Base Line Data) ในการวางแผนการจัดการมลพิษต่อไป ขอเน้นย้ำว่า ต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในพื้นที่ในการศึกษา วางแผน ตรวจสอบ และติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มาตรการในการจัดการปัญหาต่าง ๆ สามารถปฏิบัติได้จริง ลดปัญหามลพิษจากแหล่งกำเนิดได้จริง

ในส่วนของภาคราชการ โดยเฉพาะสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีข้อมูลในเรื่อง “ต้นทุนการใช้สารเคมี” หรือ “การปลดปล่อยสารเคมี” อยู่แล้ว ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลตั้งต้น แม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่ใช้จริงหรือไม่ได้ใช้จริง แต่ก็มีฐานข้อมูลในการใช้ปรากฏอยู่

อีกประเด็นหนึ่งได้แก่ การเสนอในร่างกฎหมายปรับปรุงของ “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.” ที่กำลังพิจารณากันในเวลานี้ ควรให้ สผ. ซึ่งมีกองงานที่ดูแลเรื่องการประเมินผลกระทบ นำเสนอให้มีการแยกกองงานที่ดูแลเรื่องการประเมินผลกระทบ ออกมาเป็นหน่วยงานเฉพาะเพื่อทำหน้าที่อย่างเป็นทางการ ทั้งในการประเมินผลกระทบ EIA หรือ EHIA ก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ และรวมไปถึงมาตรการติดตามหลัง EIA หรือ EHIA ผ่านหน่วยงานอนุมัติอนุญาต เพื่อป้องกันการมีอำนาจทับซ้อนในการกำกับดูแล การควบคุมโรงงานหรือกิจกรรมที่ตนเองอนุมัติอนุญาต และถ้าหน่วยงานที่ประเมินผลกระทบจากการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรม กลายเป็นหน่วยงานเฉพาะและเป็นกลาง นอกจากการพิจารณาอนุมัติอนุญาต EIA หรือ EHIA แล้ว หน่วยงานกลางนี้ยังสามารถที่จะมีเครื่องมือ มีบุคลากรในการไปตรวจสอบติดตามผลกระทบหลังจากการประกอบโครงการหรือกิจกรรมได้ด้วย ซึ่งจะเป็นตัวช่วยสำคัญในการทำให้การติดตาม การตรวจสอบมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ที่ดีในระดับสากล

- มลนิธิเพื่อสันติภาพเขียว (Greenpeace)

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “แนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการดำเนินงาน (Post EHIA และ Post EIA) ที่เกี่ยวข้องกับกิจการขนถ่ายน้ำมันทางทะเลและกิจการจากภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ” แม้ว่าจะมีการทำตามขั้นตอนทางกฎหมาย แต่ขาดความชอบธรรมและความน่าเชื่อถือจากชุมชนและสาธารณชนในขั้นรากฐาน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ EIA และ EHIA มักจะอยู่ในอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า “การประเมินผลกระทบสุขภาพระดับชุมชน (Community Health Impact Assessment: CHIA)” และ “กระบวนการวิทยาศาสตร์ภาคพลเมือง (Citizen Science)” แต่ยังไม่ถูกยอมรับในสังคมไทย

กรอบ EIA และ EHIA ที่เป็นอยู่ รวมถึงแผนป้องกันมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ (แผนป้องกันฯ) แผนขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ (แผนขจัดฯ) และแผนฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจากมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ (แผนฟื้นฟูฯ) ยังไม่เพียงพอในการประเมินความเสี่ยงและคาดการณ์แนวโน้มของสถานการณ์การรั่วไหลของน้ำมันและมลพิษน้ำมันในทะเลไทย

ข้อเสนอแนะ ควรนำการวิเคราะห์และเทคนิคการจำลองตัวเลขที่เป็นมาตรฐานในอุตสาหกรรม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์แนวโน้มการรั่วไหลของน้ำมัน (Oil-Spill Trajectory Analysis) รวมถึงการประเมินขอบเขตการแพร่กระจาย (The Extent of Oil Propagation) การกระจายตัว (Dispersion) และการเกยชายฝั่ง (Beaching) ของน้ำมัน มาปรับใช้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นภายใต้แผนป้องกันมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ (แผนป้องกันฯ) แผนขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ (แผนขจัดฯ) และแผนฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจากมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ (แผนฟื้นฟูฯ)

ความเห็นต่อกระบวนการจัดทำ EIA และ EHIA ในอนาคต ควรใช้ข้อมูลวิทยาศาสตร์ที่รวมการจับเก็บและการจัดทำโดยชุมชนท้องถิ่น ที่มีส่วนได้เสียและความกังวล ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องจากภูมิปัญญาและความชำนาญในบริบทเชิงพื้นที่ของชุมชน การเก็บข้อมูลลักษณะนี้ อาศัยหลักการวิทยาศาสตร์พลเมือง (Community Citizen Science) ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสหรัฐอเมริกา ยุโรป และออสเตรเลีย นอกจากนี้ การให้ชุมชนร่วมจัดทำข้อมูลเพื่อการประเมินผลกระทบ จะทำให้ชุมชนได้ร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการ และจะทำให้ชุมชนเข้าใจและตัดสินใจ ยอมรับ หรือปฏิเสธโครงการ โดยอิงข้อมูลวิทยาศาสตร์ภายใต้ความเข้าใจที่แท้จริงมากกว่าการตัดสินใจด้วยความกังวล ความระแวง และการขาดข้อมูลวิทยาศาสตร์ประกอบการตัดสินใจ

(๒) กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ปัญหาและอุปสรรค จากสถานการณ์การลักลอบทิ้งและกำจัดกากอุตสาหกรรมอันตราย กรมโรงงานอุตสาหกรรมให้ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคของการดำเนิน ดังนี้

๑) การกำกับและติดตามยังไม่เข้มงวดมากพอ รวมถึงโทษทางกฎหมายยังไม่รุนแรงพอให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

๒) ระบบสารสนเทศที่ใช้กำกับติดตามยังไม่มีประสิทธิภาพ การสืบค้นและการจัดการไม่สะดวกและทันต่อเวลา

๓) ด้วยมีหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานี้ ตั้งแต่การนำเข้า รวมไปถึงการดำเนินการในพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถกำกับและติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยองค์กรเดียว

๔) เนื่องจากการดำเนินคดีต้องใช้เวลานาน ทำให้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อน ไม่สามารถฟื้นฟูและเยียวยาได้จนกว่าคดีสิ้นสุด

๕) ด้วยภาระงานที่มีจำนวนมาก เจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการตรวจตราและกำกับ

๖) การรับฟังความคิดเห็นที่จำเป็นต้องติดประกาศตามที่กฎหมายกำหนดภายใน ๑๕ วัน หรือ ๓๐ วัน แต่ปรากฏว่าประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับข้อมูลดังกล่าว สุดท้ายไม่มีผู้ใดคัดค้านทำให้สามารถตั้งโรงงานได้ จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และกรณีที่พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลบังคับใช้ ซึ่งระบุว่า “โรงงานที่มีคนงานน้อยกว่า ๕๐ คน และมีเครื่องจักรน้อยกว่า ๕๐ แรงม้า ไม่ถือว่าเป็นโรงงานตามพระราชบัญญัติฉบับนี้” ทำให้มีโรงงานที่ถูกจัดอยู่ในหมวด “สถานประกอบการที่ไม่ใช่โรงงาน” กระจายตัวอยู่ในแหล่งชุมชนประมาณ ๖๐,๐๐๐ โรงงาน อาทิ โรงงานพลู โรงงานหลอมเหล็ก โรงงานผสมเคมีต่าง ๆ ซึ่งต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ช่วยกำกับดูแลแทน แต่ อปท. ไม่มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวิธีการกำกับดูแลสถานประกอบการประเภทนี้ เพราะขาดซึ่งกำลังคนและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญตามแบบบุคลากรของกรมโรงงานอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะ กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ให้ความเห็นว่า การแก้ปัญหาภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยควรมีแนวทาง ดังนี้

๑) ควรปรับแก้กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย โดยกำกับ ดูแล และดำเนินคดี ให้เข้มงวดมากยิ่งขึ้น รวมถึงการปรับโครงสร้างของหน่วยงานให้ตอบสนองต่อปัญหาได้มากขึ้น อีกทั้งควรปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรัดกุมมากขึ้น และเพิ่มโทษทางกฎหมายให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น

๒) ปรับปรุงระบบสารสนเทศมุ่งสู่ระบบบริการภาครัฐดิจิทัลเต็มรูปแบบ เพื่อให้การเข้าใช้งานระบบต่าง ๆ สะดวกมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการเข้าใช้งานระบบมากขึ้น ส่งผลให้การลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมนอกระบบทำได้ยากขึ้น และเจ้าหน้าที่สามารถสืบค้นข้อมูลและหลักฐานได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

๓) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน การร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อเน้นย้ำการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเอาผิดผู้ประกอบการที่ลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม โดยร่วมมือกับกรมศุลกากร ในการสกัดการลักลอบนำเข้าของเสียและขยะผิดกฎหมาย รวมถึงสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชน เพื่าระวังการประกอบกิจการที่ผิดกฎหมาย

๔) จัดตั้งกองทุนอุตสาหกรรม ในการจัดการกากอุตสาหกรรมที่ถูกลักลอบทิ้งในเบื้องต้น ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ระหว่างการดำเนินคดีหรือการหาตัวผู้กระทำความผิด

๕) ส่งเสริมให้เกิดผู้ตรวจภาคเอกชน (Third Party) เพื่อให้มีผู้ตรวจที่มีความน่าเชื่อถือเพียงพอต่อภาระงานที่มากขึ้นและทันกับสถานการณ์การจัดการกากอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมาธิการฯ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า กรมโรงงานอุตสาหกรรมควรทบทวนการดูแลสถานประกอบการที่ไม่ใช่โรงงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ว่า อปท. มีความสามารถในการกำกับดูแลสถานประกอบการที่ไม่ใช่โรงงานหรือไม่ ซึ่งผู้แทนจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมเห็นพ้องกับคณะอนุกรรมาธิการฯ และจะนำไปพิจารณาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

- สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

ปัญหาและอุปสรรค สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังได้ชี้แจงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานว่า กรณีกรมศุลกากรตรวจสอบพบว่า ผู้นำของเข้าไม่มีใบอนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านไม่ว่าจะเป็นกากอุตสาหกรรมหรือขยะอื่นใดหรือไม่ก็ตาม จะต้องมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก อีกทั้งยังต้องประสานงานกับ

หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหลายขั้นตอน ทำให้สินค้าจะต้องถูกจัดเก็บอยู่ในพื้นที่กำกับควบคุมดูแล เช่น พื้นที่ Customs - Immigration - Quarantine (CIQ) ฯลฯ ในกรณีสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง พื้นที่ดังกล่าวนั้นบริหารจัดการโดยภาคเอกชน ทำให้การจัดเก็บสินค้าและตู้สินค้าเอาไว้ จะเกิดค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการใช้ระยะเวลาดำเนินการตามกฎหมายที่ค่อนข้างนาน อาจทำให้สินค้าดังกล่าวสิ้นอายุไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะกรณีที่เป็นสารเคมีทั่วไป ไม่ใช่ของเสียหรือขยะอุตสาหกรรมซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาครัฐในอันจะได้มาซึ่งค่าภาษีอากร ส่วนภาคเอกชนเจ้าของพื้นที่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บเป็นจำนวนมาก และยังเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด เช่นเพลิงไหม้ สารเคมีรั่วไหล ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ การนำเข้าเศษโลหะหรือสินค้าประเภทเคมีวัตถุ ที่อาจมีการปะปน ปนเปื้อน หรือสำแดงเท็จ กรมศุลกากรได้มีการเฝ้าระวังเรือสินค้าร่วมกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ตรวจสอบการปฏิบัติที่อาจละเมิด “อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด” จากต่างประเทศอาจถูกเคลื่อนย้ายต่อมายังราชอาณาจักรไทย ในอนาคตหน่วยงานต่าง ๆ จะมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อกำกับดูแลการนำเข้าเศษโลหะและอโลหะให้มีคุณสมบัติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในอุตสาหกรรมภายในประเทศต่อไป

- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค สาเหตุส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดจากกระบวนการก่อนออกใบอนุญาตของกระทรวงอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามระเบียบกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการพิจารณาออกใบรับแจ้งการประกอบกิจการโรงงาน ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและใบอนุญาตขยายโรงงาน ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้ใช้วิธีปิดประกาศตามแนบท้ายระเบียบ ณ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานที่ตั้งโรงงาน ซึ่งการปิดประกาศดังกล่าวแม้เป็นการดำเนินการตามระเบียบกระทรวงอุตสาหกรรมแล้วก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติตามที่จังหวัดได้รับข้อมูลจากประชาชนนั้น ประชาชนมักอ้างว่าไม่ทราบถึงการปิดประกาศ หรือในรายที่ทราบการปิดประกาศ ก็มักไม่เข้าใจรายละเอียดหรือไม่ทราบว่าต้องแสดงความคิดเห็นอย่างไร ส่งผลให้การขออนุญาตเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมในหลายกรณีไม่มีความคิดเห็นของประชาชนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา จึงนำมาซึ่งความไม่เข้าใจและเกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับประชาชน ทั้งประชาชนไม่มีความมั่นใจว่า โรงงานอุตสาหกรรมจะมีแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษ การเยียวยาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบหรืออาจได้รับผลกระทบจากมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมได้ตรงตามต้องการของประชาชนจริงหรือไม่ อย่างไร

ข้อเสนอแนะ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ได้ข้อมูลมากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ และโรงงานอุตสาหกรรมควรต้องชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ และมีหลักประกันให้ประชาชนเกิดความมั่นใจเพื่อไม่ให้เกิดกระแสต่อต้านด้วย ดังนั้น การดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยวิธีปิดประกาศเพียงอย่างเดียว จึงน่าจะไม่เพียงพอ เห็นควรให้มีการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นประกอบด้วย เพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ได้รับผลกระทบจากมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งจะสามารถแก้ไขปัญหามลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ จังหวัดควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบเรื่องการขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ ๓ โดยเฉพาะโรงงานลำดับที่ ๑๐๑ ๑๐๕ และ ๑๐๖ โดยจังหวัดควรมอบหมายให้อำเภอเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นอกจากการปิดประกาศรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแล้ว ให้อำเภอพิจารณาจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในพื้นที่ด้วย โดยใช้แนวทางตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ตลอดจนปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณา เรื่องการอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ ๓ โรงงานลำดับที่ ๑๐๑ ๑๐๕ และ ๑๐๖ ในแต่ละกรณี ให้ครบถ้วน โดยให้ประสานการปฏิบัติกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

สำหรับดุลยพินิจในการตรวจสอบโรงงาน ความเข้มงวดของการสั่งการ ตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โรงงานสามารถ ดำเนินการได้และปรับปรุงแก้ไขไปด้วย ขั้นตอนต่อมา คือ ดำเนินการสั่งหยุดเพื่อปรับปรุงตามมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และขั้นถัดไป คือ การเพิกถอนใบอนุญาต ตามมาตรา ๓๙ วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม การเพิกถอนเป็นอำนาจ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมโดยตรง ส่วนใหญ่อุตสาหกรรมจังหวัดจะส่งเรื่องไปยังกระทรวงอุตสาหกรรม

สำหรับกรณีจังหวัดชลบุรี โดยนโยบายจากอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี หากผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ให้ใช้มาตรการเตือนตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก่อน หากยังไม่ปฏิบัติตาม จะสั่งให้หยุดดำเนินกิจการตามมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งโดยทั่วไปจะไม่ปฏิบัติตามปัจจุบันมาตรการ ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี คือ สั่งการตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง คือ การผูกมัด ประทับตราเครื่องจักรเพื่อมิให้เครื่องจักรทำงานได้ในระหว่างการปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หากผู้ประกอบการทำลายการผูกมัดนี้ จะถูกดำเนินคดีอาญาทันที จะถูกแจ้งความร้องทุกข์เป็นคดีละเมิดฝ่าฝืน คำสั่งเจ้าพนักงาน ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีผู้ประกอบการใดกล้าทำลายการผูกมัดประทับตราเครื่องจักร

- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค โรงงานประกอบกิจการกำจัดขยะ (รีไซเคิล)

มีจำนวนน้อย จึงทำให้มูลค่าการส่งกำจัดกากอุตสาหกรรมมีราคาสูง และทำให้เกิดการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม รวมถึงการขาดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ ยังไม่มีข้อเสนอแนะ

- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี

ปัญหาและอุปสรรค การดำเนินการเชิงรุกของกรมโรงงานอุตสาหกรรม

เป็นไปได้ยาก เนื่องจากขาดงบประมาณและผู้ดำเนินการของกรมโรงงานอุตสาหกรรม อาทิ วิศวกรของ สำนักงานอุตสาหกรรม ๑ คน ต้องรับผิดชอบดูแลประมาณ ๑๐๐ โรงงาน โดยต้องจำแนกระหว่างผู้มีอำนาจ ตามกฎหมายกับผู้ตรวจภาคเอกชน (Third Party) ทั้งนี้ ผู้มีหน้าที่ตรวจสอบแต่ไม่มีอำนาจในการสั่ง เนื่องจาก กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีอำนาจ

ข้อเสนอแนะ ยังไม่มีข้อเสนอแนะ

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงงาน

ที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 ของโรงงานภายใต้บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด จังหวัดระยอง” โดยพบว่า การตรวจวัดมลพิษยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหน่วยงานที่ตรวจวัด ไม่ทราบชนิดของสารเคมีทั้งหมดที่โรงงานใช้ในกระบวนการผลิตที่เกิดเหตุไฟไหม้ในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ คณะอนุกรรมการฯ เสนอว่า กรณีการเกิดเหตุเพลิงไหม้ ในโรงงานของบริษัทในเครือบริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด (มหาชน) จำนวน ๒ ครั้ง ในเวลาใกล้เคียงกัน ซึ่งการตรวจวัดคุณภาพอากาศเน้นตรวจสอบค่า VCM (Vinyl Chloride Monomer : สูตรเคมี คือ C_2H_3Cl) หรือการตรวจหาค่าสารก่อมะเร็งเป็นหลัก แต่ยังไม่ได้ตรวจสอบคุณภาพอากาศสำหรับค่าคลอรีน ซึ่งมีอันตรายต่อสุขภาพและร่างกายอย่างร้ายแรงเช่นกัน จึงจำเป็นต้องตรวจวัดค่าคลอรีนในบริเวณพื้นที่ที่เกิดเหตุด้วย เพื่อป้องกันปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งกรณีเหตุเพลิงไหม้ครั้งล่าสุดนี้ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนด้วย จำเป็นต้องตรวจสอบสุขภาพประชาชนอย่างรอบคอบและเป็นวงกว้าง และจำเป็นต้องพิจารณาความสามารถการรองรับมลพิษในพื้นที่ด้วยว่าในพื้นที่นั้น สามารถรองรับมลพิษได้มากน้อยเพียงใด เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อประชาชน นอกจากนี้ ต้องเตรียมความพร้อมการรับมือ การสื่อสาร และการเยียวยา ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

โดยตัวแทนจากกรมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เห็นด้วยกับ คณะอนุกรรมการฯ และได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันนี้ กนอ. อยู่ระหว่างการศึกษาศักยภาพการรองรับมลพิษในพื้นที่ สำหรับข้อมูลของแต่ละโรงงาน มีฐานข้อมูลแต่ละโรงงานว่าจัดเก็บสารเคมีใดบ้างโดยมีข้อมูลของทุกโรงงาน และเมื่อหลังเกิดเหตุการณ์เพลิงไหม้ได้ปิดโรงงานที่เกิดเหตุบางส่วนตามที่คำสั่งของทางราชการแล้ว ดำเนินการตรวจสอบความปลอดภัยและตรวจสอบผลกระทบ มีการทำรายงานเหตุการณ์อย่างละเอียด โดยการชดเชยเยียวยาจะเร่งรัดดำเนินการต่อไป

- สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑๓ (ชลบุรี)

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 ของโรงงานภายใต้บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง” การตรวจวัดมลพิษใช้เครื่องมือตรวจวัด แม้ผลการตรวจวัดไม่เกินมาตรฐาน แต่การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่บางคนอาจไวต่อการรับกลิ่น จึงรู้สึกวุ่นวายเกินมาตรฐาน โดยการตรวจวัดซึ่งใช้เครื่องมือตรวจวัดต้องเก็บตัวอย่างการตรวจวัดเป็นเวลา ๑ ชั่วโมง แต่สามารถเก็บตัวอย่างได้แค่ ๑๐ นาที แล้วสอบถามข้อมูลจากประชาชน เนื่องจากมีประชาชนอยู่ในบริเวณรัศมีผลกระทบค่อนข้างหนาแน่น ซึ่งทำให้ยากต่อการตรวจวัด สำหรับการศึกษาศักยภาพการรองรับมลพิษในพื้นที่ กรมควบคุมมลพิษได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการศึกษาต่อไป ส่วนการตรวจ Vinyl Chloride Monomer (VCM) (ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มสารก่อมะเร็ง) ได้ตรวจวัดแล้ว แต่ไม่ได้ตรวจวัดค่าสารคลอรีน

การตรวจวัดในครั้งนี้ ใช้เครื่องมือตรวจวัดแบบเทียบเคียง เนื่องจากจัดเตรียมเครื่องวัดแบบเฉพาะไม่ทันเวลา และเครื่องมือตรวจวัดแบบ Fourier Transform Infrared Spectroscopy (FTIR) ที่ใช้เป็นเครื่องมือตรวจวัดแบบเทียบเคียง เครื่องมือตรวจวัดชนิดนี้จะมีความไวต่อความชื้น หากเครื่องมือสัมผัสความชื้น ก็จะทำให้เครื่องมือตรวจวัดชำรุด โดยจุดตรวจที่ ๖ บริเวณหน้าโรงงานที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 มีฝนตกลงมา ทำให้เกิดความชื้น จึงไม่สามารถตรวจวัดได้ ต้องหยุดตรวจวัดเพื่อป้องกันเครื่องมือตรวจวัดชำรุด

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากไม่ทราบว่าในโรงงานมีสารเคมีชนิดใดบ้าง ควรให้มีการแบ่งปันและใช้ข้อมูลร่วมกับสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อให้สามารถเตรียมเครื่องมือที่เหมาะสมและตรวจวัดได้มีประสิทธิภาพ และในอนาคตควรนำข้อมูลต่าง ๆ อาทิ คุณภาพอากาศ ทิศทางลม ความเสี่ยงภัย ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชื่อมต่อกัน แล้วทำการคำนวณและประมวลผลโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) แล้วนำเสนอข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 ของโรงงานภายใต้บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง” ทางสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง ได้ดำเนินการประสานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด เพื่อรับทราบและติดตามสถานการณ์เพลิงไหม้ ด้วยความช่วยเหลือจากกรมควบคุมมลพิษ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑๓ (ชลบุรี) และศูนย์ควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง หน่วยงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ตรวจวัดไอระเหยสารเคมีบริเวณชุมชนโดยรอบนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดภายในรัศมี ๕ กิโลเมตรจากจุดเกิดเหตุ จำนวน ๖ จุด โดยใช้เครื่องตรวจวัดไอระเหยสารเคมีแบบพกพา เวลาประมาณ ๑๔.๑๕ - ๑๕.๓๐ นาฬิกา ซึ่งผลการตรวจไม่พบค่าใด ๆ (Not Detected: ND)

ข้อเสนอแนะ ยังไม่มีข้อเสนอแนะ

- สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 ของโรงงานภายใต้บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง” ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว หากเกิดเหตุเพลิงไหม้ภายในนิคมอุตสาหกรรมเป็นหน้าที่ของนิคมอุตสาหกรรมในการดูแลควบคุมเหตุการณ์ ซึ่งมีการซักซ้อมรับมือเหตุเพลิงไหม้ทุกปี แต่หากเกิดเหตุเพลิงไหม้ภายนอกนิคมอุตสาหกรรม เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดูแลควบคุมสำหรับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง มีหน้าที่เตรียมความพร้อมให้คำแนะนำและซ้อมการรับมือเหตุเพลิงไหม้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีโครงการอบรมการจัดการความเสี่ยงและการรับมือเหตุเพลิงไหม้ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ คณะอนุกรรมการฯ เสนอแนะว่า ควรมีการสร้างความรับรู้และความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับมือเหตุฉุกเฉินและแบบแผนการรับมือเหตุฉุกเฉินที่ใช้งานได้จริง ซึ่งผู้แทนจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยองเห็นด้วย และรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 ของโรงงานภายใต้บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัดระยอง” สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองชี้แจงว่า ในช่วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองได้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลและเชื่อมต่อข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชนแล้วแต่ไม่สำเร็จ

ข้อเสนอแนะ ควรมีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานระดับจังหวัดร่วมกันดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากเรื่องเหล่านี้เกินศักยภาพของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองเพียงลำพัง โดยคณะอนุกรรมการฯ เสนอแนะว่า เนื่องจากมีความเข้มข้นของสารเคมีสูงในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง โดยเฉพาะนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมข้างเคียง จำเป็นต้องพิจารณารัศมีความเสี่ยงอันตรายของพื้นที่เกิดเหตุและรับมือตามสถานการณ์ และจำเป็นต้องมีการติดตามระยะยาวเกี่ยวกับผลการตรวจสุขภาพของประชาชน ซึ่งผู้แทนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองเห็นด้วย และรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

- บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน)

- บริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด (มหาชน)

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ภายในกระบวนการผลิต VCM - 1 ของโรงงานภายใต้บริษัทไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง” ซึ่งเป็นครั้งที่สองของเหตุการณ์เพลิงไหม้ในเวลาไล่เลี่ยกันของโรงงานในเครือบริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด (มหาชน) โดยทันทีที่เกิดเหตุ บริษัทได้หยุดระบบการผลิตทั้งหมดและประสานงานไปยังการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ควบคุมพื้นที่ที่เกิดเหตุให้อยู่ภายในวงจำกัด หลังเกิดเหตุได้หารือกับเทศบาลเมืองมาบตาพุด เพื่อเสนอให้เปิดพื้นที่ปลอดภัยให้กับผู้ได้รับผลกระทบ และได้ขยายผลไปยังสถานพยาบาลต่าง ๆ ในเขตพื้นที่มาบตาพุดทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการเพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าว ตัวแทนบริษัทให้ข้อมูลว่า

๑) เชิญผู้เชี่ยวชาญร่วมพิจารณาทบทวนระบบ Process Safety Management

๒) เพิ่มการดูแลระบบซ่อมบำรุงให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพในการวัดผลที่แม่นยำ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาในการบริหารงานซ่อมบำรุง

๓) เพิ่มการดูแลระบบการจัดการอายุการใช้งานของเครื่องจักร

๔) เชิญผู้เชี่ยวชาญร่วมพิจารณาทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย และเพิ่มการตรวจสอบและตรวจประเมินความปลอดภัยในโรงงานให้ดีขึ้น

๕) การชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ได้มอบหมายให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบต่อสังคม จัดทำแผนการชดเชยเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบ แล้วเสนอบริษัทเพื่อพิจารณาเยียวยาโดยเร่งด่วน

- บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

- บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ปัญหาและอุปสรรค หอเผาซึ่งเป็นอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย เพื่อเผาก๊าซส่วนเกินที่เกิดจากการลดความดันที่สูงมากกว่าปกติในกระบวนการผลิต เนื่องจากอุปกรณ์ในกระบวนการผลิตทำงานผิดปกติ อาทิ การหยุดทำงานกะทันหัน การเกิดเปลวไฟหลายขนาด ซึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณก๊าซส่วนเกินที่เกิดขึ้นระหว่างที่อุปกรณ์ในกระบวนการผลิตทำงานผิดปกติ โรงงานได้พยายามหลีกเลี่ยงการระบายก๊าซไปเผาที่หอเผาทั้ง เนื่องจากเป็นความสูญเสียผลิตภัณฑ์

ค่าเฉลี่ยสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ราย ๒๔ ชั่วโมงยังไม่น่าเป็นกังวล แต่ค่าเฉลี่ยรายปียังมีความน่าเป็นห่วง เพราะที่ผ่านมา ในพื้นที่ยังมีค่ามลพิษที่เกินมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ มลพิษจากการเผาไหม้ ควัน และกลิ่นที่ออกมาจากหอเผาทั้ง (Flare) ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) แต่เดิมมีหอเผาทั้งหลายแห่ง แต่ปัจจุบันได้มีการรวมการใช้หอเผาทั้งในขั้นตอนทั่วไป ไว้ในจุดเดียว และในกรณีพบความผิดปกติ (Abnormal) ตามมาตรฐาน จะใช้ไอน้ำ เพื่อให้มีควันลดลง ช่วยลดผลกระทบต่อชุมชนใกล้เคียง รวมถึงกรณีที่มีการซ่อมบำรุง (Turnaround) ด้วย

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้มีการเสนอแผนการดำเนินการเป็นรอบของธุรกิจในการปิดปรับปรุง การหยุดเดินเครื่อง (Shut Down) และการซ่อมบำรุง (Turnaround) ซึ่งการที่โรงงานจะเลือกหยุดเดินเครื่อง เพื่อซ่อมบำรุงพร้อมกันนั้น มีความเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องกำลังคน และบริษัทผู้รับจ้าง แต่ในการหยุดเดินเครื่อง จะมีกระบวนการดำเนินการปลายน้ำ (Downstream)

และกระบวนการดำเนินการต้นน้ำ (Upstream) ที่จะมีการดำเนินการพร้อมกัน หน่วยงานผู้อนุญาตในพื้นที่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด คือ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จะมีการเสนอแผนในการหยุดเดินเครื่อง (Shut Down) และการซ่อมบำรุง (Turnaround) และการดำเนินการต่าง ๆ รวมถึงมาตรการติดตามและเฝ้าระวัง ซึ่งบริษัทได้มีการออกแนวปฏิบัติที่ดี (Code of Practice หรือ CoP) มีประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้ ๑) หอเผาทิ้ง (Flare) ๒) ถัง (Tank) และ ๓) การหยุดเดินเครื่อง (Shut Down) และการซ่อมบำรุง (Turnaround) โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้บังคับใช้ CoP นี้ เพื่อกำจัดสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าร้อยละ ๘๘ เพื่อลดความเข้มข้นและอันตรายของสาร VOCs ทั้งด้านสุขภาพและความปลอดภัย การสร้างหอเผาทิ้งระบบปิด (Enclosed Ground Flare) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีการออกแบบและติดตั้งหอเผาทิ้งระบบปิด สำหรับการดำเนินงานโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ หน่วยที่ ๗ ซึ่งอยู่ระหว่างการก่อสร้างโครงการระยะสุดท้ายในปัจจุบันนี้

- บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

ปัญหาและอุปสรรค ค่าเฉลี่ย VOCs ราย ๒๔ ชั่วโมงยังไม่มาเป็นกังวล แต่ค่าเฉลี่ยรายปียังมีความน่าเป็นห่วง เพราะที่ผ่านมา ในพื้นที่ยังมีค่ามลพิษที่เกินมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ สำหรับพื้นที่บริเวณวัดปลวกเกิดกับบริเวณโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองจอก ที่อยู่โดยรอบบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) มีค่ามลพิษอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้ บริเวณจุด กม. ๕ ใกล้ค่ายมหาสุรสิงหนาท ตามปกติจุดบริเวณดังกล่าว ไม่ได้เป็นจุดเฝ้าระวังมลพิษ แต่อย่างไรก็ตาม กลับมีค่ามลพิษที่สูงขึ้น ต่อมาบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ได้มีการขอความอนุเคราะห์ไปยังกรมควบคุมมลพิษและจังหวัดระยอง ให้มีการตั้งจุดตรวจบริเวณ กม. ๕ ใกล้ค่ายมหาสุรสิงหนาท เพื่อตรวจสอบมลพิษบริเวณดังกล่าวว่ามีผลกระทบต่อสุขภาพหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ บริเวณดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นเขตเฝ้าระวังแล้ว

สำหรับการหยุดเดินเครื่อง (Shut Down) หรือซ่อมบำรุงรายปี (Turnaround) ของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) จะมีการนำส่งรายงานและแผน เนื่องจากมีคำสั่งของจังหวัดระยองให้รายงานก่อนจะหยุดเดินเครื่องหรือซ่อมบำรุงรายปี โดยต้องแจ้งล่วงหน้า ๑๕ วัน และผู้อนุญาตของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) คือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ มีข้อสังเกตว่า ที่บ้านตะพง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ที่มีค่าเบนซินสูง จะสามารถตรวจสอบสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ดังกล่าวได้หรือไม่ และหากเป็นไปได้คณะอนุกรรมการฯ มีความประสงค์ให้มีตัวชี้วัดการใช้หอเผาทิ้ง (Flare) หรือใช้ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อไม่ให้มีควันดำออกมา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ โดยผู้แทนของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) เห็นพ้องด้วยและรับไปดำเนินการต่อไป

- ผู้แทนภาคประชาชนตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

- ผู้แทนภาคประชาชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ปัญหาและอุปสรรค ชุมชนยังประสบปัญหาจากสารต่าง ๆ ที่ปลดปล่อยผ่านหอเผาทิ้ง (Flare) ของโรงงานโดยรอบพื้นที่ตำบลมาบตาพุดและตำบลบ้านแลงเป็นหลัก แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีเรื่องของมาตรการควบคุมการปล่อยมลพิษทางอากาศ หรือการเปิดเผยข้อมูล PRTR (Pollutant Release and Transfer Registers : ระบบฐานข้อมูลที่เผยแพร่สู่สาธารณะเกี่ยวกับชนิดและปริมาณของมลพิษที่มีการปลดปล่อยจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ) การปล่อยมลพิษทางหอเผาทิ้ง (Flare) อย่างไรก็ตามชุมชนโดยรอบจะทราบข้อมูลเฉพาะในเวลากลางวัน แต่ในเวลากลางคืนชุมชนจะไม่ทราบเลย นอกจากนี้ คือ โรงงานบางแห่งก็จะแอบปล่อยมลพิษทางอากาศออกมาในช่วงหัวค่ำหรือช่วงดึก ชุมชนไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า

และข้อมูลที่มีการเก็บและเปิดเผยก็ไม่ได้เป็นระบบตลอดเวลา การแอบปล่อยมลพิษทางอากาศในเวลา กลางคืนมีบ่อยครั้ง เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะพักผ่อน มองไม่เห็น แต่หากเป็นประชาชนผู้ที่อยู่ใกล้ จะมองเห็น หรือได้กลิ่นบ้าง เคยมีการสอบถามผู้ที่มองเห็นในเวลากลางคืน พบว่า บางครั้งปล่อยให้มีการเผาทิ้ง โดยเป็นการเผาไหม้จนเกิดเป็นลูกไฟขนาดใหญ่ ไม่เหมือนการปล่อยในเวลากลางวันที่จะปล่อยในจำนวน ที่น้อยกว่ามาก ๆ ดังนั้น หากไม่มีการทำระบบ PRTR ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ คือ ไม่มีการดำเนินการ กันอย่างจริงจังทุกโรงงาน ไม่มีกฎหมายรองรับให้คุณหรือให้โทษได้ และไม่บังคับให้ต้องเปิดเผยข้อมูลจริง ต่อสาธารณะตลอด ๒๔ ชั่วโมง ก็ไม่สามารถสร้างความมั่นใจว่ามลพิษทางอากาศจะไม่มี อากาศที่หายใจ ในทุกเวลาอย่างปลอดภัยอยู่หรือไม่ ในมุมมองของชุมชนโดยรอบ

อีกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านมลพิษทางอากาศ คือ โรค ระบบทางเดินหายใจ สิ่งที่ชุมชนห่วงกังวลมากที่สุด คือ เรื่องของสารก่อมะเร็งต่าง ๆ และโรคที่เกี่ยวข้องกับ ระบบทางเดินหายใจขั้นรุนแรง โดยคนในพื้นที่ซึ่งได้ตรวจสอบจากประวัติการรักษาพยาบาล ที่มีการสอบถามกัน เป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว พบว่า สถิติของโรคมะเร็งและโรคที่เกี่ยวข้องระบบทางเดินหายใจเพิ่มขึ้นทุกปี ในพื้นที่จังหวัดระยอง เช่น พื้นที่ตำบลบ้านแลงหรือตำบลเชิงเนินจะมีสถิติของโรคมะเร็งและโรคที่เกี่ยวข้องกับ ระบบทางเดินหายใจเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี ฯลฯ

ประเด็นสุดท้ายที่กล่าวถึงกันบ่อย คือ ชุมชนและโรงงานนั้น มีเวทีพูดคุย กันโดยตลอด ในเรื่องมาตรการป้องกันและการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ที่อยู่รอบโรงงาน หลายครั้งมีการร่วมกันกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาคือได้ไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้เกิดขึ้นเลย โดยเฉพาะการปฏิบัติจากฝั่งโรงงานนั้นแทบจะไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมเลย อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐที่ทำ หน้าที่กำกับดูแล ก็ไม่ได้จริงจังที่จะเข้มงวดกวดขันโรงงานเหล่านี้ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ถูกต้อง ตามมาตรการที่ระบุไว้ในรายงาน EIA หรือ รายงาน EHIA หรือ ข้อตกลงที่ทำร่วมกันกับชุมชนในมาตรการเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ การควบคุมมาตรการที่สร้างขึ้นมาจากที่ระบุไว้ในกฎหมาย ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) หรือรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) หรือข้อตกลงที่ทำร่วมกันกับชุมชนในมาตรการเพิ่มเติม ต้องมีการควบคุม กำกับดูแลให้โรงงาน ที่ก่อมลพิษทางอากาศ ดำเนินการอย่างเคร่งครัด หากไม่ดำเนินการต้องมีบทลงโทษที่ชัดเจน รุนแรงพอ ที่จะป้องปรามไม่ให้ผู้ใดกระทำความผิด บทลงโทษต้องมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก

ด้านกฎหมาย PRTR ซึ่งมี “ร่างพระราชบัญญัติการรายงานและเปิดเผย ข้อมูลการปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ พ.ศ.” ที่มีการนำเสนอสู่กระบวนการออกกฎหมายหลายร่างแล้ว ต้องเร่งให้มีการตรากฎหมายนี้บังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อบังคับใช้กับทุกโรงงาน บังคับใช้กับทุกแหล่งกำเนิดมลพิษ และบังคับใช้กับกระบวนการเคลื่อนย้ายมลพิษทุกประเภท โดยมีบทลงโทษที่มีประสิทธิภาพ หากมีการ ปลดปล่อยมลพิษเกินค่ามาตรฐาน ต้องเปิดเผยข้อมูลจริงต่อสาธารณะตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง ว่าในแหล่งกำเนิด แต่ละแหล่งมีมลพิษ สารพิษ หรือสารเคมีประเภทใด ปริมาณเท่าใด เพื่อสร้างความมั่นใจให้ชุมชนทุกชุมชน ในพื้นที่โดยรอบตำบลมาบตาพุดและตำบลบ้านแลง เป็น “เขตควบคุมมลพิษ” ได้จริงในทางปฏิบัติ

- กรมควบคุมมลพิษ

ปัญหาและอุปสรรค มีการปล่อยก๊าซและเปลวไฟจากหอคอยเผาทิ้ง (Flare) ของโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดกลุ่มควันดำบ่อยครั้งในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง นำไปสู่ปัญหา มลพิษทางอากาศ และมลพิษทางน้ำ การซ่อมบำรุงประจำปีของโรงงานอุตสาหกรรม (Shutdown และ Turnaround) ในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง มีการปลดปล่อยมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางเสียง อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบริเวณพื้นที่โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและเขตประกอบการ

ของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) มีปริมาณสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) โดยเฉพาะสารเบนซีน และ 1,3 - บิวทาไดอิน ค่อนข้างสูง ซึ่งมีที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุด และเขตประกอบการของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)

ข้อเสนอแนะ สาเหตุที่ควันทำเกิดขึ้นบ่อยจากหอเผาที่นั่น เกิดจาก เรื่องระบบไฟฟ้าขัดข้องเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้สารตั้งต้นเข้าสู่ระบบไม่ได้ทำให้เกิดควันทำ ซึ่งหน่วยงาน จากส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบาย แล้วหน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้นำไปปฏิบัติตาม จึงมีข้อเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายให้ “หอเผาที่แบบหอสสูง” เปลี่ยนเป็น “หอเผาที่แบบพื้นดิน” ซึ่งมีกฎหมายกำหนดมาตรฐาน หอเผาที่ (Flare) แล้ว โดยผู้ประกอบการต้องดำเนินการควบคุมระบบหอเผาที่ของตนเองให้ได้

ประเด็นการซ่อมบำรุงประจำปีในเขตควบคุมมลพิษ ที่ปลดปล่อยมลพิษ สู่อากาศ มีข้อเสนอให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และเห็นควรให้ กนอ. ส่งเสริมการติดตั้งหอเผาที่แบบพื้นดิน ไม่ใช่หอเผาที่แบบหอสสูง เพื่อประสิทธิภาพ การทำงานที่ดีกว่าและลดความตื่นตระหนกของประชาชน

คณะอนุกรรมการฯ กรมควบคุมมลพิษ และ กนอ. มีความเห็นพ้อง ต้องกันว่า ควรเสนอให้ใช้แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์ เรื่องมลพิษ เพื่อแก้ไขปัญหาที่แหล่งกำเนิดมลพิษและลดผลกระทบ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องน้ำและขยะ ควรให้มีอุตสาหกรรมเชิงนิเวศหรือสีเขียวเพิ่มขึ้น ทดแทนอุตสาหกรรมฟอสซิลด้วย และต้องมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานเหล่านี้เพียงพอ

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ปัญหาและอุปสรรค การซ่อมบำรุงประจำปีของโรงงานอุตสาหกรรม (Shutdown and Turnaround) ในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง จะมีการปลดปล่อยมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางเสียง ซึ่งเป็นผลกระทบโดยรวมทุกปี นอกจากนี้ ยังมีโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง ที่มีการปล่อยสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) เกินมาตรฐานในกระบวนการผลิต ปกติอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ ระบบหอเผาที่ (Flare) ระบบแทงค์หรือถังเก็บ (Storage Tank) และระบบการซ่อมบำรุงใหญ่ของแต่ละโรงงานเพื่อขจัดปัญหาการรั่วซึมจากอุปกรณ์ (Fugitives) ต้องควบคุมการระบายอากาศเสีย รวมไปถึงสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) โดยต้องมีการรายงาน ผลการดำเนินการ เพื่อแจ้งว่ามีการทำทะเบียนหอเผาที่ การทำทะเบียนถังเก็บ ว่าแต่ละอุปกรณ์นั้นมีจำนวนเท่าใดและอยู่ที่ใดบ้าง มีการเก็บสารอินทรีย์ระเหยง่ายที่ใดบ้าง ปัจจุบันโรงงานเหล่านี้ต้องมีการ รายงานการใช้ระบบหอเผาที่และการประเมินการระบายสารอินทรีย์ระเหยง่ายด้วย หากมีการดัดแปลง หอเผาที่ ก็ต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ต้องมีบันทึกการใช้หอเผา มีกฎหมายควบคุมให้ปล่อยควันทำ ได้ไม่เกิน ๑๐ นาที ใน ๒๔๐ นาที และระบบการซ่อมบำรุงต้องมีการควบคุมดูแลและต้องแจ้งให้จังหวัดทราบ ตามคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องแจ้งให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมทราบเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงใหญ่ ประจำปี โดยต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ พร้อมการจัดทำแผนซ่อมบำรุงนำเสนอต่อหน่วยงานที่กำกับดูแล ก่อนการซ่อมบำรุงใหญ่ และสำหรับเรื่องแทงค์หรือถังเก็บนั้น กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้กำหนดลักษณะ และประเภทของแทงค์ และโรงงานต้องรายงานข้อมูลว่า แต่ละแทงค์บรรจุสารประเภทใด และต้องมีอุปกรณ์ ดักจับค่าสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs)

แนวทางป้องกันมลพิษอยู่ในคู่มือการทำงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยมากขึ้น หลายโรงงานเริ่มใช้หอเผาทิ้งแบบพื้นดิน (Ground Flare) ซึ่งต้องมีระบบความปลอดภัยและมีระยะถอยร่น (Setback) ด้วย ทำให้เกิดควันดำน้อยลง แต่มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้มีการจัดทำชุดกฎหมายควบคุมค่าสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) โดยมีชุดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวปฏิบัติที่ดี (Code of Practice: CoP) เพื่อควบคุมการระบายสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) จาก ๓ กิจกรรมหลักของกลุ่มโรงงาน โรงแยกก๊าซ และปิโตรเคมี ได้แก่ ๑) การซ่อมบำรุงใหญ่ ๒) หอเผาทิ้ง และ ๓) ถังกักเก็บสารอินทรีย์ระเหย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นต้นมา และมีอีกหนึ่งชุดกฎหมายเพื่อควบคุมมลพิษแบบมีแหล่งกำเนิดและไม่มีแหล่งกำเนิด เนื่องจากค่าสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ในน้ำมีปริมาณต่ำ การออกมาตรฐานบังคับค่อนข้างยาก จึงหันมาเน้นการควบคุมที่แหล่งกำเนิดค่าสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) อาทิ การควบคุมการระบาย VOCs จากถังเก็บ (Storage Tank) และการติดตั้งระบบบำบัดด้วยถ่านกัมมันต์ (Activated Carbon)

- กรมควบคุมโรค

ปัญหาและอุปสรรค ข้อมูลผลการตรวจวัดสารอินทรีย์ระเหยง่ายในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง จากจุดเก็บตัวอย่างของกรมควบคุมมลพิษ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๕ พบว่ามีสารอินทรีย์ระเหยง่ายที่เกินค่ามาตรฐานในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา ๑ ปี ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๗ (พ.ศ. ๒๕๕๐) ลงวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เรื่อง กำหนดมาตรฐานค่าสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา ๑ ปี จำนวน ๓ สาร ได้แก่ ๑) สารเบนซีน (Benzene) ๒) สาร 1,3 - บิวทาไดอีน (1,3 - Butadiene) และ ๓) สาร 1,2 - ไดคลอโรอีเทน (1,2 - Dichloromethane) ผลการตรวจหาสาร t,t - Muconic Acid (อนุพันธ์ของสารเบนซีน) ของผู้รับบริการทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับค่าอ้างอิงทางสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพ (500 ug/g of creatinine) พบเกินค่าอ้างอิงร้อยละ ๐.๔ โดยพบสูงสุดใน พ.ศ. ๒๕๕๔ คือ ร้อยละ ๑.๙ และต่ำสุดใน พ.ศ. ๒๕๕๘ คือ ร้อยละ ๐.๑

ในกรณีเกิดเหตุอุบัติภัยต่าง ๆ กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม โดยศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๖ ชลบุรี ซึ่งกรมควบคุมโรคสนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบคณะทำงานผ่านทีม SRTT - C ระดับจังหวัด และผ่านคำสั่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยองที่ ๒๑๗/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานออกแบบแนวทางการปฏิบัติการเฝ้าระวังสอบสวน รักษาโรค และภัยสุขภาพกรณีอุบัติภัยเคมีและรังสี จังหวัดระยอง โดยมีการสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอินโฟกราฟฟิก สนับสนุนอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล ดำเนินการเก็บตัวอย่างและตรวจวัดสิ่งแวดล้อมในบริเวณใกล้พื้นที่เกิดเหตุ และลงพื้นที่สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนโดยรอบสถานที่เกิดเหตุ ในประเด็นของการติดตามต่อเนื่องนั้น จะเห็นได้ชัดเจนในกรณีน้ำมันดิบรั่วไหลทั้งสองครั้ง คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยล่าสุดมีความพยายามของทีมวิจัยจากโรงพยาบาลศิริราช ร่วมกับศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง ในการศึกษาความสัมพันธ์ของสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) กับความเสี่ยงและผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะโรคมะเร็งในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง โดยเป็นการศึกษาต่อเนื่องในกลุ่มชุมชนเป้าหมายใกล้นิคมอุตสาหกรรม แต่งบประมาณที่ได้จากแหล่งทุนวิจัยอาจไม่เพียงพอ

ในด้านการดูแลสุขภาพจิตใจของผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไป ดำเนินการโดยทีมช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต (Mental Health Crisis Assessment and Treatment Team หรือ MCATT) มีการดำเนินงานตรวจประเมินสถานการณ์สุขภาพจิตของประชาชน และผู้ปฏิบัติงานเก็บกู้คราบน้ำมันดิบ พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการด้านกายภาพและทรัพย์สินเบื้องต้น ประชาชนบางส่วนมีความวิตกกังวล นอนไม่หลับ ซึ่งทีม MCATT ได้พูดคุย ชักถาม และให้คำปรึกษา ทั้งนี้ จากการตรวจประเมิน ไม่พบประชาชนหรือผู้ปฏิบัติงานเก็บกู้คราบน้ำมันดิบ ที่มีความเครียดสูงหรือมีปัญหาสุขภาพจิตอื่น ๆ ในระดับรุนแรง อย่างไรก็ตาม มีการติดตามและเฝ้าระวังด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาสองสัปดาห์

ข้อเสนอแนะ ข้อมูลจำเพาะบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากเป็นข้อมูลของหน่วยงานต่างสังกัดกัน ทำให้ได้ข้อมูลล่าช้า ควรมีมาตรการด้านกฎหมายหรือข้อบังคับเฉพาะ สำหรับการส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างสังกัดกัน เพื่อให้การรายงานข้อมูลมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว สามารถแก้ไขปัญหา และระงับเหตุได้ทันที่

ในกรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินในชุมชน ควรมีกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนแก่ประชาชนและโรงพยาบาลที่ได้รับผลกระทบด้วย เนื่องจากบางครั้งผู้ก่อเหตุติดคุกหรือล้มละลายจึงไม่ได้รับผิดชอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ควรมีมาตรการชดเชยที่สมเหตุสมผลและทันเวลา ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานต้องทำโครงการเพื่อไปของบประมาณ “เพื่อขอเงินทดแทน” จากกองทุนภายใต้พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๑ หรือกองทุนสิ่งแวดล้อมภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่มีความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

รัฐควรสนับสนุนงบประมาณวิจัยในระยะยาวสำหรับการติดตามเฝ้าระวังประชาชนในพื้นที่เสี่ยง รวมถึงครุภัณฑ์เก็บข้อมูลสุขภาพประชาชนอย่างต่อเนื่อง อาทิ ธนาคารเก็บตัวอย่างทางชีวภาพ (Biobank)

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ ปัจจุบันนี้ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) มีการพัฒนาแผนตอบโต้เหตุฉุกเฉินให้ทันสมัย โดยใช้โปรแกรม Aloha และใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่ในองค์กร โดยในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ฐานข้อมูลที่ กนอ. ใช้อยู่ นั้น นำมาจากข้อมูลที่โรงงานแจ้งเข้ามา และข้อมูลที่ กนอ. จัดเก็บ

นอกจากนี้ กนอ. มีศูนย์เฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยมีจุดตรวจวัดจำนวน ๖ ศูนย์ตรวจวัด และรถโมบายสำหรับตรวจวัดจำนวน ๒ คัน มีกล้องวงจรปิด (CCTV) จำนวน ๓๖๔ ตัว กล้องมุมสูงจำนวน ๒ ตัว ทำให้สามารถเห็นเหตุการณ์ในพื้นที่ได้ และได้เผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ของ กนอ. ด้วย

ด้านองค์ความรู้และข้อมูลในการดำเนินงาน กนอ. ได้ร่วมมือด้านวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาทิ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ให้ทันสถานการณ์ นอกจากนี้ ยังมีคณะทำงานร่วมกันเพื่อประสานความร่วมมือระหว่าง กนอ. กรมควบคุมมลพิษ และกรมโรงงานอุตสาหกรรม

- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ปัญหาและอุปสรรค กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง โดยเป็นกิจการหรือการดำเนินการที่ต้องมีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(Environmental Impact Assessment: EIA) หรือรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental and Health Impact Assessment: EHIA) ซึ่งปัจจุบันนี้ ยังไม่ได้มีการกำหนดไว้ในเรื่องของการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมภายหลังการดำเนินงาน” ที่เรียกว่า “รายงาน Post EIA” หรือ “รายงาน Post EHIA”

ข้อเสนอแนะ คณะอนุกรรมการฯ เสนอแนะว่า ถ้าเป็นระบบ EIA แบบต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น US EPA (U.S. Environmental Protection Agency) ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า EIA Cycle จะเริ่มทำการศึกษาดังแต่กระบวนการ PFS (Pre - Feasibility Study) เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสม (Site Selection) เพื่อเลือกที่ตั้ง การนำแนวคิด Economic Engineering Environment และ Evaluation by Public มาเป็นข้อกำหนดหลักในการศึกษา โดยดูความสำคัญในมิติต่าง ๆ ว่า พื้นที่ตรงไหนเหมาะสมที่สุด หลังจากนั้น ค่อยไปทำกระบวนการ Feasibility Study (FS) คือ การศึกษาความเหมาะสมของโครงการ แล้วค่อยไปศึกษาต่อในแต่ละเรื่อง ลงรายละเอียดเชิงลึก อาทิ การศึกษา EIA ในมิติของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และอื่น ๆ แต่ในประเทศไทยมักจะตัดตอนนำมาเฉพาะการศึกษา EIA เรื่องที่ตั้งเพียงเรื่องเดียว ทำให้มิติอื่น ๆ ขาดหายไป โดยประเด็นที่สำคัญที่สุดคือ “การทำ Public Scoping หรือ กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบ” ซึ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ เพื่อนำไปทำการศึกษา ส่วนใหญ่จะใช้แนวทาง (Guideline) ของ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นหลัก โดยไม่ได้มีการดำเนินการกระบวนการ “Technical Hearing หรือ การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ” แบบต่างประเทศ คือ การนำความเห็นจากนักวิชาการสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะนักวิชาการ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่อยู่บริเวณพื้นที่ตั้งโครงการ หรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจกับบริบทของพื้นที่ตั้งโครงการเป็นอย่างดี ซึ่งจะให้ความเห็นว่าจะศึกษาเรื่องใดบ้าง อีกทั้งการขาด Meaningful Public Hearing หรือ กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่อย่างมีความหมาย คือ การตั้งคณะกรรมการในพื้นที่เพื่อให้ความเห็น หัวข้อใดที่ประชาชนต้องการให้นำไปศึกษา แล้วจึงนำหัวข้อเหล่านั้นมารวมกันเป็น “Terms of Reference (TOR) หรือการจัดทำข้อกำหนดเงื่อนไขของงาน” เพื่อจ้างบริษัทที่ปรึกษา (Consultant) ไปศึกษาตาม TOR ขณะที่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในการมีส่วนร่วม ก็ต้องการการจัดตั้ง “Local Advisory Committee หรือ คณะกรรมการที่ปรึกษาระดับชุมชน” อย่างเป็นทางการด้วย เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างการศึกษา และสร้างความโปร่งใสในการศึกษาไปพร้อม ๆ กัน

ในด้านการประเมิน Post EIA นั้น คณะอนุกรรมการฯ เสนอว่า กรณีต่างประเทศ การควบคุมการปลดปล่อยมลพิษที่ออกมาในแต่ละโรงงาน จะมีการออกใบอนุญาตให้แหล่งกำเนิดมลพิษแต่ละแห่งโดยหน่วยงานควบคุมมลพิษโดยตรง และกระบวนการ EIA และมาตรการใน EIA ต้องมีการประเมินผล ทบทวนทุก ๆ ๕ ปี ที่เรียกว่า “รายงาน Post EIA” หรือ “รายงาน Post EHIA” หลังโรงงานดำเนินการไประยะหนึ่ง ซึ่งจะทำให้มาตรการป้องกันผลกระทบใน EIA หรือ EHIA เป็นปัจจุบันมากที่สุด และสามารถลดผลกระทบได้จริง

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการฯ และจะนำไปพิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป

- ตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” ผู้รับเหมาถมดินรายหนึ่งในพื้นที่โครงการฯ ถูกประชาชนร้องเรียน เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติตามการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการฯ รวมถึงผู้รับเหมาถมดินรายนี้ไม่ได้ขออนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ตามข้อบังคับของกรมโรงงานอุตสาหกรรมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๒) ได้ระบุนโยบายการป้องกันในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นเงื่อนไขของใบอนุญาต ดังนั้น ในฐานะที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นผู้อนุญาตต้องกำกับให้เป็นไปตามเงื่อนไขของใบอนุญาต และได้มีข้อเสนอแนะต่อบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ในฐานะเจ้าของโครงการฯ ว่า ควรสั่งให้หยุดและ/หรือเลิกจ้างผู้รับเหมาถมดินรายนี้โดยด่วนที่สุด โดยมีการประสานงานในเบื้องต้นไปแล้ว แต่ปัจจุบันการดำเนินการยังไม่เรียบร้อย

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดว่า โครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ ที่ต้องปฏิบัติตามรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จะต้องมีการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมช่วงก่อสร้าง และต้องมีการรายงานหน่วยงานอนุญาตทุก ๖ เดือน หลังจากนั้น หน่วยงานอนุญาตจะส่งต่อให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดจะส่งต่อให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการแสดงข้อคิดเห็นต่อรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” เนื่องจากสำนักงานฯ เพิ่งทราบว่ามีปัญหามลพิษ “ฝุ่น” จากการดำเนินการพัฒนาโครงการแห่งนี้ หากมีเหตุที่จะได้รับผลกระทบที่มีวงกว้างลักษณะเดียวกับปัญหานี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ต้องแจ้งเหตุมายังสำนักงานฯ แล้ว ซึ่งในขั้นตอนปกติ หลังจากทราบเหตุแล้วทางสำนักงานฯ จะให้โรงพยาบาลในพื้นที่และสาธารณสุขอำเภอมีบทบาทในการเฝ้าระวังเหตุ และจัดเจ้าหน้าที่ในการดูแลสุขภาพซึ่งหากไม่ทราบว่ามีผลกระทบมีความรุนแรงจะมีเพียงการเฝ้าระวังแบบปกติเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขได้มีการถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่ง รพ.สต. ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ณ ปัจจุบัน อยู่ในการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างไรก็ตาม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรียังมีหน้าที่ในการบูรณาการการทำงานร่วมกับ รพ.สต. ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ในการดำเนินการลงตรวจพื้นที่ร่วมกัน โดยคณะอนุกรรมการฯ เสนอว่าด้วยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ มีหลายมาตราที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นมาตรา ๒๕ เมื่อเกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญทั้งหลาย เจ้าพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้ดูแลเรื่องเหตุรำคาญ หากผู้ใดไม่ทำตามสามารถบังคับปรับเป็นเงินได้ ๒๕,๐๐๐ บาท หรือดำเนินการลงโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน แต่ที่ผ่านมา อปท. ไม่มีเครื่องมือ

ที่จะสามารถดำเนินการได้เอง ซึ่งมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ระบุว่า หากมีเหตุใด ๆ ซึ่งอธิบดีกรมอนามัยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้ว โดยผู้ว่าราชการจังหวัดต้องสั่งให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดไปดำเนินการ ดังนั้น หากมีเรื่องร้องเรียนในลักษณะนี้ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดในฐานะเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขต้องเข้าไปตรวจสอบ และมีหน้าที่ต้องเข้าไปช่วย อปท. ในการดำเนินการ จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” ปัญหาผู้จนจากบรรทุกชนดิน หากพิจารณาตามรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ต้องมีการตรวจวัดฝุ่น จำกัดเรื่องความเร็ว รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยผู้แทนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีมีความเห็นพ้องกับข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการฯ จะรีบดำเนินการเป็นการเร่งด่วนต่อไป

- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” หลังจากที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีได้แจ้งให้หยุดประกอบกิจการดังกล่าวแล้ว ภายหลังจากยังไม่ได้รับแจ้งเหตุว่า บ่อดินดังกล่าวได้ลักลอบประกอบกิจการอีก สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีจึงยังไม่ได้เข้าไปตรวจสอบเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ การประกอบกิจการของผู้รับเหมาดินรายนี้ เข้าข่ายเป็นการตั้งโรงงานและประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ได้รับอนุญาต สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีได้มีการออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการหยุดประกอบกิจการ มีการส่งเรื่องเพื่อเปรียบเทียบคดี ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีได้ส่งเรื่องให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อเปรียบเทียบปรับแล้ว

- องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระคู่ จังหวัดชลบุรี

- องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขี้หนอน จังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” ตามที่ได้มีการตั้งจุดตรวจรถบรรทุกชนดินตั้งแต่วันที่ ๑๒ - ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ไม่ได้มีการจับปรับรถบรรทุกชนดินแต่อย่างใด เนื่องจากเห็นว่าผู้ขับขี่มีเงินจ่ายค่าปรับไม่เพียงพอ จึงได้ทำการตักเตือนผู้ขับขี่รถบรรทุกและผู้ขับขี่รถบรรทุก ไปแจ้งต่อเจ้าของรถบรรทุก (เป็นเจ้าของเดียวกับผู้รับเหมาดิน) ให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด อาทิ การคลุมผ้าใบไม่ให้ดินร่วงหล่นลงมา การควบคุมความเร็วในการขับขี่ และการทำความสะอาดถนน ซึ่งดำเนินการได้เพียง ๖ วัน หลังจากนั้นก็ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของท้องถิ่นอีก จึงทำให้พบเหตุรถบรรทุกไม่ได้คลุมผ้าใบและไม่มีการทำความสะอาดถนนเหมือนที่เป็นมา

ข้อเสนอแนะ วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะต้องทำการตรวจสอบผู้รับเหมาดินรายนี้ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๕ ซึ่งบัญญัติว่า เจ้าพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตรวจสอบและแก้ไขเหตุดังกล่าว และตามมาตรา ๒๘ ที่บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหนังสือห้ามเจ้าของหรือผู้ครอบครองดำเนินการ ซึ่งเป็นอำนาจสั่งห้ามได้ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ ให้แจ้งไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดดำเนินการตาม มาตรา ๘ ที่กำหนดให้อำนาจอธิบดีกรมอนามัยออกคำสั่งให้เจ้าของวัตถุหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดหรืออาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน ระงับการกระทำหรือให้ทำการใด ๆ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันความเสียหาย หรือให้เจ้าพนักงานสาธารณสุข

ท้องถิ่นปฏิบัติการใด ๆ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายดังกล่าว โดยให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น และตามมาตรา ๖๙ ที่บัญญัติว่า ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีกรมอนามัยหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสาธารณสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- บริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” ชี้แจงว่า ในพื้นที่ “โครงการสมาร์ทซิตี” ของบริษัท อมตะฯ ไม่ได้เป็นผู้รับซื้อที่ดินจากบ่อดินที่เกิดปัญหาดังกล่าว เพียงแต่ได้รับการติดต่อว่าเจ้าของบ่อดินรายนี้ต้องการพื้นที่ที่จะทิ้งดิน ซึ่งโครงการดังกล่าวมีพื้นที่ที่ต้องการถมดินอยู่แล้ว บริษัท อมตะฯ จึงยินดีที่จะให้นำดินมาทิ้งดิน แต่ภายหลังเกิดปัญหาฝุ่นละอองในชุมชนตามมา

ข้อเสนอแนะ การเยียวยาประชาชนในพื้นที่ของบริษัท อมตะฯ ซึ่งโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒) ในส่วน “โครงการสมาร์ทซิตี” ของบริษัท อมตะฯ เป็นจุดทิ้งดินนั้นเป็นเพียงปลายเหตุเท่านั้น จะเห็นได้ว่า “ค่าเยียวยาเป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบ่อดินหรือผู้ประกอบการขุดดิน ขนส่งดิน ถมดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ได้รับผลกระทบเท่านั้น” ส่วนบทลงโทษตามที่บริษัท อมตะฯ อยู่ในพื้นที่ทิ้งดินและทราบปัญหาดังกล่าว ได้มีมาตรการลงโทษ คือ การยกเลิกสัญญาค่าขนส่งกับบ่อดินที่เป็นผู้ประกอบการถมดิน และยกเลิกไม่ให้ผู้ประกอบการรายนี้เอาดินมาทิ้งในพื้นที่โครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒) ทั้งหมดแล้ว และบริษัท อมตะฯ มีข้อเสนอแนะว่า “หากภาครัฐไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อีก เสนอว่าให้ดำเนินการปิดบ่อดินดังกล่าว”

อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการฯ เสนอแนะว่า กรณีที่เกิดขึ้น ถือเป็นกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม แม้ว่าบริษัทอมตะฯ ยืนยันว่า ไม่ได้เป็นผู้รับซื้อดินจากบ่อดินที่เกิดปัญหาดังกล่าว เจ้าของบ่อดินรายนี้ต้องการพื้นที่ที่จะทิ้งดิน จึงนำมาทิ้งในพื้นที่ของโครงการฯ แต่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้เกิดขึ้นแล้ว และเกิดผลกระทบต่อชุมชนรอบข้างโดยตรง และบริษัท อมตะฯ ต้องดูแลรับผิดชอบต่อปัญหานี้ และไม่ให้เกิดขึ้นอีก พร้อมการช่วยเหลือชดเชยเยียวยาให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งบริษัท อมตะฯ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อลดผลกระทบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด จากข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการฯ ทางผู้แทนของบริษัท อมตะฯ ยินดีรับไปพิจารณา

- ภาคประชาชน

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” ประเด็นปัญหาฝุ่นจากการขุดดิน ถมดินโดยผู้รับเหมาก่อสร้างรายหนึ่งในพื้นที่โครงการฯ ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว และไม่มีการแก้ไขที่ชัดเจน มีการร้องเรียนหลายครั้งแต่ไม่ได้รับการแก้ไข โดยบ่อดินของผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างรายนี้ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นต้นมา และประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบมาเป็นวงกว้าง ปัญหาหลัก คือ รถบรรทุกขนส่งดินแต่ละคันนั้น วิ่งเร็ว ไม่มีการคลุมผ้าใบป้องกันฝุ่นละออง ทำให้ฝุ่นละอองของดินกระจายโดยรอบพื้นที่เส้นทางการขนส่ง จากบ่อดินไปยังบริเวณโครงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)

ข้อเสนอแนะ ต้องการให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแล ร่วมกันบูรณาการดำเนินการอย่างจริงจังมากกว่านี้ เพื่อลดผลกระทบดังกล่าว โดยเร็วที่สุด .

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “ปัญหาการก่อสร้างโครงการนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดชลบุรี (โครงการ ๒)” อ้างถึง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๒) ได้ระบุมตรการป้องกันในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามเงื่อนไขของใบอนุญาต ดังนั้น ในฐานะที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นผู้อนุญาตต้องกำกับให้เป็นไปตามเงื่อนไขของใบอนุญาตที่ได้ออกนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการกำกับดูแลไม่ทั่วถึงระหว่างการพัฒนาโครงสร้างโครงการแห่งนี้

ข้อเสนอแนะ เนื่องจากการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้มีการทำข้อสัญญาที่ ๒๑ ไว้กับบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งระบุว่า การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย มีสิทธิ์เข้าไปแก้ไขและดำเนินการแทนบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้ทันที และเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัท อมตะ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้ หากบริษัท อมตะฯ ไม่ได้มีการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการฯ

- บริษัท เอแอล โซลูชั่น จำกัด

ปัญหาและอุปสรรค จากกรณีศึกษา “สถานการณ์ภาพรวมการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของประเทศไทยในปัจจุบัน” ปัญหาหลักของการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม หรือนำไปกองเก็บไว้ หรือนำไปฝังกลบแบบไม่ได้มาตรฐาน จนเกิดการรั่วไหลออกจากพื้นที่โรงงานรับบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรมไปสู่พื้นที่สาธารณะ เช่น แหล่งน้ำสาธารณะ ลำรางสาธารณะ แหล่งน้ำใต้ดิน ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการไม่ได้ใช้วิธีบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรมอย่างถูกกฎหมาย และถูกต้องตามหลักวิชาการ ตามที่กฎหมายปัจจุบันบัญญัติไว้ อาทิ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การจัดการสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. ๒๕๖๖ กำหนดว่า ผู้ก่อกำเนิดกากอุตสาหกรรม (Waste Generator : WG) ต้องแจ้งข้อมูลกากอุตสาหกรรมให้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรมทราบก่อน แล้วจึงส่งกากอุตสาหกรรมให้ผู้ทำหน้าที่ขนส่งกากอุตสาหกรรม (Waste Transporter : WT) นำไปยังผู้รับบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรม (Waste Processor : WP) เพื่อดำเนินการบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรมต่อไป ซึ่งข้อมูลที่ต้องแจ้ง คือ ๑) แหล่งที่มาของกากอุตสาหกรรม ๒) แหล่งที่ไปบำบัดกำจัด ๓) วิธีการบำบัดกำจัด และ ๔) ความเป็นอันตรายของกากอุตสาหกรรมนั้น ๆ

แต่ปัญหาคือ ไม่มีผู้ตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวในทางปฏิบัติ ซึ่งในปัจจุบันนี้หน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแล ต้องการหลักฐานประกอบข้อมูลเพียงแค่ภาพถ่ายของกากอุตสาหกรรมอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้น เจ้าของข้อมูลที่โรงงานกากอุตสาหกรรม (WG) แจ้ง จึงขาดการตรวจสอบย้อนกลับอย่างละเอียด ซึ่งในขั้นตอนนี้ไม่มีหน่วยงานกลาง (Third Party) ทำการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) ทำให้เกิดสถานการณ์การลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ มากมายในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดทางภาคตะวันออก อาทิ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว นอกจากนี้ ผู้ก่อกำเนิดกากอุตสาหกรรม (WG) แจ้งข้อมูลกากอุตสาหกรรมไว้อย่างไร แต่ในทางปฏิบัติ ผู้รับบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรม (WP) ก็ไม่ได้ตรวจสอบอย่างจริงจัง เพราะยึดถือข้อมูลตามผู้ก่อกำเนิดกากอุตสาหกรรมแจ้งไว้ ยิ่งไปกว่านั้น หน่วยงานราชการที่กำกับดูแลก็ไม่ได้มีกำลังคนและเวลาเพียงพอที่จะดำเนินการตรวจสอบ เนื่องจากคำขอนำกากอุตสาหกรรมไปบำบัดกำจัดในแต่ละวันมีมากมาย ดังนั้น หน่วยงานราชการก็ไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลเรื่องนี้เช่นกัน จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่ข้อมูลกากอุตสาหกรรม ทั้งชนิดและปริมาณ จะไม่ตรงตามความเป็นจริงในแต่ละครั้งที่มีการขนกากอุตสาหกรรมไปบำบัดกำจัดที่ปลายทาง

ข้อเสนอแนะ ควรมีหน่วยงานกลาง (Third Party) ดำเนินการตรวจสอบ ข้อมูลของบริษัทหรือโรงงานเจ้าของกากอุตสาหกรรม (WG) ว่ากากอุตสาหกรรมมีแหล่งที่มาอย่างไร มีจำนวนที่แท้จริงเท่าใด จะส่งไปบำบัดกำจัดที่ใด และมีวิธีการบำบัดกำจัดเป็นอย่างไร ความเป็นอันตรายหรือไม่ และมีวิธีการทำให้ปลอดภัยตลอดเส้นทางอย่างไร ตั้งแต่การขนากากอุตสาหกรรมออกไปบำบัดกำจัดจนจบสิ้น กระบวนการบำบัดกำจัด ทั้งนี้เพื่อให้การบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรมนั้น ๆ เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ความเป็นสากล ถูกต้องตามหลักวิชาการ และป้องกันไม่ให้ผู้ทำหน้าที่ขนส่งกากอุตสาหกรรม (WT) หรือ ผู้รับบำบัดกำจัดกากอุตสาหกรรม (WP) ดำเนินการบำบัดกำจัดอย่างไม่มีมาตรฐาน เพียงหวังทำให้ต้นทุนของการดำเนินกิจการต่ำที่สุด และได้กำไรสูงที่สุด แต่กลับส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนอย่างมากมาเป็นวงกว้าง และต้องใช้งบประมาณมหาศาลในการฟื้นฟูเยียวยา หากเกิดการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมหรือเกิดการรั่วไหลของกากอุตสาหกรรมระหว่างการบำบัดสู่พื้นที่สาธารณะอย่างในอดีตที่ผ่านมา

บทที่ ๓ ผลการศึกษา

คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ได้จัดทำ รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติเพื่อพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟันฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล รวมถึงกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม โดยพบว่า ในกรณี น้ำมันรั่วไหลทางทะเล และกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม เกือบทุกหน่วยงานที่เข้าร่วมชี้แจง พบปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะ ทั้งสองกรณีนี้อย่างกว้างขวาง ยกเว้น ๑) เทศบาลเมืองศรีราชาและเทศบาลตำบล บางละมุง ในจังหวัดชลบุรี ที่ยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ๒) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญในกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม และ ๓) เทศบาลเมืองมาบตาพุด ในจังหวัดระยอง ที่ยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคอย่างมี นัยสำคัญ ทั้งในกรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

ในความหลากหลายต่อการรับมือกับอุบัติเหตุ โดยเฉพาะภัยจากน้ำมันรั่วไหลทางทะเลที่ไม่ทราบ แหล่งที่มา ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายหน่วยงานที่ต้องดูแลประชาชนผู้ได้รับ ผลกระทบในพื้นที่ ได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองในขั้นต้น เพื่อให้มีความพร้อมต่อ การปฏิบัติงานทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังที่ภัยได้ผ่านไปแล้ว รวมถึงการวางแผนทาง ในการเตรียมการป้องกันและประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยปฏิบัติหลัก และหน่วยสนับสนุนการปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการป้องกันและสามารถแก้ไขปัญหาผลกระทบ จากน้ำมันรั่วไหลในทะเลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น กรณีของเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี ที่มีการจัดทำ “แผนปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมันจำเพาะพื้นที่ระดับท้องถิ่น” เป็นของตัวเอง โดยมีการ จัดเตรียมงบประมาณในการบริหารจัดการปัญหาน้ำมันรั่วไหล ซึ่งเป็นงบประมาณของเทศบาลฯ เอง ได้แก่ ๑) งบประมาณที่ใช้ดำเนินการประจำปี โดยเป็นการดำเนินการในรูปแบบระยะก่อนเกิดเหตุ สอดคล้อง ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้จ่ายภายใต้โครงการ ทบทวนแผนปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมันจำเพาะพื้นที่ระดับท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สำหรับบุคลากรในสังกัดเทศบาลเมืองแสนสุข เครือข่ายภาคประชาชน (ผู้ประกอบการ คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครภาคเยาวชน) ฯลฯ เพื่อทบทวนแนวทางการปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการขจัด คราบน้ำมันจำเพาะพื้นที่ระดับท้องถิ่นและเพิ่มพูนความรู้ในงานขจัดคราบน้ำมัน และ ๒) งบประมาณ ที่ใช้ดำเนินการเป็นครั้งคราว เช่น กรณีพบคราบน้ำมันลอยอยู่ในทะเลในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลฯ ระยะทางยาวประมาณ ๒ - ๓ กิโลเมตร เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ฯลฯ ในเหตุการณ์ครั้งนั้น ต้องมี การดำเนินการฉีดพ่นสารชีวภาพย่อยสลายน้ำมันในน้ำทะเลเพื่อเร่งทำความสะอาดสิ่งแวดล้อม โดยได้รับ การสนับสนุนจากท่าเรือแหลมฉบัง มีความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้ประกอบการ อาทิ ความสกปรก ของคราบน้ำมันที่เกิดขึ้นกับอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ โดยผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบต้องเป็นผู้ออก ค่าใช้จ่ายเอง และต้องมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลและสัตว์น้ำในทะเลหลังการขจัดคราบน้ำมัน เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นในคุณภาพน้ำทะเลและอาหารทะเลของพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยบูรพา บริหารจัดการงบประมาณภายใต้โครงการวิจัย จากกรณีอุบัติเหตุกับน้ำมันรั่วไหลในทะเลที่ไม่ทราบแหล่งที่มาของเทศบาล เมืองแสนสุข ที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการขจัดคราบน้ำมันในระดับพื้นที่และมีงบประมาณเป็นของตัวเอง

แต่ทว่า งบประมาณในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ล้วนเป็นค่าใช้จ่ายที่มาจากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ สถาบันทางวิชาการในพื้นที่ หรือการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ข้างเคียงและมีความพร้อม โดยไม่ได้มีการนำงบประมาณจากกองทุนส่วนกลางของประเทศไทย อาทิ กองทุนสิ่งแวดล้อม เข้ามาช่วยเหลือแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ที่พบในต่างประเทศ ได้แก่ กองทุนแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหลทางทะเลในกรณีของ ๑) Exxon Valdez ๒) Deepwater Horizon ๓) Prestige และ ๔) Hebei Spirit

โดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคหลัก ๆ ที่เกือบทุกหน่วยงานนำเสนอ พร้อมมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขนั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๔ มิติ ได้แก่ ๑) มิติด้านข้อกฎหมายเพื่อการจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไขฟื้นฟู และเยียวยา ๒) มิติด้านการป้องกันปัญหาที่แหล่งกำเนิด ๓) มิติด้านวิธีการแก้ไขปัญหาการรั่วไหล การลักลอบทิ้ง และการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม และ ๔) มิติด้านการชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน

ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรค อันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไขฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในมิติข้อกฎหมาย มิติการป้องกันปัญหา มิติวิธีการแก้ไขปัญหา และมิติการชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟู ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแจกแจงรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

๓.๑ กฎหมายเพื่อการจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา

๓.๑.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

ประเทศไทยมีมาตรการจัดการมลพิษจากน้ำมัน แต่มีการบัญญัติตัวบทกฎหมายอย่างกระจัดกระจาย ไม่เป็นระบบ โดยกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันมลพิษจากน้ำมันประกอบด้วย

๑) มาตรการตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ ในมาตรา ๑๑๙ มาตรา ๑๑๙ ทวิ และ มาตรา ๒๐๔

๒) มาตรการตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ ในมาตรา ๓๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๙

๓) มาตรการตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ ในมาตรา ๕๘ โดยบัญญัติว่า หากฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา ๑๔๐ ซึ่งเป็นโทษอาญา ต้องพิสูจน์เจตนา และเจตนารมณ์ของมาตรานี้ ไม่ได้มุ่งเน้นป้องกันมลพิษจากกิจกรรมปิโตรเลียม

๔) มาตรการตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๗๔ และ มาตรา ๗๕

๕) มาตรการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดการมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน และเคมีภัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้ คือ มีแผนจัดการมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน และเคมีภัณฑ์ และแผนปฏิบัติการในการป้องกัน ขจัดมลพิษและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจากมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมันและเคมีภัณฑ์ มีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบตามแผนฯ แต่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในมาตรการนี้ เนื่องจากมาตรการไม่ได้มีลักษณะเป็นมาตรการทางกฎหมาย มีเพียงแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุรั่วไหลของน้ำมันแล้ว และไม่ได้มีการกำหนดแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหล ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญมากที่จะต้องมาก่อนเกิดเหตุ

๓.๑.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

มาตรการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบกิจการในภาคอุตสาหกรรม มีการบัญญัติกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลหลายหน่วยงาน ทั้งในส่วนการประกอบกิจการโรงงาน การดำเนินกิจการในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม การนำเข้าและส่งออกสินค้า และการกำหนดพื้นที่และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ที่ผ่านมา แม้จะมีกฎหมายควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ยังพบข้อจำกัดของกฎหมายและการเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันก็ยังไม่เท่าทันต่อสภาพการณ์ในการดำเนินกิจการ ตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่สะสมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการจัดการมลพิษจากภาคอุตสาหกรรมบางส่วนที่สำคัญ ๆ ในปัจจุบัน ประกอบด้วย

๑) กากและของเสียอุตสาหกรรม

- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรมสามารถประกาศกฎกระทรวงเกี่ยวกับการกำจัดของเสีย สิ่งปนเปื้อนและกากอุตสาหกรรม ห้ามการปล่อยทิ้งน้ำเสียและอากาศเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม แนวทางการมีระบบบำบัดของเสีย ตลอดจนกำหนดระดับเสียงไม่ให้เกินมาตรฐาน

- กฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งบัญญัติกฎหมายไว้รวม ๕ หมวด โดยมีหมวด ๔ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำหนดชนิดและขนาดของโรงงาน กำหนดวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งอื่นใดที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กำหนดคุณสมบัติของผู้ควบคุมดูแล ผู้ปฏิบัติงานประจำ และหลักเกณฑ์การขอขึ้นทะเบียนผู้ควบคุมดูแลสำหรับระบบป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ พ.ศ. ๒๕๔๕

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปนเปื้อนหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. ๒๕๖๖

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การนำสิ่งปนเปื้อนหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกไปจัดการนอกบริเวณโรงงาน พ.ศ. ๒๕๖๖

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การจัดการสิ่งปนเปื้อนหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วภายในบริเวณโรงงาน พ.ศ. ๒๕๖๖

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การขออนุญาต และการอนุญาตให้นำสิ่งปนเปื้อนหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกบริเวณโรงงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และแบบอัตโนมัติผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๖

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง การแจ้งรายละเอียดแสดงการจัดการสิ่งปนเปื้อนหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. ๒๕๖๖

- พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดเกณฑ์ควบคุมวัตถุอันตราย โดยการนำเข้า ผลิต ขนส่ง ใช้งาน การกำจัดและส่งออก ไม่ให้มีผลกระทบต่อมนุษย์ สัตว์ พืช สมบัติหรือสิ่งแวดล้อม โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้แบ่งสารอันตรายออกเป็น ๔ ประเภท เพื่อให้สามารถควบคุมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตราย เพื่อประสานงาน

กับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ในด้านข้อมูลวัตถุดิบอันตรายและสร้างเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนวัตถุดิบอันตราย โดยเฉพาะในมาตรา ๒๐ ที่กำหนดการกำกับดูแลการขนส่งวัตถุดิบอันตราย และให้มีการประกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย ชีวิต หรือทรัพย์สิน โดยมีกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. ๒๕๔๗ นอกจากนี้ กฎกระทรวงกำหนดค่าเสียหายเบื้องต้นจากการขนส่งวัตถุดิบอันตราย พ.ศ. ๒๕๖๗ ยังได้กำหนดการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นเพื่อชดเชยให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายต่อสุขภาพอนามัยและชีวิตจากวัตถุดิบอันตราย

- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่กำหนดรูปแบบการวางและจัดทำผังเมืองทุกระดับ ให้เหมาะสมกับสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบและป้องกันบรรเทาภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น โดยในการจัดทำผังเมืองต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้มีการทบทวนผังเมืองทุกห้าปี

- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการกำหนดพื้นที่ควบคุมมลพิษ กำหนดพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม กำหนดประเภทและขนาดของโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) และ รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental and Health Impact Assessment: EHIA) กำหนดให้มีกองทุนสิ่งแวดล้อม กำหนดให้ผู้ก่อมลพิษจะต้องชดเชย เยียวยา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากแหล่งกำเนิดและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการให้อำนาจพนักงานควบคุมมลพิษตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ และติดตามและรายงานผลคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับล่าสุด) โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดการควบคุมผู้ประกอบการขนส่งตลอดจนผู้รับจ้างกำจัดขยะมูลฝอยและของเสีย และมีการกำหนดเกณฑ์ควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญของส่วนรวมที่เกิดจากกลิ่น แสง รังสี เสียง ความร้อน สารอันตราย ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ควัน ควันพิษ ที่มีผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีการควบคุมดูแลกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตลาด การเก็บรักษา การเก็บขนและสถานที่กำจัดมูลฝอย รวมไปถึงการปล่อยน้ำทิ้งและอากาศเสีย

- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเป็นการดำเนินการด้านขยะมูลฝอย ความสะอาดของบ้านเมืองโดยทั่วไป สถานที่สาธารณะใดถูกปนเปื้อนก็จะทำให้เกิดมลพิษ เช่น ขยะ กลิ่น เหตุเดือดร้อนรำคาญ และทัศนอุจาด (มลพิษภาวะทางสายตา)

- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งมีเนื้อหาของกฎหมายรวม ๑๒ มาตรา โดยเฉพาะการเพิ่มหมวด ๓/๑ การจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยโดยให้อำนาจท้องถิ่นในการจัดการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดแยก เก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการ รวมทั้งกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่น มีอำนาจนำสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยที่จัดเก็บได้ ไปใช้ประโยชน์หรือหาประโยชน์ได้ นอกจากนี้ยังกำหนดบทลงโทษ ผู้ใดดำเนินการกิจการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย โดยมีได้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั่วประเทศไทย เพื่อให้มีขอบเขตการถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีส่วนถ่ายโอนอำนาจที่เกี่ยวข้องกับกรมควบคุมมลพิษที่สำคัญ ๆ ได้แก่ งานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษด้านต่าง ๆ รวมถึงงานการติดตามและตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษ

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ ในมาตรา ๑๑๙ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้หิน กรวด หวาย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิภูลใด ๆ ยกเว้น น้ำมันและเคมีภัณฑ์ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตันเขิน ตกตะกอน หรือสกปรก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในการขจัดสิ่งเหล่านั้นด้วย และในมาตรา ๑๑๙ ทวิ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้น้ำมันและเคมีภัณฑ์หรือสิ่งใด ๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบอันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยอันอาจจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อม หรือเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบดังกล่าว ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษหรือชดใช้ค่าเสียหายเหล่านั้นด้วย

- พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดระบบเกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้า ส่งออกสินค้า เพื่อตรวจสอบคัดกรองสินค้าและเป็นของผิดกฎหมาย รวมถึงการกำหนดโทษทางอาญา หากมีการกระทำความผิด

- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๒) มลพิษอากาศ

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดให้โรงงานต้องติดตั้งเครื่องมือหรือเครื่องอุปกรณ์พิเศษเพื่อรายงานมลพิษอากาศจากปล่องโรงงาน พ.ศ. ๒๕๖๕

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การควบคุมการระบายไอสารอินทรีย์ระเหยจากถัง กักเก็บ พ.ศ. ๒๕๖๕

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การควบคุมการใช้หอเผาทิ้ง พ.ศ. ๒๕๖๕

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การควบคุมการระบายสารอินทรีย์ระเหยจากการซ่อมบำรุง พ.ศ. ๒๕๖๕

๓.๒ การป้องกันปัญหาที่แหล่งกำเนิด

๓.๒.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เป็นมาตรการเชิงป้องกัน เช่น การกำหนดมาตรฐานการออกแบบก่อสร้างท่อ วิธีการปฏิบัติงานบำรุงรักษาท่อ ระบบความปลอดภัย ฯลฯ ปัจจุบันมีเพียงมาตรฐานสากลที่นำมาปรับใช้ในประเทศไทย แต่ยังไม่มีการออกเป็นกฎหมายใช้บังคับ กฎหมายของประเทศไทยที่เป็นข้อจำกัดต่อมาตรการป้องกันมลพิษจากน้ำมันที่แหล่งกำเนิด ประกอบด้วย

๑. กฎกระทรวงว่าด้วยระบบการขนส่งก๊าซธรรมชาติทางท่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดมาตรการป้องกันด้านสิ่งแวดล้อมและการเตรียมการระงับเหตุฉุกเฉินไว้อย่างครอบคลุม แต่จำกัดเพียงท่อก๊าซธรรมชาติ ไม่รวมท่อที่อยู่นอกพื้นที่ชายฝั่งทะเล

๒. พระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งต่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นความรับผิดทางแพ่ง มาตรการรับผิดอย่างเคร่งครัด ต้องจัดหาหลักประกันเพื่อชดเชยค่าเสียหายจากมลพิษน้ำมัน จัดตั้งกองทุน เพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทน แต่ต้องพิสูจน์แล้วในศาล โดยจำกัดเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นภายนอกตัวเรือจากการปนเปื้อน ที่มีผลมาจากการรั่วไหลหรือปล่อยทิ้งของน้ำมันจากเรือ แต่ไม่รวมมลพิษจากท่อขนส่งในทะเลหรือสิ่งติดตั้งอื่นในทะเลที่อาจก่อมลพิษน้ำมันได้

๓.๒.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

ข้อจำกัดทางกฎหมายต่อมาตรการป้องกันมลพิษจากอุตสาหกรรม สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

๑) มาตรการป้องกันเชิงเทคนิค

- รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไม่มีการประเมินผลและปรับเปลี่ยนมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมหลังจากผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำให้ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน และมีมาตรการไม่เพียงพอต่อการป้องกันและแก้ไขมลพิษที่จะเกิดขึ้น

- ขาดการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจสอบเพื่อช่วยควบคุมผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการบำบัดของเสียในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งในด้านมลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศ ด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในโรงงานทุกจำพวก อาทิ การติดตั้งระบบตรวจสอบการระบายมลพิษอากาศจากปลายปล่องแบบอัตโนมัติต่อเนื่องเพื่อเชื่อมข้อมูลไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรมและเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนรับทราบ

๒) มาตรการป้องกันเชิงข้อมูล

การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการประกอบกิจการโรงงาน แต่ละแห่ง แม้ว่าตามระเบียบกระทรวงอุตสาหกรรมว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการพิจารณาออกใบรับแจ้งการประกอบกิจการโรงงาน ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและใบอนุญาตขยายโรงงาน ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗ จะกำหนดให้การประกอบกิจการต้องมีการปิดประกาศให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบข้อมูลโครงการก่อน แต่มีข้อจำกัด คือ มีเพียงการกำหนดให้หน่วยงานรัฐปิดประกาศสำหรับการประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ ๒ และที่ ๓ เพียง ๗ วัน หรือ ๑๕ วัน แล้วแต่กรณี โดยไม่ได้มีการกำหนดให้มีการจัดเวทีประชาคม หรือจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย จึงทำให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียของโครงการไม่สามารถรับทราบข้อมูลและเข้าใจได้อย่างเพียงพอที่จะแสดงความคิดเห็นและนำมากำหนดให้เป็นมาตรการป้องกันผลกระทบต่อ

กรณีการลักลอบนำเข้าขยะ ของเสีย หรือกากอุตสาหกรรมมาจากต่างประเทศ แม้ว่ากรมศุลกากรจะมีระบบการเฝ้าระวังและตรวจสอบการสำแดงสินค้า แต่ยังมีกรณีสำแดงสินค้าเท็จอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการควบคุมสินค้าที่ไม่มีระบบตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีมลพิษทางอากาศ ยังไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลมลพิษจากปลายปล่องในโรงงานทุกจำพวก มีแต่เพียงโรงงานบางจำพวกเท่านั้นที่มีกฎหมายกำหนดให้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้ และยังไม่มี การจัดข้อมูลส่งให้ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าตรวจสอบได้ หรือเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อร่วมกันเฝ้าระวัง รวมถึงไม่มีระบบแจ้งเตือนประชาชนอัตโนมัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุจากอุตสาหกรรม ทั้งสารเคมีที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนสิ่งแวดล้อม และวิธีปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงผลกระทบเหล่านั้น

๓) มาตรการป้องกันเชิงปฏิบัติและการใช้บังคับกฎหมาย

กรณีเจ้าพนักงานประจำท้องที่ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ใช้อำนาจในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ โดยการออกคำสั่งทางปกครอง ก็ยังมีข้อจำกัด เพราะว่าเจ้าพนักงานต้องออกคำสั่งตามที่กฎหมายกำหนด โดยต้องออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการดำเนินการแก้ไขผลกระทบ แต่พบเห็นบ่อยครั้งว่าผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง จึงเป็นอุปสรรคในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต รวมถึงการดำเนินการเชิงป้องกันไม่ให้เกิดการประกอบกิจการนั้น ๆ เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังรวมถึงปัญหาที่เจ้าพนักงานในท้องที่ไม่สามารถออกคำสั่งให้ปิดโรงงานได้ เนื่องจากเป็นอำนาจของปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

บทกำหนดโทษและความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองไม่สูงเพียงพอและไม่ครอบคลุมการประกอบกิจการที่ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ทำให้เกิดการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและไม่รับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาผลกระทบและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ซึ่งหน่วยงานรัฐต้องรับผิดชอบแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูผลกระทบนั้นด้วยงบประมาณของรัฐก่อน

๓.๓ วิธีการแก้ไขปัญหาการรั่วไหล การลักลอบทิ้ง และการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

๓.๓.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

การใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมัน (Dispersant) ฉีดพ่นลงไปเพื่อลดแรงตึงผิวของน้ำมันที่ลอยในทะเล จะทำให้น้ำมันรวมกับสารเคมี กระจายตัวกลายเป็นหยดหรือละอองน้ำมัน (Oil Droplet) จมลงสู่ใต้ทะเล ถ้าหากทะเลมีความลึกเพียงพอและประกอบด้วยคลื่นลมแรง แยกที่เร็วจะย่อยสลายละอองน้ำมันได้หมดไม่กระทบกับสัตว์และพืชทะเล อย่างไรก็ตาม หากใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมันใกล้ฝั่งมีระยะไม่เกิน ๕ กิโลเมตร และระดับน้ำทะเลไม่ลึกมากเพียงพอ จะเกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่อระบบนิเวศในทะเล ระบบนิเวศชายฝั่ง และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมันในระยะยาว เนื่องจากคราบน้ำมันไม่ได้ถูกกำจัดให้หายไปจริง แต่จะทำให้ละอองน้ำมันถูกย่อยสลายไม่ทัน และมันจะจับตัวกลายเป็นก้อนของน้ำมันเหลว (Sedimentation) จมลงใต้ทะเล ซึ่งจะไปปกคลุมหญ้าทะเล หรือปะการัง หรือไปปกคลุมสัตว์ทะเลได้ และเมื่อเวลาผ่านไปประมาณ ๑ สัปดาห์หรือมากกว่านั้น มันอาจจะพัดเข้าฝั่งจนกลายเป็นก้อนน้ำมันเหนียว (Tar Ball) ขนาดเล็กจำนวนมาก สร้างความสกปรกให้ชายหาดและแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยหากสัตว์น้ำกินเข้าไป ก็จะส่งผลกระทบต่อชีวิต และเป็นการสะสมสารพิษในร่างกายของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำวัยอ่อน แพลงก์ตอนสัตว์ เพราะว่าสารโลหะหนัก สารกำมะถัน และสารก่อมะเร็ง (Polycyclic Aromatic Hydrocarbons : PAHs) ที่ยังอยู่ในละอองน้ำมัน คือ สารอันตรายที่จะกระทบต่อห่วงโซ่อาหารมาสู่มนุษย์ผู้บริโภคได้

การรั่วไหลของน้ำมันดิบในจังหวัดระยองครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และ ๒๕๖๕ และในจังหวัดชลบุรี ครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ล้วนมีสาเหตุหลักมาจาก ความเสียหายจากท่ออ่อนรับส่งน้ำมัน (Floating Hoses) ซึ่งผู้ประกอบการที่เป็นผู้ก่อกมลพิษต่างก็พบว่า ท่ออ่อนรับส่งน้ำมันไม่ได้มีอายุการใช้งานได้อย่างยาวนาน ๓ - ๕ ปี แบบในสมัยก่อน และการตรวจสอบท่ออ่อนรับส่งน้ำมันเป็นประจำก็ไม่สามารถรับประกันได้ว่าท่ออ่อน เหล่านั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา โดยจะไม่เกิดการฉีกขาดหรือแตกระหว่างการใช้งาน

เนื่องจาก สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ยังไม่ได้กำหนด ให้กิจการประเภทโรงกลั่นน้ำมันหรือท่าเรือที่มีทุ่นรับน้ำมันหรือจุดขนถ่ายน้ำมัน ต้องจัดทำรายงานทบทวน การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Post EIA Evaluation) เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบ อย่างน้อยทุก ๆ ๕ ปี เพราะโรงกลั่นน้ำมันและท่าเรือที่มีทุ่นรับน้ำมันหลายแห่งเปิดดำเนินการมาหลายสิบปีแล้ว แต่ยังไม่มีการทบทวนมาตรการ EIA แต่อย่างใด หาก สผ. มีการบังคับให้กิจการเหล่านี้ทำ Post EIA Evaluation ก็จะทำให้มาตรการป้องกันและลดผลกระทบมีความปลอดภัยมากขึ้น รวมไปถึงหลักการป้องกันไว้ก่อนที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเทคโนโลยีการตรวจสอบ - การซ่อมบำรุง - การเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และไม่ต้องสร้างความเสี่ยงให้กับฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ ผ่านการแก้ไขปัญหาการรั่วไหลของน้ำมันลงทะเล ซึ่งที่ผ่านมา ไม่มีครั้งใดที่เกิดการฟื้นฟูเยียวยาได้จริงแม้แต่ครั้งเดียว ซึ่งหลักการป้องกันไว้ก่อนที่ต้องกระทำ ได้แก่

- ๑) การเพิ่มความถี่การตรวจสอบท่ออ่อนที่เชื่อมต่อระหว่างทุ่นรับน้ำมันกับเรือขนส่งน้ำมัน
- ๒) การเพิ่มความถี่การตรวจสอบท่ออ่อนที่เชื่อมต่อระหว่างทุ่นรับน้ำมันกับท่อแข็งใต้ทะเล
- ๓) การเพิ่มความถี่ในการตรวจสอบท่อแข็งใต้ทะเล
- ๔) การสำรวจภายในท่อแข็ง - ภายนอกท่อแข็งด้วยอุปกรณ์การตรวจสอบโดยกระสวยอัจฉริยะ (Intelligent Pigging) และโดยหุ่นยนต์สำรวจใต้น้ำ Remotely Operated Underwater Vehicle (ROV)
- ๕) การเปลี่ยนท่ออ่อนทุก ๑ - ๒ ปีแทนที่จะเป็นทุก ๓ หรือ ๕ ปี
- ๖) การเปลี่ยนอุปกรณ์เปิด-ปิดวาล์วน้ำมันที่ทุ่นรับน้ำมันให้เป็นระบบอัตโนมัติร้อยละ ๑๐๐ แทนที่ระบบกึ่งอัตโนมัติหรือระบบที่ต้องใช้มนุษย์ควบคุมร้อยละ ๑๐๐ ในแบบดั้งเดิม
- ๗) การใช้ทุ่นกักน้ำมัน (Oil Boom) ล้อมเรือระหว่างการขนถ่ายน้ำมันให้ได้ร้อยละ ๑๐๐ บริเวณรอบทุ่นรับน้ำมัน (SBM หรือ จุดขนถ่ายน้ำมัน (SPM) และการล้อมทุ่นกักน้ำมันให้ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่งในบริเวณท่าเรือรับน้ำมัน (Jetty) เพื่อป้องกันการรั่วไหลระหว่างการขนถ่ายน้ำมัน
- ๘) การซ้อมรับมือน้ำมันรั่วในกรณีเลวร้ายที่สุด (Worst - Case Scenario) โดยเน้นการใช้ ทุ่นกักน้ำมัน (Boom) ร่วมกับตัวดูดคราบน้ำมัน (Skimmer) ไปกักเก็บไว้ในเรือเพื่อนำขึ้นสู่ฝั่งไปกำจัดต่อไป แทนที่จะใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมัน (Dispersant) ซึ่งก่อปัญหาในทะเลน้ำตื้นและชุมชนที่อยู่โดยรอบในระยะยาว
- ๙) เมื่อเกิดอุบัติเหตุน้ำมันรั่วไหล ต้องใช้ทุ่นกักน้ำมัน (Boom) ร่วมกับตัวดูดคราบน้ำมัน (Skimmer) ไปกักเก็บไว้ในเรือ เพื่อนำขึ้นสู่ฝั่งไปกำจัดต่อไป แทนที่จะใช้สารเคมีสลายคราบน้ำมัน (Dispersant) ซึ่งก่อปัญหาในทะเลน้ำตื้นและชุมชนที่อยู่โดยรอบในระยะยาว และต้องมีการเปิดเผยขั้นตอน การจัดการคราบน้ำมันต่อสาธารณชนทุกครั้งที่เกิดอุบัติเหตุ

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การจัดทำแผนที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลของประเทศไทย แบบบูรณาการ ยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในประเทศไทย แม้ว่าแผนที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเล ของประเทศไทยที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจัดทำนั้น มีการบ่งบอกถึง “ฐานข้อมูลความอ่อนไหว ต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเลไทย” แต่ยังคงขาด “ฐานข้อมูลความอ่อนไหวต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย”

โดยหลักปฏิบัติทั่วไป เมื่อเกิดคราบน้ำมันในทะเล คณะผู้บัญชาการเหตุการณ์จะจัดลำดับความสำคัญในการบริหารจัดการต่อคราบน้ำมันในทะเล โดยพิจารณาจากพื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจกำหนดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ เนื่องจากทรัพยากรที่มี เครื่องมือและบุคลากรมีอยู่อย่างจำกัด แต่พื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลของประเทศที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจัดทำมานั้น ในรายละเอียดมีข้อมูลที่สำคัญต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเลเพียงด้านเดียว ซึ่งยังขาดข้อมูลที่สำคัญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และข้อมูลสำคัญด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงอาจทำให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์จัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติได้ไม่เหมาะสม และอาจสร้างความเสี่ยงต่อระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เรื่องนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากระบวนการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลของประเทศไทยแบบบูรณาการ ที่ประกอบด้วยข้อมูลในมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

๓.๓.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

แนวทางตามหลักสากล สำหรับบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการปลดปล่อยมลพิษ ดังนี้

๑) เปลี่ยนไปใช้แหล่งพลังงานสะอาดทดแทนพลังงานจากเชื้อเพลิงประเภทฟอสซิล ปัจจุบันยังมีโรงงานจำนวนมากที่ยังใช้ถ่านหินและปิโตรเลียมเป็นแหล่งพลังงานหลัก ทั้ง ๆ ที่แหล่งพลังงานเหล่านี้ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสภาวะโลกร้อน ดังนั้นการแก้ปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เห็นผลที่สุด คือ การเปลี่ยนไปใช้แหล่งพลังงานสะอาด อาทิ พลังงานลม และพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งมีข้อดี คือ พลังงานลม และพลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานสะอาด และสามารถหมุนเวียนได้อย่างสมบูรณ์ แตกต่างจากถ่านหินและปิโตรเลียมเนื่องจากไม่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์ ฯลฯ ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ด้วยเหตุนี้พลังงานลมและแสงอาทิตย์จึงเป็นส่วนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบพลังงานที่เป็นมิตรกับโลกมากขึ้น

๒) ควบคุมแหล่งกำเนิดด้วยระบบควบคุมมลพิษและเทคโนโลยีที่ดีที่สุด (Best Available Technology: BAT) ผู้ประกอบการสามารถติดตั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วย ตัวอย่างเช่น การติดตั้งระบบบำบัดมลพิษทางอากาศเพื่อดักจับมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมก่อนจะปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ ระบบเหล่านี้จะต้องใช้เทคโนโลยีที่ดีที่สุดให้สามารถกำจัดอนุภาคก๊าซพิษ และสารอันตรายอื่น ๆ ออกจากโรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ที่มีความสามารถบำบัดน้ำเสียให้ได้มาตรฐานก่อนปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม การปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียว การสร้างกำแพงกันเสียงเพื่อป้องกันเสียงรบกวน สำหรับกลุ่มโรงงานที่มี “ปล่องแฟลร์ (Flare)” หรือ “หอเผาสูง” ปล่อยควันดำออกมาเป็นประจำ ควรติดตั้งระบบหอเผาทิ้งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือ “Enclosed Ground Flare” เพื่อลดปัญหาการร้องเรียนและลดการปลดปล่อยสารก่อมะเร็งสู่บรรยากาศ

๓) ใช้เทคโนโลยีในการรีไซเคิลและจัดการของเสีย จะช่วยให้โรงงานลดปริมาณขยะด้วยการหมุนเวียนใช้เป็นวงจร ซึ่งทำให้สินค้าแต่ละชิ้นที่ผลิตออกมา ถูกนำไปใช้งานได้ยาวนานและคุ้มค่ายิ่งขึ้น

๔) เลือกว่าวัตถุดิบปลอดภัยในการผลิตสินค้า

๕) การเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ในกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ตัวอย่างเช่น การใช้วัสดุจากธรรมชาติแทนที่วัสดุสังเคราะห์ เช่น ไม้ไผ่ ฝ้าย ไม้ ฯลฯ ซึ่งสามารถย่อยสลายทางชีวภาพได้ และไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

๖) หลีกเลี้ยงสารเคมีอันตรายในกระบวนการผลิตสินค้า เช่น ตะกั่ว แคดเมียม โครเมียม ฯลฯ โดยสารเคมีเหล่านี้ อาจทำให้เกิดปัญหาทั้งในมิติด้านสุขภาพของพนักงาน และมิติด้านสิ่งแวดล้อม

๗) ใช้บรรจุภัณฑ์สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว ฯลฯ ที่ผ่านการผลิตให้สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ หรือเลือกใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลใช้ใหม่ได้

๘) ติดตามตรวจสอบมลพิษที่ปล่อยออกมาจากแหล่งกำเนิด ทั้งคุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำทั้งทางของเสียอุตสาหกรรม เสียง และความสั่นสะเทือน และมีกรรงานผลโดยห้องปฏิบัติการที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานราชการ เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎหมายที่ให้หน่วยงานอนุญาตพิจารณาอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง รวมทั้งปฏิบัติตามมาตรการในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) พิจารณา หรือในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย (Environmental and Safety Assessment: ESA) ที่ส่งให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมพิจารณาทุกปี

๓.๔ การชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน

๓.๔.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายการชดเชยค่าเสียหายเพียงทางแพ่งเท่านั้น ยังไม่มีระบบกองทุนเพื่อรับผิดชอบทางแพ่ง หรือรองรับกรณีที่เกิดความเสียหาย และยังมีระบบประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก รวมถึงยังไม่มีระบบการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการฟื้นฟูเยียวยาผลกระทบจากน้ำมัน ประกอบด้วย

๑. ตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๕๙ กำหนดให้มีการชดเชยค่าเสียหายแต่ชดเชยเพียงความเสียหายต่อสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ไม่มีการกล่าวถึงการชดเชยความเสียหายทางร่างกายและทรัพย์สินของเอกชน จึงไม่สามารถนำมาใช้กับกิจการปิโตรเลียมได้

๒. ตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๗๕ กำหนดให้ ผู้รับสัมปทานต้องป้องกันและบำบัดป้องกันการรั่วไหลของปิโตรเลียมที่เกิดจากน้ำมัน หากไม่ดำเนินการหรือดำเนินการล่าช้าให้หน่วยงานรัฐเข้าดำเนินการโดยผู้รับสัมปทานเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย และมุ่งเน้นโทษทางอาญาโดยไม่มุ่งเน้นความรับผิดทางแพ่ง ทั้งค่าเสียหายและค่าดำเนินการฟื้นฟูให้สภาพแวดล้อมกลับมาอยู่ในสภาพเดิม

๓. ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๙๖ (ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๓๘) มาตรา ๙๗ และกองทุนสิ่งแวดล้อม มาตรา ๒๒ และ มาตรา ๒๓

๔. ตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการแจ้ง การอนุญาตและอัตราค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการประกอบกิจการน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๕๖ เรื่องการทำประกันภัย แต่ไม่รวมการทำประกันภัยรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้น

๕. ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งเกี่ยวกับมลพิษน้ำมัน คือ พระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งเพื่อความปลอดภัยจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ แต่มีข้อจำกัดคือ กำหนดความรับผิดเฉพาะมลพิษที่มาจากเรือขนส่งทางเรือ ไม่รวมการขนส่งทางท่อ และในการดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดี กำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งไม่สะดวกต่อการดำเนินการฟ้องร้อง

๖. ในส่วนของระบบกองทุนฟื้นฟูเยียวยา พระราชบัญญัติการเรียกเงินสมทบเข้ากองทุนระหว่างประเทศเพื่อชดเชยความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งเพื่อชดเชยความเสียหายจากมลพิษน้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีข้อจำกัดเช่นเดียวกัน คือ กำหนดความรับผิดเฉพาะมลพิษที่มาจากการขนส่งทางเรือ ไม่รวมการขนส่งทางท่อ

๓.๔.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูมลพิษจากอุตสาหกรรมในประเทศไทยจากการศึกษาพบว่ายังมีปัญหาในการบังคับใช้ ดังนี้

๑. กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายและการฟื้นฟูการปนเปื้อนมลพิษปัจจุบันไม่มีระบบกองทุนและการประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอก เพื่อรับผิดต่อบุคคล ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดโดยนำเงินจากกองทุนหรือการรับประกันภัยใช้จ่ายหรือดำเนินการได้โดยไม่ผลักรงให้หน่วยงานรัฐต้องดำเนินการและเสียค่าใช้จ่ายไปก่อน ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากมลพิษ

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ไม่มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือมีบทกำหนดโทษในอัตราที่สูงมากเพียงพอ เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิด

๓. ในส่วนการแก้ไขฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการฟื้นฟูให้มีความชัดเจน รวมถึงกระบวนการติดตามการฟื้นฟูและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการฟื้นฟูเพื่อให้บรรลุผลในการแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ

๔. เมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดี ทั้งกรณีข้อพิพาทระหว่างเอกชนและเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนแล้ว กฎหมายไม่ได้บัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทั้งในศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ทำให้การพิจารณาคดีอาจไม่ครบถ้วนรอบด้านเพียงพอ รวมถึงการกำหนดค่าเสียหายและการกำหนดหน้าที่ให้แก่ผู้ต้องกระทำการขจัดมลพิษและฟื้นฟูให้เป็นไปตามหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ อันมีลักษณะเฉพาะของคดีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกัน แก้ไข เยียวยาปัญหาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้

อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูเยียวยาต่อผู้ได้รับผลกระทบที่เกิดจากมลพิษจากอุตสาหกรรมที่มีกฎหมายเข้าไปเกี่ยวข้อง กำกับดูแล และสามารถบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ได้รับผลกระทบมีรายละเอียดดังนี้

๑) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในมาตรา ๘๖ ที่บัญญัติไว้ว่า แหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใด ๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ไม่ว่าจะการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของ หรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่มีหลักฐานได้ว่ามลพิษเช่นว่านั้นเกิดจาก “เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อม ในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น” ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่งหมายความว่าความรวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

๒) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในมาตรา ๙๗ ที่บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการทำลาย หรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น

๓) ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดจงใจ หรือประมาทเลินเล่อกระทำการต่อบุคคลโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้สินไหมเพื่อการนั้น

บทที่ ๔

ข้อสังเกตของคณะกรรมการธิการ

จากผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติเพื่อพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล รวมถึงกรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ของคณะกรรมการธิการ การที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร มีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

๔.๑ กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

๔.๑.๑ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

๑) มิติของมาตรการป้องกัน

กรมเจ้าท่า

(๑) ควรมีข้อกำหนดเรื่องการสร้างท่อและใช้ประโยชน์ท่อ และมีข้อกำหนดในกฎหมายรอง ถึงลักษณะการดำเนินการด้านวิศวกรรมในเรื่องการออกแบบ การวางท่อ การก่อสร้าง บำรุงรักษา และระบบความปลอดภัย รวมถึงแผนฉุกเฉินที่เตรียมการไว้ล่วงหน้าหากเกิดเหตุอันตราย คล้ายกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบขนส่งก๊าซธรรมชาติทางท่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ แต่ขยายให้ครอบคลุมท่อขนส่งในทะเล

(๒) ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานให้ทำงานร่วมกันในเรื่องการควบคุมดูแลท่อขนส่งปิโตรเลียมและการดำเนินการตามแผน

๒) มิติของมาตรการฟื้นฟูเยียวยา

กรมเจ้าท่า และกรมควบคุมมลพิษ

(๑) ควรใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยให้ผู้ที่ดำเนินงานท่อหรือเจ้าของกิจการต้องมีหน้าที่รับผิดชอบค่าเสียหาย หากไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายได้ ให้นำเงินสมทบหรือมีการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและการประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกมาช่วยเหลือ เยียวยาผลกระทบให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่รวดเร็ว

(๒) อาจใช้กองทุนสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยแก้ไขเพิ่มเติมวัตถุประสงค์เรื่องการชดเชยค่าเสียหายจากมลพิษน้ำมัน ซึ่งจัดเก็บจากค่าภาคหลวง ภาษีปิโตรเลียม หรือผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษจากผู้รับสัมปทาน โดยไม่ต้องจัดตั้งกองทุนขึ้นมาใหม่

๓) มิติของมาตรการใช้บังคับกฎหมาย

กรมเจ้าท่า และกรมควบคุมมลพิษ

ควรนำมาตรการป้องกันมาใช้บังคับโดยขยายขอบเขตให้กว้างออกไปครอบคลุมทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง ไหล่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เพื่อป้องกันและรองรับการพัฒนาปิโตรเลียมในอนาคต โดยพิจารณาจากแผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๙ เนื่องจากปัจจุบันบังคับใช้เพียงในราชอาณาจักร ซึ่งหมายความเฉพาะเพียงทะเลอาณาเขตเท่านั้นที่มีอำนาจอธิปไตย

๔.๑.๒ ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการป้องกัน แก๊ส และฟิ่นฟู อนุรักษ์น้ำมันรั่วไหลทางทะเล

๑) หลักการของร่างกฎหมาย ในส่วนความรับผิดชอบและการชดเชยค่าเสียหายจากมลพิษน้ำมัน

(๑) กำหนดกรอบความเสียหาย ความรับผิดชอบ การกำหนดการชำระค่าสินไหมทดแทน กองทุน แผนฉุกเฉินเตรียมการและระงับเหตุระดับชาติ ต้องครอบคลุมในทะเลและบนบกด้วย

(๒) ความรับผิดชอบต้องครอบคลุมการขจัดมลพิษ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินของบุคคล การสูญเสียการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพ รายได้จากทรัพย์สินที่เสียหาย รวมถึงรายได้จากทรัพยากร เป็นต้น การอ้างเหตุไม่ต้องรับผิดชอบได้เพียงเฉพาะค่าใช้จ่าย อันเกิดจากเหตุสุดวิสัย สงคราม และการกระทำหรือละเว้นกระทำการของบุคคลที่สาม โดยให้มีกลไกการยื่นคำร้องเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบขอรับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายอันเกิดจากความรับผิดชอบนั้นด้วย

(๓) กระบวนการประเมินความเสียหาย ต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนที่ดูแลและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้ข้อมูลและหลักฐานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมก่อนและหลังเกิดเหตุการณ์ และประชาชนมีสิทธิเสนอแนวทางการฟื้นฟู และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อทางเลือกและดำเนินการจัดทำแผนสำหรับการฟื้นฟู หรือจัดทำทรัพยากรธรรมชาติให้เทียบเท่าเดิม การประเมินความเสียหายและมาตรการติดตามการดำเนินการฟื้นฟูดังกล่าว หน่วยงานรัฐต้องพัฒนาและดำเนินการ ผ่านการจัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะอย่างมีความหมาย เพื่อนำเสนอแผนพร้อมทั้งนำข้อคิดเห็นที่ได้ไปปรับปรุงการประเมินความเสียหายและแผนฟื้นฟู ให้บรรลุผลภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลก่อนและหลังผลการรับฟังความคิดเห็นด้วย

(๔) กองทุนจะต้องมีส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับการขจัดมลพิษ ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนฟื้นฟู ส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินการที่ไม่ได้รับการชดเชยและอยู่นอกความรับผิดชอบทางแพ่ง รวมทั้งมีการกำหนดขั้นตอนของการเรียกร้องและนำเงินจากกองทุนมาใช้จ่าย โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรเงินมาใช้สำหรับโครงการฟื้นฟู และสามารถนำเงินจากกองทุนมาสนับสนุนโครงการฟื้นฟูที่จัดทำขึ้นโดยชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้

(๕) การประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเพื่อชำระค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุแต่ละครั้ง อันเกิดต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากค่าสินไหมทดแทนจากการประกันภัยไม่เพียงพอ ให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนที่ขาด

(๖) การดำเนินคดี เขตอำนาจศาลครอบคลุมทั้งศาลแพ่งแผนกคดีสิ่งแวดล้อม ศาลปกครองแผนกคดีสิ่งแวดล้อม และศาลจังหวัดสถานที่เกิดเหตุ โดยให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามคำแนะนำ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

๒) หลักการของร่างกฎหมาย ในส่วนการกำหนดให้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน แก๊สเยียวยา และฟิ่นฟูมลพิษจากน้ำมัน ไม่ขัดกับกฎหมายฉบับนี้

๓) หลักการของร่างกฎหมาย ในส่วนการป้องกันและการขจัดมลพิษ

(๑) การกำหนดระบบการตรวจสอบและทบทวนมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น ระบบต่อความเชื่อมโยงวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ และการกำหนดระยะเวลาที่ต้องมีการทบทวนมาตรการและการเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว

รวมทั้ง มีข้อกำหนดมาตรฐานทางเทคนิคของอุปกรณ์ อาทิ การกำหนดมาตรฐานการออกแบบก่อสร้างท่อ วิธีการปฏิบัติงานบำรุงรักษาท่อ และระบบความปลอดภัย

(๒) การฝึกอบรมการป้องกันมลพิษจากน้ำมันทั้งทางทะเล ระบบท่อ และบนบก

(๓) การกำหนดระบบการวางแผนฉุกเฉินเตรียมการ และระงับเหตุระดับชาติ

(๔) การขจัดมลพิษ หมายถึง ให้มีการกำหนดหน่วยงานเฉพาะสำหรับการดำเนินการขจัดมลพิษ เพื่อให้มีเอกภาพในการดำเนินการอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งมีอำนาจสูงสุด (Overrule) ในการดำเนินการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดมลพิษ

(๕) การกำหนดระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินการขจัดมลพิษ ให้มีคณะกรรมการโดยมีประชาชนและผู้แทนชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเป็นกรรมการติดตามการดำเนินการฟื้นฟู โดยกำหนดให้มีการรายงานข้อมูลความคืบหน้าของการฟื้นฟูต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ และให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลเพื่อติดตามสิ่งแวดล้อมด้วย

(๖) การจัดทำข้อมูลพื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมันในทะเลของประเทศไทยแบบบูรณาการ โดยรวบรวมข้อมูลที่สำคัญให้ครบทุกด้าน ได้แก่ ฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล ฐานข้อมูลด้านสังคมของพื้นที่ ฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ และฐานข้อมูลด้านอื่นๆที่จำเป็นเพื่อทำความเข้าใจพื้นที่อ่อนไหวต่อคราบน้ำมัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์สามารถจัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อไป และสามารถลดผลกระทบด้านความเสี่ยงต่อระบบสิ่งแวดล้อม ระบบสังคม และระบบเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน

(๗) ค่าปรับทางปกครอง ส่วนหนึ่งปรับเพื่อนำเข้ารัฐ ส่วนหนึ่งเพื่อนำเข้ากองทุนรับผิดชอบต่อเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล

(๘) ความรับผิดชอบทางอาญา ควรกำหนดความผิดฐานประมาทโดยจงใจ และประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้เกิดความเสียหายแตกต่างกันไปตามพฤติการณ์ เพื่อป้องกันการลักลอบกระทำ ความผิด และให้ผู้ประกอบกิจการดำเนินการตรวจสอบป้องกันไม่ให้เกิดเหตุอยู่เสมอ

(๙) ความรับผิดชอบทางแพ่ง ให้เป็นไปตามหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัด และพิจารณาตามความเสียหายที่เกิดขึ้นรวมทั้งพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยกำหนดขอบเขตความรับผิด ผู้ที่ต้องรับผิด ประเภทความเสียหายที่ต้องรับผิด วงเงินที่ต้องอยู่ในความรับผิด รวมถึงกรณีที่ไม่มีการจำกัดความรับผิดด้วย

๔.๒ กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงาน ในการแก้ไขปัญหาตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันและร่างกฎหมายที่มีการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมาย

๑) ข้อเสนอแนะการใช้กฎหมายเดิมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ

กรมควบคุมมลพิษ และกรมโรงงานอุตสาหกรรม

มาตรการบังคับใช้กฎหมาย

- เจ้าพนักงานต้องปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งในกรณีการออกใบอนุญาต การออกคำสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไข และการเพิกถอนใบอนุญาต กรณีที่ผู้ก่อมลพิษไม่สามารถแก้ไขหรือมีการละเลยการแก้ไข รวมถึงกรณีที่มีการแก้ไขหลายครั้งจนคาดหมายได้ว่า ผู้ก่อมลพิษจะไม่สามารถแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เจ้าพนักงานต้องมีความเข้มงวดในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น และต้องดำเนินคดีในทุกกรณีที่ทำได้ไม่มีข้อยกเว้น

๒) ข้อเสนอแนะด้านการปรับปรุงกฎหมายเดิมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๑) กรมควบคุมมลพิษ และกรมโรงงานอุตสาหกรรม

มาตรการป้องกัน :

ต้องกำหนดให้มีการประเมินผลด้านการรองรับมลพิษของพื้นที่ (Carrying Capacity) ทุก ๕ ปี หากเป็นกรณีพื้นที่อุตสาหกรรมเดิมหรืออุตสาหกรรมที่มีความหนาแน่น ให้เพิ่มความถี่ในการประเมินมากขึ้น คือ น้อยกว่า ๕ ปีลงไป

มาตรการฟื้นฟูเยียวยา :

- ต้องใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยให้ผู้ที่ดำเนินงานหรือเจ้าของกิจการมีหน้าที่ต้องวางหลักประกันการฟื้นฟูและจัดทำประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ก่อนการได้รับอนุญาตประกอบกิจการ และเมื่อเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและมีผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ดำเนินงานหรือเจ้าของกิจการต้องรับผิดชอบค่าเสียหาย หากในกรณีที่ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายได้ให้นำเงินจากการวางหลักประกันการฟื้นฟูและการประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกมาช่วยเหลือเยียวยาผลกระทบ ให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่รวดเร็ว

- ต้องจัดตั้งกองทุนส่วนกลางเพื่อเยียวยาความเสียหายและใช้ในการดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากอุตสาหกรรมในเบื้องต้น รวมถึงใช้ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในกรณีที่ยังไม่พบผู้กระทำ ความผิด เช่น การจัดการกากอุตสาหกรรมที่ถูกลักลอบทิ้ง ฯลฯ

(๒) กรมโรงงานอุตสาหกรรม

- แก้ไขปรับปรุงบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดให้สูงขึ้น ทั้งโทษปรับทางอาญา และโทษจำคุก รวมถึงค่าปรับทางแพ่งและทางปกครอง ส่วนการกำหนดอัตราโทษปรับให้คำนวณจากสัดส่วนกำไรของการประกอบกิจการ และกำหนดโทษปรับนิติบุคคลในอัตราสูงกว่าบุคคลธรรมดา เพื่อความเหมาะสม และเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ หากเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ให้กำหนดโทษปรับเป็นสองเท่า เพื่อความจำเป็นในการป้องกันมิให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานกระทำความผิด

- เร่งประกาศใช้บังคับ “ร่างกฎหมายว่าด้วยการรายงานการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ พ.ศ.” ซึ่งจัดทำโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้โรงงาน รายงานข้อมูลปริมาณการผลิต การครอบครอง การใช้สารเคมี รวมถึงประเมินปริมาณการปลดปล่อยสารเคมี หรือสารมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และการเคลื่อนย้ายสารเคมีหรือสารมลพิษออกนอกบริเวณโรงงาน เพื่อควบคุมปริมาณการปลดปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม และควรออกกฎหมายว่าด้วยการจัดทำ “ทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollution Release and Transfer Register)” หรือ “PRTR” เพื่อให้ประชาชนทราบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ การผลิตหรือการปลดปล่อยสารเคมีอันตรายของโรงงานที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของตน และพัฒนาเป็นระบบออนไลน์เพื่อตรวจสอบข้อมูลมลพิษแบบต่อเนื่องตลอดเวลา (Real - Time) ในอนาคต เพื่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

- ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดเป็นมาตรฐานกลาง เพื่อใช้ในการจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน โดยให้กำหนดครอบคลุมโรงงานทุกจำพวก และไม่ยกเว้นการจัดรับฟังความคิดเห็นเมื่อโครงการใดได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามกฎหมายอื่น

- ปัจจุบัน กระทรวงอุตสาหกรรมได้เสนอ “ร่างพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ ..) พ.ศ.” แก้ไขบทกำหนดโทษให้รุนแรงมากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม และลักลอบปล่อยมลพิษ และให้มีการจัดตั้งกองทุนภายในกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อให้โรงงานมีการวางหลักประกัน และใช้ในการแก้ไขปัญหามลพิษหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงาน รวมถึงการกำหนดให้รัฐสามารถสั่งการโรงงานภายหลังที่ถูกปิดไปแล้ว ไม่ให้ก่อความเสียหายต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม หากร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับ จะมีผลเป็นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม ได้มีประสิทธิภาพขึ้น อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังขาดการบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม และการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการตัดสินใจซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ในพื้นที่ที่อาจเกิดผลกระทบจากการประกอบกิจการ ซึ่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมควรจะบัญญัติกระบวนการมีส่วนร่วมและการจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ที่กล่าวมา ไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก่อนมีการบังคับใช้ในอนาคต

- ปัจจุบัน กรมโรงงานอุตสาหกรรมยังได้เสนอ “ร่างพระราชบัญญัติจัดการกากอุตสาหกรรม พ.ศ.” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดการกากอุตสาหกรรม ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และซากรถยนต์ ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการจัดการรวบรวม คัดแยก ขนส่ง ทำลาย เพื่อป้องกันและปกป้องการรั่วไหลของสารพิษลงสู่ชุมชนและแหล่งน้ำ รวมถึงการแก้ไขเยียวยาอย่างรวดเร็ว โดยการกำหนดให้มีกองทุนอุตสาหกรรมที่ให้ผู้ประกอบกิจการวางหลักประกันค่าเสียหายเบื้องต้นไว้ทุกปี เพื่อใช้ในการเยียวยาเบื้องต้นสำหรับความเสียหายอันเกิดจากการประกอบกิจการ และให้มีการทำประกันภัยความเสียหายเพื่อรับผิดชอบต่อบุคคล ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการ และการกำหนดโทษปรับและโทษจำคุกในอัตราสูงขึ้น โดยเฉพาะกรณีการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ เดือน ถึง ๕ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทำให้ส่วนหนึ่งของการร่างกฎหมายฉบับนี้ จะมีผลเป็นการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากกากอุตสาหกรรมและปรามผู้ที่กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพขึ้น อย่างไรก็ตาม กรมโรงงานอุตสาหกรรมควรเพิ่มมาตรการหรือแผนป้องกันการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม หรือมาตรการเชิงรุกในการควบคุมดูแลตรวจตราสถานที่ใด ๆ โดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการแก้ไขปัญหาลงจากได้เกิดผลกระทบแล้ว

(๓) สำนักงานศาลยุติธรรม

ควรเร่งผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยความรอบคอบและอยู่บนฐานหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

(๔) สำนักงานศาลปกครอง

ควรเร่งผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยความรอบคอบและอยู่บนฐานหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

(๕) กรมควบคุมมลพิษ

- หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) โดยปรับปรุงองค์การควบคุมมลพิษ ให้มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการติดตามตรวจสอบ พิสูจน์หลักฐาน บังคับใช้กฎหมาย และแทรกแซงอำนาจหน่วยงานอนุญาตได้ในกรณีทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนบทบาทของกรมควบคุมมลพิษ ให้เป็น “องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย (Thai EPA)” โดยรวมนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานใกล้เคียง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม ฯลฯ ไว้ด้วยกัน

- หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP) หมายถึง ต้องออกกฎหมายให้ โครงการที่ทำผิดกฎหมายจ่ายเงินชดเชยทันที จึงต้องบังคับให้โครงการทำประกันภัย ด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ได้รับใบอนุญาต (Environmental Insurance)

- การจัดการลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ โดยให้หน่วยงาน “องค์กรพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย” หรือ “Thai EPA” เข้าไปจัดการอย่างเบ็ดเสร็จและกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

- ควรมีการรวบรวมกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและเหตุรำคาญ รวมทั้งที่เกี่ยวข้อง ไว้ในฉบับเดียวกัน โดยหน่วยงานอนุญาต มีหน้าที่จัดการให้โครงการปฏิบัติให้ถูกกฎหมายทั้งหมด ส่วน “องค์กร พิทักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย” หรือ “Thai EPA” มีหน้าที่ติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย

- ควรกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด เพื่อการอนุญาต ทั้งมลพิษทางอากาศ น้ำทิ้งจากสถานประกอบการในพื้นที่ใด ๆ เช่น พื้นที่นิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการ อุตสาหกรรม พื้นที่อ่อนไหวต่าง ๆ ฯลฯ โดยกำหนดเป็น “ค่าปริมาณมลพิษ (Loading) คือ ค่าความเข้มข้น ที่ปล่อยออกมา x อัตราการปล่อยมลพิษ” ใช้หน่วยเป็นกิโลกรัมต่อชั่วโมง หรือ ตันต่อปี โดยคิดอัตรา ค่าการจ่ายมลพิษเพื่อนำเงินเข้ากองทุนประกันความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Guarantee Fund) แต่หากปล่อยมลพิษเกินค่าที่กำหนดไว้ จะต้องถูกดำเนินคดีต่อไป

- ควรกำหนดค่ามาตรฐานของสารอินทรีย์ระเหยง่าย (Volatile Organic Compounds: VOCs) ที่ปล่อยออกมาจากแหล่งกำเนิดจากสถานประกอบการ เช่น ถัง ท่อ วาล์ว ปล่องระบาย ฯลฯ เพื่อปกป้องประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงสถานประกอบการเหล่านี้

- ควรกำหนดให้มีการเฝ้าระวังสุขภาพอนามัย ของประชาชนในบริเวณที่มีการติดตั้ง เครื่องมือตรวจวัดคุณภาพอากาศ เพื่อเป็นการยืนยันการปกป้องสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

(๖) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

- การกำหนดบุคคลเข้าเป็น คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) จะต้องมีการคัดเลือก และตรวจสอบบุคคลในคณะกรรมการอย่างเข้มงวด โปร่งใส โดยต้องมีภาควิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชนที่มีความรู้ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย

- ระบบการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ต้องเน้น การดำเนินการตามมาตรฐานสากล เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมพิจารณามากขึ้น และเน้นการ ตรวจสอบโดยภาคประชาชนและภาคประชาสังคมมากขึ้นเช่นกัน

- ต้องมีการทบทวนมาตรการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมในรายงาน การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ทุก ๕ ปี โดยส่งให้ สผ. และ คชก. พิจารณาเห็นชอบ

- กำหนดให้การติดตามตรวจสอบในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ที่ได้รับการเห็นชอบแล้วเป็นหน้าที่ของ สผ. ที่ต้องดำเนินการต่อไป

- กองทุนสิ่งแวดล้อม จะต้องปรับโครงสร้างและระบบให้ตอบสนองการแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม ชดเชย และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมได้ทันที่

(๗) กรมเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม

กรมเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ต้องมีอำนาจหน้าที่บังคับเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกได้เบ็ดเสร็จ

(๘) รัฐบาล

- การจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม ในการทำคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาเหตุร้องเรียน โดยเฉพาะ โดยกำหนดให้หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมสามารถฟ้องร้องคดีแทนประชาชนได้

- การออกกฎหมายให้ภาคเอกชนที่มีโครงการขนาดใหญ่และมีความเสี่ยง ต้องจัดทำ “ทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ” ส่งให้หน่วยงานทางราชการทราบ รวมทั้งแจ้งสาธารณชนให้รับทราบด้วย

- การออกกฎหมายให้โครงการขนาดใหญ่ ที่มีความเสี่ยงสูงต่อสิ่งแวดล้อม ต้องจัดทำประกันภัยด้านสิ่งแวดล้อม

- การมีมาตรการสร้างแรงจูงใจด้านการเงินและการคลัง ให้โครงการขนาดใหญ่ ดำเนินการในการรักษาสภาพแวดล้อม

๓) ข้อเสนอด้านการพัฒนากฎหมายใหม่และผลักดันเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมาย

(๑) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐบาล

- การออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้โรงงานที่รับรีไซเคิลของเสียอันตรายทุกประเภท ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และต้องจัดรับฟังความเห็นของประชาชนในทุกขั้นตอน

- การปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในเรื่องเขตควบคุมมลพิษ การฟ้องร้องดำเนินคดีผู้ก่อมลพิษ การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กองทุนสิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลแหล่งกำเนิดมลพิษ เป็นต้น ให้เป็นสากล และเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน

(๒) กระทรวงอุตสาหกรรม และรัฐบาล

- การออกกฎหมายให้กลุ่มโรงงานประเภทปิโตรเคมีคอลและโรงกลั่นน้ำมัน ต้องติดตั้งหอเผาที่ระดับพื้นดินแบบปิด (Enclosed Ground Flare) และในกรณีการหยุดเดินเครื่องเพื่อการซ่อมบำรุงใหญ่ (Turnaround) หรือการหยุดเดินเครื่องประจำปี (Annual Shutdown) จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในการรักษาสิ่งแวดล้อม (Green Turnaround) โดยมีข้อกำหนดเพื่อบังคับให้โรงงานเหล่านี้ ต้องไปขออนุญาตหน่วยงานกำกับดูแลก่อนการดำเนินการซ่อมบำรุงใหญ่หรือการหยุดเดินเครื่องประจำปี และเมื่อได้รับการอนุมัติ อนุญาตจากหน่วยงานกำกับดูแลแล้ว โรงงานถึงจะเริ่มดำเนินการซ่อมบำรุงใหญ่ได้ หากไม่ปฏิบัติตามนี้ ต้องมีบทลงโทษระบุไว้ในข้อกำหนดด้วย

- การปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้มีระบบประกันภัยด้านสิ่งแวดล้อม ระบบกองทุนเพื่อฟื้นฟูเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรม และกำหนดประเภทและขนาดของโรงงานที่มีความเสี่ยงในเรื่องอุบัติเหตุ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องมีการประเมินผลกระทบและเสนอมาตรการตอบโต้เหตุฉุกเฉินทุก ๓ ปี รวมทั้งให้มีผู้ตรวจสอบเอกชนที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยราชการและสภาวิชาชีพ เข้าไปให้การรับรองด้วย

(๓) กระทรวงสาธารณสุข และรัฐบาล

การปรับปรุงพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ในส่วน “กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและการจัดการเหตุรำคาญ” โดยให้หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข เช่น กรมอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฯลฯ เข้าไปมีส่วนรับผิดชอบในด้านการกำกับ ดูแล ติดตามตรวจสอบ รวมทั้งสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

๔.๒.๒ การตั้งโรงงานประเภท ๑๐๑ ๑๐๕ ๑๐๖ และกิจการโรงไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะ (โรงงานประเภท ๘๘ และ ๘๙)

๑) กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และรัฐบาล

(๑) การอนุญาตตั้งโรงงานคัดแยกและรีไซเคิลกากอุตสาหกรรมที่อันตราย เช่น หลอมหล่อโลหะ สารเคมีอันตราย สารที่ติดไฟ สารก่อมะเร็ง ฯลฯ ควรตั้งในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตประกอบการอุตสาหกรรม ไม่ควรมาตั้งในชุมชน รวมทั้งต้องจัดให้มีการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) พร้อมเปิดรับฟังความเห็นประชาชนก่อน

(๒) ควรยกเลิกประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๔/๒๕๕๙ เรื่อง การยกเว้นการใช้บังคับกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม สำหรับการประกอบกิจการบางประเภท ที่กำหนดให้สามารถตั้งโรงงานประเภทดังกล่าวได้ (กิจการโรงงานประเภท ๘๘ ๘๙ ๑๐๑ ๑๐๕ และ ๑๐๖) โดยยกเว้นกฎหมายผังเมืองเป็นเวลา ๑ ปี หรือจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสีของผังเมืองรวมใหม่ ทำให้มีโรงงานเหล่านี้มาตั้งในชุมชนเป็นจำนวนมาก และกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมีการติดประกาศเพียงแค่วะยะเวลา ๑๕ - ๓๐ วันเท่านั้นเอง

(๓) ต้องปฏิรูประบบการอนุญาตตั้งโรงงานประเภทดังกล่าว ให้เป็นโรงงานขนาดใหญ่มีเงินลงทุนมาก มีประสิทธิภาพสูงในการบำบัดมลพิษ รวมทั้งปฏิรูประบบอนุญาตและการเคลื่อนย้ายกากและการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ลดปัญหาคอร์รัปชัน โปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้ โดยต้องเผยแพร่ข้อมูลการรายงานเป็นประจำ ทั้งการเก็บ การขนย้าย การจัดการกากของเสียของแต่ละโรงงานให้สาธารณชนได้รับทราบด้วย

(๔) ต้องกำหนดให้โรงงานประเภทดังกล่าวทุกแห่ง ทำประกันภัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Insurance) โดยบริษัทประกันภัยจะมาตรวจสอบ (Audit) โรงงานเป็นประจำ แทนหน่วยงานราชการ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และหากเกิดปัญหาขึ้นบริษัทประกันภัยจะเป็นผู้ที่ต้องจ่ายค่าชดเชยเยียวยาแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบในทันที

(๕) ต้องมีการตั้งกองทุนประกันความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Guarantee Fund) โดยให้โรงงานประเภทดังกล่าว ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนตามข้อกำหนด และเมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน รัฐจะได้นำเงินกองทุนเหล่านี้ มาจัดการกับปัญหาและฟื้นฟูเยียวยาประชาชนก่อน แล้วจึงค่อยไปฟ้องร้องต่อศาล เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ก่อกำเนิด มาชดใช้เข้ากองทุนในภายหลัง

๒) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ควรกำหนดให้โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนที่ผลิตจากเชื้อเพลิงขยะทุกขนาด และโรงงานรีไซเคิลกากของเสียอุตสาหกรรมทุกขนาด ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โดยต้องเปิดให้ประชาชนที่อาศัยโดยรอบเข้ามามีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นจนตกผลึกในพื้นที่ร่วมกันก่อนการออกใบอนุญาตให้ตั้งโรงงาน

๔.๒.๓ การส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๑

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ควรกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกทั้งสามจังหวัด (เขต EEC) ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการตามแผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้มีความน่าอยู่และทันสมัยโดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๑๗ เป้าหมาย (The 17 Sustainable Development Goals) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(๑) กำหนดให้นิคมอุตสาหกรรมที่ประกาศเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษแล้ว หรือจะขอเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ ตามกฎหมายนี้ จะต้องจัดให้มีศูนย์รับบำบัดหรือกำจัดกากของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอย่างน้อย ๑ แห่งต่อ ๑ นิคมอุตสาหกรรม และให้มีการขนย้ายกากออกนอกพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมให้น้อยที่สุด

(๒) กำกับดูแลการขนย้ายกากของเสียอุตสาหกรรมออกนอกนิคมอุตสาหกรรมจะต้องมีระเบียบและขั้นตอนต่าง ๆ ที่รัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดการนำไปลักลอบทิ้งในพื้นที่สาธารณะ

(๓) ควรผลักดันให้มีศูนย์กำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม ทั้งที่เป็นอันตรายและไม่อันตราย ในพื้นที่เขต EEC ใน สามจังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้เพียงพอ โดยไม่ต้องส่งไปกำจัดนอกพื้นที่อื่น ๆ

(๔) การกำกับให้นิคมอุตสาหกรรมในเขตที่ขอรับการส่งเสริมเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อกิจการอุตสาหกรรม มีมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมที่สูง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยระดับสากล เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

(๕) การกำหนดหลักเกณฑ์ทางสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของชุมชนและแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม ที่ขอรับการส่งเสริมเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม โดยต้องมีกระบวนการตรวจสอบ ติดตาม และกำกับดูแลให้เกิดเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ที่มีประสิทธิภาพ และหลักเกณฑ์ดังกล่าวควรนำค่าทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นมาตรฐานของหลายหน่วยงาน เช่น กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมอนามัย ฯลฯ มาใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณาออกหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานปลอดภัยสูงสุด และให้สอดคล้องกันเมื่อต้องนำมาใช้ในการตรวจสอบ ติดตาม และกำกับดูแล

(๖) การปรับปรุงพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๑ และกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้อง ที่มีบทลงโทษ โดยให้นิคมอุตสาหกรรมในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทางสิ่งแวดล้อม อาทิ หากไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทางสิ่งแวดล้อมได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ให้งดเว้นสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ หรือ ถอดถอนออกจากการเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม และควรพิจารณาให้เกิดผลเป็นรายนิคมอุตสาหกรรม ไม่ใช่รายโรงงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาและการรับผิดชอบร่วมกัน

(๗) การสร้างการมีส่วนร่วม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่มีนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับการประกาศเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม และกำกับดูแล (ในรูปแบบของ “คณะกรรมการติดตามตรวจสอบเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม” หรือ “คณะกรรมการติดตามตรวจสอบเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม”) เพื่อให้นิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับการประกาศเป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม นั้น ๆ สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทางสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรอบ

๔.๒.๔ การกำกับดูแลการจัดการกากอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม

(๑) กรมโรงงานอุตสาหกรรมและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ควรเร่งรัดการกำกับการดำเนินคดีต่อการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในพื้นที่สาธารณะ (คดีอาญา คดีแพ่ง และการออกคำสั่งทางปกครอง) ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว รวมทั้งทำการปรับปรุงระบบสารสนเทศเพื่อมุ่งสู่ระบบบริการภาครัฐดิจิทัลเต็มรูปแบบ ทั้งในส่วนของการรายงานข้อมูลและการพิจารณาอนุญาต รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับ โดยประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(๒) เพิ่มบทลงโทษ ได้แก่ ด้านการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในพื้นที่สาธารณะ การสะสมกากอุตสาหกรรมไว้ในโรงงาน การกำจัดผิดวิธี และการครอบครองวัตถุอันตรายโดยไม่ได้รับการอนุญาต จากเดิมจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เป็นจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำและปรับ

(๓) กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ ควรเร่งสร้างเครือข่าย ร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมศุลกากร ฯลฯ ในการลงนามบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) ว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม เน้นการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นำผู้ประกอบการที่ลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมมาลงโทษให้ได้

(๔) พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดให้ ไม่ต้องต่ออายุใบอนุญาตโรงงาน ใบอนุญาตสามารถใช้ได้ตลอดไป โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรมอ้างว่า เพื่ออำนวยความสะดวก แต่ในทางปฏิบัติ อาจทำให้การตรวจสอบโรงงานลดความเข้มงวดลง บางครั้งอาจเกิดการปล่อยปละละเลย จนเกิดปัญหามลพิษและกากอุตสาหกรรมปนเปื้อนหลายแห่ง จึงควรทบทวนกฎหมายในประเด็นนี้ ซึ่งไม่ควรให้มีการให้ใบอนุญาตโรงงานที่ใช้ได้ตลอดไป

(๕) ควรออกกฎหมาย Pollution Release and Transfer Register (PRTR) หรือ ทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษและสารพิษ โดยจะต้องเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนได้รับทราบ ว่า ในแหล่งกำเนิดแต่ละแห่งมีมลพิษ สารพิษ หรือสารเคมีประเภทใด ปริมาณเท่าใด ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว ต่างก็ต้องมีกฎหมายฉบับนี้สำหรับคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน

(๖) สำหรับโรงงานที่ตั้งอยู่ในชุมชนและควรกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายโรงงาน ให้อำนาจกับ อปท. สามารถไปตรวจสอบการเก็บการจัดการกากอุตสาหกรรมในโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่ซึ่ง อปท.รับผิดชอบได้ รวมทั้งควรตั้งเครือข่ายประชาชนคอยเฝ้าระวังการลักลอบการขนย้ายกากอุตสาหกรรมไปทิ้งหรือการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมไว้ในโรงงาน

(๗) เพื่อแก้ไขปัญหากำลังคนไม่เพียงพอ กรมโรงงานอุตสาหกรรมควรขึ้นทะเบียนผู้ตรวจสอบเอกชน ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบแทนหน่วยราชการ ในทุกครั้งที่ทำการขนย้ายกากอุตสาหกรรม ทั้งที่ต้นทางและที่ปลายทาง รวมทั้งลงนามรับรองการจัดการกากอุตสาหกรรมในโรงงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย เหมือนในต่างประเทศที่พัฒนาแล้ว

(๘) บูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ เร่งเอกซเรย์และตรวจสอบโรงงานรับกำจัดกากประเภท ๑๐๑ (ฝังกลบกากอันตรายอย่างปลอดภัยหรือเผา โรงงานประเภท ๑๐๕ (คัดแยกและฝังกลบกากไม่อันตราย) และโรงงานประเภท ๑๐๖ (รีไซเคิลขยะอันตรายและไม่อันตราย) ทุกแห่งทั่วประเทศไทยอย่างรอบคอบและอย่างละเอียด เพราะเกิดปัญหาบ่อยครั้งและเป็นอันตรายอย่างมากรวมทั้งเป็นแหล่งหาผลประโยชน์จากทุนต่างชาติด้วย

(๙) ให้โรงงานทุกแห่งต้องส่งแผนการประเมินความเสี่ยง แผนฉุกเฉิน แผนเผชิญเหตุ แผนอพยพประชาชน และแผนฟื้นฟูเยียวยาประชาชน ให้หน่วยราชการพิจารณาทุก ๆ ๓ ปี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการปรับปรุงอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ โดยแผนทั้งหมดดังกล่าว จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญลงนามรับรองด้วย โดยเฉพาะในเขตนิคมอุตสาหกรรม ทั้งที่เป็นของรัฐและรัฐร่วมทุนกับเอกชน ทางกรมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยก็ต้องประเมินและปรับปรุงแผนของตนเองด้วยเช่นกัน

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการการจึงขอเสนอรายงานผล
การพิจารณาพร้อมข้อสังเกต เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

(นายเลาฟิ่ง บัณฑิตเทอดสกุล)

เลขานุการคณะกรรมการการ

บรรณานุกรม

กรมเจ้าท่า (๒๕๖๓). ข้อมูลสิ่งแวดล้อมทางน้ำล่าสุด: สถิติน้ำมันรั่วไหล. วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕.

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๓). สถิติน้ำมันรั่วไหลลงทะเลไทยในระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓).

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๔). สถิติน้ำมันรั่วไหลลงทะเลไทยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ (๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔).

ฐานเศรษฐกิจ (๒๕๖๘). ‘ส่องร่าง พ.ร.บ.กากอุตสาหกรรม ผุดกองทุน ๒ หมื่นล้าน เยียวยาผลกระทบ’. วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘. <https://www.thansettakij.com/sustainable/net-zero/617702>

ไทยรัฐออนไลน์ (๒๕๖๗). ‘โรงงานลับแลรีไซเคิล ช้อนขยะพิษมูลค่าสูง’. วันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗. <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2777698>

สำนักการจัดการน้ำ (๒๕๕๔). ร่างแนวทางป้องกัน-แก้ไขน้ำมันรั่ว. กรมควบคุมมลพิษ. อ้างใน ธารา บัวคำศรี (๒๕๖๔). ‘#น้ำมันรั่วChevronSPRC หายนะทะเลไทย และคำถามสำคัญต่อภาระรับผิดชอบของอุตสาหกรรมฟอสซิล’. Greenpeace Thailand. วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕. <https://www.greenpeace.org/thailand/story/22753/sprc-oil-spill-accountability-of-fossil-fuel/>

สำนักงานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรมในต่างประเทศ ประจำกรุงเวียนนา (๒๕๖๑). รายงานพิเศษเดือนมกราคม ปี ๒๕๖๑. กระทรวงอุตสาหกรรม.

อภิรดา มีเดช (๒๕๖๕). ‘น้ำมันรั่วที่ระยอง เวทมนตร์ของวิทยาศาสตร์ทะเลให้ใส่ได้จริงหรือ?’. Nature Matter. ไทยรัฐออนไลน์. วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕. <https://plus.thairath.co.th/topic/naturematter/101044> BBC Thai (๒๕๖๕). ‘น้ำมันรั่วระยอง: ผู้เชี่ยวชาญกังวลกับสภาพระบบท่อนกลางทะเลและท่อใต้ทะเล’. วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕. <https://www.bbc.com/thai/thailand-60217191>

Exxon Valdez Oil Spill Trustee Council (2001). ‘Exxon Valdez Oil Spill Trustee Council 2001 Status Report’.

https://www.doi.gov/sites/doi.gov/files/migrated/restoration/library/casedocs/upload/AK_Exxon_Valdez_Status_2001.pdf

IOPC Funds (2020). ‘1992 Fund makes final reimbursement in Hebei Spirit case’. 24th July 2020. <https://iopcfunds.org/news/1992-fund-makes-final-reimbursement-in-hebei-spirit-case>

IOPC Funds (2022). 'Workshop held to review the handling of the Hebei Spirit incident and to consider lessons learned'. 16th June 2022.

<https://iopcfunds.org/news/workshop-held-to-review-the-handling-of-the-hebei-spirit-incident-and-to-consider-lessons-learned/#>

IOPC Funds (2024). 'Prestige'. November 2024.

https://iopcfunds.org/?generate_case_study_pdf=1916&custom_lang#

ITOPF (2002). 'PRESTIGE, Spain/France, 2002'. In Action. 13th November 2002.

<https://www.itopf.org/in-action/case-studies/prestige-spain-france-2002/>

ITOPF (2007). 'HEBEI SPIRIT, Republic of Korea, 2007'. In Action. 7th December 2007.

<https://www.itopf.org/in-action/case-studies/hebei-spirit-republic-of-korea-2007/>

SPRC (2564). เอกสารขอขบเซตงานเปลี่ยนทุน. พฤษภาคม ๒๕๖๔.

SRI (2015). 'Hebei Spirit oil spill victims to be compensated'. 3rd June 2015.

<https://seafarersrights.org/hebei-spirit-oil-spill-victims-to-be-compensated/>

U.S. Department of the Interior (2016). 'Historic NRDAR Settlement Reached for Deepwater Horizon Spill'. Office of Restoration and Damage Assessment. 21st June 2016.

<https://www.doi.gov/restoration/historic-nrdar-settlement-reached-deepwater-horizon-spill#:>

UTD (2014). 'Study Finds Wide Gap in Compensation from '07 South Korean Oil Spill'. Office of Media Relations. 3rd September 2014.

<https://news.utdallas.edu/social-sciences/study-finds-wide-gap-in-compensation-from-07-south/>

Wattayakorn, G. (2012). 'Petroleum Pollution in the Gulf of Thailand: A Historical Review'. Coastal Marine Science. 35(1): 234–245.

https://www.researchgate.net/publication/235726311_Petroleum_pollution_in_the_Gulf_of_Thailand_A_historical_review

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ยุติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู
และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กลุ่มงานบริหารทั่วไป ส่วนกรรมการ ๓
เลขรับ 656, 2567
วันที่ 1 มี.ค. 67
ส่งกลุ่มงาน... พ.ศ. ดำเนินการ

ที่ สผ ๐๐๑๔/๒๑๗๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเหยี่ยวกรณิน้ำมันรั่วไหลทางทะเล
เรียน ประธานคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สิ่งที่ส่งมาด้วย ญัตติที่เกี่ยวข้อง รวม ๒ เรื่อง

ด้วยในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเหยี่ยวกรณิน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายภฤช ศิลปชัย เป็นผู้เสนอ) และญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู สิ่งแวดล้อมระบบนิเวศทางทะเล กรณิน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายสุรเกียรติ์ เทียนทอง เป็นผู้เสนอ) และมีมติส่งให้คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณา ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษา ๙๐ วัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยตำรวจตรี

(อาพิท สุขะนันท์)

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักการประชุม

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๕๒๑

(สำเนา)

เลขรับ ๗๘/๒๕๖๖ วันที่ ๒๐ ก.ย. ๒๕๖๖

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๐ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำ
มาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่ได้เกิดกรณีน้ำมันรั่วไหลในทะเลหลายครั้งในพื้นที่อ่าวไทย โดยเฉพาะในเขตพื้นที่
อุตสาหกรรมภาคตะวันออก เช่น การรั่วไหลของน้ำมันดิบมากกว่า ๔๐๐,๐๐๐ ลิตรที่จังหวัดระยอง ในวันที่
๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ระหว่างการถ่ายเทน้ำมันดิบกลางทะเลของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด
(มหาชน) และล่าสุดในวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้เกิดเหตุซ้ำระหว่างการถ่ายเทน้ำมันดิบ จำนวน
๕๐,๐๐๐ ลิตร ของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่ อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี นอกจากนี้
ภายหลังจากการตรวจสอบเพิ่มเติมพบว่าในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา พบว่าได้เกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลครั้งใหญ่ถึง
๑๗ ครั้ง รวมปริมาณน้ำมันกว่าล้านลิตร เฉพาะในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง
การรั่วไหลแต่ละครั้งได้ก่อให้เกิดผลกระทบไม่เพียงแต่ด้านสิ่งแวดล้อม แต่ได้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิต
ของประชาชนนับหมื่นคนที่มีอาชีพทำการประมง ค้าขายของทะเลสด ร้านอาหารเลียบชายฝั่ง โรงแรม
และการท่องเที่ยวทั้งระบบ

เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ และตรวจสอบ
มาตรการข้อเท็จจริงของปริมาณน้ำมัน การแก้ไข ฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อน และเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ
ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการ
วิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล
ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียด
จะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

กฤษ ศิลปชัย

ผู้เสนอ

(นายกฤษ ศิลปชัย)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล)

๑. นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี	๒. นายยอดชาย พึ่งพร
๓. นางสาวญาณธิชา บัวเผื่อน	๔. นางสาวเบญจา แสงจันทร์
๕. นายคุณากร มั่นทีรีย	๖. นายปรีดี เจริญศิลป์
๗. นายเกียรติคุณ ต้นยาง	๘. นายเชตวัน เตือประโคน
๙. นายสหัสวัต คุ้มคง	๑๐. นายเชีย จำปาทอง
๑๑. นางสาวกมลวรรณศรี กิตติสุนทรสกุล	๑๒. นายศิริโรจน์ ธนิกกุล
๑๓. นางสาวจิตต์ เลาะห์โรจนพันธ์	๑๔. นายพิรัชฐู วัชรสินธุ
๑๕. นายปกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์สกุล	๑๖. นายรังสิมันต์ โรม
๑๗. นางสาวพนิดา มงคลสวัสดิ์	๑๘. นายศุภณัฐ มินชัยนันท์
๑๙. นายกันต์พงษ์ ประยูรศักดิ์	๒๐. นางสาวพิมพ์กาญจน์ กิริติวิราภรณ์

สำเนาถูกต้อง

(นายสมิทธิชัย จันทร์เพ็ญ)
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานระเบียบวาระ
สำนักการประชุม

ปวีณา พิมพ์
ห
ตรวจ

(สำเนา)

เลขรับ ๓๕/๒๕๖๗ วันที่ ๑๒ ก.พ. ๒๕๖๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเสนอญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศทางทะเล กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ปัญหาน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเล ถือเป็นปัญหาสำคัญที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในประเทศไทยเป็นอย่างมาก และปัญหานี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสาเหตุของการเกิดน้ำมันรั่วไหล (Oil spill) ในทะเล และชายฝั่งเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การขุดเจาะและขนส่งน้ำมัน การเดินเรือ การล้างถังอับเฉาเรือ ลักลอบทิ้งน้ำที่มีน้ำมันปนเปื้อนหรือน้ำมันที่ใช้แล้ว รวมทั้งอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นคราบน้ำมันหรือก้อนน้ำมันดิน (Tar balls) อยู่ในทะเล และจะพัดพาเข้าสู่ชายฝั่งในที่สุด โดยการเกิดน้ำมันรั่วไหลในทะเลจะทำให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนี้ ขึ้นอยู่กับชนิดหรือประเภทของน้ำมัน และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ขณะเกิดการรั่วไหล ได้แก่ สภาพของทะเล ความแรงของคลื่น ความเร็วลม ความเข้มของแสงแดด อุณหภูมิของอากาศและน้ำทะเล เป็นต้น กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีทั้งการแผ่กระจายตัวของน้ำมัน การระเหย การกระจาย การละลายของน้ำมัน การเกิดอิมัลชัน การเกิดปฏิกิริยาโฟโตออกซิเดชัน การจมตัวและการตกตะกอน และการย่อยสลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารปิโตรเลียมไฮโดรคาร์บอน บางกลุ่มที่ตกค้างมีความเป็นพิษเฉียบพลัน หรือเรื้อรังต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในระบบนิเวศทางทะเล เช่น ระบบนิเวศปะการัง และหญ้าทะเลได้ โดยสามารถสะสมในดินตะกอน สัตว์น้ำ และถ่ายทอดในห่วงโซ่อาหารได้อีกด้วย

สำหรับในประเทศไทยเหตุการณ์การรั่วไหลของน้ำมันลงสู่ทะเลที่เกิดขึ้นในช่วง ๑-๒ ปีที่ผ่านมา ถือว่าส่งผลกระทบต่อธรรมชาติทางทะเลและประชาชนในบริเวณใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕ ที่มีน้ำมันดิบรั่วออกมาจากทุ่นขนถ่ายของบริษัทสตาร์ปิโตรเลียมรีไฟน์นิง จำกัด มหาชน (SPRC) ทางใต้ของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง โดยมีน้ำมันรั่วประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ลิตร ซึ่งเหตุการณ์นี้ บริษัทได้ออกมาแสดงความเสียใจ และพร้อมรับผิดชอบความเสียหาย รวมไปถึงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม หรือในเหตุการณ์ช่วงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖ ที่ จังหวัดภูเก็ต บริเวณหาดที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ทั้งหาดไม้ขาว หาดในหาน หาดในยาง หาดลายัน พบว่ามีก้อนน้ำมันดินพัดเข้ามาส่งผลกระทบต่อสัตว์ทะเลหายากอย่าง “เต่าตนุ” ที่มีขนาดราว ๑๐ เซนติเมตร ซึ่งเต็มไปด้วยคราบน้ำมัน นอกจากนั้นคราบน้ำมันที่รั่วไหลยังลอยไปไกลถึงเกาะราชาใหญ่ ทำให้แนวปะการังในเขต จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา ได้รับผลกระทบหลายพันไร่ และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เกิดเหตุท่อรับส่งน้ำมันดิบของบริษัทไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) แตกรั่วบริเวณอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ทำให้น้ำมันดิบ

(โปรดพลิก)

ไหลลงสู่ทะเลปริมาณมากถึง ๔๕,๐๐๐ ลิตร โดยคราบน้ำมันได้เคลื่อนเข้าสู่บริเวณชายหาดฝั่งบางพระ-อ่าวอุดม กินพื้นที่ ๕ กิโลเมตร ซึ่งเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหลแต่ละครั้งสร้างความเสียหายไม่เพียงแต่กับระบบนิเวศทางทะเลที่ไม่สามารถประเมินค่าได้เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การทำประมง ธุรกิจร้านอาหารและร้านค้าขายผัก และด้านสุขภาพ เกิดอาการเกี่ยวกับทางเดินหายใจ อาหารเป็นพิษ ระบายเคืองแสบตา อาเจียน และปวดท้อง ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าการแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเลที่เกิดขึ้นนี้ ควรมีการวางแผนและมาตรการที่ชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากร และอุปกรณ์ในการกำจัดคราบน้ำมัน รวมทั้งการหามาตรการในการบรรเทาปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศทางทะเลและประชาชนอย่างครอบคลุมรอบด้าน เพื่อมิให้เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอีกในอนาคตข้างหน้า

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติดังกล่าวมาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๕ เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาดำเนินการศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้มไข พื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มระบบนิเวศทางทะเล กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และส่งผลการพิจารณาให้รัฐบาลรับไปดำเนินการ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) สุรเกียรติ เทียนทอง ผู้เสนอ
(นายสุรเกียรติ เทียนทอง)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

ผู้รับรอง (ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้มไข พื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มระบบนิเวศทางทะเล กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล)

๑. นายวรวิจน์ เอื้ออภิญญกุล	๒. นายโกศล ปัทมะ
๓. นายสรวงศ์ เทียนทอง	๔. นายอภิชา เลิศพชรกมล
๕. นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์	

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)
วิทยากรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักงานการประชุม

นายปฐมฤกษ์ ปาระมีสา/เจ้าของเรื่อง
กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๒
นางสาวจิราภา หมอยาดี/พิมพ์
นางสาวสุรีฉาย แสงทอง/ทาน
นางสาววรินทร์ กักดีฉนวน/ตรวจ

ภาคผนวก ข

เอกสารประกอบจากหน่วยงาน

เอกสารประกอบจากหน่วยงาน

กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กรณีมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

หนังสือชี้แจงจากหน่วยงาน

ภาคผนวก ค

สรุปผลการเดินทางไปศึกษาดูงาน

สรุปผลการเดินทางไปศึกษาดูงาน
เกี่ยวกับมาตรการกำกับดูแลการขนถ่ายน้ำมันบริเวณท่ารับน้ำมันดิบกลางทะเล
และแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
และมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม
ในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
ของคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างวันจันทร์ที่ ๑๖ - วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗
ณ จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา

กรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายภฤช ศิลปชัย

รองประธานคณะกรรมการ คนที่เจ็ด

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นางสาวกมลพรรณ ศิลาพิทักษ์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง
และที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

ที่ปรึกษา และผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ

๑) นายสมนึก จงมีวดี

ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ

๒) นางสาวพรพนา กวัญเจริญ

ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ

อนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหล
ทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

๑) นายสนธิ คชวัฒน์

รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง

๒) นายธรา บัวคำศรี

อนุกรรมการ

๓) นายปวิตร กาญจนวงศ์

อนุกรรมการ

๔) นาวาเอก พันธุ์ยศ พัฒนะธราพงศ์

อนุกรรมการ

๕) นายวีรศักดิ์ คงณรงค์

อนุกรรมการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข พื้นฟู และเยียวยา
กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) นายณัฐพล จักรยานโน

๒) นายอมรศักดิ์ ปัญญาเจริญศรี

๓) นายชำนาญ ศิริรักษ์

๔) นายสุรจิต บุญยุบล

๕) ว่าที่พันตรี สุเทพ เจือละออง

ข้าราชการรัฐสภาสามัญ สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑) นางสาวสุจิรา ไกรรินทร์

วิทยากรชำนาญการ

๒) นายชุตติเดช โรจนมนต์

นิติกรปฏิบัติการ

กำหนดการเดินทางไปศึกษาดูงาน
เกี่ยวกับมาตรการกำกับดูแลการขนถ่ายน้ำมันบริเวณทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเล
และแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
และมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม
ในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
ของคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
ระหว่างวันจันทร์ที่ ๑๖ - วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗
ณ จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา

วันจันทร์ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗ (กรุงเทพมหานคร - จังหวัดระยอง - จังหวัดฉะเชิงเทรา)

- เวลา ๐๔.๓๐ นาฬิกา - เดินทางออกจากที่พัก
- เวลา ๐๕.๓๐ นาฬิกา - คณะเดินทางพร้อมกัน ณ บริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา (ฝั่ง สผ.)
- เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา - เดินทางจากกรุงเทพมหานครไปยังสำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้วยรถยนต์ตู้ปรับอากาศ
- เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา - เดินทางถึงสำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาตาพุดอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
- รับฟังบรรยายการดำเนินการโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของร่องน้ำท่าเรืออุตสาหกรรมมาตาพุด ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร VTMS สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
- เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา - รับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา - ประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการกำกับดูแลการขนถ่ายน้ำมันบริเวณทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเล และแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร VTMS สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
- เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา - ออกเดินทางไปยังอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- เวลา ๑๙.๐๐ นาฬิกา - รับประทานอาหารเย็น
- เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกา - เข้าโรงแรมที่พัก

วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ (จังหวัดฉะเชิงเทรา - กรุงเทพมหานคร)

- เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา - รับประทานอาหารเช้า
- เวลา ๐๗.๔๕ นาฬิกา - เดินทางไปยังที่ว่าการอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- เวลา ๐๘.๑๕ นาฬิกา - เดินทางถึงที่ว่าการอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา - ประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา - ออกเดินทางไปยังบริเวณหมู่ที่ ๑๕ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ลงพื้นที่ศึกษาดูงานการประกอบกิจการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่หมู่ที่ ๑๕ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- เวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา - รับประทานอาหารกลางวัน

- เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา - ออกเดินทางไปยังบริเวณหมู่ที่ ๙ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ลงพื้นที่ศึกษาดูงานการประกอบกิจการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่หมู่ที่ ๙ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา - เดินทางกลับกรุงเทพมหานคร ด้วยรถยนต์ตู้ปรับอากาศ
- เวลา ๑๘.๓๐ นาฬิกา - เดินทางถึงบริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา (ฝั่ง สผ.)
-

วันจันทร์ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ นาฬิกา รับฟังบรรยายการดำเนินการโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร VTMS สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ที่มาของโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของร่องน้ำท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง สืบเนื่องจากท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นท่าเรืออุตสาหกรรมรองรับการขนถ่ายก๊าซธรรมชาติ สินค้าเหลวในกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และสินค้าทั่วไป โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ได้ดำเนินการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดมาแล้ว ๒ ระยะ ทั้งนี้ ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด แบ่งตามลักษณะการลงทุนเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ ท่าเรือสาธารณะ เป็นท่าเรือที่ไม่จำกัดผู้ใช้บริการ ซึ่ง กนอ. เป็นผู้ลงทุนก่อสร้างท่าเทียบเรือ และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีผู้ประกอบการทั้งหมด ๓ ราย และท่าเรือเฉพาะกิจเป็นท่าเรือที่จำกัดจำนวนผู้ใช้บริการเฉพาะในกลุ่มของผู้ประกอบการเท่านั้น โดยผู้ประกอบการเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างท่าเทียบเรือ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทั้งหมด จำนวน ๙ ราย ดังนั้น รวมผู้ประกอบการในท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ทั้งสิ้น ๑๒ ราย ทั้งนี้ ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดมีขีดความสามารถในการรับเรือขนาดใหญ่ได้ถึง ๑๖๐,๐๐๐ DWT ปัจจุบันมีเรือผ่านเข้าออกประมาณปีละ ๖,๐๐๐ ลำ และในปี ๒๕๖๖ กนอ. เริ่มการก่อสร้างโครงการพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดระยะที่ ๓ ซึ่งเป็นโครงการใน EEC Project List โดยให้เอกชนร่วมลงทุน เนื้อที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ถมทะเลหลังท่า เพื่อใช้งานประมาณ ๕๕๐ ไร่ และพื้นที่บ่อเก็บกักตะกอนดินเลนระหว่างก่อสร้างประมาณ ๔๕๐ ไร่ ความยาวหน้าท่ารวมประมาณ ๒,๒๐๐ เมตร ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการส่วนที่ ๑ โดยทำการถมทะเลและสร้างระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน และส่วนที่ ๒ เป็นการก่อสร้างบนพื้นที่ถมทะเล โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี ๒๕๗๐

ทั้งนี้ กนอ. โดยสำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด (สทร.) มีหน้าที่ในการบริหารกิจการท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ซึ่งมีร่องน้ำทางเรือเดินความยาวประมาณ ๗ กิโลเมตร ความลึกร่องน้ำตื้นนอก -๑๔ เมตร และความลึกร่องน้ำตื้นใน -๑๒.๕ เมตร จากระดับน้ำลงต่ำสุด ซึ่ง สทร. จำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการดูแลบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเรือสินค้าที่เข้ามาใช้บริการท่าเรือ โดยเฉพาะร่องน้ำทางเรือเดินจะต้องสามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ และมีความปลอดภัยในการเดินเรือสูงสุด และเพื่อให้เป็นหลักประกันต่อสภาพความลึกของร่องน้ำทางเรือเดิน โดยในแต่ละปีจะทำการขุดลอกร่องน้ำภายในท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ซึ่งเป็นงานบำรุงรักษาประจำปี อนึ่ง การขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำตามปกติแต่ละปีไม่เพียงพอต่อปริมาณสะสมของตะกอนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ตามฤดูมรสุม และอิทธิพลของกระแสน้ำขึ้น-น้ำลง ประกอบกับปัจจุบันมีเรือขนส่ง สินค้าขนาดใหญ่เข้าเทียบท่าต่าง ๆ ที่เปิดดำเนินการจำนวนมากขึ้น ทำให้ความต้องการสภาพของร่องน้ำเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้น ในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ กนอ. จึงได้จ้างหน่วยงานในการศึกษาและสำรวจสภาพของร่องน้ำทางเรือเดิน ตลอดความยาว ๗ กิโลเมตร พบว่า มีปริมาณของตะกอนสะสมบางบริเวณมีความตื้นเขินทำให้ความกว้าง และความลึกของร่องน้ำไม่เพียงพอที่จะรองรับเรือสินค้าขนาดใหญ่

นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการรองรับเรือสินค้าขนาดใหญ่ในปัจจุบันและอนาคต ผนวกกับผลการศึกษาทบทวนความเหมาะสมทางด้านวิศวกรรม เช่น ปริมาณ-อัตราการตกตะกอน กระแสน้ำในร่องน้ำ จึงได้มีการออกแบบความลึกของร่องน้ำให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการใช้งานในปัจจุบันและอนาคต ตามรูปแบบรายการที่กำหนด พร้อมทั้งการจ้างดำเนินการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อให้เรือขนาดต่าง ๆ สามารถเดินเรือผ่านเข้า-ออกร่องน้ำ และกลับลำได้โดยสะดวกและปลอดภัยต่อไป ซึ่งโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของร่องน้ำท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ผู้รับจ้างก่อสร้าง คือ กิจการร่วม (SCM-AMR-SALK) ได้แก่ บริษัท แสงเจริญมารีน เซอร์วิส จำกัด บริษัท เอ แอนด์ มารีน (ไทย) จำกัด และบริษัท เอสเอแอลเคมารีน จำกัด และผู้ควบคุมงาน คือ บริษัท เอส ที เอส เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด

ผู้แทนผู้รับจ้างก่อสร้าง (กิจการร่วม (SCM-AMR-SALK))

โครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของร่องน้ำท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะเวลาการดำเนินงานทั้งสิ้น ๗๒๐ วัน โดยเริ่มงานตั้งแต่วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗ ซึ่งจะสิ้นสุดวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๙ มีพื้นที่ขุดลอกประมาณ ๑ ล้านลูกบาศก์ตารางเมตร ตามแนวร่องน้ำเดิม แต่มีการขยายขนาดของร่องน้ำออกไปทางด้านทิศตะวันออก มีความกว้างร่องที่ ๒๔๐ เมตร และ TURNING BASIN มีความกว้าง ๖๕๐ เมตร โดยมีระยะทางขุดลอก ความยาวประมาณ ๔,๐๐๐ เมตร ตำแหน่งที่ดินที่ได้จากการขุดลอกได้กำหนดไว้ ๗ ตำแหน่ง โดยมีระยะห่างจากจุดขุดลอกประมาณ ๑๗ กิโลเมตร หรือประมาณ ๙.๕ ไมล์ ลงไปทางทิศใต้ ซึ่งตำแหน่งทั้ง ๗ จุดดังกล่าว กรมเจ้าท่าได้อนุมัติและอนุญาตให้ดำเนินการแล้ว โดยจะมีการทิ้งตะกอนประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์ตารางเมตรต่อหนึ่งจุด เพื่อเฉลี่ยทิ้งตะกอนจากการขุดลอกให้กระจายทั่วพื้นที่ ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการเดินทางเรือในร่องน้ำ ซึ่งโครงการนี้ใช้เครื่องจักรขุดลอกหลัก ๒ ประเภท คือ ๑) เรือขุด Tailing Suction Hopper และ ๒) เรือขุด Grab Dredger ทั้งนี้ การดำเนินงานของโครงการได้รับการอนุญาตจากกรมเจ้าท่า ใบอนุญาตขุดลอก เลขที่ ๐๕/๒๕๖๗ ซึ่งออกให้เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๗ โดยใบอนุญาตให้ใช้ได้ตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๗ สิ้นสุดวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๘ และข้อกำหนดของใบอนุญาต ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องมีการรายงานความคืบหน้าการขุดลอกให้กรมเจ้าท่ารับทราบทุก ๑๕ วัน ตลอดจนต้องมีการตรวจสอบค่าความเข้มข้นของสารแขวนลอยของน้ำขุ่นที่ทำการปล่อยกลับสู่ทะเลอย่างใกล้ชิด เพื่อควบคุมให้อยู่ในเกณฑ์ค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๙) ทั้งนี้ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม จะต้องทำการตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโครงการขุดลอกฯ ซึ่งสรุปการดำเนินการได้ดังนี้

๑. การตรวจวัดคุณภาพน้ำทะเล โดยตรวจวัดปริมาณความขุ่นวันละ ๒ ครั้ง ณ จุดตรวจ ๑๒ จุด (เก็บจริง ๑๔ จุด) และจุดทิ้งตะกอนดิน ๔ จุด (โดยจะตรวจทุกวันที่มีการขุดลอก) และ ๒. การตรวจคุณภาพน้ำทะเล โดยการตรวจสอบค่าความเข้มข้นของสารแขวนลอยซึ่งตรวจปริมาณโลหะหนัก ได้แก่ โปรท ไสยาไนด์ ตะกั่ว สังกะสี และแคดเมียม ตรวจสอบความลึก ความโปร่งใส และความเค็ม ซึ่งกรมเจ้าท่าจะกำหนดให้ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมไว้ ๓ ช่วง ดังนี้ ๑) ช่วงก่อนดำเนินการขุดลอก กำหนดตรวจวัด ๑ ครั้ง ๒) ช่วงระหว่างการขุดลอกร่องน้ำ กำหนดตรวจวัดทุก ๖ เดือน และ ๓) ช่วงหลังการขุดลอกร่องน้ำ กำหนดตรวจวัด ๑ ครั้ง ทั้งนี้ในช่วงระหว่างการขุดลอก ซึ่งกำหนดตรวจทุก ๖ เดือน เมื่อเริ่มงานมีการเพิ่มความถี่ในการตรวจวัดเป็นทุก ๑ เดือน เพื่อจะนำข้อมูลของแต่ละเดือนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อม เพราะการขุดลอกอาจจะมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งกรมเจ้าท่ากำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องแจ้งผลที่ได้จากการตรวจสอบทุกวันที่ ๕ ของเดือน

๒. จุดตรวจวัดค่าความขุ่นพื้นที่ขุดลอก จะแบ่งเป็นจุดอ้างอิง (Base) บริเวณพื้นที่ขุดลอก ๗ จุด ที่ระยะ ๕๐๐ เมตร ด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของพื้นที่ขุดลอก และจุดควบคุม (Check) บริเวณพื้นที่ขุดลอก ๗ จุด ที่ระยะ ๓๐๐ เมตร ด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของพื้นที่ขุดลอก ขณะที่จุดตรวจวัดค่าความขุ่นพื้นที่ทิ้งตะกอน

จะแบ่งเป็นจุดอ้างอิง (Base) บริเวณพื้นที่ที่ทิ้งตะกอนดิน ๒ จุด ที่ระยะ ๑,๐๐๐ เมตร ด้านทิศตะวันออก และทิศเหนือ ของพื้นที่ที่ทิ้งตะกอนดิน และจุดควบคุม (Check) บริเวณพื้นที่ที่ทิ้งตะกอนดิน ๒ จุด ที่ระยะ ๕๐๐ เมตร ด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ ของพื้นที่ที่ทิ้งตะกอนดิน ในการนี้ จะต้องควบคุมความขุ่นที่เกิดจากงานขุดลอก ไม่ให้มีค่าเกิน ๓๐ NTU หากเกินค่าที่กำหนดต้องหยุดขุดลอกทันที และทำการแก้ไขให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนทำการขุดลอกต่อไปตามมาตรการแนบท้ายใบอนุญาตฯ ทั้งนี้ ผลการตรวจวัดค่าความขุ่นของพื้นที่ขุดลอก และพื้นที่ที่ทิ้งตะกอน ช่วงเช้าและบ่าย ระหว่างวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ - วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ มีค่าไม่เกิน ๓๐ NTU

๓. การตรวจคุณภาพน้ำทะเล โดยการตรวจสอบค่าความเข้มข้นของสารแขวนลอยซึ่งตรวจปริมาณ โลหะหนัก ในการเก็บตัวอย่างสารแขวนลอยครั้งแรกจะใช้วิธีการเก็บเพื่อหาค่าเฉลี่ย ๑ วันก่อน เพื่อใช้เป็นค่ามาตรฐาน ตั้งต้นในการเปรียบเทียบกับครั้งถัดไปใช้วิธีตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๙) เพื่อหาค่าเฉลี่ย ๑ วัน โดยค่าเฉลี่ย ๑ วัน ให้วัดทุกชั่วโมง หรืออย่างน้อย ๕ ครั้งในช่วงเวลาเท่า ๆ กัน และผลการตรวจวัด ค่าสารแขวนลอยทั้งหมด ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ มีค่าอยู่ในช่วง ๑.๙ - ๑.๑๑ มิลลิกรัม/ลิตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ ค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๙)

ปัจจุบันโครงการขุดลอกฯ เริ่มดำเนินงานมาแล้วประมาณ ๓ เดือน โดยในช่วงหนึ่งเดือนที่ผ่านมา มีผลงานขุดลอกได้ ๒๐๕,๐๘๗.๕๘ ลูกบาศก์เมตรคิดเป็นร้อยละ ๔ ของโครงการ

ข้อคำถามต่อผู้แทนผู้รับจ้างก่อสร้าง (กิจการร่วม (SCM-AMR-SALK))

๑. จากข้อมูลที่ได้รับจ้างก่อสร้าง แจ้งต่อที่ประชุมสังเกตได้ว่าจุดทิ้งตะกอนจากโครงการขุดลอกฯ ทั้ง ๗ จุด อยู่ไม่ห่างจากท่าเรือและพื้นที่ให้บริการ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีท่าเรือแหลมฉบัง จุดทิ้งตะกอน จากการขุดลอกร่องน้ำจะอยู่บริเวณด้านหลังของเกาะสีชัง ซึ่งห่างจากท่าเรือแหลมฉบังเป็นระยะไกลพอสมควร จึงมีข้อคำถามว่า เหตุใดกรณีท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดจึงไม่ใช้พื้นที่ที่ไกลกว่าบริเวณนี้เป็นจุดทิ้งตะกอน และกรมเจ้าท่าได้ให้คำแนะนำสำหรับโครงการขุดลอกฯ นี้อย่างไร

๒. เนื่องจากโครงการขุดลอกฯ เป็นการขุดลอกร่องน้ำเดิม จึงมีข้อคำถามเกี่ยวกับอัตราการตกตะกอน ของร่องน้ำว่าก่อนดำเนินการขุดลอกฯ ดังกล่าว อัตราการตกตะกอนของร่องน้ำเป็นเท่าใด และผู้รับจ้าง ได้มีการประเมินหรือไม่ ว่าอัตราการตกตะกอนของร่องน้ำภายหลังดำเนินการขุดลอกฯ เปลี่ยนแปลง จากเดิมมากน้อยเพียงใด

๓. ก่อนการอนุมัติให้ดำเนินการโครงการขุดลอกฯ ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับการมีอยู่ของสัตว์น้ำ ในบริเวณดังกล่าวหรือไม่ว่ามีสัตว์น้ำประเภทใดบ้าง และเมื่อมีการนำตะกอนไปทิ้งมีจำนวนสัตว์น้ำลดลง หรือเพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร เพราะมุมมองของผู้ทำอาชีพประมงในพื้นที่ดังกล่าว ต้องการให้ความเหมาะสมในการ กำหนดจุดทิ้งตะกอนของกรมเจ้าท่าและชาวประมงมีความสอดคล้องกัน

ผู้แทนผู้รับจ้างก่อสร้าง (กิจการร่วม (SCM-AMR-SALK)) ตอบข้อคำถามดังนี้

๑. กรณีการกำหนดจุดทิ้งตะกอนจากโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของร่องน้ำท่าเรือ อุตสาหกรรมมาบตาพุด ทั้ง ๗ จุด กรมเจ้าท่า คือผู้พิจารณา กำหนดว่า ทั้ง ๗ จุดดังกล่าว มีความเหมาะสมในการ กำหนดเป็นจุดทิ้งตะกอน โดยกรอบในการกำหนดจุดทิ้งตะกอนจะพิจารณาใน ๓ ประเด็น ดังนี้ ๑) ความลึก จากเดิมโครงการขุดลอกฯ กำหนดระดับความลึกไว้ที่ ๑๕ เมตร แต่เมื่อมีการดำเนินการโครงการขุดลอกฯ กรมเจ้าท่า ได้ขยับบริเวณพื้นที่จุดทิ้งตะกอนห่างออกไปจากจุดกำหนดเดิม เป็นระยะ ๒ กิโลเมตร ซึ่งมีระดับความลึก ที่ ๑๙ - ๒๐ เมตร ๒) ผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น ปะการัง หญ้าทะเล และพะยูน เป็นต้น และ ๓) ผลกระทบต่อการทำประมง ทั้งนี้ พื้นที่ที่เป็นจุดทิ้งตะกอนเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์มานานร่วม ๑๐ ปี

๒. อัตราการตกตะกอนของร่องน้ำเดิมของท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด อยู่ที่ปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ถึง ๒๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร และ ๒ - ๓ ปี ที่ผ่านมามีการขุดลอกร่องน้ำในท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ ๓ (Phase 3) ซึ่งความลึกของร่องน้ำกำหนดไว้ที่ ๑๖ เมตร ประกอบกับเมื่อการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พิจารณาร่องน้ำเดิมในท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด พบว่ามีความลึกประมาณ ๑๔ เมตร และปัจจุบันเรือขนส่ง ที่เทียบท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดมีขนาดใหญ่ขึ้น ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการรายเดิมในท่าเรืออุตสาหกรรม

มาบตาพุดต้องการนำเรือที่มีขนาดใหญ่เข้าเทียบท่าของตน ทำให้เกิดการพัฒนาร่องน้ำในท่าเรืออุตสาหกรรม มาบตาพุด ระยะที่ ๓ เกิดเป็นโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินของร่องน้ำท่าเรืออุตสาหกรรม มาบตาพุด ในเบื้องต้นจะมีการขยายความสามารถของร่องน้ำด้วย เนื่องจากแต่เดิมความกว้างของร่องน้ำ ด้านนอกมีขนาด ๒๔๐ เมตร ด้านในมีขนาด ๑๒๐ เมตร โดยปัจจุบันจะขยายความกว้างให้มีขนาด ๒๔๐ เมตร เท่ากันทั้งด้านในและด้านนอก ส่วนบริเวณจุดกลับลำเรือมีความกว้าง ๔๕๐ เมตร ปัจจุบันขยายเป็น ๖๓๐ เมตร เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพื้นที่

๓. บริเวณจุดทิ้งตะกอน เนื่องจากในพื้นที่ที่มีการทำประมงใน ๒ ลักษณะ คือ การทำประมงชายฝั่ง และการทำประมงนอกชายฝั่ง ซึ่งในปัจจุบันการทำประมงชายฝั่งกำลังประสบกับปัญหาที่ทำการ เพราะประมงชายฝั่งได้รับอนุญาตให้ทำการในบริเวณพื้นที่ ๓ ไมล์ทะเล ซึ่งกลุ่มประมงชายฝั่งทั้ง ๑๓ กลุ่ม ต้องการให้ขยายเขตประมงชายฝั่งออกไปอีก ๒ ไมล์ทะเล เป็น ๕ ไมล์ทะเล ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวอาจจะยังไม่เกิดขึ้นในเร็ววัน โดยผู้รับจ้าง จะทำการรวบรวมข้อมูลนำเสนอต่อสำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดเพื่อพิจารณาต่อไป และจากการติดตาม การขุดลอกร่องน้ำและจุดทิ้งตะกอน พบว่า ทุกครั้งที่มีการขุดลอกร่องน้ำจะมีฝูงปลาไปรวมอยู่ที่บริเวณจุดขุดลอก ทำให้กลุ่มประมงนอกชายฝั่งเข้าพื้นที่มาจับปลาในบริเวณดังกล่าว

ข้อคำถามต่อผู้แทนการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๑. ที่ผ่านมา ประชาชนในพื้นที่มีข้อร้องเรียนในหลายประเด็น ได้แก่ การควบคุมไม่ให้น้ำทะเลขุ่น การจัดเวทีประชาคม ทั้งนี้ การจัดเวทีประชาคมกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่ในรัศมี ระยะ ๑๐ กิโลเมตร มีส่วนร่วมในเวทีประชาคม แต่ในความเป็นจริงโครงการขุดลอกฯ เกิดผลกระทบกับชุมชน หลายพื้นที่ เหตุใดไม่ทำให้ครอบคลุมทั้งอ่าวระยอง

๒. ในแต่ละวันมีขอบเขตในการทำงานที่ขั้วโมง หากกรณีต้องเร่งดำเนินการ ในแต่ละวันจะมีระยะเวลา ในการดำเนินการที่ขั้วโมง และในช่วงเร่งดำเนินการ ผู้รับจ้างโครงการขุดลอกฯ ได้มีการสื่อสารกับชาวประมงหรือ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการเร่งดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

ผู้แทนการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตอบข้อคำถามดังนี้

๑. เนื่องจากโครงการขุดลอกฯ ร่องน้ำของท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นโครงการที่เข้าเงื่อนไข ที่ต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จึงได้มีการเชิญผู้แทนชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ที่อยู่ในชุมชน ภายในรัศมี ๑๐ กิโลเมตร รวม ๑๓ ชุมชน ร่วมเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากมีผู้มีส่วนได้เสียหรือได้รับ ผลกระทบ ส่วนผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินโครงการขุดลอกฯ ของผู้รับจ้าง การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้กำกับดูแลผ่านคณะกรรมการผู้ควบคุมงาน ซึ่งจะมีการประชุมย่อยทุกสัปดาห์ ในขณะที่การนิคมอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทยก็มีการประชุมในทุกเดือน

๒. สำหรับขอบเขตเวลาในการทำงานในแต่ละวัน จะเริ่มตั้งแต่ ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึง ๑๗.๐๐ นาฬิกา แต่หากผู้รับจ้างมีการทำงานที่ไม่เป็นไปขอบเขตเวลาก็สามารถแจ้งไปที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ ทั้งนี้ โครงการขุดลอกฯ เป็นโครงการระยะยาว จึงมีการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่อยู่เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ผู้แทนผู้รับจ้างก่อสร้าง (กิจการค้าร่วม (SCM-AMR-SALK)) ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ดังนี้

ก่อนเริ่มดำเนินโครงการขุดลอกฯ ได้มีการเชิญผู้แทนชุมชนในทั้ง ๑๓ ชุมชน แลกเปลี่ยนความเห็น ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมประมาณ ๕๐๐ คน โดยผู้รับจ้างได้นำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการขุดลอกฯ มาแสดงในเวที แลกเปลี่ยนความเห็น ซึ่งในป้ายจะมีการแจ้งให้ทราบว่าผู้ปฏิบัติงานจะเข้าพื้นที่ ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา และจะออกจากพื้นที่ เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา และกรณีที่ออกจากพื้นที่ เวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา คือ วันที่มีการเดินเรือ ออกไปทิ้งตะกอนดิน ณ จุดทิ้งซึ่งใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง ซึ่งป้ายประชาสัมพันธ์ได้มีการนำไปติดตั้งในชุมชน ทั้ง ๑๓ ชุมชน สำหรับกรณีที่มีตะกอนดินกระฉอกออกไปนอกพื้นที่ที่ดำเนินโครงการ เนื่องจากบางครั้งมีการบรรทุก ตะกอนดินเต็มขั้วเรือ และเมื่อเดินเรือแล้วประสบกับคลื่นลมแรง จึงเป็นเหตุให้ตะกอนดินกระฉอกออกนอกเรือ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดวิธีติดตามเรือไว้ ๒ วิธี ได้แก่ ๑) ใช้ระบบของสำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด และ ๒) ใช้ระบบ PMS ซึ่งเป็นระบบติดตามเรือประมง โดยจะเก็บข้อมูลทุก ๑๕ นาที ระบบ PMS สามารถ ดูย้อนหลังได้ มีการเก็บบันทึกข้อมูลไว้ ๓๐ วัน

ข้อคำถามต่อผู้แทนกรมเจ้าท่า

ด้วยกฎหมายของกรมเจ้าท่ากำหนดให้จุดทิ้งตะกอนจากการขุดลอก ควรอยู่ห่างจากร่องน้ำประมาณ ๑๒ ไมล์ทะเล แต่กรณีของโครงการขุดลอกฯ ร่องน้ำของท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด จุดทิ้งตะกอนอยู่ห่างจากร่องน้ำประมาณ ๙ ไมล์ทะเล เหตุใดกรมเจ้าท่าจึงเห็นว่าบริเวณดังกล่าวมีความเหมาะสม และทำไมไม่ใช้เกณฑ์ตามกฎหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพราะผู้ทำอาชีพประมงในพื้นที่ดังกล่าวเห็นว่าจุดทิ้งตะกอนดังกล่าวไม่เหมาะสม

ผู้แทนกรมเจ้าท่า ตอบข้อคำถามดังนี้

อาณาเขต ๑๒ ไมล์ทะเล คือ อำนาจของกรมเจ้าท่าในการกำกับดูแล ไม่ใช่เกณฑ์กำหนดให้เป็นจุดทิ้งวัสดุจากการขุดลอก ทั้งนี้ การกำหนดจุดทิ้งตะกอนจากโครงการขุดลอกฯ ร่องน้ำของท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด จะพิจารณาจากความเป็นหลัก ซึ่งจะต้องมีความลึกไม่น้อยกว่า ๒๐ เมตร ดังนั้น บริเวณจุดทิ้งตะกอนทั้ง ๗ จุด จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

๑. การกำหนดพื้นที่ทำประมงเกี่ยวกับโครงการขุดลอกฯ โดยพิจารณาจากจุดที่เป็นที่ตั้งบ้านเรือนหรือที่ทำการของกลุ่มประมงพื้นบ้าน ภายในรัศมีระยะ ๑๐ กิโลเมตร ว่าเข้าข่ายเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ได้รับผลกระทบนั้น อาจไม่เป็นธรรมกับผู้ได้รับผลกระทบอย่างแท้จริง เนื่องจากเรือประมงพื้นบ้านเป็นเรือที่หากินตามฤดูกาล กรณีชาวประมงพื้นบ้านหลายรายอาศัยอยู่ห่างจากโครงการขุดลอกฯ เป็นระยะที่มากกว่า ๑๐ กิโลเมตร แต่พื้นที่ทำการประมงอาจจะอยู่ในเขตประกาศของโครงการขุดลอกฯ เพราะในความเป็นจริงบริเวณนั้นมีชุมชนประมาณ ๒๐ ชุมชน ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการขุดลอกฯ แต่มีบางส่วนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเวทีประชาคมแต่อย่างใด ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการขุดลอกฯ มีส่วนร่วมกับเวทีประชาคมอย่างทั่วถึงและครอบคลุมในทุกชุมชน เพื่อปฏิสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันระหว่างชุมชนและโครงการขุดลอกฯ

๒. การกำหนดจุดทิ้งตะกอนจากการขุดลอกร่องน้ำ หรือบำรุงรักษาร่องน้ำทางเรือเดินในทะเล กรมเจ้าท่าควรมีการพิจารณาร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และกรมประมง

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ นาฬิกา ประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการกำกับดูแลการขนถ่ายน้ำมันบริเวณทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเล และแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร VTMS สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน) (Star Petroleum Refining Public Company Limited หรือ SPRC)

ชี้แจงข้อมูลต่อที่ประชุมดังนี้ สืบเนื่องจากบริษัท SPRC ได้รับหนังสือแจ้งยกเลิกคำสั่งระงับการใช้ทุ่นเทียบเรือ Single Point Mooring (SPM) จากสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคระยอง เลขที่ ๑๕๐/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๗ และบริษัท SPRC ได้ปฏิบัติตามมาตรการในการขนถ่ายน้ำมันที่ทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเลและข้อกำหนดอย่างเคร่งครัดโดยดำเนินการร่วมกับจังหวัดระยองในคณะกรรมการติดตามเฝ้าระวังที่ชื่อว่า “คณะทำงานกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการใช้งานทุ่นรับน้ำมันดิบ ชนิด Single Point Mooring (SPM) ของบริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด (มหาชน)” ที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดระยองตามคำสั่งจังหวัดระยองที่ ๑๒๐๐๑/๒๕๖๗ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานราชการในจังหวัด ผู้แทนกลุ่มประมง และที่ปรึกษาคณะกรรมการด้านวิศวกรรมด้านเทคนิค และสิ่งแวดล้อมทางทะเล โดยบริษัท SPRC ดำเนินการร่วมกับคณะทำงานกำกับฯ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๕ เดือน และรายงานผลให้กรมเจ้าท่าทราบเป็นระยะ ซึ่งการดำเนินการ มีดังนี้

- กำหนดอายุการใช้งานของท่ออ่อน โดยใช้งานตามอายุการใช้งานที่ต่ำที่สุดตามคำแนะนำจากผู้ผลิต
 - เพิ่มความถี่ของการทดสอบและการบำรุงรักษาเชิงป้องกัน
 - มีแผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันฯ ที่ได้รับความเห็นชอบจากกรมเจ้าท่า
 - จัดให้มีเรือเฝ้าระวัง จำนวน ๓ ลำ ตลอดช่วงที่มีการขนถ่ายน้ำมันจากเรือบรรทุกน้ำมันผ่านทุ่น โดยภายในเรือจะมีอุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายของน้ำมันที่ทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเล
 - จัดให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ขจัดคราบน้ำมันเพิ่มเติมที่มากกว่าประกาศกรมเจ้าท่า ที่ ๑๓๔/๒๕๖๔
- เรื่อง มาตรการความปลอดภัย การป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน เคมีภัณฑ์ และสารที่เป็นอันตราย ประจำท่าเรือ กำหนด ได้แก่ ทุ่นลอยน้ำกักคราบน้ำมันความยาว ๑,๐๐๐ เมตร น้ำยาขจัดคราบน้ำมัน จำนวนรวม ๑๒,๕๐๐ ลิตร เครื่องฉีดพ่นน้ำยาขจัดคราบน้ำมันจำนวน ๔ จุด และเครื่องเก็บคราบน้ำมัน อัตรา ๑๒๕ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

- มีการฝึกอบรมบุคลากรในการปฏิบัติงาน และเตรียมความพร้อมในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน
- นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ในเรื่องความปลอดภัย และเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ ROV (Remote Operated Vehicle) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาดและภาระของนักประดาน้ำ Drone เพื่อการเฝ้าระวังและการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน ระบบตรวจความถูกต้องของตำแหน่งที่เรือ (Telemetry System) เพื่อความปลอดภัย ศึกษาการติดตั้งระบบตรวจจับการรั่วไหล (Leak Detection System) กล้องอินฟราเรด ซึ่งอยู่ระหว่างการทดสอบการใช้งาน 3D Scanner (เครื่องสแกนแบบ ๓ มิติ) อยู่ระหว่างทดลองใช้งาน เพื่อการตรวจสอบตำแหน่งและความโค้งงอของท่ออ่อนใต้ทะเล

สำหรับการประชุมของคณะทำงานกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการใช้งานทุ่นรับน้ำมันดิบ ชนิด Single Point Mooring (SPM) ของบริษัท สตาร์ ปีโตรเลียม รีไฟน์นิง จำกัด (มหาชน) (SPRC) มีทั้งสิ้น ๕ ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๗ และครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ โดยบริษัท SPRC มีการนำเสนอผลการดำเนินการต่อคณะทำงานฯ ให้ได้รับทราบ และตอบข้อซักถามในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ รายงานผลการดำเนินการขนถ่ายสินค้าผ่านทุ่นรับน้ำมันดิบที่ผ่านมาในแต่ละรอบเดือน การดำเนินการตามมาตรการที่ระบุไว้ในรายงานการปรับปรุงและเพิ่มมาตรการที่ทุ่นรับน้ำมันดิบกลางทะเลเพื่อนำทุ่นรับน้ำมันดิบกลับมาใช้งาน และเทคโนโลยีที่นำเข้ามาใช้ในเรื่องความปลอดภัย และเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน ทั้งนี้ บริษัท SPRC ได้มีการลงพื้นที่เพื่อสื่อสารกับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจให้มากขึ้น และอัปเดตข้อมูลต่าง ๆ โดยเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๖๗ บริษัท SPRC ได้ทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับ ๓๘ ชุมชน ๑๕ กลุ่มประมงพื้นบ้าน และสมาคมประมงพาณิชย์ ผ่านเวทีรับฟังความคิดเห็น และเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๖๗ บริษัท SPRC ได้ลงพื้นที่สื่อสารประชาสัมพันธ์กับกลุ่มประมงพื้นบ้าน เพิ่มเติมอีกจำนวน ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประมงหัวบ้าน กลุ่มกันปึก ลูกน้ำเค็ม และกลุ่มปากน้ำบ้านเรา

ข้อคำถามต่อผู้แทนบริษัท SPRC

๑. กรณีเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหลบริเวณระหว่างท่อขนถ่ายน้ำมันจากเรือกับทุ่น SPM สามารถเปิดปิดวาล์วได้ภายในกี่วินาที
๒. บวม (Boom) หรือทุ่นกักเก็บคราบน้ำมัน ที่นำมาใช้เพื่อล้อมจับน้ำมัน มีความยาวที่เหมาะสมแล้วหรือไม่
๓. มาตรการป้องกันทุ่น SPM ด้านล่างใต้ทะเลเป็นอย่างไร เพราะมีโอกาสเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหลได้เช่นกัน
๔. ความเป็นไปได้ที่บริษัทผู้ประกอบการธุรกิจน้ำมันจะลงทุนเพื่อป้องกันชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำระบบประจักษ์เหตุน้ำมันรั่วไหลแบบอัตโนมัติ (เทียบเคียงกับระบบการตัดไฟฟ้าอัตโนมัติในครัวเรือนเมื่อเกิดเหตุไฟฟ้ารั่วไหล)

๕. การทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ฉบับใหม่ บริษัท SPRC ได้ดำเนินการแล้วหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากรายงาน EIA ฉบับเดิมจัดทำเมื่อปี ๒๕๓๘ และจะหมดอายุในปี ๒๕๖๘ ทั้งนี้ ในการจัดทำรายงาน EIA กำหนดไว้ว่าต้องมีระบบวาล์วที่สามารถเปิดปิดได้อัตโนมัติ เพื่อป้องกันน้ำมันรั่วไหลเมื่อแรงดันตกและอุปกรณ์เปิดปิดวาล์ว ต้องควบคุมสั่งการจากหุ่นลอยน้ำโดยใช้รีโมทคอนโทรล ไม่ได้ใช้พนักงานดำลงไปเปิดปิดวาล์ว ใช่หรือไม่

ผู้แทนบริษัท SPRC ตอบข้อคำถาม ดังนี้

๑. กรณีเกิดเหตุรั่วไหลจากท่ออ่อนของหุ่น SPM เจ้าหน้าที่บริษัทที่ประจำการอยู่บนเรือสามารถทำการปิดวาล์วในระยะเวลาไม่นาน

๒. การล่อมบูม (Boom) หรือหุ่นกักเก็บคราบน้ำมัน ความยาว ๑,๐๐๐ เมตร เป็นไปตามข้อกำหนดที่ว่าบูมต้องมีความยาวเป็น ๓ เท่าของความยาวเรือ การนำบูมมาใช้ก็เพื่อตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินในเบื้องต้น ทั้งนี้ ตามประกาศกรมเจ้าท่า ที่ ๑๓๔/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการความปลอดภัย การป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน เคมีภัณฑ์ และสารที่เป็นอันตรายประจำท่าเรือ ข้อ ๓ (๖) ให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองท่าเรือที่มีความเสี่ยงสูง ปฏิบัติตามมาตรการ ดังนี้ ก่อนการขนถ่ายน้ำมัน เคมีภัณฑ์ หรือสารที่เป็นอันตรายจากท่าเทียบเรือสู่เรือ หรือจากเรือสู่ท่าเทียบเรือ หรือจากเรือสู่เรือ ต้องติดตั้ง/วางหุ่นกักคราบน้ำมัน เคมีภัณฑ์ หรือสารที่เป็นอันตรายล้อมรอบลำเรือให้เสร็จเรียบร้อยก่อนทำการขนถ่ายทุกครั้ง และต้องมีภาชนะรองรับน้ำมัน เคมีภัณฑ์ หรือสารที่เป็นอันตรายที่อาจหยดรั่วไหลออกมาบริเวณหน้าแปลนรอยต่อของท่อสูบลอยซึ่งมาตรการตามประกาศดังกล่าวในกรณีพื้นที่แม่น้ำ สามารถดำเนินการได้โดยไม่มีข้อจำกัด แต่เมื่อเป็นพื้นที่ทะเล บูมมีข้อจำกัดในการใช้งาน เพราะเมื่อมีกระแสลมแรงมากกว่า ๑ นอต หรือกระแสน้ำมีคลื่นสูงมากกว่า ๑ เมตร บูมจะไม่สามารถกักเก็บน้ำมันได้ทำให้มีน้ำมันเล็ดลอดออกมาได้ อนึ่ง ข้อเท็จจริงในการขนถ่ายน้ำมันทางทะเล จะมีข้อตกลงระหว่างเรือและท่าเทียบเรือ เพราะฉะนั้นนายเรือต้องเตรียมเรือให้พร้อมออกตลอดเวลา ดังนั้น การล่อมบูมจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยด้านอื่นร่วมด้วย เช่น การพันใบจักรเรือหรือการนำเรือออกเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ในการนี้ผู้ประกอบการธุรกิจน้ำมันในภาคตะวันออก ได้รวมกลุ่มกันเพื่อหารือกับกรมเจ้าท่าในประเด็นดังกล่าว เพราะท่าเรือที่มีความเสี่ยงสูง ต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำท่าเรือเพื่อป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน เคมีภัณฑ์ และสารที่เป็นอันตราย ตามแนวทางที่กรมเจ้าท่ากำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมเจ้าท่าก่อนนำไปใช้ปฏิบัติ

๓. บริษัท SPRC มีแผนการตรวจสอบอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นประจำ รวมถึงการพัฒนาระบบยกตัวอย่าง ท่ออ่อนรับน้ำมันดิบใต้ทะเลที่เป็นส่วนที่ต่อด้านใต้ของหุ่นรับน้ำมันดิบ ไปจนถึงท่อแข็งที่อยู่ในทะเล บริษัทมีแผนการที่จะปรับปรุงเช่นเดียวกับชุดท่ออ่อนลอยน้ำ โดยจะใช้ท่อลักษณะ ๓ ชั้น เพื่อป้องกันการรั่วไหล รวมถึงปรับปรุงระบบตรวจจับ ซึ่งบริษัท SPRC ได้ศึกษาเพิ่มเติมในระบบของการส่งสัญญาณจากท่อใต้ทะเล ในส่วนของท่อแข็งใต้ทะเลที่ลาดมาตั้งแต่บริเวณหุ่นรับน้ำมันจนถึงบนชายฝั่ง รวมระยะทางประมาณ ๒๐ กิโลเมตร บริษัท SPRC มีแผนการตรวจสอบในทุกปี โดยจะทำการตรวจสอบภายนอก ซึ่งจะตรวจสอบทั้งสภาพของท่อ รวมถึงการกัดกร่อนของท่อ ทำให้ในอนาคตจะมีระบบการตรวจสอบการรั่วไหลที่ครอบคลุมตั้งแต่บนผิวน้ำ ใต้น้ำ และขึ้นไปถึงชายฝั่ง ในส่วนของท่อแข็งใต้ทะเลก็จะมีตรวจสอบภายในโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ คือการใช้หุ่นยนต์ตรวจสอบ โดยจะดำเนินการทุก ๕ ปี (แต่เดิมดำเนินการทุก ๑๐ ปี)

๔. สำหรับระบบป้องกันการรั่วไหลของน้ำมัน ขณะนี้ บริษัท SPRC อยู่ระหว่างทำการศึกษาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับระบบของบริษัท ทั้งนี้ ในระดับสากลยังไม่มีระบบการตัดวงจรการรั่วไหลของน้ำมันแบบอัตโนมัติ มีแต่ระบบการแจ้งเตือนให้ทราบล่วงหน้า และนอกจากการศึกษาเกี่ยวกับระบบการตรวจจับการรั่วไหลของน้ำมัน บริษัท SPRC ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบท่ออ่อน ๒ ชั้น เพื่อนำมาปรับใช้งานในการป้องกันการรั่วไหล เพราะเมื่อชั้นที่ ๑ ซึ่งอยู่ชั้นในสุดเกิดปริแตก น้ำมัน จะยังไม่รั่วไหลออกมาทันที จะถูกกักเก็บเอาไว้ภายในบริเวณใต้ผิวชั้นที่ ๒ โดยจะมีการติดตั้งระบบแจ้งเตือนการรั่วไหลในผิวชั้นที่ ๑ เพราะเมื่อเกิดการแตกรั่วภายในท่ออ่อน ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับการแจ้งเตือนจากระบบดังกล่าว ทำให้สามารถตัดแยกและหยุดการปฏิบัติงานได้อย่างทันท่วงที

๕. ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ทั้งนี้ ข้อกำหนดในรายงาน EIA ที่ระบุว่าต้องมีระบบวาล์วที่สามารถปิดเปิดได้อัตโนมัติ จัดเป็นมาตรการสำหรับพุน้ำมันดิบรุ่นใหม่ที่ บริษัท SPRC จะดำเนินการก่อสร้างในอีก ๒ ปีข้างหน้า คือในช่วงประมาณปี ๒๕๖๙ ซึ่งระบบวาล์วเปิดปิดอัตโนมัติดังกล่าวจะสั่งการด้วยรีโมทคอนโทรล ไม่ต้องใช้บุคคลในการปฏิบัติงาน แต่พุน้ำมันดิบที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน เป็นรูปแบบที่ถูกสร้างขึ้นเมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว จึงเป็นระบบ Manual ที่จำเป็นจะต้องใช้บุคคลในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ในปัจจุบันเมื่อพบการรั่วไหลของน้ำมัน มาตรการที่บริษัท SPRC ใช้ดำเนินการ คือ มีการตัดแยกระบบ ตั้งแต่การหยุดอุปกรณ์ปั้มน้ำมันบนเรือขนถ่ายน้ำมัน ขณะเดียวกันก็จะทำการส่งเจ้าหน้าที่ขึ้นไปทำการปิดวาล์วบนพุน้ำมันดิบ จากเหตุที่เกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๖๕ ที่ผ่านมาบริษัท SPRC สามารถดำเนินการปิดวาล์วได้ทันท่วงทีและใช้เวลาไม่นาน ซึ่งในส่วนนี้เป็นข้อจำกัดของระบบที่ถูกออกแบบไว้เมื่อ ๓๐ ปีที่แล้ว โดยบริษัท SPRC ได้นำประเด็นดังกล่าวเป็นข้อพิจารณาเพื่อที่จะทำระบบเปิดปิดวาล์วแบบใหม่ เพื่อเป็นการปรับปรุงและแก้ไขจุดด้อยดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาเสริมในการทำงาน

ข้อคำถามต่อผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ

มาตรการในการควบคุม หรือตอบสนองต่อเหตุการณ์ให้เป็นไปตามขั้นตอน (Procedure) กรณีเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหลในทะเล เพื่อป้องกันการใช้น้ำมันที่มากเกินไปเกินความจำเป็น เพราะที่ผ่านมา พบว่ามีการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ควรจะเป็น

ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ ตอบข้อคำถาม ดังนี้

กรมควบคุมมลพิษ เป็นหน่วยงานที่พิจารณาอนุมัติอนุญาตให้ใช้สารขจัดคราบน้ำมัน (Dispersant) ซึ่งควบคุมการใช้สารขจัดคราบน้ำมันเป็นอย่างมาก โดยเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๖ ได้เสนอไปยังคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ว่าควรจะต้องมีการปรับเกี่ยวกับการใช้สารขจัดคราบน้ำมันตั้งแต่ต้นทางคือ ตั้งแต่กระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าค่อนข้างมาก จึงควรเพิ่มเงื่อนไขการตรวจสอบการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ขนถ่ายน้ำมันและการขนส่งน้ำมันที่ต้องสอดคล้องกับสภาพการใช้งานจริง ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษก็ต้องพัฒนาระบบค่ากลางการเคลื่อนที่ของคราบน้ำมัน รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลของน้ำมัน (Oil fingerprint) เพราะเมื่อเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล ฐานข้อมูลของน้ำมันจะมีส่วนช่วยในการประเมินสถานการณ์ และควรบูรณาการการทำงานร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในการตรวจสอบการปนเปื้อนของน้ำมันในทะเล

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

๑. บริษัท SPRC ควรมีข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบการเปิดปิดวาล์วแบบอัตโนมัติ โดยใช้อุปกรณ์ควบคุมสั่งการจากพุนลอยน้ำ และการมีระบบเซนเซอร์เพื่อตรวจจับว่ามีน้ำมันรั่วไหลบริเวณจุดใด ประการสำคัญจะต้องมีการตรวจสอบจาก American Bureau of Shipping ทุก ๕ ปี ซึ่งเป็นมาตรการตามหลักสากล อีกทั้ง บริษัท SPRC ควรมีการตั้งกองทุนประกันความเสี่ยง (Environmental Insurance หรือ Environmental Guarantee Fund) เพื่อชดเชยความเสียหายในกรณีที่เกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล

๒. โมเดลที่ใช้ในการคำนวณกระแสน้ำ กระแสลมเมื่อเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล ซึ่งใช้อยู่ ณ ปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร เพราะที่ผ่านมา เมื่อเกิดเหตุน้ำมันรั่วไหล พบว่าโมเดลที่ใช้ไม่สามารถใช้คำนวณกระแสน้ำของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้แต่อย่างใด ดังนั้น ควรทบทวนโมเดลที่ใช้อยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ณ ปัจจุบัน

เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา	- ออกเดินไปยังอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
เวลา ๑๙.๐๐ นาฬิกา	- รับประทานอาหารเย็น
เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกา	- เข้าโรงแรมที่พัก

วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗

เวลา ๐๘.๓๐ - ๐๙.๑๕ นาฬิกา ประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

กล่าวต้อนรับและยินดีนำคณะกรรมการวิชาการ ศึกษาโรงงานที่โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อรับทราบเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหานำเข้าวัตถุดิบหรือขยะอุตสาหกรรม อาทิ แผ่นวงจร สายไฟฟ้า จากต่างประเทศ โดยได้มีการตั้งคณะกรรมการเข้ามากำกับดูแลโดยเฉพาะ ซึ่งการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ถูกกำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ของโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว โดยโรงงานประเภท ๑๐๑ ๑๐๕ และ ๑๐๖ ห้ามนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ ซึ่งที่ผ่านมา มีการตรวจสอบร่วมกับกรมศุลกากร พบว่า วัตถุดิบที่นำมารีไซเคิลในโรงงานประเภท ๑๐๕ และ ๑๐๖ ในเขตที่ควบคุมได้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตปลอดอากร (Free Zone) ซึ่งกำหนดให้สามารถนำเข้าจากต่างประเทศได้ ขณะที่โรงงานที่อยู่นอกเขตปลอดอากร พบปัญหาการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อใช้ในการประกอบกิจการ โดยไม่สามารถแสดงหลักฐานการนำเข้าจากต่างประเทศได้ ที่ผ่านมาสํานักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร่วมกับกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) ลงพื้นที่ตรวจสอบเพื่อสืบหาที่มาและไปของวัตถุดิบดังกล่าว เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

กรณีผู้ประกอบการที่ปฏิบัติใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (ร.ง. ๔) แล้ว ไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (ร.ง. ๔) ในเบื้องต้น กรมโรงงานอุตสาหกรรมจะสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยให้โรงงานปรับปรุงแก้ไข หากโรงงานไม่ปรับปรุงตามคำสั่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมจะสั่งปิดโรงงาน ตามมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง และในกรณีที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน อาทิ ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหากลิ่นเหม็นรบกวน และฝุ่นควัน สํานักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทราจะขอความร่วมมือจากศูนย์วิจัยและเตือนภัยมลพิษโรงงานภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ตรวจวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือไม่ อย่างไร รวมถึงขอความร่วมมือจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทราในการบูรณาการการทำงานร่วมกัน

สำหรับกรณีโรงงานประเภท ๑๐๑ โรงงานปรับคุณภาพของเสียรวม (Central Waste Treatment) กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการ สํานักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทราไม่สามารถอนุญาตได้ ทั้งนี้ กรณีบริษัทต่างประเทศส่วนใหญ่ จะเข้ามาดำเนินกิจการในลักษณะนิติบุคคล และประกอบกิจการขนาดใหญ่ จึงเป็นอำนาจของกรมโรงงานอุตสาหกรรมในการพิจารณาอนุญาต ที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาการถือครองที่ดิน และให้ผู้อื่นถือครองแทน ซึ่งปัจจุบันได้เร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหาแล้ว

ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา

ในเบื้องต้นสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเป็นหน่วยงานประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เนื่องจากตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นหน่วยงานหลักที่ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ ซึ่งเป็นเครื่องมือของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา ในการบูรณาการกับหน่วยงานอนุญาต และหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการโรงงาน และกรณีที่จะเข้าพื้นที่โรงงาน ต้องบูรณาการร่วมกับสำนักงาน

อุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทราหรือท้องถิ่น นอกจากนี้ ได้มุ่งเน้นการประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และอำเภอท้องที่ ในการแจ้งข่าวหรือเบาะแสเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และเมื่อได้รับทราบเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แล้ว สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทราได้เชิญผู้แทนจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ (ผู้กำกับดูแลระดับภาค) เข้าตรวจสอบพื้นที่ร่วมกัน โดยในปีที่ผ่านมา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทราได้ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑๓ (ชลบุรี) ตรวจสอบการปนเปื้อนน้ำใต้ดินบริเวณพื้นที่โรงงานรีไซเคิลในพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทั้งนี้ เรื่องร้องเรียนในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ การลักลอบทิ้งของเสียในที่ดิน ส.ป.ก. หรือทิ้งของเสียในพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมเอง รวมถึงการทิ้งของเสียที่ไม่ทราบต้นทางที่มาของของเสีย

ผู้แทนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๓ (ชลบุรี)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ณ ขณะนี้ คือ ไม่ทราบต้นทางที่มาของวัตถุอันตรายที่ใช้ประกอบการในโรงงานว่ามาจากในประเทศหรือต่างประเทศ การปะปนของวัตถุอันตรายที่ถูกต้องตามมาตรฐานและไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน โรงงานที่ก่อมลพิษทางอากาศและน้ำ รวมถึงไม่มีบ่อบำบัดของเสีย และอุปกรณ์เครื่องจักรที่จัดการมลพิษทางอากาศก่อนปล่อยจากโรงงาน ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีมาตรการเข้มงวดในการอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานและก่อสร้างโรงงานโดยเฉพาะผู้ประกอบการที่มาจากต่างประเทศ

ผู้แทนสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

ระบบการตรวจของกรมศุลกากรใช้ระบบความเสี่ยง ทั้งนี้ ใบขนส่งสินค้าเพื่อส่งออก แบ่งเป็น ใบขนสินค้าขาออกที่ยกเว้นการตรวจ (GREEN LINE) ซึ่งผู้ส่งออกสามารถดำเนินการนำสินค้าไปบรรทุกขึ้นเรือเพื่อส่งออกได้ทันที และใบขนสินค้าขาออกที่ถูกกำหนดเงื่อนไขให้ตรวจ (RED LINE) ซึ่งเป็นไปตามข้อแนะนำขององค์การศุลกากรโลกที่ประเทศไทยเป็นภาคี ซึ่งกรณี GREEN LINE เป็นการยกเว้นการตรวจ โดยไม่ผ่านเจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากร โดยระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากรจะวิเคราะห์ความเสี่ยงตามข้อมูลที่ระบุในใบขนสินค้า แต่หากเป็นกรณี RED LINE ในการตรวจสอบสินค้าจะมีการตรวจสอบพิกัด ราคา และสินค้าให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด กรณีที่ได้รับข่าวสารว่าอาจมีการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าต้องสงสัยว่าผิดกฎหมาย สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังจะมีหนังสือไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อตรวจสอบสินค้าที่ผ่านท่าเรือแหลมฉบังว่าจะเข้าข่ายตามสัญญาบาเซลหรือไม่ อย่างไร

ทั้งนี้ ผู้แทนสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กรณีบัญชีดำโรงงาน (Blacklist) กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มีการดำเนินการทำบัญชีดำโรงงานและเฝ้าระวังต่อโรงงานที่กระทำความผิด อาทิ กรณีบริษัท ซี ที สตีล จำกัด ในจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ใน Blacklist โดยอาศัยเครือข่ายในชุมชนในการให้ข้อมูลอุตสาหกรรมจังหวัดในการเฝ้าระวัง ทั้งนี้ กรณีโรงงานที่ถูก Blacklist จะไม่สามารถรับเข้าวัตถุดิบในการประกอบกิจการโรงงานได้

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ

๑. ควรให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลโรงงานในพื้นที่ร่วมกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแก้ไขปัญหาโรงงานรีไซเคิล และในส่วนของการตรวจสอบที่ปลายทางของศุลกากร หากเป็นไปได้อาจมอบอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยตรวจสอบได้หรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ ควรพิจารณาการจัดการอย่างเข้มงวดกรณีสำแดงเท็จ และการพัฒนาเทคโนโลยีการติดตามกากอุตสาหกรรม

๒. ควรกำหนดค่ามาตรฐานของพารามิเตอร์ในการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะจากผลการตรวจคุณภาพน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าไม่ตรงกัน กล่าวคือ ค่าน้ำที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำของกรมโรงงานอุตสาหกรรมแต่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำของกรมชลประทาน

๓. ควรกำหนดให้มีระบบบัญชีดำ (Blacklist) สำหรับโรงงานผู้กระทำความผิด และมีหลักเกณฑ์การขออนุญาตตั้งโรงงานของผู้ประกอบการจากต่างประเทศที่ชัดเจน

๔. ที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีบริษัทขนส่งทางทะเลแห่งหนึ่ง ระบุวัตถุประสงค์ในหนังสือบริคณห์สนธิในการจดทะเบียนบริษัทว่า ประกอบกิจการนำเข้าและส่งออก ซื้อขายยารักษา ยาป้องกันโรค เครื่องเวชภัณฑ์สำหรับคนและสัตว์ เครื่องมือแพทย์ แต่เมื่อนำเข้าสินค้าเข้ามาในประเทศ ปรากฏว่าเป็นการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อส่งโรงงานรีไซเคิล ดังนั้น ควรมีการกำหนดให้บริษัทขนส่งทางทะเล ประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ในหนังสือบริคณห์สนธิในการจดทะเบียน

เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา

- ออกเดินทางไปยังบริเวณหมู่ที่ ๑๕ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ลงพื้นที่ศึกษาดูงานการประกอบกิจการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่หมู่ที่ ๑๕ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา

- รับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา

- ออกเดินทางไปยังบริเวณหมู่ที่ ๙ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ลงพื้นที่ศึกษาดูงานการประกอบกิจการของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่หมู่ที่ ๙ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

- เดินทางกลับกรุงเทพมหานคร ด้วยรถยนต์ตู้ปรับอากาศ

เวลา ๑๘.๓๐ นาฬิกา

- เดินทางถึงบริเวณชั้น ๑ อาคารรัฐสภา (ฝั่ง สผ.)

ภาพการประชุมประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับการดำเนินการโครงการขุดลอกบำรุงรักษาร่องน้ำเรือท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด
และมาตรการกำกับดูแลการขนถ่ายน้ำมันบริเวณท่ารับน้ำมันดิบกลางทะเล
และแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล
เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗
ณ ห้อง ๕๐๑ อาคาร VTMS
สำนักงานท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ภาพการประชุมประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม
ในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
เมื่อวันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗
ณ ห้องประชุมที่ว่าอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ
ผู้จัดทำสรุปผลการเดินทางไปศึกษาดูงาน

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพการประชุม

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู
และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม
ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร

ประมวลภาพการประชุม
คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา
กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม
ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานของ
คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู
และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม
ในคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร

ประมวลภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานของ
คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ร่วมกับ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ส ฝุ่นฟู และเยียวยา
กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม
ในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับมาตรการกำกับดูแลการขนถ่าย
น้ำมันบริเวณท่ารับน้ำมันดิบกลางทะเล และแนวทางการป้องกันน้ำมันรั่วไหลทางทะเล ในพื้นที่อำเภอเมือง
ระยอง จังหวัดระยอง

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ การเดินทางไปมาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาคผนวก ฉ

ประกาศตั้งคณะอนุกรรมการและที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

ประกาศคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
เรื่อง ตั้งคณะกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน
แก๊ซ ฟีนฟู และเฮียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๓ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้มีมติตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเฮียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม โดยมีกำหนดระยะเวลาการพิจารณาศึกษา ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ที่ประชุมมีมติ และให้รายงานผลการศึกษา ต่อคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาต่อไปโดยอนุกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายฤกษ์ ศิลปชัย	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายฐิติกันต์ ฐิติพฤตมิกุล	อนุกรรมการ
๓. นายธรรมา บัวคำศรี	อนุกรรมการ
๔. นายปวีตร กาญจนวงษ์	อนุกรรมการ
๕. นางสาวพรพนา กวีย์เจริญ	อนุกรรมการ
๖. นายวีรศักดิ์ คงณรงค์	อนุกรรมการ
๗. นายสนธิ คชวัฒน์	อนุกรรมการ
๘. นายสมนึก จงมีวสิน	อนุกรรมการ
๙. นายสุทธิเกียรติ คชโส	อนุกรรมการ

โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. พิจารณาศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฟีนฟู และเฮียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการ

๒. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายพูนศักดิ์ จันทร์จําปี)

ประธานคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประกาศคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร
เรื่อง ตั้งอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน
แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม (เพิ่มเติม)

ตามที่คณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ได้มีมติตั้งคณะกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม ตามประกาศคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๗ นั้น

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่ประชุมคณะกรรมการครั้งที่ ๔๔ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๗ จึงได้มีมติตั้งอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลและมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม เพิ่มเติม คือ นาวาเอก พันธยศ พัฒนะธราพงศ์

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี)

ประธานคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประกาศคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร
เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน
แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๔ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๗ และครั้งที่ ๔๕ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำ
มาตรการป้องกันแก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จาก
ภาคอุตสาหกรรม จำนวน ๒๔ คน ดังนี้

๑. นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี
๒. นายชัยมงคล ไชยรบ
๓. นายนิคม บุญวิเศษ
๔. นายรุ่งโรจน์ ทองศรี
๕. นายสันต์ แซ่ตั้ง
๖. นายอับดุลอาयी สาแม็ง
๗. นายสรชิต สุจิตต์
๘. นายทรงยศ รามสูต
๙. นายสิงหนภณ ดีนาง
๑๐. นายศักดิ์ชาย ต้นเจริญ
๑๑. นายปกรณ์ จีนาคำ
๑๒. นายเลาฟิ่ง บัณฑิตเทอดสกุล
๑๓. นางสาวจิตต์ เลาะห์โรจน์พันธ์
๑๔. นางสาวกมนทรศน์ กิตติสุนทรสกุล
๑๕. นายพงศธร ศรีเพชรนรินทร์
๑๖. นายสหัสวัต คุ้มคง
๑๗. นายปุณภท คำประดิษฐ์
๑๘. นายณัฐพล จักรยานโน
๑๙. นายชำนาญ ศิริรักษ์
๒๐. นายอมรศักดิ์ ปัญญาเจริญศรี
๒๑. รองศาสตราจารย์ไทยถาวร เลิศวิทยาประสิทธิ์
๒๒. นายสรรเสริญ หงส์วิวัฒน์
๒๓. นายอนุชิต นราวลัยกุล
๒๔. นายสุรจิต บุญยุบล

โดยให้...

โดยให้ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

(๑) ให้คำปรึกษา แนะนำ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำ
มาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๒) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะอนุกรรมการหรือประธานคณะอนุกรรมการ
มอบหมาย

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี)

ประธานคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประกาศคณะกรรมการการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร
เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน
แก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม (เพิ่มเติม)

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๙ เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษา
คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกันแก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมัน
รั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม (เพิ่มเติม) จำนวน ๔ คน ดังนี้

๑. นายกิตติพงศ์ สมุสไพไล
๒. นายชยุต วิชระโกคินกูร
๓. นางชุตติภา กลิ่นสุวรรณ
๔. นางสาวมณฑิพย์ เทพวารินทรา

โดยให้ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

(๑) ให้คำปรึกษา แนะนำ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำ
มาตรการป้องกัน แก้ไข ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๒) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะอนุกรรมการหรือประธานคณะอนุกรรมการ
มอบหมาย

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายพูนศักดิ์ จันทร์จําปี)

ประธานคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประกาศคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน
แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม (เพิ่มเติม)

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๕๕ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้ง
ว่าที่พันตรี สุเทพ เจือละออง เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการ
ป้องกันแก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ จากภาคอุตสาหกรรม

โดยให้ที่ปรึกษาคณะกรรมการมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

(๑) ให้คำปรึกษา แนะนำ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำ
มาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยา กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล และมลพิษอื่น ๆ
จากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๒) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการ
มอบหมาย

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี)

ประธานคณะกรรมการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาคผนวก ช

รายนามผู้จัดทำ

รายนามผู้จัดทำ

๑. นางสาวมาลี ทินกร ณ อยุธยา ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
๒. นางสาวปาลิตา คงแสงทอง วิทยากรชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวสุจิรา ไกรรินทร์ วิทยากรชำนาญการ
๔. นายกฤตภาพ สะดวก นิตินกรปฏิบัติการ
๕. นายกรณ์พงษ์ พงษ์สุทธิรักษ์ นิตินกรปฏิบัติการ
๖. นายชุตติเดช โรจนมนต์ นิตินกรปฏิบัติการ
๗. นางสาวอੰนศรีราภัก อัมพันภาคสกุล วิทยากรปฏิบัติการ
๘. นางกุลวณิช พรหมเทพ เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
๙. นางสาวลีนี นราดุลย์ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๐. นางสาววรรตน์ ตันประดิษฐ์ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๑. นายณัฐ พึ่งกิจ นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ด่วนที่สุด

ที่ สผ ๐๐๑๙.๐๓/ ๕๐๑๗

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เลขที่รับ ๓๒๖๔ / ๕๕๓๖
วันที่ ๒๕ เม.ย. ๖๘
เวลา ๑๐.๐๕ น.

๒๓ เมษายน ๒๕๖๘

เรื่อง รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และ
เยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ญัตติพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ
ฝุ่นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง)
วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการ
วิสามัญเพื่อศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล
(นายกฤษ ศิลปชัย เป็นผู้เสนอ) และญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการ
ป้องกัน แก๊ซ ฝุ่นฟูสิ่งแวดลอมระบบนิเวศทางทะเล กรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเล (นายสุรเกียรติ์ เทียนทอง
เป็นผู้เสนอ) และมีมติส่งให้คณะกรรมการการที่ดิน ททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณา
ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๐ โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษา ๙๐ วัน
ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงวันอังคารที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ต่อมาคณะกรรมการ
ได้ขอขยายระยะเวลาในการพิจารณาศึกษา จำนวนห้าครั้ง ครั้งที่หนึ่ง จำนวน ๙๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๙
พฤษภาคม ๒๕๖๗ ถึงวันอังคารที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่สอง จำนวน ๙๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๘
สิงหาคม ๒๕๖๗ ถึงวันจันทร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ครั้งที่สาม จำนวน ๙๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๖
พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ครั้งที่สี่ จำนวน ๓๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๔
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ถึงวันอังคารที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๘ ครั้งที่ห้า จำนวน ๓๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๖
มีนาคม ๒๕๖๘ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๘ รวมระยะเวลาการศึกษา ๔๒๐ วัน
โดยกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

กลุ่มงานระเบียบวาระ

รับที่ ๒๑๙ / ๒๕๖๘

วันที่ ๒๐ มี.ค./๖๘ เวลา ๑๒.๕๑ น.

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๒

รับที่ ๑๓๕ / ๒๕๖๘

วันที่ ๒๕ / เม.ย. / ๖๘ เวลา ๑๕.๒๕ น.

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม

รับที่ ๖๑๓ / ๒๕๖๘

วันที่ ๒๕ / เม.ย. / ๖๘ เวลา ๑๕.๑๓

ส่งกลุ่มงาน พท. ๗ ดำเนินการ

๑. นายพูนศักดิ์ จันทร์จำปี	ประธานคณะกรรมการธิการ
๒. นายชัยมงคล ไชยรบ	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่หนึ่ง
๓. นายนิคม บุญวิเศษ	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่สอง
๔. นายรุ่งโรจน์ ทองศรี	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่สาม
๕. นายสันต์ แซ่ตั้ง	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่สี่
๖. นายอับดุลอายี สาแม็ง	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่ห้า
๗. นายสรชัช สุจิตต์	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่หก
๘. นายกฤษ ศิลปชัย	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่เจ็ด
๙. นายทรงยศ รามสูต	รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่แปด
๑๐. นายสิงหนภณ ดินาง	กรรมการและประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการธิการ
๑๑. นายณกร ชารีพันธ์	กรรมการ
๑๒. นายฐิติกันต์ ฐิติพฤตมิกุล	โฆษกคณะกรรมการธิการ
๑๓. นายศักดิ์ชาย ต้นเจริญ	โฆษกคณะกรรมการธิการ
๑๔. นายปกรณ์ จินาคำ	โฆษกคณะกรรมการธิการ
๑๕. นายเลาฟิ่ง บัณฑิตเทอดสกุล	เลขานุการคณะกรรมการธิการ

อนึ่ง เมื่อวันพุธที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องพิจารณาที่ ๑๐/๒๕๖๗ ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของนายอภิชาติ ศิริสุนทร กรรมการและที่ปรึกษาคณะกรรมการธิการ ตามมาตรา ๙๒ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มีกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง (พรรคก้าวไกล) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค ทำให้สมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรของนายอภิชาติ ศิริสุนทร สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เนื่องจากถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง จึงมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ รวมทั้งพ้นจากตำแหน่งกรรมการ ต่อมาในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่ ๒) เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการสามัญในคณะกรรมการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร แทนตำแหน่งที่ว่างลง โดยที่ประชุมได้มีมติเลือก นายณกร ชารีพันธ์ เป็นกรรมการ แทนนายอภิชาติ ศิริสุนทร

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ผู้ตัดพิจารณาศึกษาและจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และเยียวยากรณีน้ำมันรั่วไหลทางทะเลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณารายงานและข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายพูนศักดิ์ จันทน์จำปี)

ประธานคณะกรรมาธิการการที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักกรรมาธิการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๑๕๑ - ๒

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ Land26@parliament.go.th